

ભાઈ એહલે સુન્નાત વલ જમાઅત

તાલીફ

મુતકરિલમે ઈસ્લામ હઝરત મયલાના

મુહમ્મદ ઈલયાસ ગુમ્મન સા. દા.બ.

શાગિદિ રશીદ: મુનાઝિરે ઈસ્લામ હઝરત મીલાના સરફરાઝખાન સફર રહ.

www.ahnafmedia.com

IDARA FAIZAN-E-ILAH

Karoliya Maholla, Near Juma Masjid, Alipore,

Via Chikhli, Navsari, Gujarat, India

Mob.: 8490090940, 9638325876, Email: mihaq1967@gmail.com

નમાઝે એહલે સુન્નત વલ્ જમાઅત

તાલીફ

મુતકલિલમે ઈસ્લામ હઝરત મવલાના
મુહમ્મદ ઈલયાસ ગુમ્મન સા. દા.બ.

શાગિદિ રશીદ: મુનાઝિરે ઈસ્લામ હઝરત મૌલાના સરફરાઝખાન સફદર રહ.

નાશિર

IDARA FAIZAN-E-ILAH

Alipore, Navsari, Gujarat, India

તફ્સીલાત

નામે કિતાબ : નમાઝ એહલે સુન્નત વલ્ જમાઅત
મુઅલ્લિફ : હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઈલયાસ ગુમ્મન સા. દા.બ.
કિતાબ કી કુલ તા'દાદ : ૧૧૦૦
ટાઈપ સેટિંગ : મવલાના મુહમ્મદ શોએબ સા.ભડકોદ્રવી
લિપ્થંતર : મવલાના શુએબ ભડકોદ્રવી (કાસમી)
નાશિર : IDARA FAIZAN-E-ILAHİ
 Alipore, Navsari, Gujarat, India

કિતાબ મિલને કે પતે:

IDARA FAIZAN-E-ILAHİ

Alipore, Navsari, Gujarat, India

અનુક્રમણિકા

❖ ચંદ ગુઝારિશાત.....	૧૨	
❖ અવ્કાતે નમાઝ.....	૧૪	
❖ ફજર કા વક્ત:.....	૧૪	
❖ ઝોહર કા વક્ત:.....	૧૪	
❖ અસર કા વક્ત:.....	૧	૫
❖ મગરિબ કા વક્ત:.....	૧૬	
❖ ઈશા કા વક્ત:.....	૧૭	
❖ મુસ્તહબ અવ્કાત.....	૧૮	
❖ ફજર કા મુસ્તહબ વક્ત:.....	૧૮	
❖ નમાઝે ઝોહર કા મુસ્તહબ વક્ત.....	૧૯	
❖ ગર્મિયોં મેં નમાઝે ઝોહર કા મસ્નૂન વક્ત:.....	૧૯	
❖ સર્દિયોં મેં નમાઝે ઝોહર કા મુસ્તહબ વક્ત:.....	૧૯	
❖ અસર કા મુસ્તહબ વક્ત:.....	૨૦	
❖ મગરિબ કા મુસ્તહબ વક્ત:.....	૨૧	
❖ ઈશા કા મુસ્તહબ વક્ત:.....	૨૧	
❖ અવ્કાતે મમ્નૂઅહ.....	૨૨	
❖ નમાઝે ફજર ઓર નમાઝે અસર કે બાદ:.....	૨૨	
❖ સુબ્હે સાદિક કે બાદ:.....	૨૩	
❖ ગુરૂબે આફતાબ કે બાદ:.....	૨૩	
❖ ખુત્બે કે વક્ત:.....	૨૪	
❖ તુલૂઅ, ગુરૂબ, ઝવાલ:.....	૨	૫
❖ અઝાન કા બયાન.....	૨૭	
❖ અઝાન કે કલિમાત:.....	૨૭	
❖ ઈકામત કે કલિમાત:.....	૨૮	
❖ ફજરકી અઝાન મેં "અસ્સલાતુ ખૈરુમ્ મિનન્ નૌમ" કા ઈઝાફહ.....	૩૦	
❖ અઝાન વ ઈકામત કા તરીકા:.....	૩૦	

- ❁ અઝાન વ ઈકામત કા જવાબ:.....૩૧
- ❁ અઝાન કે બાદ કી દુઆ:.....૩૨
- ❁ તઅદાદે રકા'ત.....૩૪
- ❁ ફર્ઝ નમાઝોં કી તઅદાદે રકા'ત:.....૩૪
- ❁ ફજર કી રકા'ત:.....૩૬
- ❁ ઝોહર કી રકા'ત:.....૩૬
- ❁ અસર કી રકા'ત:.....૩૭
- ❁ મગ્રિબ કી રકા'ત:.....૩૭
- ❁ ઈશા કી રકા'ત:.....૩૮
- ❁ તરીકએ નમાઝ.....૪૦
- ❁ નિયત કરના:.....૪૦
- ❁ ઈસ્તિખાલે કિબ્લા:.....૪૦
- ❁ ઈસ્તિખાલે કિબ્લા કે વકત ચેહરા કિબ્લા કી તરફ હોના:.....૪૧
- ❁ તક્બીર કેહતે હુએ ઈસ્તિખાલે કિબ્લા કરના:.....૪૧
- ❁ કિયામ કરના:.....૪૧
- ❁ કિયામ મેં નિગાહેં સજ્દે કી જગહ રખના:.....૪૨
- ❁ તક્બીરે તહરીમહ કેહના:.....૪૨
- ❁ અલ્ફાઝે તક્બીર:.....૪૩
- ❁ ઈમામ કા જહરન્ તક્બીર કેહના:.....૪૩
- ❁ મુક્તદી વ મુન્ફરિદ કા સિરૂન તક્બીર કેહના:.....૪૩
- ❁ ચાર રકા'ત નમાઝ મેં બાઈસ તક્બીરેં હેં:.....૪૪
- ❁ શુરૂઅ નમાઝ મેં રફ્એ યદેન કરના:.....૪ ૫
- ❁ રફ્એ યદેન કી કૈફિયત:.....૪૬
- ❁ તક્બીરે તહરીમહ કે વકત હાથ કહાં તક ઉઠાયે જાએ?.....૪૬
- ❁ રફ્એ યદેન મેં હથેલિયોં કા કિબ્લા રુખ હોના:.....૪૬
- ❁ દાયેં હાથ સે બાયેં કો પકડના:.....૪૭
- ❁ દાયેં હાથ કો બાયેં હાથ કી કલાઈ પર રખના:.....૪૭

- ✽ નાફ કે નીચે હાથ બાંધના:.....૪૮
- ✽ ષના (اللهم سبحانک).....૪૮
- ✽ ષના સિર્રન (ધીમે આવાજ સે) પઢના:.....૪૯
- ✽ અઉતુબિલ્લાહ પઢના:.....૪૯
- ✽ બિસ્મિલ્લાહ પઢના:..... ૫૦
- ✽ અઉતુબિલ્લાહ ઓર બિસ્મિલ્લાહ આહિસ્તા પઢના:..... ૫૦
- ✽ ઈમામ ઓર મુન્ફરિદ્ કા ફાતિહા કે સાથ સૂરત મિલાના..... ૫૧
- ✽ ફાતિહા કે બાદ નઈ સૂરત સે પેહલે બિસ્મિલ્લાહ પઢના:..... ૫૨
- ✽ કિરાઅત કે વક્ત મુક્તદિયોં કા ખામોશ રહેના:..... ૫૩
- ✽ ઈમામ કી કિરાઅત હી મુક્તદી કી કિરાઅત હૈ:..... ૫૫
- ✽ ઈમામ "وَلَا الضَّالِّينَ" કહે તો આમીન કહેના:..... ૫૫
- ✽ ઈમામ, મુક્તદી ઓર મુન્ફરિદ્ કા આમીન આહિસ્તા કહેના:..... ૫૬
- ✽ રુકૂઅ કરના:..... ૫૭
- ✽ તફ્બીર કેહતે હુએ રુકૂઅ કરના:..... ૫૭
- ✽ કેફિયતે રુકૂઅ:..... ૫૮
- ✽ રુકૂઅ કી તસ્બીહ:..... ૫૮
- ✽ રુકૂઅ કી તસ્બીહ ઓર અલ્ફાઝ કી તઅદાદ:..... ૫૯
- ✽ ઈમામ કા તસ્બીહ ઓર મુક્તદી કા તહ્મીદ કેહના:..... ૫૯
- ✽ મુન્ફરિદ્ કા તસ્મીઅ વ તહ્મીદ દોનોં કેહના:.....૬૦
- ✽ કૌમહ કરના:.....૬૦
- ✽ કેફિયતે કૌમહ:.....૬૧
- ✽ કૌમહ કી દુઆ:.....૬૧
- ✽ રુકૂઅ મેં જાતે ઓર ઉઠતે વક્ત રક્ઁએ યદૈન ન કરના:.....૬૧
- ✽ તફ્બીર કેહતે હુએ સજદહ કરના:.....૬૪
- ✽ સજદહ મેં જાતે હુએ પેહલે ઘુટને, ફિર હાથ, ફિર પેશાની કો ઝમીન પર રખના:.....૬૫
- ✽ સજદહ સાત અઅઝા પર કરના:.....૬૬

- * સજદહ કી તસ્બીહ કે અલ્ફાઝ ઓર તઅદાદ:.....૬૬
- * તકબીર કેહ કર સજદહ સે સર ઉઠાના:.....૬૬
- * સજદોં કે દરમિયાન જલ્સહ કરના:.....૬૭
- * જલ્સહ કી દુઆ:.....૬૭
- * તકબીર કેહ કર દૂસરા સજદા કરના:.....૬૭
- * સજદે મેં ચેહરા હાથોં કે દરમિયાન હો:.....૬૮
- * હાથોં કી ઉંગલિયોં કો મિલાના:.....૬૮
- * હાથોં કી ઉંગલિયોં કા કિબ્લા રુખ હોના:.....૬૮
- * પાઉં કી એડિયાં મિલાના:.....૬૮
- * પાઉં કી ઉંગલિયોં કા કિબ્લા રુખ હોના:.....૬૮
- * કોહ્નિયાં, પેહલૂ સે જુદા રખના:.....૭૦
- * કોહ્નિયાં ઝમીન પર ન ફેલાના:.....૭૦
- * સુરીન ઉપર ઉઠા કર સજદા કરના:.....૭૧
- * સજદે મેં જાતે ઓર ઉઠતે વકત રક઼્એ યદૈન ન કરના:.....૭૧
- * તકબીર કેહ કર દૂસરી રકા'ત કે લિયે ઉઠના:.....૭૨
- * જલ્સએ ઈસ્તિરાહત ન કરના:.....૭૨
- * ઉઝર યા ઉમ્ર કે ઝોફ કી વજહ સે જલ્સએ ઈસ્તિરાહત કરના:....૭૩
- * દો રકા'તોં કે દરમિયાન રક઼્એ યદૈન ન કરના:.....૭૪
- * દૂસરી રકા'ત કી કિરાઅતે ફાતિહા બિસ્મિલ્લાહ કે સાથ શુરૂઅ કરના:.....૭૫
- * પેહલી રકા'ત બડી ઓર દૂસરી રકા'ત છોટી રખના:.....૭૫
- * હર દો રકા'ત પર કાઈદહ કરના:.....૭૫
- * પેહલે કાઈદે કી કેફિયત:.....૭૬
- * કાઈદએ ઉલા મેં સિર્ફ તશહહુદ પળ્હના:.....૭૭
- * તશહહુદ કે અલ્ફાઝ:.....૭૭
- * તશહહુદ મેં ઉંગલી કા ઈશારા:.....૭૮
- * ઈશારે કી કેફિયત:.....૭૮

- ✽ ઈશારે કે વક્ત ઉંગલી કો બાર બાર હરકત ન દેના:.....૭૯
- ✽ શહાદત વાલી ઉંગલી કો નમાઝ કે આખિર તક બિલા હરકત બિછાયે રખના:.....૭૯
- ✽ તશહહુદ મેં નઝરેં શહાદત કી ઉંગલી સે આગે ન બખહેં:.....૮૦
- ✽ તશહહુદ કો આહિસ્તા પખના:.....૮૧
- ✽ કાઈદએ ઉલા સે તકબીર કેહતે હુએ ઉઠના:.....૮૧
- ✽ તીસરી રકા'ત કે શુરૂઆ મેં રફૂએ યદૈન ન કરના:.....૮૧
- ✽ ફઝ કી આખરી દો રકા'તોં મેં સૂરએ ફાતિહા પખના:.....૮૨
- ✽ કાઈદએ અખીરહ કરના:.....૮૨
- ✽ તવરૂક ન કરના:.....૮૩
- ✽ દુરૂદ શરીફ પખના:.....૮૩
- ✽ દુરૂદ શરીફ કે અલ્ફાઝ:.....૮૪
- ✽ તશહહુદ કે બાદ ઈખ્તિયારી દુઆ:.....૮૫
- ✽ દુઆ કે અલ્ફાઝ:.....૮૫
- ✽ કિસી ભી રુક્ન મેં ઈમામ સે સબ્કત ન કરના:.....૮૬
- ✽ નમાઝ કા ઈખ્તિતામ સલામ પર હૈ:.....૮૬
- ✽ સલામ કે અલ્ફાઝ:.....૮૭
- ✽ સલામ કી કેફિયત:.....૮૭
- ✽ મુક્તદિયોં કા ઈમામ કે સલામ કે સાથ સલામ ફેરના:.....૮૮
- ✽ જહૂરી નમાઝોં મેં જહૂરન ઓર સિરી નમાઝોં મેં સિરૂરન કિરાઅત કરના:.....૮૮
- ✽ દૌરાને નમાઝ આંખે બંદ ન કરના:.....૮૯
- ✽ તઅદીલે અરકાન કા ખયાલ રખના:.....૮૯
- ✽ ઈમામ કા નમાઝ મુખ્તસર પખના:.....૯૦
- ✽ સલામ ફેરને કે બાદ.....૯૦
- ✽ ઈમામ કા મુક્તદિયોં કી તરફ મુતવજ્જહેહ હોના:.....૯૦
- ✽ ઝિક્રો અઝ્કાર:.....૯૦

- ❖ નમાઝ કે બાદ દુઆ માંગના:.....૯૩
- ❖ દુઆ મેં હાથ ઉઠાના:.....૯૪
- ❖ નમાઝ કે બાદ હાથ ઉઠા કર દુઆ માંગના:.....૯૫
- ❖ મઘો ઔર ઔરતોં કી નમાઝ મેં ફર્ક.....૯૬
- ❖ સજદએ સહ્વ કા બયાન.....૧૦૦
- ❖ કમી—ઝયાદતી પર સજદએ સહ્વ કરના:.....૧૦૦
- ❖ સજદએ સહ્વ સલામ કે બાદ કરના:.....૧૦૧
- ❖ સજદએ સહ્વ મેં દો સજદે કરના:.....૧૦૧
- ❖ સજદએ સહ્વ સે પેહલે એક સલામ ફેરના:.....૧૦૧
- ❖ તશહહુદ પળ કર સજદએ સહ્વ કરના:.....૧૦૨
- ❖ વિત્ર કી નમાઝ.....૧૦૩
- ❖ વિત્ર વાજિબ હેં:.....૧૦૩
- ❖ વિત્ર તીન રકા'ત હેં:.....૧૦૪
- ❖ તીન રકા'ત વિત્ર એક સલામ સે:.....૧૦૭
- ❖ વિત્ર કી દૂસરી રકા'ત મેં તશહહુદ:.....૧૦૮
- ❖ દુઆએ કુનૂત:.....૧૧૦
- ❖ દુઆએ કુનૂત રુકૂઅ સે પેહલે પળના:.....૧૧૦
- ❖ દુઆએ કુનૂત સે પેહલે રફૂએ યદૈન કરના:.....૧૧૨
- ❖ નમાઝે જુમ્મહ.....૧૧૩
- ❖ જુમ્મહ કી ફર્ઝિયત:.....૧૧૩
- ❖ જુમ્મહ કે આદાબ:.....૧૧૪
- ❖ જુમ્મહ કી દો અઝાનેં:.....૧૧૫
- ❖ જુમ્મહ કી રકા'ત:.....૧૧૬
- ❖ જુમ્મહ કા ખુત્બહ:.....૧૧૭
- ❖ જુમ્મહ કે ખુત્બહ કા અરબી ઝબાન મેં હોના:.....૧૧૮
- ❖ ખુત્બે કે વકત નમાઝ વ કલામ કા મમ્નૂઅ હોના:.....૧૨૧
- ❖ દેહાત મેં જુમ્મહ નહીં:.....૧૨૨

- ✽ હાફિઝ ઈબ્ને હજર અસ્કલાની રહ. લિખતે હૈં:.....૧૨૩
- ✽ તરાવીહ કી નમાઝ: ૨૦ રકા'ત.....૧૨૫
- ✽ આં હઝરત ﷺ કા મુબારક અમલ:.....૧૨૬
- ✽ હઝરાતે ખુલફાએ રાશિદીન રદિ. કા અમલ:.....૧૨૬
- ✽ હઝરત ઉમર ફારૂક રદિ.:.....૧૨૭
- ✽ હઝરત ઉષમાન બિન અફફાન રદિ.:.....૧૨૮
- ✽ હઝરત અલી મુરતઝા રદિ.:.....૧૩૦
- ✽ દીગર સહાબા રદિ. વ તાબિઈન રહ. કા અમલ:.....૧૩૧
- ✽ સય્યિદિના અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ.:.....૧૩૧
- ✽ સય્યિદિના ઉબય બિન કઅબ રદિ.:.....૧૩૧
- ✽ હઝરત અતા બિન અબી રબાહ રહ.....૧૩૧
- ✽ હઝરત ઈબ્રાહીમ નખઈ રહ.:.....૧૩૨
- ✽ હઝરત શુતૈર બિન શક્લ રહ.:.....૧૩૨
- ✽ હઝરત અબુલ્ બખ્તરી રહ.:.....૧૩૨
- ✽ હઝરત સુવૈદ બિન ગફ્લહ રહ.:.....૧૩૩
- ✽ હઝરત ઈબ્ને અબી મુલૈકહ રહ.:.....૧૩૩
- ✽ હઝરત સઈદ બિન જુબૈર રહ.:.....૧૩૩
- ✽ હઝરત અલી બિન રબીઅહ રહ.:.....૧૩૪
- ✽ હઝરાતે અઈમ્મએ અરબઅહ રહ.:.....૧૩૪
- ✽ ઈમામે અઅઝમ ઈમામ અબૂ હનીફહ રહ.:.....૧૩૫
- ✽ ઈમામ માલિક બિન અનસ રહ.:.....૧૩૫
- ✽ ઈમામ મુહમ્મદ બિન ઈદ્રીસ શાફઈ રહ.:.....૧૩૫
- ✽ ઈમામ અહમદ બિન હમ્મલ રહ.:.....૧૩૬
- ✽ હઝરાતે મશાઈખે ઈઝામ રહ.:.....૧૩૬
- ✽ શૈખ અબૂ હામિદ મુહમ્મદ ગઝાલી રહ.:.....૧૩૬
- ✽ શૈખ અબ્દુલ કાદિર જીલાની રહ.:.....૧૩૭
- ✽ શૈખ ઈમામ અબ્દુલ્ વહ્દાબ શઅરાની રહ.:.....૧૩૭

- ✽ હરમૈન શરીફેન મેં બીસ રકા'ત તરાવીહ:.....૧૩૭
- ✽ તરાવીહ મેં કુઆને કરીમ ખતમ કરના સુન્નત હૈ:.....૧૩૮
- ✽ નમાઝે જનાઝહ.....૧૪૦
- ✽ જનાઝહ કી નમાઝ કા તરીકા:.....૧૪૦
- ✽ ષના:.....૧૪૧
- ✽ દુરુદ શરીફ:.....૧૪૧
- ✽ મય્યિત કે લિયે દુઆ:.....૧૪૨
- ✽ અગર મય્યિત બાલિગ હૈ તો ઉસકે લિયે દુઆ યે હૈ:.....૧૪૨
- ✽ અગર મય્યિત નાબાલિગ હો તો:.....૧૪૨
- ✽ સલામ:.....૧૪૩
- ✽ નમાઝે જનાઝહ મસ્જિદ મેં ન પળહા જાએ:.....૧૪૪
- ✽ નમાઝે જનાઝહ મેં સિર્ફ પેહલી તકબીર મેં રક્ઁ યદૈન કરના..૧૪૫
- ✽ નમાઝે જનાઝહ આહિસ્તા પળહના ચાહિયે:.....૧૪૫
- ✽ નમાઝે જનાઝહકે મુત્તસિલ બાદ ઈજતિમાઈ દુઆ પાખિત નહીં.૧૪૬
- ✽ ગાઈબાના નમાઝે જનાઝહ જાઈઝ નહીં:.....૧૪૭
- ✽ નમાઝે ઈદૈન.....૧૫૦
- ✽ નમાઝે ઈદ કા તરીકા:.....૧૫૦
- ✽ ઈદ કા ખુત્બહ:.....૧૫૨
- ✽ નમાઝે ઈદ કે લિયે દો ખુત્બે હૈં:.....૧૫૨
- ✽ ઈદ કે ખુત્બે કા નમાઝ કે બાદ હોના:.....૧૫૩
- ✽ ઈદ કી નમાઝ કે બાદ ઈજતિમાઈ દુઆ:.....૧૫૩
- ✽ ફાયદા: ઔરતેં ઈદગાહ મેં ન જાએ:.....૧૫૩
- ✽ નફલ નમાઝેં.....૧૫૫
- ✽ તહજજુદ કી નમાઝ.....૧૫૫
- ✽ તહજજુદ કા વક્ત:.....૧૫૬
- ✽ તહજજુદ કી રકા'ત કી તઅદાદ:.....૧૫૬
- ✽ ઈશરાક કી નમાઝ:.....૧૫૭

- ❖ યાશત કી નમાઝ:.....૧૫૯
- ❖ યાશત કી નમાઝ કી રકા'તોં કી તઅદાદ.....૧૬૦
- ❖ યાશત કા વફત:.....૧૬૧
- ❖ અવ્વાબીન કી નમાઝ:.....૧૬૧
- ❖ સલાતુત્તસ્બીહ.....૧૬૩
- ❖ સલાતુલ્ હાજત.....૧૬૫
- ❖ તહય્યતુલ્ વુઝૂ.....૧૬૬
- ❖ તહિય્યતુલ્ મસ્જિદ.....૧૬૮
- ❖ સલાતુત્તૌબહ.....૧૬૯
- ❖ સલાતે સફર.....૧૭૦
- ❖ સલાતે ઈસ્તિસ્કાઅ.....૧૭૨
- ❖ નમાઝ કે મુતફરિક મસાઈલ.....૧૭૩
- ❖ ફજર કી જમાઅત કે વકત સુન્નતોં કી અદાયગી:.....૧૭૩
- ❖ ફજરકી સુન્નતેં કઝા હો જાએં તો તુલૂએ આફતાબ કે બાદ પળહે..૧૭૫

ચંદ ગુઝારિશાત

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્જત ઈસ કાયનાત કે ખાલિક વ માલિક હૈં, મા'બૂદ હોને કી હૈસિયત સે જો ઈબાદાત ઈન્સાન પર લાઝિમ કરાર દી હૈં, ઉન સબ મેં અહમ "નમાઝ" હૈ. ઈન્સાન દિન મેં પાંચ મરતબા સર બ સુજૂદ હોકર અપને આબિદ ઔર અલ્લાહ તઆલા કે મા'બૂદ હોને કા ઈક્રાર કરતા હૈ. કુઆને કરીમ મેં નમાઝ કા સરાહતન્ તઝ્કિરહ તફરીબન્ એકસો નવ બાર ક્રિયા ગયા હૈ. ઈસી એહમિયત કે પેશે નઝર નમાઝ કો બહોત અઝીમ દરજહ દિયા ગયા હૈ. યુનાંચે ઈશાદિ નબવી ﷺ હૈ:

તર્જમા: નમાઝ કા મકામ દીન મેં એસા હૈ જૈસા કે સર કા મકામ જિસ્મ મેં હોતા હૈ.

એહલે સુન્નત વલ જમાઅત હનફિય્યહ દલાઈલે શરઈય્યહ કી રોશની મેં ઈસ અઝીમ ફરીજે કી અદાયગી કરતે ચલે આ રહે હૈં, લેકિન બાઝ લોગ એહલે સુન્નત વલ જમાઅત અહનાફ કે ખિલાફ મન્ફી પ્રોપેગન્ડા કર રહે હૈં કે ઉનકી નમાઝ દલાઈલે શરઈય્યહ કે મુતાબિક નહીં હૈ. ઈસ મન્ફી પ્રોપેગન્ડે કો ખતમ કરને કી ઝરૂરત થી, યુનાંચે મુલ્ક વ બૈરૂને મુલ્ક સે અહબાબ કા ઈસ્તાર થા કે એક એસી કિતાબ લિખી જાએ, જિસમેં એહલે સુન્નત વલ જમાઅત અહનાફ કી નમાઝ કે અરકાન વ અફ્આલ પર દલાઈલ હૈં, ઈસ મૌજૂઅ પર હઝરાતે અકાબિર કી કુતુબ મૌજૂદ થી, મધલન્.....

(૧) નમાઝે મસ્નૂન કલાં: મૌલાના સૂફી અબ્દુલ હમીદ સ્વાતી રહ.

(૨) નમાઝે પયમ્બર ﷺ: ડોક્ટર મૌલાના મુહમ્મદ ઈલયાસ ફૈસલ દા.બ.

(૩) સલવાતુર્ રસૂલ ﷺ: મૌલાના ફઝલુર્ રહમાન ધરમકોટી દા.બ.

(૪) નમાઝે મુદલ્લલ્: મૌલાના ફૈઝ અહમદ મુલ્તાની રહ.

(૫) રસૂલે અકરમ ﷺ કા તરીકએ નમાઝ: મૌલાના મુફતી

જમીલ અહમદ નજીરી રહ.

(૬) મુસ્તનદ નમાઝે હનફી: હઝરત મુફતી ઈમ્દાદુલ્લાહ અનવર દા.બ.

જો ઈસ મૌઝૂઅ પર કાફી વાફી હૈં, મગર ઈન મેં બાઝ કુતુબ તવીલ ઔર બાઝ મેં દલાઈલ કે સાથ સાથ ઉનકે અહકામ વગૈરહ સે ભી બહષ થી, લિહાઝા હમારી કારિઈન સે દરખાસ્ત હૈ કે કિતાબ કો પઞહતે વક્ત હમારી ચંદ ગુઝારિશાત કો મઠે નઝર રખ્ખેં.

(૧) "નમાઝ એહ્લે સુન્નત વલ્ જમાઅત" મેં એહ્લે સુન્નત વલ્ જમાઅત અહ્નાફ કી નમાઝ પર દલાઈલ કો મુખ્બત ઔર આમ ફહમ્ અંદાઝ મેં બયાન કિયા હૈ.

(૨) "નમાઝ એહ્લે સુન્નત વલ્ જમાઅત" મેં હમને અહ્કામ સે બહષ કરને કે બજાએ સિફ દલાઈલ કો ઝિક્ર કિયા હૈ.

(૩) "નમાઝ એહ્લે સુન્નત વલ્ જમાઅત" મેં હમને કિસી ખાસ ફિક્કે કો મઠે નઝર રખતે હુએ તહ્રીર નહીં કી, બલ્કે એહ્લે સુન્નત વલ્ જમાઅત અહ્નાફ કે તરીકએ નમાઝ કો દલાઈલે શરઈય્હ કી રોશની મેં બયાન કિયા હૈ.

(૪) "નમાઝ એહ્લે સુન્નત વલ્ જમાઅત" મહઝ એહ્લે સુન્નત વલ્ જમાઅત અહ્નાફ કે તરીકએ નમાઝ કો બયાન કરને કે લિયે લિખી ગઈ હૈ. હમારે દીગર હઝરાત મધલન્ માલિકિય્હ, શવાફેઅ ઔર હનાબિલહ કે તરીકએ નમાઝ ઉનકી કુતુબ મેં દલાઈલ કે સાથ મૌજૂદ હૈં. વો અપને અઈમ્મહ કી તહ્કીક કે મુતાબિક કરતે રહૈં.

(૧) "નમાઝ એહ્લે સુન્નત વલ્ જમાઅત" કી તાલીફ મેં કુતુબ કે હવાલાજાત ઔર તરતીબ મેં હત્તલ્ વસઅ એહતિયાત કી કોશિશ કી ગઈ હૈ. તાહમ્ બશરી તકાઝે કે તહત અગર કહીં કોઈ ગલતી નઝર આયે, તો ઈતિલાઅ ફરમાએ, ઈન્શાઅલ્લાહ! હમ દિયાનતદારી સે ઉસકા ઈઝાલહ કરેંગે.

વરસલામ

મુહમ્મદ ઈલયાસ ઘુમ્મન

અવકાતે નમાઝ

ફજર કા વકત:

(૧) હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈશ્આદ ફરમાયા:

(۱) وَقْتُ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ.

(صحیح مسلم: ج: ۱ ص: ۲۲۳ باب اوقات الصلوات الخمس)

તર્જમા: નમાઝે સુબ્હ કા વકત સુબ્હે સાદિક સે સૂરજ કે તુલૂઅ હોને તક હૈ.

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ لِلصَّلَاةِ أَوَّلًا وَآخِرًا..... وَإِنَّ أَوَّلَ وَقْتِ الْفَجْرِ حِينَ يَطْلُعُ الْفَجْرُ وَإِنَّ آخِرَ وَقْتِهَا حِينَ تَطْلُعُ الشَّمْسُ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 39,40 ابواب الصلوة باب نمبر 2 بلا ترجمہ مسند احمد ج 7 ص 28 رقم الحديث 7172)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: બેશક નમાઝ કે અવકાત કે લિયે અવ્વલ ઓર આખિર હૈ. ફજર કે વકત કી ઈબ્તિદા તુલૂઅ ફજર સે હૈ, ઓર ઉસકા આખરી વકત તુલૂઅ આફતાબ તક હૈ.

ઝોહર કા વકત:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: وَقْتُ الظُّهْرِ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ وَكَانَ ظِلُّ الرَّجُلِ كَطَوْلِهِ مَا لَمْ تَحْضُرِ الْعَصْرُ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 223 باب اوقات الصلوات الخمس)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે ઝોહર કા વકત ઉસ વકત સે હૈ જબ સૂરજ ઢલ જાએ, ઓર ઈન્સાન કા સાયા ઉસકે કદ કે બરાબર હો જાએ, (ઓર ઉસ વકત ખતમ હોતા હૈ) જબ તક કે અસર કા વકત ન આ જાએ.

(۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَافِعٍ مَوْلَى أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَاهُ رِزَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَقْتُ الصَّلَاةِ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَا أُخْبِرُكَ صَلَّ الظُّهْرَ إِذَا كَانَ ظِلُّكَ مِثْلَكَ وَالْعَصْرَ إِذَا كَانَ ظِلُّكَ مِثْلِكَ.

(موطا امام مالک ص 5 ص 6 وقوت الصلوة)

تર્جمہ: حضرت ابو ہریرہؓ سے روایت ہے کہ ایک روز نماز کے وقت میں نے اپنے بھائی کو بتایا کہ ظہر کی نماز اس وقت کی جائے جب تمہارا سایہ تمہارے جیسے ہو، عصر کی نماز اس وقت کی جائے جب تمہارا سایہ تمہارے جیسے ہو۔

اس وقت میں نے اپنے بھائی کو بتایا کہ نماز کی وقت تو ظہر کے بعد شروع ہوتی ہے، لیکن نماز میں آجھڑ کر کے پڑھنی چاہیے، اور آجھڑے وقت میں پڑھیں تاکہ ہے، یا نماز کی وقت کا سایہ، اس لیے اس کے بعد نماز کی وقت ہو جائے گی۔

اس کے بعد:

نماز کی وقت کا وقت بہت جلد ہی اس کے بعد شروع ہوتا ہے، اور سورج آجھڑا تک باقی رہتا ہے۔

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِّنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الْعَصْرَ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 82، باب من ادرك من الصلاة ركعة) صحیح مسلم ج 1 ص 221 باب من ادرك ركعة من الصلوة فقد ادرك تلك الصلوة

تર્جمہ: حضرت ابو ہریرہؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا: جس نے عصر کی نماز سورج آجھڑا ہونے سے پہلے اس کے بعد کی ایک رکعت پڑھی، اس نے عصر کی نماز پڑھی۔

મગરિબ કા વક્ત:

(૧) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَقْتُ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ مَا لَمْ يَغِبِ الشَّفَقُ.

(صحیح مسلم ج ۱ ص 223 باب اوقات الصلوات الخمس)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ રદિ. ફરમાતે છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: નમાઝે મગરિબ કા વક્ત ઉસ વક્ત તક છે, જબ તક શફક ગાયબ ન હો.

(૨) عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي الْمَغْرِبَ إِذَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ وَتَوَارَتْ بِالْحِجَابِ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 228 باب بیان ان اول وقت المغرب عند غروب الشمس، صحیح البخاری ج 1 ص 79 باب وقت المغرب)

તર્જમા: હઝરત સલમહ બિન અલ્ અવ્કઅ રદિ. સે રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ નમાઝે મગરિબ અદા ફરમાતે, જબ સૂરજ ગુરૂબ હો જાતા, ઓર પર્દે મેં છુપ જાતા.

(૩) હઝરત જાબિર રદિ. કી તવીલ હદીથ મેં છે:

ثُمَّ أَذِنَ لِلْعِشَاءِ حِينَ أَذْهَبَ بَيَاضُ النَّهَارِ وَهُوَ الشَّفَقُ.

(المعجم الاوسط للطبرانی ج 5 ص 122 رقم الحديث 6787، مجمع الزوائد للهيثمي ج 2 ص 42 باب بيان الوقت، رقم الحديث 1686)

તર્જમા: ફિર ઈશા કી અઝાન કહે, જબ દિન કી સુફેદી ચલી જાએ, ઓર વો શફક છે.

હઝરત અબૂ મસ્ઉદ રદિ. કી મરફૂઅ હદીથ જિસમેં હઝરત જિબ્રઈલ અ.સ. કે નમાઝ પઢાને કા ઝિક્ર છે. ઈસમેં છે:

وَيُصَلِّي الْمَغْرِبَ حِينَ تَسْقُطُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعِشَاءَ حِينَ يَسْوَدُ

الْأَفْقُ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 63 باب فی المواقیت، صحیح ابن حبان ص 492 ذکر البیان بان المصطفی لم یسفر بصلوة الغداة رقم الحديث 1494)

તર્જમા: ઔર મગરિબ કી નમાઝ ઉસ વક્ત પળહતે, જબ સૂરજ ગુરૂબ હો જાતા, ઔર ઈશા ઉસ વક્ત પળહતે, જબ ઉકુક સિયાહ હો જાતા.

ફાયદા: મુન્દરજહ બાલા અહાદીષ સે મા'લૂમ હુવા કે મગરિબ કા વક્ત સૂરજ ગુરૂબ હોને સે શુરૂઅ હો જાતા હૈ, ઔર શફકે અબ્બજ (સુફેદી) કે ખતમ હોને તક રેહતા હૈ.

ઈશા કા વક્ત:

ઈશા કા વક્ત શફક કે ગાઈબ હોને સે તુલૂએ ફજર તક રેહતા હૈ.

(૧) ઈમામતે જિબ્રઈલ અ.સ. વાલી હદીષ, જિસમેં યે અલ્ફાઝ હૈ:

وَصَلَّى فِي الْعِشَاءِ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 62 باب فی المواقیت)

તર્જમા: ઔર હઝરત જિબ્રઈલ અ.સ.ને મુજે ઈશા કી નમાઝ પળહાઈ, જબ શફક ગાઈબ હો ગઈ થી.

(૨) عَنْ عَبْدِ بْنِ جُرَيْجٍ أَنَّهُ قَالَ لِأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا أَفْرَاطُ صَلَوةِ الْعِشَاءِ؟ قَالَ طُلُوعُ الْفَجْرِ.

(شرح معانی الآثار ج 1 ص 118 باب مواقیت الصلوة)

તર્જમા: હઝરત ઉબૈદ બિન જુરૈહ રહ. સે રિવાયત હૈ કે ઉન્હોંને હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે પૂછા કે ઈશા કા આખરી વક્ત કોનસા હૈ? ફરમાયા તુલૂએ ફજર.

मुस्तहब अप्कात

इजर का मुस्तहब वक्त:

(१) عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ
أَسْفِرُوا بِالْفَجْرِ فَإِنَّهُ أَعْظَمُ لِلْأَجْرِ -

(جامع الترمذی ج 1 ص 40 باب ما جاء في الاسفار بالفجر، سنن ابی داؤد ج 1 ص 67 باب في وقت الصبح، سنن النسائي ج 1 ص 94 باب الاسفار)

तर्जमा: उजरत राईअ बिन ખદીજ રદિ. સે રિવાયત છે, ફરમાતે
હેં કે મેને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો યે ફરમાતે હુએ સુના: ફજર ખૂબ ઉજાલા
કરકે પળહા કરો, કયૂંકે ઉસકા અજર ઝયાદહ છે.

હાશિયહ: ઈમામ મુહર્રિષ જમાલુદ્દીન મુહમ્મદ અબૂ મુહમ્મદ
અબ્દુલ્લાહ બિન યૂસુફ અલ્ જૈલઝી રહ. ફરમાતે હેં: ઈસ મઝમૂન કી
અહાદીષ હઝરત રાફેઅ બિન ખદીજ, હઝરત ખિલાલ, હઝરત અનસ,
હઝરત કતાદહ બિન નુઅમાન, હઝરત ઈબ્ને મસ્ઉદ, હઝરત અબૂ
હુરૈરહ ઔર હઝરત હવાઅ અલ્ અન્સારિય્હ રદિ. સે મરવી હેં.

(નસખુર રાયહ લિઝય્લઝી: જિ:૧ પે:૩૦૪)

(૨) عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِبِلَالٍ أَسْفِرْ
بِصَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى يَرَى الْقَوْمَ مَوَاقِعَ نَبْلِهِمْ -

(مسند ابی داؤد الطيالسی ج 1 ص 511 حدیث 1001، المعجم الكبير للطبرانی ج 3 ص 151
حدیث 4288)

તર્જમા: હઝરત રાફેઅ બિન ખદીજ રદિ. સે મરવી છે કે
રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને હઝરત ખિલાલ રદિ. કો ફરમાયા: સુબહ કી નમાઝ
રોશની મેં પળહા કરો, યહાં તક કે લોગ રોશની કી વજહ સે અપને તીર
અંદાઝી કે નિશાન દેખ લેં.

નમાઝે ઝોહર કા મુસ્તહબ વક્ત

ગર્મિયોં મેં નમાઝે ઝોહર કા મસ્નૂન વક્ત:

(૧) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اَبْرِدُوا بِالظَّهْرِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 77 باب الابراد بالظهر فی شدة الحر)

તર્જમા: હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: નમાઝે ઝોહર કો ઠંડા કરકે પળહો, કયૂંકે ગર્મી કી શિદ્દત જહન્નમ કે સાંસ લેને કી વજહ સે હે.

(૨) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 77 باب الابراد بالظهر فی شدة الحر, سنن ابی داؤદ ج 1 ص 64 باب فی وقت صلوٰۃ الظهر, صحیح مسلم ج 1 ص 224 باب استحباب الابراد بالظهر, سنن النسائی ج 1 ص 87 الابراد بالظهر, -- جامع الترمذی ج 1 ص 40 باب ماجاء فی تاخیر الظهر فی شدة الحر, -- سنن ابن ماجه ج 1 ص 49 باب الابراد بالظهر فی شدة الحر)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જબ ગર્મી ઝયાદહ હો, તો નમાઝ ઠંડે વક્ત મેં પળહ લિયા કરો, કયૂંકે ગર્મી કી શિદ્દત જહન્નમ કે સાંસ લેને કી વજહ સે હે.

નોટ: ઈમામ અબૂ ઈસા તિરમિઝી રહ.ને ફરમાયા કે ઈસ મઝ્મૂન (ઝોહર કો ઠંડા કરકે પળહના) કી અહાદીષ હઝરત અબૂ સઈદ, હઝરત અબૂ ઝર, હઝરત ઈબ્ને ઉમર, હઝરત મુગીરહ, હઝરત સફ્વાન, હઝરત અબૂ મૂસા, હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ ઓર હઝરત અનસ રદિયલ્લાહુ અન્હુમ સે ભી મરૂવી હૈં. (જમિયુત તિરમિઝી: જિ:૧ પે:૪૦)

સદિયોં મેં નમાઝે ઝોહર કા મુસ્તહબ વક્ત:

(૧) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا كَانَ الْحَرُّ اَبْرَدَ بِالصَّلَاةِ وَإِذَا كَانَ الْبَرْدُ عَجَّلَ.

(سنن النسائی ج 1 ص 87 باب تعجيل الظهر فی البرد, صحیح البخاری ج 1 ص 124 باب اذا اشتد الحر يوم الجمعة)

તર્જમા: હઝરત અનસ બિન માલિક રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ગમી કે મોસમ મેં નમાઝ ઠંડે વક્ત મેં પળતે થે, ઔર સદી કે મોસમ મેં જલ્દી અદા ફરમાતે થે.

અસર કા મુસ્તહબ વક્ત:

(۱) عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَشَدَّ تَعْجِيلًا لِلظُّهْرِ مِنْكُمْ وَأَنْتُمْ أَشَدُّ تَعْجِيلًا لِلْعَصْرِ مِنْهُ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 42 باب ما جاء تأخير صلاة العصر، مسند احمد ج 18 ص 286 رقم الحديث 26526)

તર્જમા: ઉમ્મુલ્ મુઅમિનીન હઝરત ઉમ્મે સલમહ રદિ. સે રિવાયત હૈ, ફરમાતી હૈં: રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઝોહર કી નમાઝ તુમ લોગોં સે જલ્દી પળ લેતે થે, ઔર તુમ અસર કી નમાઝ આપ ﷺ સે જલ્દી પળ લેતે છો.

(۲) عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَيْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَدِمْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ فَكَانَ يُؤَخِّرُ الْعَصْرَ مَا دَامَتِ الشَّمْسُ بَيَضَاءً نَقِيَّةً.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 65 باب فی وقت صلاة العصر، سنن ابن ماجه ج 1 ص 46 كتاب الصلوة۔ ابواب مواقيت الصلوة)

તર્જમા: હઝરત અલી બિન શિબ્યાન રદિ. ફરમાતે હૈં કે હમ આં હઝરત ﷺ કે પાસ મદીના મુનવ્વરહ મેં આયે, તો આપ ﷺ અસર કી નમાઝ કો મુઅખ્ખર કરકે પળતે થે, જબ તક સૂરજ સુફેદ ઔર સાફ રહેતા.

(۳) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: ... فَإِذَا صَلَّيْتُمُ الْعَصْرَ فَإِنَّهُ وَقْتُ إِلَى أَنْ تَصْفَرَ الشَّمْسُ الْحَدِيث.

(صحیح مسلم ج 1 ص 222 باب اوقات الصلوات الخمس)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર રદિ. સે રિવાયત હૈ કે નબી ﷺ ને ફરમાયા: જબ તુમ નમાઝે અસર પળહો તો ઉસકા વક્ત સૂરજ કે ઝર્દ હોને તક હૈ.

મુન્દરજહ બાલા અહાદીષ સે વાઝેહ હૈ કે અસર કો મુઅખ્ખર કરકે પળહા જાએ, લેકિન ઈતના મુઅખ્ખર ભી ન હો કે સૂરજ ઝદ હોને લગે.

મગરિબ કા મુસ્તહબ વક્ત:

ગુરુબે આફતાબ કે બાદ બિલા તાખીર અદા કરના મુસ્તહબ હૈ:

(۱) عَنْ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نَصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْمَغْرِبَ إِذَا تَوَرَّاثَ بِالْحِجَابِ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 79 باب وقت المغرب)

તર્જમા: હઝરત સલમહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે હમ નબીએ અકરમ કે સાથ સૂરજ ઘુપતે હી મગરિબ પળહ લેતે થે.

હઝરત અબૂ અય્યૂબ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે આપ ﷺ ને ફરમાયા:

لَا تَزَالُ أُمَّتِي بِخَيْرٍ أَوْ قَالَ عَلَى الْفِطْرَةِ مَا لَمْ يُؤَخَّرُوا الْمَغْرِبَ إِلَى أَنْ تَشْتَبِكَ النُّجُومُ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 66 باب فی وقت المغرب، سنن ابن ماجه ج 1 ص 50 باب وقت صلاة المغرب)

તર્જમા: મેરી ઉમ્મત ભલાઈ પર રહેગી, યા ફરમાયા: ફિતરત પર રહેગી જબ તક વો લોગ મગરિબ કો ઉસ વકત તક મુઅખ્ખર નહીં કરેંગે કે સિતારે નિકલ આએ.

ઈશા કા મુસ્તહબ વક્ત:

નમાઝે ઈશા કો તિહાઈ રાત તક મુઅખ્ખર કરના મુસ્તહબ હૈ.

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْلَا أَنْ أَشَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُؤَخَّرُوا الْعِشَاءَ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ أَوْ نِصْفِهِ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 42 باب ماجاء فی تأخیر العشاء الآخرة)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈશાઈ ફરમાયા: અગર મુજે અપની ઉમ્મત પર મશક્કત કા ખોફ ન હોતા, તો મેં ઉન્હે હુકમ દેતા કે નમાઝે ઈશા કો તિહાઈ રાત યા

નિષ્ક રાત તક મુઅખ્ખર કરે.

(૨) હઝરત અબૂ બરઝહ રદિ. કી રિવાયત મેં યે અલ્ફાઝ હેં:

وَلَا يُبَايِ بِتَاخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 77 باب وقت الظهر عند الزوال)

તર્જમા: ઈશા કી નમાઝ કો તિહાઈ રાત તક મુઅખ્ખર કરને મેં કોઈ હરજ નહીં, ફિર ફરમાયા: નિષ્ક રાત તક.

અવ્કાતે મમ્નૂઅહ

નમાઝે ફજર ઓર નમાઝે અસર કે બાદ:

(۱) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:

لَا صَلَوةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ وَلَا صَلَوةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 83.82 باب لا تتحرى الصلوة قبل غروب الشمس، صحیح مسلم ج 1 ص 275 باب الاوقات التي نهى عن الصلوة فيها)

તર્જમા: હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિ. સે રિવાયત હે, ફરમાતે હેં કે મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે સુના, આપ ﷺ ફરમા રહે થે કે સુબહ કી નમાઝ કે બાદ કોઈ નમાઝ નહીં, યહાં તક કે સૂરજ બુલંદ હો જાએ, ઓર અસર કી નમાઝ કે બાદ કોઈ નમાઝ નહીં, યહાં તક કે સૂરજ ગુરૂબ હો જાએ.

નોટ: ઈસ મઝમૂન કી અહાદીષ હઝરત ઉમર બિન ખતાબ, હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ ઓર હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિયલ્લાહુ અન્હુમ સે ભી મરૂવી હેં.

(સહીહ બુખારી: જિ:૧ પે: ૮૨ બાબુસ્સલાતિ બાદલ ફજરિ હતા તરતફિઉશ્ શમ્સિ, સહીહ મુસ્લિમ: જિ:૧ પે: ૨૭૫ બાબુલ્ અવ્કાતિલ્લાતી નહા અનિસ્સલાતિ ફીહા, જામિઉત્ તિરમિઝી: જિ:૧ પે: ૪૫ બાબુ મા જાઅ ફી કરાહિયતિસ્સલાતિ બાદલ્ અસ્રિ)

(۲) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ لَمْ يُصَلِّ رَكْعَتَيِ

الْفَجْرِ فَلْيُصَلِّهَمَا بَعْدَ مَا تَطْلُعُ الشَّمْسُ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 96 باب ما جاء في اعادةتهما بعد طلوع الشمس)

तर्जमा: उजरत अबू हुरैरह रदि. से रिवायत है के रसूलुल्लाह ﷺ ने फरमाया: जिसने इजर की दो रकातें (सुन्नते मुअक्कदह) न पण्ही हों तो वो उन्हें सूरज निकलने के बाद पण्ही ले.

सुण्हे सादिक के बाद:

सुण्हे सादिक के बाद इजर की दो सुन्नतों के अलावह कोई और सुन्नत या नफ़ल पण्हीना मकरूह है.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ لَا يُصَلِّي إِلَّا رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ.

(صحيح مسلم ج 1 ص 250 واللفظ له باب استحباب ركعتي الفجر، صحيح البخارى ج 1 ص 157 باب التطوع بعد المكتوبة، جامع الترمذى ج 1 ص 96 باب ما جاء لا صلوة بعد الفجر الا ركعتين)

तर्जमा: उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदि. उम्मुल मुअमिनीन उजरत उइसह रदि. से रिवायत करते हैं के रसूलुल्लाह ﷺ तुलूअे सुण्हे सादिक के बाद सिर्फ़ दो रकातें हल्की हल्की पण्हीते थे.

गुरूबे आइताब के बाद:

गुरूबे आइताब के बाद मग़िब के इराईज़ से पेडले नफ़ल पण्हीना मकरूह है:

(١) عَنْ طَاوُسٍ قَالَ سِئِلَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ الرُّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ فَقَالَ مَا رَأَيْتُ أَحَدًا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بِهِمَا.

(سنن ابى داؤد ج 1 ص 189 باب الصلوة قبل المغرب، مسند عبد بن حميد ص 256 رقم الحديث 804، الكنى والاسماء للدولابى ج 1 ص 463 رقم الحديث 1640)

तर्जमा: उजरत इब्ने उमर रदि. से नमाजे मग़िब से पेडले दो रकातों के मुतअद्लिक पूछा गया, तो आप रदि.ने फरमाया: मेंने रसूलुल्लाह ﷺ के दौर में किसी को नहीं देखा के ये दो रकातें पण्हीता हो.

(٢) عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ طُفْنَا فِي نِسَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَأَلْنَاهُنَّ هَلْ رَأَيْتُنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي هَاتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ حِينَ يُؤَدِّنُ

الْمُؤَذِّنُ فَقُلْنَ لَا - (مسند الشاميين للإمام الطبراني ج 3 ص 212 راقم الحديث 2110)

તર્જમા: હઝરત જાબિર રદિ. ફરમાતે હૈં કે હમ ઉમ્મહાતુલ્લુ મુઅમિનીન રદિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા કી ખિદમત મેં હાઝિર હોતે, ઓર પૂછતે કે કયા આપને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો મઘિરબ કી નમાઝ સે પેહલે દો રકાતેં પઘડતે દેખા? જબ મુઅઝિઝન અઝાન દેતા થા, તો ઉન્હોંને ફરમાયા: નહીં!

(૩) عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ مَا صَلَّى أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

الرَّكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ.

(کنز العمال ج 8 ص 25 المغرب و ما يتعلق به، رقم الحديث 21809، اتحاف الخيرة المهرة ج 2 ص 408 باب الصلاة قبل المغرب و بعدها، رقم الحديث 2332، مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 289 باب الركتين قبل المغرب رقم الحديث 3998)

તર્જમા: મન્સૂર અપને વાલિદ સે રિવાયત કરતે હૈં કે હઝરત અબૂ બકર રદિ., હઝરત ઉમર રદિ. ઓર હઝરત ઉસ્માન રદિ. મઘિરબ સે પેહલે દો રકાતેં નહીં પઘડતે થે.

ખુત્બે કે વક્ત:

(۱) عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ

يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدَّهْنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبٍ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كَتَبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى.

(صحيح البخارى ج 1 ص 121-124 باب الدهن للجمعة)

તર્જમા: હઝરત સલમાન ફારસી રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈશાદ ફરમાયા: જો શખ્સ જુમ્આ કે દિન ગુસલ કરે, ઓર હસ્બે ઈસ્તિતાઅત ખૂબ પાકી હાસિલ કરે, ઓર તેલ યા ઘર મેં મયસ્સર ખુશ્બૂ લગાએ, ફિર નમાઝે જુમ્આ કે લિયે નિકલે, (વહાં જા કર) દો કે દરમિયાન તફરીક ન કરે, ફિર જો નમાઝ મુકરર કી ગઈ હૈ, અદા કરે, ઓર જબ ઈમામ ખુત્બા દે, તો ખામોશી ઈખ્તિયાર કરે, એસે

શબ્દ કે ઈસ જુમ્મા સે દૂસરે જુમ્મા તક કે તમામ ગુનાહ માફ કર દિયે જાતે હૈ.

(૨) હઝરત નબીશહ અલ્ હઝલી રહિ. કી રિવાયત હૈ કે આપ ﷺ ને ફરમાયા:

فَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْإِمَامَ خَرَجَ صَلَّى مَا بَدَأَهُ وَإِنْ وَجَدَ الْإِمَامَ قَدْ خَرَجَ جَلَسَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ حَتَّى يَقْضِيَ الْإِمَامُ جُمُعَتَهُ وَكَلَامَهُ.

(મસ્નદ અહમદ જ 15 વ 300 રફમ હદીથ 20599, ગાયે મક્સદ ફી રુવૉદ મસ્નદ લલેશ્મી જ 1 વ 1154 બાબ હુકુલ જમ્עה મન ળસલ ઁગિરહ)

તર્જમા: પસ! અગર ઈમામ ખુત્બે કે લિયે નહીં નિકલા, તો જો મુનાસિબ હો, નમાઝ પઢ લે, ઔર અગર ઈમામ ખુત્બે કે લિયે નિકલ ચુકા હૈ, તો બેઠ જાઓ, ઔર ગૌર સે ખુત્બા સુને, ઔર ખામોશ રહે, યહાં તક કે ઈમામ નમાઝે જુમ્મા ઔર ખુત્બા ખતમ કર લે.

(૩) عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ وَالْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ فَلَا صَلَاةَ وَلَا كَلَامَ حَتَّى يَقْرَأَ الْإِمَامُ.

(મજમેઝ રુવૉદ લલેશ્મી જ 2 વ 407 બાબ ફિમન યદ્દલ મસ્જદ ઁલામામ યખ્ટબ, રફમ હદીથ 3120, જામેઁ અહાદિથ લલસિુટી જ 3 વ 114 રફમ હદીથ 1879)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને ઉમર રહિ. સે રિવાયત હૈ, ફરમાતે હૈ કે મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો યે ફરમાતે હુએ સુના: જબ તુમ મેં સે કોઈ મસ્જિદ મેં દાખિલ હો, ઔર ઈમામ મિમ્બર પર હો, તો ન કોઈ નમાઝ જાઈઝ હૈ, ઔર ન બાત—ચીત, યહાં તક કે ઈમામ ફારિગ હો જાઓ.

તુલૂઅ, ગુરૂબ, ઝવાલ:

عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ ثَلَاثُ سَاعَاتٍ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنْهَانَا أَنْ نُصَلِّيَ فِيهِنَّ أَوْ أَنْ نَقْبِرَ فِيهِنَّ مَوَاتَانِ جَائِزَيْنِ تَطْلُعُ الشَّمْسُ بَارِغَةً حَتَّى تَرْتَفِعَ وَحِينَ يَقُومُ قَائِمُ الظَّهِيرَةِ حَتَّى تَمِيلَ الشَّمْسُ وَحِينَ تَضَيِّفُ الشَّمْسُ لِلْغُرُوبِ حَتَّى تَغْرُبَ.

(સહિહ મુસ્લમ જ 1 વ 276 ઁલુવૉત તી નહી ઁન الصلوة فیها, જામેઁ તરમઝી જ 1 વ 200 બાબ માજાઁ ફી)

کراهية الصلوة على الجنازة، الجمع بين الصحيحين للحميدي ج 3 ص 351 رقم الحديث 2993)

તર્જમા: હઝરત ઉફ્બહ બિન આમિર જુહની રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને હમૈં તીન અવ્કાત મૈં નમાઝ પઢને યા મુદ્દો કો દફન કરને સે મના ફરમાયા હૈ.

- (૧) જબ સૂરજ તુલૂઅ હો રહા હો, યહાં તક કે બુલંદ હો જાએ.
- (૨) ઐન ઝવાલ કે વકત જબ તક કે સૂરજ ઢલ જાએ.
- (૩) જબ સૂરજ ગુરૂબ કે કરીબ હો, યહાં તક કે ગુરૂબ હો જાએ.

अजान की गयान

अजान के कलिमातः

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَبَّا أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالنَّاقُوسِ
يُعْمَلُ لِيُضْرَبَ بِهِ لِلنَّاسِ لِحُجْعِ الصَّلَاةِ طَافَ بِي وَأَنَا نَائِمٌ رَجُلٌ يَحْمِلُ
نَاقُوسًا فِي يَدِهِ فَقُلْتُ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَتَبِيعُ النَّاقُوسَ فَقَالَ وَمَا تَصْنَعُ بِهِ فَقُلْتُ
نَدْعُو بِهِ إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ أَفَلَا أَدُلُّكَ عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ فَقُلْتُ لَهُ بَلَى
قَالَ فَقَالَ تَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ. أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ
مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ حَتَّى عَلَى الصَّلَاةِ. حَتَّى عَلَى الْفَلَاحِ حَتَّى عَلَى
الْفَلَاحِ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا رَأَيْتُ فَقَالَ إِنَّهَا لَرُبُّ يَاحْقُ إِنَّ شَاءَ اللَّهُ فَقُمْتُ مَعَ بِلَالٍ فَالْقَى
عَلَيْهِ مَا رَأَيْتُ فَلْيُؤَدِّنْ بِهِ فَإِنَّهُ أُنْدَى صَوْتًا مِنْكَ فَقُمْتُ مَعَ بِلَالٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
فَجَعَلْتُ الْقِيَّةَ عَلَيْهِ وَيُؤَدِّنْ بِهِ قَالَ فَسَمِعَ ذَلِكَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ
فَخَرَجَ يَجُرُّ رِدَاءَهُ وَيَقُولُ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَقَدْ رَأَيْتُ
مِثْلَ مَا أَرَى فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلِلَّهِ الْحَمْدُ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 79 باب کیف الاذان، مسند احمد ج 13 ص 30، 31 رقم الحديث 16430، سنن
ابن ماجه ج 1 ص 51 باب بدء الاذان، صحيح ابن حبان ص 532 ذكر الخبر المصرح بان النبي ﷺ هو الذى امر
ببلا... رقم الحديث 1679، صحيح ابن خزيمة ج 1 ص 223 رقم الحديث 370)

तर्जमा: हुजरत अब्दुल्लाह बिन जैद र.ह. से रिवायत है के जब
रसूलुल्लाह ﷺ ने लोगों को नमाज के लिये जमा करने के लिये नाकूस
बजाने का हुकम इरमाया, तो मोंने ज्वाब में ओक आदमी को देया जो

નાકૂસ ઉઠાએ હુએ થા. મેંને ઉસે કહા: એ અલ્લાહ કે બંદે! કયા યે નાકૂસ બેયોગે? ઉસને કહા ઈસકા કયા કરોગે? મેંને કહા: નમાઝ કે લિયે લોગોં કો બુલાયેંગે, તો ઉસને કહા કે મેં તુમ્હેં ઈસસે બેહતર અલફાઝ ન બતાઉં? મેંને કહા: કયૂં નહીં! તો ઉસને કહા: યૂં કહા કરો: અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર..... (અખીર તક) જબ મેં સુબહ કો ઉઠા તો આપ ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા, ઔર જો કુછ ખ્વાબ મેં દેખા થા, વો આપ ﷺ કો સુનાયા, તો આપ ને ઈર્શાદ ફરમાયા: યે ખ્વાબ હક હૈ, ઈન્શાઅલ્લાહ...

તુમ બિલાલ કે સાથ ખડે હો કર જો કલિમાત દેખે હેં, ઉનકો સિખલા દો, ઔર વો ઉન અલ્ફાઝ કો અઝાન કી શકલ મેં કેહતે જાએ, કયૂંકે વો તુમસે ઝયાદહ બુલંદ આવાઝ રખતે હેં, તો મેં બિલાલ રદિ. કે સાથ ખડા હો ગયા, ઔર ઉનકો ઈન કલિમાત કી તલ્કીન કરને લગા, ઔર વો અઝાત દેતે ગયે. હઝરત ઉમર રદિ.ને યે આવાઝ સુની, આપ રદિ. ઘર મેં થે, તો જલ્દી સે યાદર ખીંચતે હુએ નિકલે, ઔર અર્ઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! (ﷺ) ઉસ ઝાત કી કસમ જિસને આપ ﷺ કો હક દે કર ભેજા હૈ, મેંને ભી યહી ખ્વાબ દેખા હૈ, જો (અઝાન) અબ સુન રહા હું, તો રસૂલલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: અલ્લાહ કા શુક્ર હૈ.

ઈકામત કે કલિમાત:

ઈકામત કે કલિમાત વહી હેં, જો અઝાન કે હેં, લેકિન ઈકામત મેં "હય્ય અલલ્ ફલાહ" કે બાદ કલિમહ "કદ્ કામતિસ્ સલાતુ" દો મરતબા ઝયાદહ કહા જાતા હૈ.

(۱) إِنَّ ابْنَ مُحَرَّرٍ ---- سَمِعَ أَبَا مُحَمَّدٍ وَرَدَهُ عَلَيْهِ يَقُولُ عَلَيْنِي رَسُولُ اللَّهِ

وَاللَّهِ إِلْقَامَةً سَبْعَ عَشْرَةَ كَلِمَةً. (شرح معانی الآثار ج 1 ص 102 باب الإقامة كيف هي؟)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને મુહયરિર રહ. સે રિવાયત હૈ કે ઉન્હોંને હઝરત અબૂ મહ્મૂર રદિ. સે સુના. આપ રદિ. ફરમાતે હેં કે રસૂલલ્લાહ ﷺ ને મુજે ઈકામત કે સત્રહ કલિમાત સિખાએ.

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ
أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَيَّ
عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ قَدْ قَامَتِ
الصَّلَاةُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

(مصنف ابن ابی شیبہ ج 2 ص 312، 313 ماجاء فی الاذان والاقامة کیف هو؟ رقم الحديث 2132، سنن ابن ماجه ج 1 ص 52 باب التجميع فی الاذان)

(૨) હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન જૈદ રદિ. કી રિવાયત જિસ્મે ફરિશ્તે કી અજાન વ ઈકામત સિખાને કા ઝિક્ર હૈ, ઉસકે બાજ તુરુક મેં યે અલ્લાહ હૈ:

”ثُمَّ أَمْهَلَ هُنَيْئَةً ثُمَّ قَامَ فَقَالَ مِثْلَهَا إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: زَادَ بَعْدَ مَا قَالَ حَتَّى عَلَى الْفَلَاحِ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ“.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 82 باب كيف الاذان، السنن الكبرى للبيهقي ج 1 ص 391 باب استقبال القبلة بالاذان والاقامة، المعجم الكبير للطبراني ج 8 ص 447 رقم الحديث 16691، جامع المسانيد ج 1 ص 299 تا ص 301)

તર્જમા: અજ્ઞાન કેહને કે બાદ ફરિશ્તા થોડી દેર રુકા, ફિર ખડા હુઆ, ઔર અજ્ઞાન કે મિષ્વ કલિમાત કહે, લેકિન:

"હય્ય અલલ્ ફલાહ" કે બાદ "કદ્ કામતિસ્ સલાતુ, કદ્ કામતિસ્ સલાતુ" કે કલિમાત ઝયાદહ કહે.

(۳) عَنْ عَبْدِ مَوْلَى سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ أَنَّ سَلَمَةَ بْنَ الْأَكْوَعِ كَانَ يُتَّبَعُ الْإِقَامَةَ.

(مصنف ابن ابی شیبہ ج 2 ص 320 من کان یشفع الاقامة ویرى ان یشیها، رقم الحدیث 2150، شرح معانی الآثار ج 1 ص 102 باب الاقامة کیف هی؟)

તર્જમા: હઝરત ઉબૈદ રહ. ફરમાતે હૈં કે હઝરત સલમહ બિન અલ્ અવ્કઅ રહિ. ઈકામત કે કલિમાત દોહરે કહા કરતે થે, (યા'ની

"અશહદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ" સે આખિર તક તમામ કલિમાત દો દો મરતબા કેહતે થે)

(૪) મુઅઝ્ઝિઝને રસૂલ હઝરત બિલાલ રદિ. સે મરવી ઈકામત ભી મખ્ના મખ્ના (દોહરી) હે.

(શહે મઆનિયુલ્ આષાર લિત્તહાવી: જિ:૧ પે: ૧૦૧ બાબુલ્ ઈકામતિ કયૂફ હિય?, મુસન્નફે અબ્દુર રઝઝાક: જિ:૧ પે:૩૪૬ બાબુ બદ્દઈલ્ અઝાનિ, હદીથ નં.:૧૭૯૪)

ફજર કી અઝાન મેં "અસ્સલાતુ ખૈરુમ્ મિનન્ નૌમ" કા ઈઝાફહ

(૧) હઝરત અબૂ મહૂઝૂરહ રદિ. કી રિવાયત મેં હે કે હુઝૂરે અફરમ ﷺ ને ફરમાયા:

فَإِنْ كَانَ صَلَاةُ الصُّبْحِ قُلْتَ الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 79 باب كيف الاذان، السنن الكبرى للبيهقي ج 1 ص 422 باب الثوب في اذان الصبح)

જબ સુબહ કી નમાઝ કે લિયે અઝાન દો તો "અસ્સલાતુ ખૈરુમ્ મિનન્ નૌમ, અસ્સલાતુ ખૈરુમ્ મિનન્ નૌમ" કહા કરો.

(૨) عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ مِنَ السُّنَّةِ إِذَا قَالَ الْمُؤَذِّنُ فِي أَذَانِ الْفَجْرِ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ قَالَ الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ.

(السنن الكبرى للبيهقي ج 1 ص 423 باب الثوب في اذان الصبح، صحيح ابن خزيمة ج 1 ص 233 باب الثوب في اذان الصبح، رقم الحديث 386)

તર્જમા: હઝરત અનસ રદિ. ફરમાતે હેં કે સુન્નત યે હે કે મુઅઝ્ઝિઝન જબ ફજર કી અઝાન મેં "હય્ય અલલ્ ફલાહ" કહે, તો "અસ્સલાતુ ખૈરુમ્ મિનન્ નૌમ, અસ્સલાતુ ખૈરુમ્" ભી કહા કરે. અઝાન વ ઈકામત કા તરીકા:

(١) عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِبِلَالٍ يَا بِلَالُ! إِذَا أَدَنْتَ فَتَرَسَّلْ فِي أَذَانِكَ وَإِذَا أَقَمْتَ فَاحْدَرْ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 48 باب ماجاء في الترسل في الاذان، مسند عبد بن حميد ص 310 رقم الحديث 1008، السنن الكبرى للبيهقي ج 1 ص 428 باب ترسيل الاذان وحذف الاقامة)

તર્જમા: હઝરત જાબિર રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લુહુ અલૈહિ વસલ્લમ) ને હઝરત બિલાલ રદિ. કો ફરમાયા, એ બિલાલ! જબ તુ અઝાન કહે, તો થહેર થહેર કર કહા કર, ઔર જબ ઈકામત કહે તો જલ્દી જલ્દી કહા કર.

(૨) عَنْ عَمْرِو بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَ بِلَالًا أَنْ يُجْعَلَ إصْبَعِيهِ فِي أُذُنَيْهِ وَقَالَ إِنَّهُ أَرْفَعُ لَصَوْتِكَ.

(سنن ابن ماجه ج 1 ص 52 باب السنة في الاذان)

તર્જમા: હઝરત અમ્માર બિન સઅદ રદિ. (મુઅઝ્ઝિઝને રસૂલ (સલ્લલ્લુહુ અલૈહિ વસલ્લમ) ને હઝરત બિલાલ રદિ. કો હુકમ દિયા કે અપની ઉંગલિયાં અપને કાનોં મેં ડાલ કર અઝાન દે, આપ (સલ્લલ્લુહુ અલૈહિ વસલ્લમ) ને ફરમાયા: યે અમલ તુમ્હારી આવાઝ કો બુલંદ કરેગા.

અઝાન વ ઈકામત કા જવાબ:

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَالَ الْمُؤَذِّنُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ فَقَالَ أَحَدُكُمْ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ ثُمَّ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ثُمَّ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. ثُمَّ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. ثُمَّ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ثُمَّ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِنْ قَلْبِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 167 باب استحباب القول مثل قول المؤذن لمن سمعه، سنن ابی داؤد ج 1 ص 85 باب ما يقول اذا سمع المؤذن، صحیح ابن خزيمة ج 1 ص 248 باب ذكر فضيلة هذا القول عند سماع الاذان، رقم الحديث 417، صحیح ابن حبان ص 535 ذكر ايجاب دخول الجنة...، رقم الحديث 1685)

તર્જમા: હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લુહુ અલૈહિ વસલ્લમ) ને ફરમાયા: જબ મુઅઝ્ઝિઝ "અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર" કહે, તો તુમ "અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર"

કહો, જબ મુઅઝિઝન "અશહદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ" કહે તો તુમ ભી "અશહદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ" કહો (ઈસી તરહ આખિરે અઝાન તક ઈસકા જવાબ ઝિક્ર કિયા) ફિર ફરમાયા: જો યે દિલ સે કહેગા, જન્નત મેં દાખિલ હોગા.

(૨) عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَوْ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ بِلَالًا أَخَذَ فِي الْإِقَامَةِ فَلَمَّا أَنْ قَالَ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَقَامَهَا اللَّهُ وَأَدَامَهَا وَقَالَ فِي سَائِرِ الْإِقَامَةِ كَنَحْوِ حَدِيثِ عُمَرَ فِي الْأَذَانِ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 85 باب ما يقول اذا سمع الاقامة، السنن الكبرى للبيهقي ج 1 ص 411 باب ما يقول اذا سمع الاقامة، كنز العمال ج 8 ص 169 اجابة المؤذن، رقم 23258)

તર્જમા: હઝરત અબૂ ઉમામહ રદિ. આં હઝરત મુઅઝિઝન કે બાઝ દીગર અસ્હાબ સે મરૂવી હૈ કે હઝરત બિલાલ રદિ.ને ઈકામત કેહના શુરૂઆ કી, જબ "કદ્ કામતિસ્ સલાતુ" કહા, તો નબી ﷺ ને ફરમાયા: "અકામહલ્લાહુ વઅદામહા" ઓર પૂરી ઈકામત મેં ઈસી તરહ કલિમાત કો દોહરાતે રહે, જૈસા કે હઝરત ઉમર રદિ. કી રિવાયત મેં અઝાન કે જવાબ મેં ઉસે દોહરાને કા ઝિક્ર હૈ.

અઝાન કે બાદ કી દુઆ:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ "اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ التَّامَّةُ وَالصَّلَاةُ الْقَائِمَةُ أَسْتَغْفِرُكَ بِمُحَمَّدٍ الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مُحَمَّدٍ الَّذِي وَعَدْتَهُ" حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 86 باب الدعاء عند النداء، سنن ابی داؤد ج 1 ص 85 باب ما جاء في الدعاء، جامع الترمذی ج 1 ص 51 باب منه [ای ما يقول اذا اذن المؤذن])

તર્જમા: હઝરત જાબિર રદિ. સે મરૂવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જિસને અઝાન સુનને કે બાદ યે દુઆ પઢી, તો કયામત કે દિન ઉસકે લિયે મેરી શિક્ષાઅત વાજિબ હો ગઈ.

દુઆ કા તર્જમા યે હૈ: એ અલ્લાહ! એ ઈસ દઅવતે કામિલહ

और एस ખડી હોને વાલી નમાઝ કે રખ! તુ મુહમ્મદ ﷺ કો વસીલહ
 ઔર ફઝીલત અતા ફરમા, ઔર ઉન્હેં ઉસ મકામે મહમૂદ પર પહોંચા
 દે, જિસકા તુને ઉનસે વા'દા ફરમાયા હૈ.

સુનને કુબ્રા બયૂહકી વગૈરહ મેં "ઈન્નક લા તુખ્લિફુલ્ મીઆદ"
 (બેશક તુ અપને વા'દે કે ખિલાફ નહીં કરતા) કે અલ્ફાઝ કવી સનદ સે
 આયે હૈં.

(السنن الكبرى للبيهقي ج 1 ص 410 باب ما يقول اذا فرغ من ذلك، كتاب الدعوات الكبير للبيهقي ج
 1 ص 34، احياء علوم الدين للغزالي ج 1 ص 182 كتاب اسرار الصلاة، الباب الاول)

તઅદાદે રકા'ત

ફઝ નમાઝોં કી તઅદાદે રકા'ત:

ફજર..... દો રકા'ત

ઝોહર..... ચાર રકા'ત

અસર..... ચાર રકા'ત

મગરિબ..... ત્રીન રકા'ત

ઈશા..... ચાર રકા'ત

ફરાઈઝ કી મુન્દરિજહ બાલા તઅદાદે રકા'ત આં હઝરત કે ઝમાને સે અબ તક ઉમ્મત કે તવાતુરે અમલી સે પાબિત હૈ. અલાવહ અઝોં ફુતુબે હદીષ મેં યે તઅદાદ મુફસ્સલન્ મઝ્કૂર હૈ. ઈસ બારે મેં એક હદીષ નકલ કી જાતી હૈ:

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ جِبْرَائِيلُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ قُمْ فَصَلِّ وَذَلِكَ دُلُوكُ الشَّمْسِ حِينَ مَالَتْ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى الظُّهْرَ أَرْبَعًا ثُمَّ آتَاهُ حِينَ كَانَ ظِلُّهُ مِثْلَهُ فَقَالَ قُمْ فَصَلِّ فَقَامَ فَصَلَّى الْعَصْرَ أَرْبَعًا ثُمَّ آتَاهُ حِينَ غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَقَالَ لَهُ قُمْ فَصَلِّ فَقَامَ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثَلَاثًا ثُمَّ آتَاهُ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ.

فَقَالَ لَهُ قُمْ فَصَلِّ فَقَامَ فَصَلَّى الْعِشَاءَ الْأُخْرَى أَرْبَعًا ثُمَّ آتَاهُ حِينَ بَرَقَ الْفَجْرُ فَقَالَ لَهُ قُمْ! فَصَلِّ! فَقَامَ فَصَلَّى الصُّبْحَ رَكْعَتَيْنِ.

(مسند اسحاق بن راهويه بحواله نصب الراية ج 1 ص 223 باب المواقيت، المعجم الكبير للطبراني ج 7 ص 129، 130 رقم 14143، السنن الكبرى للبيهقي ج 1 ص 361 باب عدد ركعات الصلوات الخمس)

તર્જમા: હઝરત અબૂ મસ્ઉદ અન્સારી રદિ. સે રિવાયત હૈ કે હઝરત જિબ્રઈલ અ.સ. નબીએ અકરમ ﷺ કે પાસ આયે, ઔર કહા કે ખડે હો, ઔર નમાઝ પઢે. યે સૂરજ કે ઢલને કા વકત થા, જબકે સૂરજ ઢલ ગયા થા, તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ ખડે હુએ, ઔર ઝોહર કી ચાર

રકા'ત પળી, ફિર ઉનકે પાસ હઝરત જિબ્રઈલ અ.સ. આયે, જબકે સાયા એક મિષલ કે બરાબર હો ગયા થા, તો ઉન્હોને કહા કે ખડે હો, ઔર નમાઝ અદા કરેં.

આપ ﷺ ને અસર કી ચાર રકાત પળી, ફિર હઝરત જિબ્રઈલ અ.સ. ઉસ વકત આયે, જબ સૂરજ ગુરૂબ હો ગયા થા, તો ઉન્હોને કહા કે ખડે હો, ઔર નમાઝ પળે. તો આપ ﷺ ને મગરિબ કી તી રકા'તેં પળી, હઝરત જિબ્રઈલ અ.સ. ઉસ વકત આયે, જબ શફક ગાઈબ હો ગઈ થી, ઔર કહા કે નમાઝ પળે, તો આપ ﷺ ને ઈશા કી ચાર રકા'ત પળી, ફિર જિબ્રઈલ અ.સ. ઉસ વકત આયે જબ સુબહ તુલૂઅ હુઈ, તો આપ ﷺ સે કહા કે નમાઝ અદા કરેં, તો આપ ﷺ ને સુબહ કી દો રકા'ત પળી, સુનને મુઅક્કદહ કી બારહ રકા'તે હેં, તફસીલ યૂં હે:

૨ રકા'ત ફજર સે પેહલે

૪ રકા'ત ઝોહર સે પેહલે ઔર ૨ રકા'ત ઝોહર કે બાદ

૨ રકા'ત મગરિબ કે બાદ

૨ રકા'ત ઈશા કે બાદ

عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَلَّى فِي يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً بَيَّتَ لَهُ بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْفَجْرِ صَلَاةَ الْغَدَاةِ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 94 باب ماجاء فی من صلی فی یوم وليلة ثنتی عشرة رکعة، رواه مسلم مختصر أ فی صحیحہ ج 1 ص 251 باب فضل السنن الراجعة قبل الفرائض)

તર્જમા: ઉમ્મુલ્ મુઅમિનીન હઝરત ઉમ્મે હબીબહ રદિ. ફરમાતી હેં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જો શખ્સ દિન-રાત મેં બારહ રકા'તેં પળેગા, ઉસકે લિયે જન્નત મેં ઘર બના દિયા જાએગા, ચાર ઝોહર સે પેહલે, દો ઝોહર કે બાદ, દો મગરિબ કે બાદ, દો ઈશા કે

બાદ, ઓર દો ફજર સે પેહલે.

ફજર કી રકા'ત:

દો સુન્નતે મુઅકિદહ ઓર દો ફઝ

(۱) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى شَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ أَشَدَّ تَعَاهُداً مِنْهُ عَلَى رُكْعَتَيِ الْفَجْرِ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 156 باب تعاهد رکعتی الفجر، صحیح مسلم ج 1 ص 251 باب استحباب رکعتی الفجر والحث علیها الخ)

તર્જમા: હઝરત આઈશા રદિ. ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને

કિસી નફલ કી ઈત્ની ઝયાદહ પાબંદી નહીં ફરમાતે થે, જિત્ની ફજર કી દો રકા'તોં કી કરતે થે.

(۲) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَدْعُوهُمَا وَإِنْ طَرَدْتُكُمُ الْخَيْلُ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 186 باب فی تخفیفهما [رکعتی الفجر، شرح معانی الآثار ج 1 ص 209 باب القراءة فی رکعتی الفجر])

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે મરવી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ

ﷺ ને ફરમાયા કે ફજર કી દો રકા'તોં કો ન છોડો, ખ્વાહ તુમહેં ઘોડે રોંદ ડાલેં.

ઝોહર કી રકા'ત:

ચાર સુન્નતે મુઅકિદહ, ચાર ફઝ, દો સુન્નતે મુઅકિદહ, દો નફલ.

(۱) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يَدْعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرُكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْغَدَاةِ. (صحیح البخاری ج 1 ص 157 باب الركعتين قبل الظهر)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. સે રિવાયત હૈં કે નબી ઝોહર સે પેહલે ચાર રકા'તેં ઓર ફજર સે પેહલે દો રકા'તેં કભી નહીં છોડતે થે.

(۲) عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَلَّى قَبْلَ

الظُّهْرِ أَرْبَعًا وَبَعْدَهَا أَرْبَعًا حَرَّمَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى النَّارِ -

(جامع الترمذی ج 1 ص 98 باب آخر من سنن الظهر)

تર્જમા: હઝરત ઉમ્મે હબીબહ રદિ. ફરમાતી હેં કે રસૂલુલ્લાહ
ﷺ ને ફરમાયા: જિસને ઝોહર સે પેહલે ચાર ઓર ઝોહર કે બાદ ચાર
રકા'તેં પળી, તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો આગ પર હરામ ફરમા દેંગે.

ફાયદા: હઝરત ઉમ્મે હબીબહ રદિ. કી ગુઝિશ્તા રિવાયત મેં દો
રકા'ત સુન્નતે મુઅકકિદહ કા ષુબૂત મિલતા હે, ઓર ઈસ રિવાયત મેં
ઝોહર કે બાદ ચાર રકા'ત કા તઝ્કિરહ હે, તો દો રકા'ત સુન્નતે
મુઅકકિદહ કે અલાવહ યે દો નફલ હેં.

અસર કી રકા'ત:

ચાર સુન્નતે ગેર મુઅકકિદહ, ચાર ફર્ઝ

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ رَحِمَ اللَّهُ أَمْرًا صَلَّى قَبْلَ

الْعَصْرِ أَرْبَعًا - (جامع الترمذی ج 1 ص 98 باب ما جاء في الاربع قبل العصر)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર ફરમાતે હેં કે નબીએ
અકરમ ﷺ ને ફરમાયા: અલ્લાહ તઆલા ઉસ શખ્સ પર રહમ
ફરમાએ, જો અસર સે પેહલે ચાર રકા'ત પળતા હે.

મગરિબ કી રકા'ત:

ત્રીન રકા'ત ફર્ઝ, દો સુન્નતે મુઅકકિદહ, દો નફલ

(۱) عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَنْ رَكَعَ بَعْدَ الْمَغْرِبِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ كَانَ

كَالْمُعَقَّبِ غَزْوَةً بَعْدَ غَزْوَةٍ -

(مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 415 باب الصلاة فيما بين المغرب والعشاء، رقم الحديث 4740)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. ફરમાતે હેં કે
જિસને મગરિબ કી નમાઝ કે બાદ ચાર રકા'ત પળી, તો વો એસા હે,
જેસે એક ગઝવે કે બાદ દૂસરા ગઝવહ કરને વાલા.

(۲) عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَنَجَرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانُوا يَسْتَجِبُونَ أَرْبَعَ

તર્જમા: હઝરત અબૂ મઅૂમર અબ્દુલ્લાહ બિન સન્જરહ રહ.

ફરમાતે હૈં: હઝરાતે સહાબઅે કિરામ રદિ. મગિરબ કે બાદ ચાર રકા'ત પઞ્હને કો મુસ્તહબ સમજતે થે.

ઈશા કી રકા'ત:

ચાર સુન્નતે ગેર મુઅકિદહ, ચાર ફર્ઝ, દો સુન્નતે મુઅકિદહ,
દો નફલ, ત્રીન વિત્ર, દો નફલ.

(١) عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانُوا يَسْتَحِبُّونَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ.

(مختصر قیام اللیل للمروزی ص 85 یصلی بین المغرب والعشاء اربع رکعات)

તર્જમા: હજરત સઈદ બિન જુબૈર રહ. ફરમાતે હૈં કે સહાબએ કિરામ રદિ. ઈશા કી નમાઝ સે પેહલે ચાર રકા'ત પઞ્હને કો મુસ્તહબ સમજતે થે.

(۲) عَنْ زُرَّارَةَ بْنِ أَوْفَى رضي الله عنه أَنَّ عَائِشَةَ رضي الله عنها سَأَلَتْ عَنْ صَلَوةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ فَقَالَتْ كَانَ يُصَلِّيُ صَلَوةَ الْعِشَاءِ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى أَهْلِهِ فَيَرْكَعُ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ يَأْوِي إِلَى فِرَاشِهِ.

(سنن أبي داود ج 1 ص 197 باب في صلاة الليل)

તર્જમા: હઝરત જુરારહ બિન અવફા રહ. સે રિવાયત હે કે એક બાર હઝરત આઈશા રદિ. સે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી દરમિયાની રાત કે મુતઅલ્લિક પૂછા ગયા, તો ઉન્હોને કહા કે આપ ઈશા કી નમાઝ જમાઅત કે સાથ પજહ કર ઘર તશરીફ લાતે, તો ચાર રકા'તે પજહતે, ફિર અપને બિસ્તર પર આરામ ફરમાતે.

(۲) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُؤْتِرُ ثَلَاثَ يَمَرَاتٍ فِي أَوَّلِ رَكْعَةٍ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَىٰ وَفِي الثَّانِيَةِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَفِي الثَّالِثَةِ قُلْ

هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَالْمَعُودَتَيْنِ.

(شرح معانی الآثار ج 1 ص 200 باب الوتر، صحیح ابن حبان ص 718 ذکر الاباحة للمرء ان يضم قراءة المعوذتين الخ، رقم الحديث 2448، مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 404 باب ما يقرأ فی الوتر الخ، رقم الحديث 1257)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી હૈં કે નબી ﷺ વિત્ર ત્રીન રકા'ત પઞહતે થે, પેહલી રકા'ત મેં "سبح اسم ربك الاعلى" પઞહતે, દૂસરી રકા'ત મેં "قل يا ايها الكافرون" और तीसरी रक'त में "قل هو الله احد" और मुअव्वलतैन पणहते थे.

(۴) عَنْ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا صَلَوةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ كَانَ يُصَلِّي ثَلَاثَ عَشْرَةَ رُكْعَةً يُصَلِّي ثَمَانِ رُكْعَاتٍ ثُمَّ يُؤْتِرُ ثُمَّ يُصَلِّي رُكْعَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 254 باب صلوۃ اللیل و عدد رکعات النبی ﷺ فی اللیل، صحیح البخاری ج 1 ص 155 باب المداومة علی رکعتی الفجر)

તર્જમા: હઝરત અબૂ સલમહ બિન અબ્દુર્રહમાન રહ. સે શિવાયત હૈ, ફરમાતે હૈં કે મેંને હઝરત આઈશા રદિ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી નમાઝ કે મુતઅદ્દિક સુવાલ ક્રિયા, તો આપ રદિ.ને ફરમાયા: આપ તૈરહ રકા'તેં પઞહતે થે, પેહલે આઠ રકા'ત (તહજજુદ) પઞહતે, ફિર વિત્ર પઞહતે, ફિર દો રકા'તેં બૈઠ કર પઞહતે.

(۵) عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْوُتْرِ رُكْعَتَيْنِ. (جامع الترمذی ج 1 ص 108 باب ماجاء لا وتران فی لیلة سنن ابن ماجه ج 1 ص 83 باب ماجاء فی الر کعتین بعد الوتر جالساً)

તર્જમા: ઉમ્મુલ્ મુઅમિનીન હઝરત ઉમ્મે સલમહ રદિ. ફરમાતી હૈં કે નબીએ અકરમ ﷺ વિત્ર કે બા'દ દો રકા'તેં પઞહતે થે.

તરીકએ નમાઝ

નિયત કરના:

અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હે:

(૧) وَمَا أَمُرُّوْا اِلَّا لِيَعْبُدُوْا اللّٰهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ حُنَفَآءَ.

(سورة البينة: 5)

તર્જમા: ઉન્હે હુકમ દિયા ગયા થા કે અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કરે, ઉસકે લિયે અપને દીન કો ખાલિસ કરકે યકસૂં હો કર.

(૨) عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْأَعْمَالُ

بِالْيَتِّيَّاتِ.

(مسند ابی حنیفة بروایت الحارثی ج 1 ص 250 رقم الحديث 264، صحيح البخارى ج 1 ص 2 باب كيف بدء الوحى الى رسول الله صلى الله عليه وسلم)

તર્જમા: હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈશાદ ફરમાયા કે આ'માલ કા દારો મદાર નિયત પર હે.

ઈસ્તિક્બાલે કિબ્લા:

અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હે:

(૧) وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوْا وُجُوْهَكُمْ شَطْرَهُ. (سورة البقرة: 144)

તર્જમા: ઔર તુમ જહાં કહી ભી હો, તો ફેર દો અપને ચેહરોં કો ઉસી કી તરફ.

(૨) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ... إِذَا قُمْتَ إِلَى

الصَّلَاةِ فَاسْبِغِ الْوُضُوءَ ثُمَّ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ.

(صحيح بخارى ج 2 ص 286 باب اذا حثت ناسيا في الايمان، صحيح مسلم ج 1 ص 170 باب وجوب قراء الفاتحة في كل ركعة)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જબ તુ નમાઝ કે લિયે ખડા હો તો અચ્છી તરહ વુઝૂ

કર, ઓર ફિર કિબ્લે કી તરફ મૂંહ કર.

ઈસ્તિક્બાલે કિબ્લા કે વકત ચેહરા કિબ્લા કી તરફ હોના:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ بَيْنَ النَّاسِ بِقُبَاءٍ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ إِذَا جَاءَهُمْ آتٍ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ أَنْزَلَ عَلَيْهِ اللَّيْلَةَ قُرْآنٌ وَقَدْ أَمَرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْكُعْبَةَ فَاسْتَقْبَلُوهَا وَكَانَتْ وُجُوهُهُمْ إِلَى الشَّامِ فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكُعْبَةِ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 58 باب ماجاء فی القبلة، صحیح مسلم ج 1 ص 200 باب تحويل القبلة۔)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. સે રિવાયત હે કે લોગ (સહાબએ કિરામ રદિ.) મસ્જિદ મેં સુબહ કી નમાઝ પળ રહે થે કે એક આને વાલા આયા, ઓર કેહને લગા કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ પર ઉસ રાત કુર્આન નાઝિલ હુવા હે, ઓર આપ ﷺ કો હુકમ હુવા હે કે કા'બે કી તરફ મૂંહ કર લેં, તુમ ભી કા'બે કી તરફ મૂંહ કર લો, પેહલે ઉનકે ચેહરે શામ (બૈતુલ્ મક્દિસ) કી તરફ થે, તો વો (નમાઝ હી મેં) કા'બે કી તરફ ફિર ગયે.

તક્બીર કેહતે હુએ ઈસ્તિક્બાલે કિબ્લા કરના:

હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને એક આદમી કો નમાઝ કા તરીકા સિખાતે હુએ ફરમાયા:

ثُمَّ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ فَكَبِّرْ.

(صحیح البخاری ج 2 ص 986 باب اذا حث ناس في الايمان، صحیح مسلم ج 1 ص 170 باب تحويل القبلة)

તર્જમા: ફિર કિબ્લે કી તરફ મૂંહ કર.

કિયામ કરના:

અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હે:

(۱) وَقَوْمُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ۔ (سورة البقرة: 238)

તર્જમા: ઓર અલ્લાહ કે હુઝૂર આજિઝી કે સાથ ખડે રહા કરો.

(۲) عَنْ عُمَرَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه قَالَ: ... فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ

الصَّلَاةُ فَقَالَ صَلَّى قَائِمًا.

(صحيح البخارى ج 1 ص 150 باب اذا لم يطق قاعدا، سنن ابى داود ج 1 ص 144 باب فى صلوة القاعد)

તર્જમા: હઝરત ઈમરાન બિન હુસૈન રહિ. ફરમાતે હૈ: "મૈને

રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે નમાઝ કે બારે મેં પૂછા તો આપ ﷺ ને ફરમાયા કે
ખડે હો કર પજહો."

ક્રિયામ મેં નિગાહેં સજ્જદે કી જગહ રખના:

(١) عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا أَنَسُ: اجْعَلْ بَصْرَكَ

حَيْثُ تَسْجُدُ۔

(السنن الكبرى للبيهقي ج2 ص284 باب لا يجاوز بصره موضع السجود، مشكوة المصابيح ج1 ص91

باب ما لا يجوز من العمل في الصلاة

તર્જમા: હજારો અનસ રદિ. સે શિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ

ﷺ ने इरमाया: ओ अनस! अपनी नज़र सज्दे की जगह पर रखो.

(۲) عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اسْتَفْتَحَ

الصَّلَاةُ.....وَيُشَخَّصُ بِبَصَرِهِ إِلَى مَوْضِعِ سُجُودِهِ.

(الترغيب والترهيب للإصبهاني ج2 ص421 فصل في الترهيب من الالتفات في الصلوة)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ

ﷺ જાબ નમાઝ શુરુઅ ફરમાતે તો અપની નિગાહોં કો સજદે કી જગહ પર જમા લેતે.

તક્બીરે તહ્રીમહ કેહના:

(૧) અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હૈ:

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى - (سورة الاعلى: 15)

तर्जमा: और अपने रब का नाम लिया, फिर नमाज़ पढ़ी.

(٢) عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ

وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ.

(سنن أبي داؤد ج 1 ص 98 باب في تحريم الصلوة، جامع الترمذی ج 1 ص 6 باب ما جاء في مفتاح الصلوة الطهور)

તર્જમા: હઝરત અલી રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: નમાઝ કી કુજી તહારત હૈ, ઉસ્કી તહરીમ અલ્લાહુ અકબર કેહના હૈ, ઔર ઉસકી તહલીલ સલામ ફૈરના હૈ.

અલ્ફાઝે તકબીર:

(૧) અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હૈ:

وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ - (سورة المدثر: 3)

તર્જમા: ઔર અપને રબ કી બડાઈ બયાન કીજિયે.

(૨) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا قَامَ يُصَلِّي تَطَوُّعًا قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ -

(سنن النسائي ج 1 ص 143 باب نوع آخر من الذكر والدعاء الخ، المعجم الكبير للطبراني ج 8 ص 226 رقم الحديث 15857)

તર્જમા: હઝરત મુહમ્મદ બિન મુસ્લિમહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ નફલ નમાઝ કે લિયે ખડે હોતે તો અલ્લાહુ અકબર કેહતે.

ઈમામ કા જહૂરન્ તકબીર કેહના:

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ: اشْتَكَى أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَوْ غَابَ فَصَلَّى أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَجَهَرَ بِالتَّكْبِيرِ حِينَ افْتَتَحَ وَحِينَ رَكَعَ -

(السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 18 باب جهر الامام بالتكبير، صحيح البخاري ج 1 ص 114 باب يكبر وهو ينحض من السجدة)

તર્જમા: હઝરત સઈદ બિન હારિષ રહ. સે રિવાયત હૈ:

એક બાર હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. બીમાર હો ગયે, યા કહી ગયે હુએ થે, (ઈસમૈં રાવી કો શક હૈ) તો હઝરત અબૂ સઈદ ખુદ્રી રદિ. ને નમાઝ પળાઈ, તો તકબીર કો બુલંદ આવાઝ સે કહા જબ નમાઝ શુરૂઅ કી ઔર જબ રુકૂઅ કિયા.

મુક્તદી વ મુન્ફરિદ કા સિર્રન તકબીર કેહના:

હઝરત આઈશા આં હઝરત મુહમ્મદ ﷺ કે મરઝે વફાત કી નમાઝ કા

خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَهَادِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَانِي أَنْظُرَ إِلَيْهِ يَحْطُ بِرَجُلَيْهِ
الْأَرْضَ فَلَمَّا رَأَاهُ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَهَبَ يَتَأَخَّرُ فَأَشَارَ إِلَيْهِ أَنْ صَلَّى فَتَأَخَّرَ
أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَقَعَدَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى جَنْبِهِ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُسْمِعُ النَّاسَ التَّكْبِيرَ.
(صحيح بخاری ج 1 ص 98-99 باب من أسمع الناس تكبير الامام)

ચાર રકા'ત નમાઝ મેં બાઈસ તકબીરે હૈં:

(١) عَنْ عِكْرَمَةَ قَالَ صَلَّى خَلْفَ شَيْخٍ بِمَكَّةَ فَكَبَّرَ ثِنْتَيْنِ وَعِشْرِينَ تَكْبِيرَةً.

તર્જમા: હઝરત ઈફ્રમહ રહ. ફરમાતે હૈં કે મેંને મક્કા મેં એક શૈખ કે પીછે નમાઝ પઢી, તો ઉન્હોંને બાઈસ તક્બીરેં કહીં.

જાણક: "શૈખ" સે મુરાદ હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. હૈં, જૈસા કે સુનને તહાવી જિ:૧ સફહ: ૧૬૧ પર તસ્વીહ મૌજૂદ હૈ.

(૨) હઝરત અબૂ માલિક અશશરી રદિ.ને એક બાર લોગોં કો જમા કર કે આપ ﷺ કા તરીકએ નમાઝ સિખાયા, ઉસ હદીષ મેં યે અલ્ફાઝ હેં:

”ثُمَّ صَلَّى بِهِمُ الظُّهْرَ فَكَبَّرَ فِيهَا ثِنْتَيْنِ وَعِشْرِينَ تَكْبِيرَةً“

(مصنف عبدالرزاق ج 2 ص 40 باب التكبير، رقم الحديث 2509)

تَرْجُما: آپ ﷺ نے لوگوں کو آؤدز کی نماز پڑھاؤ، اور اوسمے باؤس تاکیہرے کڑاؤ.

شورؤ نماز مے رکؤ ے یهےن کرنا:

(۱) عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ تَرْفَعُ الْأَيْدِي فِي سَبْعِ مَوَاطِنَ... فِي افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ.

(شرح معانی الآثار ج 1 ص 416 باب رفع اليدين عند روت البيت)

تَرْجُما: اؤزرت اؤنے اؤمر اور اؤزرت اؤنے اؤباس رء. سه مرؤی هے كه نهی ﷺ نه اؤشاؤ فرمايا: سات مكامات پر اااؤ كو اؤاايا جاتا هے، (اؤنمے سه اك) شورؤ نماز مے (يا'نه تاکیهره تاؤرىمك كه وكاا)

(۲) عَنْ وَاِئِلِ بْنِ جُرَّجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ حِينَ افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ. (سنن ابى داؤد ج 1 ص 112 باب تفریع استفتاح الصلوة)

تَرْجُما: اؤزرت واؤل بن جؤر رء. فرماته هے كه مےنه رسؤلؤللاؤ ﷺ كو دهيا كه جب نماز شورؤ كى، او ركؤ ے یهےن كيا.

ركؤ ے یهےن كى كهؤيكاا:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا كَبَّرَ لِلصَّلَاةِ نَشَرَ أَصَابِعَهُ.

(جامع الترمذى ج 1 ص 56 باب نشر الاصابع عند التكبير، صحيح ابن خزيمة ج 1 ص 263 باب نشر الاصابع عند رفع اليدين... رقم الحديث 458)

تَرْجُما: اؤزرت ابؤ هؤررؤ رء. فرماته هے كه رسؤلؤللاؤ ﷺ جب نماز كه ليهه تاکیهره كههته، او اپنه اؤغاليلو كو بولا رهاته.

تاکیهره تاؤرىمك كه وكاا ااا تاك اؤاايه جاهے?

(۱) عَنْ وَاِئِلِ بْنِ جُرَّجٍ قَالَ إِنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જબ તુમ મેં સે કોઈ નમાઝ શુરૂઅ કરે, તો દોનોં હાથોં કો ઉઠાએ, ઔર હથેલિયોં કો કિબ્લા રુખ કરે, કયૂંકે અલ્લાહ તઆલા ઉસકે સામને હોતા હૈ.

દાયેં હાથ સે બાયેં કો પકડના:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّا مَعَشَرُ الْأَنْبِيَاءِ أُمِرْنَا أَنْ نُوَخَّرَ سُكُورَنَا وَنُعَجِّلَ فِظَرَنَا وَأَنْ نُمْسِكَ بِأَيْمَانِنَا عَلَى شَمَائِلِنَا فِي صَلَاتِنَا.

(صحيح ابن حبان ص 555, 554 ذكر الاخبار عما يستحب للمراء رقم الحديث 1770, المعجم الكبير للطبراني ج 5 ص 233 رقم الحديث 10693, المعجم الاوسط ج 3 ص 179 رقم الحديث 4249)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: હમ અંબિયા અ.સ. કી જમાઅત કો યે હુકમ દિયા ગયા હે કે સેહરી તાખીર સે કરેં, ઈફતારી જલ્દી કરેં, ઔર નમાઝ મેં અપને દાયેં હાથ સે બાયેં હાથ પર રખ કર પકડેં.

દાયેં હાથ કો બાયેં હાથ કી કલાઈ પર રખના:

(١) عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَا نُنْظَرَنَّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ يُصَلِّي؟ قَالَ فَتَنْظَرْتُ إِلَيْهِ قَامَ فَكَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى حَادَا أَذُنَيْهِ ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَالرُّسْخَ وَالسَّاعِدَ.

(صحيح ابن حبان ص 577 ذكر ما يستحب للمصلى رفع اليدين -- رقم الحديث 1860, سنن النسائي ج 1 ص 141 باب موضع اليمين من الشمال في الصلوة, سنن أبي داود ج 1 ص 112 باب تفریع استفتاح الصلوة)

તર્જમા: હઝરત વાઈલ બિન હજર રદિ. ફરમાતે હેં કે એક બાર મેંને કહા કે દેખૂં આપ ﷺ કેસે નમાઝ પઢતે હેં, તો મેંને દેખા કે આપ નમાઝ કે લિયે ખડે હુએ, તકબીર કહી ઔર અપને દોનો હાથ ઉઠાયે, યહાં તક કે કાનોં કે કરીબ કર લિયે, ફિર અપના દાયાં હાથ બાયેં હાથ કી પુશત, ગટટે ઔર કલાઈ પર રખ્ખા.

(٢) عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 102 باب وضع اليمين على اليسرى)

તર્જમા: હઝરત સહલ બિન સઅદ રદિ. સે રિવાયત હે કે લોગોં

(સહાબએ કિરામ રહિ. ઔર તાબિઈન રહ.) કો હુકમ દિયા જાતા કે નમાઝ કે વકત આદમી અપને દાયે હાથ કો બાઈ કલાઈ પર રખમે. નાફ કે નીચે હાથ બાંધના:

(۱) عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَضَعَ يَمِينَهُ عَلَى شِمَالِهِ فِي الصَّلَاةِ تَحْتَ السُّرَّةِ.

(મવ્નફ ابن ابی شیبہ ج 3 ص 321, 322, وضع اليمين على الشمال, رقم الحديث 3959)

તર્જમા: હઝરત વાઈલ બિન હજર રહિ. ફરમાતે હેં કે મેને નબીએ અકરમ ﷺ કો દેખા કે આપ નમાઝ મેં દાયે હાથ કો બાયે હાથ પર નાફ કે નીચે રખમે હુએ થે.

(۲) عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنَّ مِنَ السُّنَّةِ فِي الصَّلَاةِ وَضَعَ الْأُكْفِ عَلَى الْأُكْفِ تَحْتَ السُّرَّةِ.

(الاحاديث المختارة للمقدسى ج 2 ص 387 رقم الحديث 771, مصنف ابن ابی شیبہ ج 3 ص 324, وضع اليمين على الشمال, رقم الحديث 3966)

તર્જમા: હઝરત અલી રહિ. ફરમાતે હેં કે નમાઝ મેં સુન્નત યે હે કે અપને (દાયે) હાથ કો (બાયે) હાથ પર નાફ કે નીચે રખમા જાએ.

(۳) عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ ثَلَاثٌ مِّنْ أَحْلَاقِ النَّبَوَّةِ تَعْجِيلُ الْإِفْطَارِ وَتَأْخِيرُ السُّحُورِ وَوَضْعُ الْيَدِ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ تَحْتَ السُّرَّةِ.

(الجواهر النقى على البيهقي ج 2 ص 32 باب وضع اليدين على الصدر في الصلوة)

તર્જમા: હઝરત અનસ રહિ. ફરમાતે હેં કે ત્રીન ચીઝેં નબુવ્વત કે અખ્લાક મેં સે હેં:

(૧) રોઝા જલ્દી ઈફતાર કરના.

(૨) સેહરી દેર સે ખાના.

(૩) નમાઝ મેં દાયે હાથ કો બાયે પર નાફ કે નીચે રખના.

પના (اللهم سبحانک ۫ ۫ ۫)

(۱) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ

قَالَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.

(سنن النسائي ج 1 ص 143 باب نوع آخر من الذكر)

تર્જમા: હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિ. ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ
ﷺ જબ નમાઝ શુરૂઅ ફરમાતે તો "سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ" આખિર
તક પઘડતે થે.

ષના કા તર્જમા: એ અલ્લાહ! તુ (શરીકોં સે) પાક હે, તેરી
તારીફ કરતા હું, તેરા નામ બરકત વાલા હે, તેરી શાન સબસે ઉંચી હે,
ઔર તેરે સિવા કોઈ ઈબાદત કે લાઈક નહીં.

(۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ يَجْهَرُ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ
يَقُولُ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ
(صحيح مسلم ج 1 ص 172 باب حجة من قال لا يجهر بالبسملة)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ ફરમાતે હેં કે હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ
રદિ. ઈન કલિમાત કો બુલંદ આવાઝ સે કેહતે થે. "سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ"
આખિર તક. (ગાલિબન યે તાલીમ કે લિયે હોગા).

ષના સિરરન્ (ધીમે આવાઝ સે) પઘડના:

عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَرَبُّعٌ يُخَافُ فِيهِنَّ الْإِمَامُ... سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ.
(كتاب الآثار لأبي حنيفة ج 1 ص 108 رقم الحديث 83 باب الجهر بيسم الله الرحمن الرحيم، مصنف عبد
الرزاق ج 2 ص 57 باب ما يخفى الإمام، رقم الحديث 2599)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્રાહીમ નખ્શી રહ. ફરમાતે હેં કે ચાર ચીઝોં
હેં, જિનહેં ઈમામ આહિસ્તા પઘડે, ઉનમેં પેહલી "سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ"
હે. "وَبِحَمْدِكَ" હે.

અઉલુબિલ્લાહ પઘડના:

(۱) અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હે:

وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.

(سورة النحل: 98)

تَرْجُما: جہ آپ کُورْآن کی تیلآوت کیا کرے، تو شےتآن مہڈھ سے بٹآؤ کے لیلے آللآہ تآلآ کی پناہ مآنگ لیلآ کرے. (پآ'نی آؤزوبیللآہ پڑھآ کرے).

(۲) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ قَبْلَ الْقِرَاءَةِ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.

(مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 56 باب متى يستعيز، رقم الحديث 2599)

تَرْجُما: ہزرت آہو سہڈ ہڈہری رہی. سے ریلآت ہے کے رسؤللہآہ ﷺ کیرآت سے کہل "آؤزوبیللآہ مینششپتآنیر رللم" پڑھتے تھے.

بیسمللآہ پڑھنا:

(۱) عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَفْتَتِحُ صَلَاتَهُ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. (جامع الترمذی ج 1 ص 57 باب من رأى الجهر بسم الله)

تَرْجُما: ہزرت ہبنے آہہآس رہی. ہرآتے ہں کے نبیآہ آکر م ﷺ "بیسمللآہ ہرہمانیرہم" کے سآہ نملآل شڑآ ہرآتے تھے.

(۲) عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ إِذَا كَانَ افْتَتَحَ الصَّلَاةَ قَرَأَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. (مصنف ابن ابی شیبہ ج 1 ص 449 باب من كان يجهر بها)

تَرْجُما: ہزرت ہبنے ہمر رہی. جہ نملآل شڑآ کرتے، تو "بیسمللآہ ہرہمانیرہم" پڑھتے تھے.

آؤزوبیللآہ آور بیسمللآہ آہلستا پڑھنا:

(۱) عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمْ أَسْمَعْ أَحَدًا مِنْهُمْ يَقْرَأُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. (صحیح مسلم ج 1 ص 172 باب حجة من قال لا يجهر بالبسملة)

تَرْجُما: ہزرت آنس رہی. ہرآتے ہں کے مہنے رسؤللہآہ ﷺ ہزرت آہو ہکر رہی، ہزرت ہمر رہی. آور ہزرت ہسمآن رہی.

કે પીછે નમાઝ પળી હે, મેંને ઉનમેં સે કિસીસે ભી નહીં સુના કે વો "બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરરહીમ" પળતે હો.

(૨) عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُسِرُّ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فِي الصَّلَاةِ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

(صحیح ابن خزيمة ج 1 ص 277 باب ذکر خبر غلط فی الاحتجاج به... رقم الحديث 494)

તર્જમા: હઝરત અનસ રદિ. ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ હઝરત અબૂબકર ઓર હઝરત ઉમર રદિ. નમાઝ મેં "બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરરહીમ" આહિસ્તા પળતે થે.

(૩) عَنْ أَبِي وَائِلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ عُمَرُ وَعَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَا يَجْهَرَانِ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَلَا بِالتَّعَوُّذِ وَلَا بِالتَّامِيْنِ.

(شرح معاني الآثار ج 1 ص 150 باب قراءة بسم الله الرحمن الرحيم في الصلوة)

તર્જમા: હઝરત અબૂ વાઈલ રદિ. ફરમાતે હેં કે હઝરત ઉમર રદિ. ઓર હઝરત અલી રદિ. "બિસ્મિલ્લાહિરરહમાનિરરહીમ" "અઉઝુબિલ્લાહ" ઓર "આમીન" બુલંદ આવાઝ સે નહીં કેહતે થે.

(૪) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يُخْفِي بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَالْإِسْتِعَاذَةَ وَرَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ.

(مصنف ابن أبي شيبة ج 3 ص 374، من كان لا يجهر بسم الله، رقم الحديث 4160)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. "બિસ્મિલ્લાહ" "તઅવ્વુઝ" ઓર "રબ્બના લકલ્ હમ્દ" આહિસ્તા આવાઝ મેં કેહતે થે. ઈમામ ઓર મુન્ફરિદ્ કા ફાતિહા કે સાથ સૂરત મિલના

(I) عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُبَلِّغُ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَصَاعِدًا قَالَ سُفْيَانُ لِمَنْ يُصَلِّي وَحْدَهُ.

(سنن أبي داود ج 1 ص 126 باب من ترك القراءة في صلوته، صحيح مسلم ج 1 ص 169 باب وجوب قراءة

ة الفاتحة في كل ركعة، سنن النسائي ج 1 ص 145 باب ايجاب قراءة فاتحة الكتاب في الصلوة)

તર્જમા: હઝરત ઉબાદહ બિન સામિત રદિ. નબીએ કરીમ ﷺ

સે રિવાયત કરતે હૈં કે આપ ﷺ ને ફરમાયા: જો સૂરએ ફાતિહા ઓર ઉસસે ઝાઈદ (યા'ની એક ઓર સૂરત) ન પળહે, તો ઉસકી નમાઝ નહીં હોતી. ઈસ હદીષ કે રાવી સુફિયાન રહ. ફરમાતે હૈં કે યે હુકમ ઉસ શખ્સ કે લિયે હૈ જો અકેલે નમાઝ પળહ રહા હો.

(૨) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِالْحَمْدِ وَسُورَةٍ فِي فَرِيضَةٍ أَوْ غَيْرِهَا.

(جامع الترمذی ج 1 ص 55 باب ماجاء فی تحریم الصلوة وتحلیلها، سنن ابن ماجه ج 1 ص 60 باب القراءة خلف الامام)

તર્જમા: હઝરત અબૂ સઈદ રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા: ઉસ શખ્સ કી નમાઝ નહીં હોતી, જો ફર્ઝ નમાઝ યા ઉસકે અલાવહ (નફલ વગૈરહ) મેં "અલ્હમ્દુલિલ્લાહ" ઓર કોઈ દૂસરી સૂરત ન પળહે.

ફાતિહા કે બાદ નઈ સૂરત સે પેહલે બિસ્મિલ્લાહ પળહના:

(1) عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُسْرُ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فِي الصَّلَاةِ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا.

(صحیح ابن خزيمة ج 1 ص 277 باب ذکر خبر غلط فی الاحتجاج به...، رقم الحديث 494)

તર્જમા: હઝરત અનસ રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ હઝરત અબૂ બકર રદિ., હઝરત ઉમર રદિ. નમાઝ મેં "બિસ્મિલ્લાહિર્ર રહ્માનિર્ર રહીમ" આહિસ્તા પળહતે થે.

(2) عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ قَرَأَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَإِذَا فَرَغَ مِنَ الْحَمْدِ قَرَأَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

(مصنف ابن أبي شيبة ج 3 ص 377، من كان يجهر بها، رقم الحديث 4178)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને ઉમર રદિ. જબ નમાઝ શુરૂઅ ફરમાતે, તો "બિસ્મિલ્લાહિર્ર રહ્માનિર્ર રહીમ" પળહતે થે, ઓર જબ સૂરએ ફાતિહા કી કિરાઅત સે ફારિગ હોતે, તો "બિસ્મિલ્લાહિર્ર રહ્માનિર્ર રહીમ" પળહતે.

કિરાઅત કે વક્ત મુક્તદિયોં કા ખામોશ રહેના:

(૧) અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હે:

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَبِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ.

(اعراف: 204)

તર્જમા: જબ કુર્આન પઢા જાએ, તો ગૌર સે સુનો, ઔર ખામોશ રહો, તાકે તુમ પર રહમ ક્રિયા જાએ.

(૨) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ كَعْبٍ الْقُرَظِيِّ رضي الله عنه قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قُرِئَ

فِي الصَّلَاةِ أَجَابَهُ مَنْ وَرَاءَهُ إِنْ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَالُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ حَتَّى تَنْقُضِيَ الْفَاتِحَةَ وَالسُّورَةَ فَلَبِثَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَلْبِثَ ثُمَّ نَزَلَتْ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَبِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ فَقَرَأَ وَأَنْصَتُوا. (تفسير ابن أبي حاتم الرازي ج 4 ص 259 حديث نمبر 9493)

તર્જમા: હઝરત મુહમ્મદ બિન કઅબ કુરઝી રહ. ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ નમાઝ મેં કિરાઅત કરતે થે, તો મુક્તદી ભી આપ કે પીછે પીછે કિરાઅત કરતે થે, યુનાંયે જબ આપ ﷺ "બિસ્મિલ્લાહિર્ રહ્માનિર્ રહીમ" કેહતે, તો મુક્તદી ભી ઈસી તરહ કેહતે, યહાં તક કે સૂરએ ફાતિહા ઔર દૂસરી સૂરત ખતમ હો જાતી. યે મા'મલા જબ તક અલ્લાહ તઆલાને યાહા, યલતા રહા, ફિર આયત "" નાઝિલ હુઈ, તો આપ ﷺ કિરાઅત કરતે થે, ઔર સહાબા રહિ. ખામોશ રેહતે થે.

(૩) قَالَ الْعَلَّامَةُ ابْنُ تَيْمِيَّةَ: وَقَوْلُ الْجُمْهُورِ هُوَ الصَّحِيحُ فَإِنَّ اللَّهَ

سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى قَالَ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَبِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ قَالَ أَحْمَدُ أَجْمَعَ النَّاسُ عَلَى أَنَّهُمَا نَزَلَتْ فِي الصَّلَاةِ.

(فتاوى ابن تيمية ج 22 ص 150, باب صفة الصلوة)

તર્જમા: અલ્લામહ ઇબ્ને તૈમિયહ રહ. ફરમાતે હેં: જુમ્હૂર હઝરાત કા કૌલ સહીહ હે, કયૂંકે અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલાને

ફરમાયા છે કે જબ કુઆન પળા જાએ, તો ગૌર સે સુનો, ઔર ખામોશ રહો, તાકે તુમ પર રહમ ક્રિયા જાએ, ઈમામ અહમદ રહ. ફરમાતે હૈં કે લોગોં કા ઈસ પર ઈત્તિફાક છે કે યે આયત (અઅરાફ: ૨૦૪) નમાઝ કે બારે મેં નાઝિલ હુઈ છે.

(૩) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا قَرَأَ فَأَنْصِتُوا وَإِذَا قَالَ غَيْرَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ فَقُولُوا آمِينَ.

(سنن ابن ماجه ج 1 ص 61 باب اذا قرء الامام فانصتوا، مصنف ابن ابى شيبه ج 3 ص 282، من كره القراءه خلف الامام، رقم الحديث 3820، سنن النسائي ج 1 ص 146 باب تاويل قوله عز وجل واذا قرئ القرآن)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. ફરમાતે હૈં કે હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા: ઈમામ ઈસ લિયે બનાયા જાતા છે કે ઉસકી ઈત્તિબાઅ કી જાએ, જબ વો તક્બીર કહે, તો તુમ ભી તક્બીર કહો! જબ વો કિરાઅત કરે, તો તુમ ખામોશ રહો, ઔર જબ "" કહે, તો તુમ "આમીન" કહો.

(૫) عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَرَأَ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الظُّهْرِ أَوْ الْعَصْرِ قَالَ قَالَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَتَنَاهُ فَأَبَى فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ أَتْنَهَانِي أَنْ أَقْرَأَ خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فَتَنَّا كَرْنَا ذَلِكَ حَتَّى سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ صَلَّى خَلْفَ إِمَامٍ فَإِنَّ قِرَاءَةَ الْإِمَامِ لَهُ قِرَاءَةٌ.

(کتاب الاثار لابى حنیفہ بروایة القاضی ص 23، 24 باب افتتاح الصلوة)

તર્જમા: હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિ. ફરમાતે હૈં કે એક આદમીને નબી ﷺ કે પીછે ઝોહર યા અસર કી નમાઝ મેં કિરાઅત કી, તો એક આદમીને ઉસકી તરફ ઈશારા ક્રિયા, ઔર ઉસે કિરાઅત કરને સે રોકા, લેકિન વો શખ્સ ન રુકા.

જબ વો નમાઝ પળહ કર ફારિગ હુવા તો રોકને વાલે કો કહા કે તુ મુજે નબી ﷺ કે પીછે કિરાઅત કરને સે રોકતા હૈં?

હમને ઈસ બાત કા તજ્કિરહ કિયા, યહાં તક કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને સુન લિયા, તો આપ ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા કે જો ઈમામ કે પીછે નમાઝ પળહે, તો ઈમામ કી કિરાઅત હી મુક્તદી કી કિરાઅત હે. ઈમામ કી કિરાઅત હી મુક્તદી કી કિરાઅત હે:

(۱) عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ كَانَ لَهُ إِمَامٌ فَقِرَاءَةُ الْإِمَامِ لَهُ قِرَاءَةٌ.

(اتحاف الخيرة المهرة ج 2 ص 216 باب ترك القراءة خلف الإمام، رقم الحديث 1832)

તર્જમા: હઝરત જાબિર રદિ. સે મરૂવી હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા: જો ઈમામ કે પીછે નમાઝ પળહ રહા હો, તો ઈમામ કી કિરાઅત હી ઉસકી કિરાઅત હે.

(۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ إِذَا سُئِلَ هَلْ يَقْرَأُ أَحَدٌ خَلْفَ الْإِمَامِ؟ قَالَ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ خَلْفَ الْإِمَامِ فَحَسْبُهُ قِرَاءَةُ الْإِمَامِ وَإِذَا صَلَّى وَحْدَهُ فَلْيَقْرَأْ.... وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَا يَقْرَأُ خَلْفَ الْإِمَامِ.

(موطا امام مالك ص 68 باب ترك القراءة خلف الإمام فيما جهر فيه، مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 91 باب القراءة خلف الإمام رقم الحديث 2817. 2818، شرح معاني الآثار ج 1 ص 160 باب القراءة خلف الإمام)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. સે જબ યે સુવાલ કિયા જાતા કે જબ કોઈ ઈમામ કે પીછે હો તો કયા કિરાઅત કરે? તો આપ યે ફરમાતે કે જબ કોઈ ઈમામ કે પીછે નમાઝ પળહ રહા હો, તો ઉસે ઈમામ કી કિરાઅત કાફી હે, ઔર અગર અકેલા પળહ રહા હો તો ફિર કિરાઅત કરે, ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. ખુદ ઈમામ કે પીછે કિરાઅત નહીં કરતે થે.

ઈમામ "وَلَا الضَّالِّينَ" કહે તો આમીન કહેના:

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ وَفِي رَوَايَةٍ إِذَا قَالَ الْقَارِئُ غَيْرَ الْبَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ فَقُولُوا أَمِينَ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 108 باب جهر المأموم بالتأمين، صحيح مسلم ج 1 ص 176 باب التسميع و

التحميد والتأمين)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જબ ઈમામ "وَلَا الضَّالِّينَ" કહે, તો તુમ આમીન કહા કરો.

(૨) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمِّنُوا.

(صحیح البخاری ج 1 ص 108 باب جهر الامام بالتأمين، صحيح مسلم ج 1 ص 176 باب التسميع والتحميد والتأمين)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈશ્આદ ફરમાયા: જબ ઈમામ આમીન કહે, તો તુમ ભી આમીન કહો.

ઈમામ, મુક્તદી ઓર મુફરિદ કા આમીન આહિસ્તા કહેના:

(1) عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رضي الله عنه قَالَ إِنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا قَرَأَ غَيْرَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ قَالَ أَمِينٌ خَفَضَ بِهَا صَوْتَهُ.

(مسند ابی داؤد الطيالسی ج 1 ص 577 رقم الحديث 1117، مسند احمد ج 14 ص 285 رقم الحديث 18756، المعجم الكبير للطبرانی ج 9 ص 138 رقم الحديث 17472)

તર્જમા: હઝરત વાઈલ બિન હજર રદિ. ફરમાતે હૈ કે મેને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે સાથ નમાઝ પઢી, જબ આપ ﷺ ને "غیر" "المغضوب عليهم ولا الضالين" કહા, તો આમીન આહિસ્તા આવાઝ સે કહા.

(2) عَنْ أَبِي وَائِلٍ رضي الله عنه قَالَ كَانَ عَمْرُو عَلَى رضي الله عنه لَا يُجَهَّرُ أَنْ يَبْسِمَ اللَّهُ الرَّحْمَنَ الرَّحِيمَ وَلَا بِالتَّعَوُّذِ وَلَا بِالتَّائِمِينَ.

(شرح معاني الآثار ج 1 ص 150 باب قراءة بسم الله الرحمن الرحيم في الصلوة)

તર્જમા: હઝરત વાઈલ બિન હજર રદિ. ફરમાતે હૈ કે હઝરત ઉમર રદિ. ઓર હઝરત અલી રદિ. "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" રહ્માનિર્ રહીમ" "તઅવવુઝ" ઓર "આમીન" ઉંચી આવાઝ મેં નહીં કેહતે થે.

(3) عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ خَمْسٌ يُخَفِّينَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَالتَّعَوُّذُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَأَمِينَ وَاللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ.

(مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 57 باب ما يخفى الامام رقم الحديث 2599)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્રાહીમ નખ્ખી રહ. ફરમાતે હૈં કે પાંચ ચીજો આહિસ્તા આવાઝ મેં કહી જાએ.: "સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ વબિહ્મિક" "તઅવ્વુઝ", "બિસ્મિલ્લાહિર રહ્માનિર રહીમ", "આમીન", ઓર "અલ્લાહુમ્મ રબ્બના લકલ્ હમ્દ".

રુકૂઅ કરના:

(૧) અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હે:

وَأَرْكَعُوا مَعَ الرَّائِعِينَ - (سورة البقرة: 43)

તર્જમા: રુકૂઅ કરને વાલોં કે સાથ રુકૂઅ કરો.

(૨) હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હે કે આપ ﷺ ને એક આદમી કો નમાઝ સિખાતે હુએ ફરમાયા:

إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تيسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ رَأْسَكَ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 109 باب امر النبی صلی الله علیه وسلم الذی لا يتم ركوعه صحیح مسلم ج 1 ص 170 باب وجوب قراءة الفاتحة في كل ركعة)

તર્જમા: જબ તુમ નમાઝ કે લિયે ખડે હો જાઓ, તો તકબીર કહો, ફિર જો તુમ્હેં આસાન હો, કુર્આન પઢહો, ફિર રુકૂઅ કરો ઈત્મીનાન કે સાથ.

તકબીર કેહતે હુએ રુકૂઅ કરના:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يَكْبِرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يَكْبِرُ حِينَ يَرُكْعُ -

(صحیح البخاری ج 1 ص 109 باب التكبير اذا قام من السجود، صحیح مسلم ج 1 ص 169 باب اثبات التكبير في كل خفض ورفع)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ જબ નમાઝ કે લિયે ખડે હોતે, તો કિયામ કી હાલત મેં તકબીર કેહતે, ફિર જબ રુકૂઅ મેં જાતે, તબ તકબીર કેહતે.

કેફિયતે રુકૂઅ:

(૧) હઝરત અનસ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે આં હઝરત ﷺ ને
ઉનસે ફરમાયા:

يَا بُنَيَّ إِذَا رَكَعْتَ فَضَعْ كَفَّيْكَ عَلَى رُكْبَتَيْكَ وَفَرِّجْ بَيْنَ أَصَابِعِكَ
وَارْفَعْ يَدَيْكَ عَنْ جَنْبَيْكَ.

(المعجم الاوسط للطبرانی ج 4 ص 281 رقم الحديث 5991، المعجم الصغير للطبرانی ج 2 ص 32)
તર્જમા: એ મેરે બેટે! જબ તુમ રુકૂઅ કરો, તો દોનો હથેલિયોં કો
અપને ઘુટનોં પર રખ્ખો, ઓર ઉંગલિયાં કુશાદહ રખ્ખો, ઓર અપને
બાઝુઓં કો પેહલૂ સે જુદા રખ્ખો.

(૨) عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَكَعَ فَوَضَعَ يَدَيْهِ عَلَى
رُكْبَتَيْهِ كَأَنَّهُ قَابِضٌ عَلَيْهِمَا وَوَثَّرَ يَدَيْهِ فَنَحَاهُمَا عَنْ جَنْبَيْهِ... وَفِي رِوَايَةٍ
ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ فَإِذَا رَكَعْتَ فَضَعْ رَا حَتَيْكَ عَلَى رُكْبَتَيْكَ ثُمَّ فَرِّجْ بَيْنَ
أَصَابِعِكَ ثُمَّ امْكُثْ حَتَّى يَأْخُذَ كُلُّ عِضْوٍ مَّا خَذَهُ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 60 باب ما جاء انه يجافي يديه عن جنبه في الركوع، صحيح ابن حبان ص 586 باب
ذكر وصف بعض السجود والركوع، رقم الحديث 1887)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુમૈદ રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ
જબ રુકૂઅ ફરમાતે તો અપને દોનોં હાથ અપને ઘુટનોં પર રખ લેતે,
ગોયા કે આપ ઉન્હેં પકડે હુએ હૈં, ઓર અપને હાથોં કો તાન લેતે,
અપને પેહલુઓં સે દૂર રખતે. હઝરત ઈબ્ને ઉમર રદિ. કી રિવાયત મેં હૈ
કે આપ ﷺ ને ફરમાયા: જબ તુ રુકૂઅ કરે, તો અપની હથેલિયોં કો
અપને ઘુટનોં પર રખ કર ફિર અપની ઉંગલિયોં કો કુશાદહ કર, ઈતની
દેર ઠેહરા રેહ કે હર ઉઝૂવ અપની જગહ પર આ જાએ.

રુકૂઅ કી તસ્બીહ:

(૧) عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا نَزَلْتُ فَسَبَّحْتُ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اجْعَلُوهَا فِي رُكُوعِكُمْ فَلَمَّا نَزَلْتُ سَبَّحْتُ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

قَالَ اجْعَلُوها فِي سُجُودِكُمْ۔

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 133 باب ما يقول الرجل في ركوعه وسجوده، سنن ابن ماجه ج 1 ص 63 باب التسيح في الركوع والسجود)

تર્જમા: હઝરત ઉકબલ બિન આમિર રદિ. સે રિવાયત હે કે જબ આયત "فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ" નાઝિલ હુઈ, તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે ઈસે રુકૂઅ મેં પઢા કરો, ઓર જબ "سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى" વાલી આયત નાઝિલ હુઈ તો આપ ﷺ ને ફરમાયા કે ઈસે અપને સજદો મેં પઢા કરો.

(۲) عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَفِي سُجُودِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى۔

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 134 باب ما يقول الرجل في ركوعه وسجوده، جامع الترمذی ج 1 ص 61 باب ماجاء في التسيح في الركوع والسجود)

તર્જમા: હઝરત હુઝૈફલ રદિ. સે રિવાયત હે, ફરમાતે હેં કે નબીએ કરીમ ﷺ કે સાથ નમાઝ પઢી, તો આપ ﷺ રુકૂઅ મેં "سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ" ઓર સજદો મેં "سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى" પઢતે થે. રુકૂઅ કી તસ્બીહ ઓર અલ્ફાઝ કી તઅદાદ:

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا رَكَعَ أَحَدُكُمْ فَقَالَ فِي رُكُوعِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَدْ تَمَّ رُكُوعُهُ وَذَلِكَ أَذْنَاهُ۔
(جامع الترمذی ج 1 ص 60 باب ماجاء في التسيح في الركوع والسجود، سنن ابن ماجه ج 1 ص 63 باب التسيح في الركوع والسجود)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઉદ રદિ. સે રિવાયત હે કે નબી ﷺ ને ઈશાદ ફરમાયા: જબ તુમ મેં સે કોઈ રુકૂઅ કરે, તો ઉસમેં "سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ" ત્રીન બાર કેહને સે ઉસકા રુકૂઅ પૂરા હો જાતા હે, ઓર યે કમ અઝ કમ મિફદાર હે.

ઈમામ કા તસ્બીહ ઓર મુક્તદી કા તહ્મીદ કેહના:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللَّهُ

لِمَنْ حَمْدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 176 باب التسمیع والتحمید والتأمين، صحیح البخاری ج 1 ص 109 باب مايقول الامام ومن خلفه اذا رفع راسه من الركوع)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ
ﷺ ને ફરમાયા: જબ ઈમામ "سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمْدَهُ" કહે, તો તુમ "اللَّهُمَّ
رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ" કહો.

મુન્ફરિદ કા તસ્મીઅ વ તહ્મીદ દોનો કેહના:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ
يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرُكْعُ ثُمَّ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمْدَهُ حِينَ
يَرْفَعُ صُلْبَهُ مِنَ الرُّكْعَةِ ثُمَّ يَقُولُ وَهُوَ قَائِمٌ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 109 باب التكبير اذا قام من السجود)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. ફરમાતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ
ﷺ જબ નમાઝ કે લિયે ખડે હોતે, તો કિયામ કી હાલત મેં તક્બીર
કેહતે, ફિર જબ રુકૂઅ મેં જાતે તો તક્બીર કેહતે, જબ રુકૂઅ સે ઉઠતે તો
"رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ" કેહતે, ફિર ખડે હોને કી હાલત મેં "سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمْدَهُ"
કેહતે.

કૌમહ કરના:

હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. કી રિવાયત હૈ કે આપ ﷺ ને એક
આદમી કો નમાઝ કા તરીકા સિખાતે હુએ ફરમાયા:

ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْبِئَنَّ رَأْسَكَ ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا.

(صحیح البخاری ج 1 ص 109 باب امر النبي صلى الله عليه وسلم الذي لا يتم ركوعه بالاعادة، صحیح مسلم
ج 1 ص 170 باب وجوب الفاتحة في كل ركعة)

તર્જમા: ફિર રુકૂઅ કરો, યહાં તક કે ઈત્મીનાન સે રુકૂઅ કર લો,
ફિર રુકૂઅ સે ઉઠો, યહાં તક કે એઅત્તેદાલ (ઈત્મીનાન) સે ખડે હો
જાઓ.

કેફિયતે કૌમલ:

(۱) قَالَ أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ رضي الله عنه رَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 110 باب الطمانية حين يرفع راسه من الركوع)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુમૈદ અસ્સાઈદી રદિ. ફરમાતે હેં કે નબીએ અકરમ ﷺ ને રુકૂઅ સે અપના સર ઉઠાયા, ઔર સીધે ખડે હો ગયે, યહાં તક કે આપકી હર હડડી અપની જગહ પર આ ગઈ.

હઝરત આયશા સિદ્દીકા રદિ. આં હઝરત ﷺ કી નમાઝ કા તઝકિરહ કરતે હુએ યે ઈશ્આદ ફરમાતી હેં:

وَكَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ لَمْ يَسْجُدْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَائِمًا.

(صحیح مسلم ج 1 ص 194 باب ما يجمع صفة الصلوة وما يفتح به)

તર્જમા: જબ આપ ﷺ રુકૂઅ સે સર ઉઠાતે, તો જબ તક સીધે ખડે ન હો જાતે, સજદા ન કરતે થે.

કૌમલ કી દુઆ:

عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعِ الزُّرْقِيِّ رضي الله عنه قَالَ كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمْدَهُ قَالَ رَجُلٌ وَرَأَاهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 110 باب فضل اللهم ربنا ولك الحمد، سنن ابی داؤد ج 1 ص 119 باب ما يستفتح به الصلوة من الدعاء)

તર્જમા: હઝરત રિફાઅહ બિન રાફેઅ અઝ્ઝુરકી રદિ. સે રિવાયત હે, ફરમાતે હેં કે એક દિન હમને નબી ﷺ કે પીછે નમાઝ પળી, જબ આપને રુકૂઅ સે સર ઉઠાયા, તો "સમીઅલ્લાહુ લિમન્ હમિદહ" કહા, તો એક શખ્સને આપકે પીછે "રબ્બના વલકલ્ હમ્દુ હમ્દન્ કધીરન્ તયિયબન્ મુબારકન્ ફીહી" કહા.

રુકૂઅ મેં જાતે ઔર ઉઠતે વક્ત રફ્એ યદૈન ન કરના:

(૧) અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હે:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ.

(سورة المؤمنون: 1,2)

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ. ઈસ આયત કી તફસીર મેં ફરમાતે હૈ:

مُحِبُّتُونَ مُتَوَاضِعُونَ لَا يَلْتَفِتُونَ يَمِينًا وَلَا شِمَالًا وَلَا يَرْفَعُونَ

أَيْدِيَهُمْ فِي الصَّلَاةِ. (تفسير ابن عباس ص 212)

તર્જમા: "ખાશિઉન" સે મુરાદ વો લોગ હૈ, જો આજિઝી વ ઈન્કિસારી સે ખડે હોતે હૈ, દાયેં બાયેં નહીં દેખતે, ઔર ન હી નમાઝ મેં રફ્એ યદૈન કરતે હૈ.

ઈમામ હસન બસરી રહ. ઈસ આયત કી તફસીર મેં ફરમાતે હૈ:

خَاشِعُونَ الَّذِينَ لَا يَرْفَعُونَ أَيْدِيَهُمْ فِي الصَّلَاةِ إِلَّا فِي التَّكْبِيرَةِ

الْأُولَى. (تفسير سمرقندی ج 2 ص 408 طبع بيروت)

તર્જમા: "ખાશિઉન" સે મુરાદ વો લોગ હૈ, જો તફ્બીરે તહ્ફીમહ કે અલાવહ પૂરી નમાઝ મેં રફ્એ યદૈન નહીં કરતે.

(٢) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ (بْنِ مَسْعُودٍ) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِلَّا أُخْبِرُكُمْ بِصَلَاةِ رَسُولِ

اللَّهِ ﷺ قَالَ فَقَامَ فَرَفَعَ يَدَيْهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ ثُمَّ لَمْ يُعِدْ.

(سنن النسائي ج 1 ص 158 باب ترك ذالك، سنن ابی داؤد ج 1 ص 116 باب من لم يذكر الرفع عند الركوع، جامع الترمذی ج 1 ص 59 باب رفع اليدين عند الركوع)

તર્જમા: હઝરત અબૂ અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ રદિ.ને એક બાર

ફરમાયા: કયા મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે બારે મેં બતાઉ? રાવી કેહતે હૈ કે આપ ﷺ ખડે હુએ, ઔર પેહલી મરતબા (તફ્બીરે તહ્ફીમહ) રફ્એ યદૈન કિયા, ફિર દોબારા (પૂરી નમાઝ મેં) નહીં કિયા.

(٣) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبَى بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ

وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمْ يَرْفَعُوا أَيْدِيَهُمْ إِلَّا عِنْدَ افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ.

(معجم الشيوخ لابی بكر الاسماعيلي ج 1 ص 693 رقم الحديث 318، مسند ابی يعلى الموصلي ج 8

ص 453 رقم الحديث 5039)

تર્જما: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હૈં ક મેને રસૂલુલ્લાહ ﷺ હઝરત અબૂ બકર રદિ., હઝરત ઉમર રદિ. કે પીછે નમાઝેં પળી હૈં, વો સબ શુરૂઅ નમાઝ કે અલાવહ અને હાથોં કો નહીં ઉઠાતે થે.

(۴) عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ الْكَتُوبَةُ كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ حَذْوَمَنْكَبَيْهِ... وَفِي رِوَايَةٍ... أَنَّهُ كَانَ يَرَفَعُ يَدَيْهِ فِي أَوَّلِ الصَّلَاةِ ثُمَّ لَا يَعُودُ.

(مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 51 باب استفتاح الصلوة، رقم الحديث 2569، كتاب العلل للدارقطني ج 4 ص 106 سوال نمبر 457)

તર્જમા: હઝરત અલી રદિ. સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ ફર્ઝ નમાઝ કે લિયે ખડે હોતે, તો તફ્ખીર કેહતે, ઓર અપને હાથોં કો કંધો તક ઉઠાતે, ઓર એક રિવાયત મેં હૈં કે આપ ﷺ સિર્ફ શુરૂઅ નમાઝ મેં રફ્એ યદૈન કરતે થે, ફિર દોબારા નહીં કરતે થે.

(۵) عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُحَازِيَ مَنْكَبَيْهِ لَا يَعُودُ يَرْفَعُهُمَا حَتَّى يُسَلِّمَ مِنْ صَلَاتِهِ.

(مسند أبي حنيفة برواية أبي نعيم ص 344 حديث نمبر 225، سنن أبي داؤد ج 1 ص 117 باب من لم يذكر الرفع عند الركوع)

તર્જમા: હઝરત બરાઅ બિન આઝિબ રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ નમાઝ શુરૂઅ ફરમાતે, તો રફ્એ યદૈન કરતે, યહાં તક કે અપને હાથ કંધે કે કરીબ કર લેતે, ઓર નમાઝ કા સલામ ફેરને તક દોબારા રફ્એ યદૈન નહીં કરતે થે.

(۶) عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَذْوَمَنْكَبَيْهِ وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرُكَّعَ وَبَعْدَ مَا يَرَفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ فَلَا يَرَفَعُ وَلَا بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ.

(مسند الحميدى ج 2 ص 277 حديث نمبر 614، مسند ابى عوانه ج 1 ص 334 باب رفع اليدين فى افتتاح الصلوة قبل التكبير، رقم الحديث 1251)

تર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. ફરમાતે હૈં કે મેને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો દેખા, જબ નમાઝ શુરૂઅ કરતે, તો રફ્એ યદૈન કરતે.

રુકૂઅ કી તરફ જાતે હુએ, રુકૂઅ સે સર ઉઠાતે હુએ ઓર સજદોં કે દરમિયાન રફ્એ યદૈન નહીં કરતે થે.

(۴) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِمَكَّةَ نَرَفَعُ أَيْدِينَآ فِي بَدْءِ الصَّلَاةِ وَفِي دَاخِلِ الصَّلَاةِ عِنْدَ الرُّكُوعِ فَلَمَّا هَاجَرَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَدِينَةِ تَرَكْنَا رَفْعَ الْيَدَيْنِ فِي دَاخِلِ الصَّلَاةِ عِنْدَ الرُّكُوعِ وَثَبَّتْ عَلَى رَفْعِ الْيَدَيْنِ فِي بَدْءِ الصَّلَاةِ. (اخبار الفقهاء والمحدثين للقبوريانى ص 214 رقم 378)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. ફરમાતે હૈં કે હમ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે સાથ (હિજરત સે પેહલે) મકકા મેં હોતે થે, તો શુરૂઅ નમાઝ મેં ઓર રુકૂઅ કે વકત રફ્એ યદૈન કરતે થે. જબ નબીએ અકરમ ﷺ ને મદીના કી તરફ હિજરત ફરમાઈ, તો રુકૂઅ વાલા રફ્એ યદૈન તર્ક કર દિયા, ઓર સિર્ફ શુરૂઅ નમાઝ વાલે રફ્એ યદૈન પર કાઈમ રહે.

તક્બીર કેહતે હુએ સજદહ કરના:

(૧) અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હૈ:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ. (الحج: 77)

તર્જમા: એ ઈમાન વાલો! રુકૂઅ વ સજદહ કરો, અપને રબ કી ઈબાદત કરો, ઓર ભલાઈ કે કામ કરો, તાકે તુમ ફલાહ પા જાઓ!

(۲) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ..... ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَهْوِي سَاجِدًا.

(صحیح مسلم ج 1 ص 169 باب اثبات التکبیر فی کل خفض ورفع فی الصلوة)

تર્જما: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ નમાઝ કે લિયે ખડે હોતે, તો કિયામ કરતે વકત તકબીર કેહતે (ઈસી તરહ હર રુક્ન કે લિયે તકબીર કેહતે જાતે) ફિર તકબીર કેહતે જબ સજદહ કે લિયે જુકતે થે.

(૩) عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَاهُ رِزَّةَ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ وَغَيْرِهَا فِي رَمَضَانَ وَغَيْرِهِ..... ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَسْجُدُ.
(صحیح البخاری ج 1 ص 110 باب یھوی بالتکبیر حین یسجد)

તર્જમા: હઝરત અબૂ સલ્મહ બિન અબ્દુરહમાન સે મરૂવી હે કે હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. ફઝ વ ગૈર ફઝ (નવાફિલ વગૈરહ) રમઝાન વ ગૈર રમઝાન કી નમાઝ મેં તકબીર કેહતે થે, (ફિર મઝીદ તકબીરાત કા ઝિક્ર કરતે હુએ ફરમાયા) ફિર તકબીર કેહતે જબ સજદહ કરતે. સજદહ મેં જાતે હુએ પેહલે ઘુટને, ફિર હાથ, ફિર પેશાની કો ઝમીન પર રખના:

(1) عَنْ وَائِلِ بْنِ جُرْجَرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَضَعُ رُكْبَتَيْهِ قَبْلَ يَدَيْهِ إِذَا سَجَدَ.

(صحیح ابن خزیمہ ج 1 ص 342 باب البدء بوضع الركبتين على الارض قبل اليدين -- رقم الحديث 626)

તર્જમા: હઝરત વાઈલ બિન હજર રદિ. સે મરૂવી હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ સજદહ કરતે તો હાથો સે પેહલે અપને ઘુટને ઝમીન પર રખતે થે.

(2) عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَبَّرَ فَحَاذَى بِإِبْهَامِيهِ أَذُنِيهِ ثُمَّ رَكَعَ حَتَّى اسْتَقَرَّ كُلُّ مَفْصَلٍ مِنْهُ وَانْحَطَّ بِالتَّكْبِيرِ حَتَّى سَبَقَتْ رُكْبَتَاهُ يَدَيْهِ. (المستدرک للحاکم ج 1 ص 3 (49- باب التامین، رقم الحديث 822)

તર્જમા: હઝરત અનસ રદિ. રિવાયત હેં કે મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો દેખા કે આપને તકબીર કહી, ઔર અપને દોનોં અંગૂઠે કાનો કે બરાબર કર લિયે, ફિર રુકૂઅ ફરમાયા, યહાં તક કે આપ કા હર જોડ

અપની જગહ પર દુરુસ્ત હો ગયા, ફિર આપ ﷺ તકબીર કેહતે હુએ જુકે, યહાં તક કે આપ ﷺ કે ઘુટને હાથોં સે પેહલે ઝમીન પર લગે.

સજદહ સાત અઅઝા પર કરના:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُسْجَدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْضَاءٍ وَلَا يَكُفَّ شَعْرًا وَلَا ثَوْبًا، أَلْجَبْهَةَ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَالرِّجْلَيْنِ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 112 باب السجود على سبعة اعظم، صحيح مسلم ج 1 ص 193 باب اعضاء السجود والنهي عن كف الشعر)

તર્જમા: હઝરત ઈબને અબ્બાસ રદિ. ફરમાતે હેં કે નબીએ અકરમ ﷺ કો હુકમ દિયા ગયા થા કે સાત અઅઝા પર સજદહ કરે, ઓર અપને બાલોં ઓર કપડોં કો તેહ્ ન કરે, (વો અઅઝા યે હેં) પેશાની, દોનોં હાથ, દોનો ઘુટને ઓર દોનોં પાઉં.

સજદહ કી તસ્બીહ કે અલ્ફાઝ ઓર તઅદાદ:

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ... وَإِذَا سَجَدَ فَقَالَ فِي سُجُودِهِ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَقَدْ تَمَّ سُجُودُهُ وَذَلِكَ أَذْنَاهُ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 60 باب ما جاء في التسبيح في الركوع والسجود، سنن ابن ماجه ج 1 ص 63 باب التسبيح في الركوع والسجود)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. સે રિવાયત હે કે નબી ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા: જબ તુમ મેં સે કોઈ સજદહ કરે, તો સજદહ મેં "સુબ્હા—ન રબ્બિયલ્ અઅલા" ત્રીન બાર કહે, તો ઉસકા સજદહ મુકમ્મલ હોતા હે, ઓર યે કમ અઝ કમ મિક્દાર હે.

તકબીર કેહ કર સજદહ સે સર ઉઠાના:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ... ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَهْوِي سَاجِدًا ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 169 باب اثبات التكبير في كل خفض ورفع في الصلاة)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ નમાઝ કે લિયે ખડે હોતે, તો કિયામ કરતે વકત તકબીર કેહતે

(ઈસી તરહ તકબીરાત કેહતે જાતે) ફિર જબ સજદે કે લિયે જુકતે, તો તકબીર કેહતે, ફિર જબ સજદે સે સર ઉઠાતે તો તકબીર કેહતે.

સજદોં કે દરમિયાન જહ્સહ કરના:

હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે નબીએ અકરમ ﷺ ને એક આદમી કો નમાઝ કા તરીકા સિખાતે હુએ ફરમાયા:

ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَظْمِنَ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَظْمِنَ جَالِسًا.

(صحیح البخاری ج 1 ص 109 باب امر النبی صلی اللہ علیہ وسلم الذی لا یتم رکوعه بالاعادة، صحیح مسلم ج 1 ص 170 باب وجوب قراءة الفاتحة في كل ركعة)

તર્જમા: ફિર સજદહ કરો ઈત્મીનાન કે સાથ, ફિર સજદે સે સર ઉઠાઓ, યહાં તક કે ઈત્મીનાન સે બૈઠ જાઓ.

જહ્સહ કી દુઆ:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاجْزِنِي وَارْزُقْنِي وَارْفَعْنِي. وَمِثْلَهُ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

(سنن ابن ماجه ج 1 ص 64 باب ما يقول بين السجدين، مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 123 باب القول بين السجدين رقم الحديث 3014)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ. ફરમાતે હૈં કે નબીએ અકરમ ﷺ રાત કી નમાઝ (તહજજુદ યા નફલી વગૈરહ) મેં દો સજદોં કે દરમિયાન યે દુઆ પઢતે થે, (દુઆ કા તર્જમહ) એ મેરે રબ! મેરી મગ્ફિરત ફરમા, મુજ પર રહમ ફરમા, મેરી કમઝોરી દૂર ફરમા, મુજે રોઝી અતા ફરમા, ઔર મુજે બુલંદ ફરમા.

તકબીર કેહ કર દૂસરા સજદા કરના:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ... ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَهْوِي سَاجِدًا ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَسْجُدُ. (صحیح مسلم ج 1 ص 169 باب اثبات التكبير في كل خفض ورفع في الصلاة)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ

સજદે મેં ચેહરા હાથોં કે દરમિયાન હો:

(شرح معانی الآثار ج 1 ص 182 باب وضع الیدین فی السجود این ينبغي ان يكون؟)

छात्रों की उंगलियों को मिलाना:

(صحيح ابن خزيمة ج 1 ص 347 باب ضم اصابع اليدين في السجود، رقم الحديث 642، صحيح ابن حبان ص 593 ذكر ما يستحب للمصلي ضم الاصابع في السجود، رقم الحديث 1920)

હાથોં કી ઉંગલિયોં કા કિબ્લા રુખ હોના:

(صحيح ابن خزيمة ج 1 ص 347 باب استقبال اطراف اصابع اليدين من القبلة في السجود، رقم الحديث 643)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુમૈદ સાઈદિ રદિ. ફરમાતે હૈં કે મેં
 રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી નમાઝ તુમ સે ઝયાદહ જાનતા હું, મેંને આપ ﷺ
 કો દેખા જબ તકબીર કેહતે, તો અપને હાથોં કો કંધો કે બરાબર લેતે,

ફિર જબ સજદા કરતે તો અપને હાથોં કો ઈસ તરહ ઝમીન પર રખ દેતે, કે ન ઉન્હેં ખૂબ ફેલાતે, ઔર ન હી ઉનકો સુકેડતે, (બલ્કે એઅતેદાલ સે રખતે) ઔર ઉંગલિયોં કો કિબ્લે કી જાનિબ કર દેતે થે.

(۲) عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ قَالَ صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه فَفَرَّجْتُ بَيْنَ أَصَابِعِي حِينَ سَجَدْتُ فَقَالَ يَا ابْنَ أَخِي أَضْمُمُ أَصَابِعَكَ إِذَا سَجَدْتَ وَاسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَاسْتَقْبِلِ بِالْكَفَّيْنِ الْقِبْلَةَ فَأَمَّهُمَا يَسْجُدَانِ مَعَ الْوُجْهِ. (مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 112 باب السجود، رقم الحديث 2938)

તર્જમા: હઝરત હફ્સ બિન આસિમ રહ. સે મરૂવી હેં, ફરમાતે હેં: મેંને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. કે પેહલૂ મે ખડે હો કર નમાઝ પબ્દી, જબ મેંને સજદા કિયા, તો અપની ઉંગલિયોં કો કુશાદહ કિયા, તો હઝરત ઈબ્ને ઉમર રદિ.ને ફરમાયા: એ ભતીજે! જબ સજદહ કરો તો અપની ઉંગલિયોં કો મિલા લો, ઔર ઉન્હેં કિબ્લે કી તરફ કર લિયા કરો, કયૂંકે યે ભી ચેહરે કે સાથ સજદા કરતી હેં.

પાઉં કી એડિયાં મિલાના:

عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ فَقَدْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ مَعِيَ عَلَى فِرَاشِي فَوَجَدْتُهُ سَاجِدًا رَاصًّا عَقْبِيهِ مُسْتَقْبِلًا بِأُطْرَافِ أَصَابِعِهِ الْقِبْلَةَ.

(صحیح ابن خزیمہ ج 1 ص 351 باب ضم العقبين في السجود، رقم الحديث 654، صحيح ابن حبان ص 595 باب ذكر ما يستحب للمصلي ان يتعوذ برضاء الله، رقم الحديث 1932)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી હેં કે મેંને એક બાર રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ન પાયા, હાલાંકે આપ મેરે સાથ મેરે બિસ્તર પર થે, ફિર મેંને આપકો ઈસ હાલત મેં પાયા કે આપ સજદા કર રહે થે, ઔર અપની એડિયોં કો મિલા કર ઉંગલિયોં કા રુખ કિબ્લે કી જાનિબ કિયે હુયે થે.

પાઉં કી ઉંગલિયોં કા કિબ્લા રુખ હોના:

عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه قَالَ أَكُنْتُ أَحْفَظُكُمْ لَصَلَاةِ رَسُولِ

اللَّهُ ﷻ رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدِيهِ حَذْوَ مَنْكَبَيْهِ... وَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ
غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 114 باب سنة الجلوس فى التشهد)

تર્جمہ: ۱۱۴ باب سنة الجلوس فى التشهد
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ کی نماز میں آپ نے اپنے ہاتھوں کو گھونٹوں کے برابر لے کر رکھا، جب سجدہ کرتے تو اپنے ہاتھوں کو ہر طرف سے زمین پر رکھتے، گھونٹوں کے برابر رکھتے، نہ پیچھے رکھتے، نہ آگے رکھتے، اور پاؤں کی انگلیوں کو قبیلہ کی جانب رکھتے تھے۔

کوہنیاں، پہلو سے جڑا رہنا:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى
فَرَجَّ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ... وَفِي رِوَايَةٍ... وَيُجَافِي عَنْ جَنْبَيْهِ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 112 باب يدي ضبعيه ويجافي في السجود، صحيح ابن خزيمة ج 1 ص 349
باب التجافي في السجود، رقم الحديث 648)

تર્جمہ: ۱۱۴ باب سنة الجلوس فى التشهد
سے روایت ہے: "نبی ﷺ جب نماز پڑھتے، تو اپنے بازوؤں کو شاہد
رکھتے، ہاتھ کے آپ کی بازوؤں کی سیدھی آہٹیں ہوتی تھیں، اور ایک
روایت میں ہے کہ اپنے بازوؤں پہلو سے جڑا رہتے تھے۔"

کوہنیاں زمین پر نہ رکھنا:

(۱) عَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سَجَدْتَ فَضَعْ كَفَيْكَ

وَارْفَعْ مِرْفَقَيْكَ. (صحيح مسلم ج 1 ص 194 باب الاعتدال في السجود ووضع الكفين على الأرض)

تર્جمہ: ۱۱۴ باب سنة الجلوس فى التشهد
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نے فرمایا: جب تم سجدہ کرو تو اپنے ہاتھوں کو
(زمین پر) رکھو، اور اپنی کوہنیاں کو اوپر اٹھا لیا کرو۔

(۲) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اعْتَدِلُوا فِي السَّجُودِ

وَلَا يَبْسُطُ أَحَدُكُمْ ذِرَاعِيَهُ إِنْ بَسَاطَ الْكَلْبُ.

عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ وَصَفَ لَنَا الْبَرَاءُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ السُّجُودَ فَوَضَعَ يَدَيْهِ
بِالْأَرْضِ وَرَفَعَ عَجِيزَتَهُ وَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَفْعَلُ.
(سنن النسائي ج 1 ص 166 باب صفة السجود، سنن أبي داود ج 1 ص 137 باب صفة السجود)

તર્જમા: હઝરત અબૂ ઈસહાક ફરમાતે હૈં: " હઝરત બરાઅ બિન આઝિબ રદિ.ને હમૈં સજદા કરને કા તરીકા બતાયા, તો અપને હાથોં કો ઝમીન પર રખ્યા, ઔર અપની સુરીન કો ઉપર ઉઠાયા, ઔર ફરમાયા: મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ઈસી તરહ કરતે દેખ્યા હૈ.

સજદે મૈં જાતે ઔર ઉઠતે વકત રક્ઝે યદૈન ન કરના:

(١) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ... وَكَانَ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ... وَفِي رِوَايَةٍ... وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَسْجُدُ وَلَا حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ وَفِي رِوَايَةٍ وَلَا يَرْفَعُهُمَا بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 102 باب رفع اليدين فى التكبير الاولى مع الافتتاح سواء غيره، صحيح مسلم ج 1 ص 168 باب استحباب رفع اليدين حذو المنكبين مع تكبير الاحرام)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ નમાઝ શુરુઅ ફરમાતે થે તો કંધો તક રક઼્એ યદૈન કરતે થે, ઔર સજદોં મેં ઐસા નહીં કરતે થે, એક રિવાયત મેં હૈ કે જબ સજદા કરતે, તો ઐસા ન કરતે થે, ઔર ન હી જબ સજદે સે સર ઉઠાતે, ઔર એક રિવાયત મેં હૈ કે દો સજદોં કે દરમિયાન રક઼્એ યદૈન નહીં કરતે થે.

(۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُجَاذِيَ بِهَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ حَدَّثَنَا مَنْ كَتَبَ بِهِ وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ وَبَعْدَ مَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِمَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ وَلَا يَرْفَعُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ.

(صحیح ابی عوانہ ج 1 ص 334 باب رفع الیدین فی افتتاح الصلوة۔۔ رقم الحدیث 1251)

تર્જમા: حضرت ابوہریرہ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے، فرماتے ہیں: میں نے رسول اللہ ﷺ کو دیکھا، جب نماز شروع کرتے، تو رکوع میں اٹھ کر کھڑے ہوتے، اور جب رکوع کا اٹھنا کرتے، تو رکوع سے سر اٹھانے کے بعد رکوع میں کھڑے نہیں کرتے تھے، اور نہ ہی سجدوں کے درمیان رکوع میں کھڑے ہوتے تھے۔

تکبیر کے بعد دوسری رکعت کے لیے اٹھنا:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ يُكَبِّرُ وَإِذَا قَامَ مِنَ السَّجْدَتَيْنِ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 109 باب ما یقول الامام ومن خلفه اذا رفع رأسه من الركوع)

تર્جما: حضرت ابوہریرہ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے۔ فرماتے ہیں: نبی اکرم ﷺ جب رکوع فرماتے، اور رکوع سے سر اٹھاتے تھے، تو تکبیر کے ہوتے تھے، اور جب دونوں سجدے کر کے اٹھتے، تو اللہ اکبر کہتے تھے۔
جس کے بعد اٹھ کر کھڑے نہیں کرتے:

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَنْهَضُ فِي الصَّلَاةِ عَلَى صُورٍ قَدَمَيْهِ۔ (جامع الترمذی ج 1 ص 64 باب کیف النهوض من السجود)

تર્جما: حضرت ابوہریرہ رضی اللہ عنہ سے روایت ہے۔ فرماتے ہیں کہ نبی اکرم ﷺ نماز میں اپنے قدموں کے کناروں پر اٹھ کر کھڑے ہوتے تھے۔

(۲) عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ رَمَقْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي الصَّلَاةِ فَرَأَيْتُهُ يَنْهَضُ وَلَا يَجْلِسُ قَالَ يَنْهَضُ عَلَى صُورٍ قَدَمَيْهِ فِي

الرُّكْعَةُ الْأُولَى وَالثَّانِيَّةُ.

(مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 117 باب كيف النهوض من السجدة الاخرة، رقم الحديث 2971)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન યઝીદ ફરમાતે હૈં કે મેંને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. કા નમાઝ મેં ગૌર સે મુશાહદા ક્રિયા, મેંને દેખા કે આપખ ખડે હો જાતે થે, ઔર બેઠતે ન થે, આપ પેહલી ઔર દૂસરી રકા'ત મેં અપને કદમોં કે કિનારોં પર ખડે હો જાતે થે.

(۳) عَنْ الشَّعْبِيِّ أَنَّ عُمَرَ وَعَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَأَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَانُوا يَنْهَضُونَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى صُدُورِ أَقْدَامِهِمْ.

(مصنف ابن أبي شيبة ج 3 ص 330، من كان ينهض على صدور قدميه، رقم الحديث 4004)

તર્જમા: જલીલુલ્ કદ્ર તાબિઈ હઝરત ઈમામ શઅબી ફરમાતે હૈં કે હઝરત ઉમર, હઝરત અલી રદિ. ઔર આં હઝરત ﷺ કે દીગર સહાબએ કિરામ રદિ. નમાઝ મેં અપને કદમોં કે કિનારોં પર ખડે હો જાતે થે.

ઉઝર યા ઉમ્ર કે ઝોફ કી વજહ સે જહસએ ઈસ્તિરાહત કરના:

(۱) عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُؤْتِرُ بِتَسْبِيحٍ فَلَمَّا بَدَأَ وَكَثُرَ لَحْمُهُ أَوْ تَرَبَّسَبِيعٍ وَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ.

(شرح معاني الآثار ج 1 ص 204 باب الوتر)

તર્જમા: હઝરત અબૂ ઉમામહ રદિ. સે મરવી હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ નવ રકા'ત વિત્ર પઞહતે થે, (યા'ની ત્રીન વિત્ર ઔર છ નફલ) જબ આપકા બદન ભારી હુવા, ઔર લહીમ હુએ, તો સાત વિત્ર (યા'ની ત્રીન વિત્ર ઔર ચાર રકા'ત નફલ) પઞહતે ઔર દો રકા'તે બેઠ કર પઞહતે થે.

(۲) عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ تَامَالِكُ بْنُ الْحَوَيْرِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي مَسْجِدِنَا هَذَا فَقَالَ إِنِّي لِأُصَلِّيَ بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ أَصَلِّيَ كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فَقُلْتُ لِأَبِي قِلَابَةَ كَيْفَ كَانَ يُصَلِّي قَالَ مِثْلَ شَيْخِنَا هَذَا

وَكَانَ الشَّيْخُ يَجْلِسُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ قَبْلَ أَنْ يَنْهَضَ فِي الرَّكْعَةِ
الْأُولَى. (صحيح البخارى ج 1 ص 93 باب من صلى بالناس وهو لا يريد الا ان يعلمهم صلوة النبي ﷺ)

تર્જમા: હઝરત અય્યૂબ રહ. ફરમાતે હૈં: અબૂ કિલાબહ રહ.ને ફરમાયા કે હઝરત માલિક બિન હુવૈરિષ રદિ. હમારી ઈસ મસ્જિદ મેં તશરીફ લાવે, ઉન્હોંને ફરમાયા કે મેં તુમ્હારે સામને નમાઝ પળહતા હું, મેરા મકસૂદ નમાઝ પળહના નહીં હૈ, બલકે જિસ તરહ મેંને નબી ﷺ કો નમાઝ પળહતે દેખા હૈ, ઈસી તરહ (તુમ્હેં દિખાને કે લિયે) પળહતા હું. અય્યૂબ કેહતે હૈં કે મેંને અબૂ કિલાબહ સે કહા કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કિસ તરહ નમાઝ પળહતે થે? તો ઉન્હોંને ફરમાયા કે હમારે ઉસ શૈખ કી તરહ. શૈખ (કી આદત થી કે) પેહલી રકા'ત મેં જબ સજદે સે અપના સર ઉઠાતે થે, તો ખડે હોને સે પેહલે બૈઠ જાતે થે.

દો રકા'તોં કે દરમિયાન રફ્એ યદૈન ન કરના:

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. કી રિવાયત મેં યે અલ્ફાઝ આતે હૈં:

وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَسْجُدُ وَلَا حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ.

(صحيح البخارى: ج 1 ص 102, باب الى اين يرفع)

તર્જમા: આપ ﷺ જબ સજદા કરતે, ઓર સજદોં સે સર ઉઠાતે, તો રફ્એ યદૈન નહીં કરતે થે.

ફાયદા(૧): ઈસ સે ષાબિત હુવા કે નમાઝી (દો રકા'તોં કે દરમિયાન) જબ દૂસરી ઓર ચોથી રકા'ત કે લિયે સજદે સે સર ઉઠાવે, તો રફ્એ યદૈન ન કરે. (ફત્હુલ્ બારી લિઈબને હજર: જિ:ર પે: ૨૮૮)

ફાયદા(૨): મઝહૂરહ રિવાયત કે ઈબ્તિદાઈ હિસ્સે મેં રુકૂઅ કી જિસ રફ્એ યદૈન કા ઝિક્ર મિલતા હૈ, ઉસકી નફી ખુદ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. કી દીગર રિવાયાત સે ષાબિત હૈ, જેસા કે પેહલે બા હવાલા ખાત ગુઝર ચુકી હૈ.

(નમાઝે એહલે સુન્નત વલ્ જમાઅત: પે: ૬૮, ૭૦)

દૂસરી રકા'ત કી કિરાઅતે ફાતિહા બિસ્મિલ્લાહ કે સાથ શુરુઅ કરના:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّه كَانَ لَا يَدْعُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَبْلَ السُّورَةِ وَبَعْدَهَا إِذَا قَرَأَ سُورَةً أُخْرَى فِي الصَّلَاةِ.

(شرح معاني الآثار ج 1 ص 146 باب قراءة بسم الله الرحمن الرحيم في الصلوة)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને ઉમર રદિ. નમાઝ મેં સૂરઅ ફાતિહા સે પેહલે ઓર ઉસકે બાદ દૂસરી સૂરત સે પેહલે બિસ્મિલ્લાહિર રહ્માનિર રહીમ પઘડના નહીં છોડતે થે.

પેહલી રકા'ત બડી ઓર દૂસરી રકા'ત છોટી રખના:

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الرَّكَعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ يَطُولُ فِي الْأُولَى وَيَقْصُرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيُسَبِّحُ الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَكَانَ يَطُولُ فِي الْأُولَى وَكَانَ يَطُولُ فِي الرَّكَعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ يَقْصُرُ فِي الثَّانِيَةِ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 105 باب القراءة في الظهر، صحيح مسلم ج 1 ص 185 باب القراءة في الظهر والعصر)

તર્જમા: હઝરત અબૂ કતાદહ રદિ. ફરમાતે હેં કે નબીઅે અકરમ ﷺ ઝુહર કી નમાઝ કી પેહલી દો રકા'તોં મેં સૂરઅ ફાતિહા ઓર દો સૂરતેં પઘડતે થે, પેહલી રકા'ત લંબી ઓર દૂસરી છોટી કરતે થે, ઓર કભી કભી કોઈ આયત સુના ભી દેતે થે. અસર કી નમાઝ મેં ફાતિહા ઓર દો સૂરતેં પઘડતે, ઓર પેહલી રકા'ત લંબી કરતે, ઓર ફજર કી નમાઝ મેં ભી પેહલી રકા'ત લંબી ઓર દૂસરી છોટી કરતે થે.

હર દો રકા'ત પર કાઈદહ કરના:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَفْتِحُ الصَّلَاةَ بِالتَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ... وَكَانَ يَقُولُ فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ

التَّحِيَّةُ

(صحيح مسلم ج 1 ص 194 باب ما يجمع صفة الصلوة وما يفتح به ويختم به، مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 134 باب من نسي التشهد، رقم الحديث 3086، مصنف ابن أبي شيبة ج 3 ص 47، قدر كم يقعد في الركعتين الأوليين، رقم الحديث 3040)

تર્जما: હઝરત આયશા રદિ. સે રિવાયત છે, ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ નમાઝ કો તકબીર સે શુરૂઅ ફરમાતે, ઔર કિરાઅત "અલ્હમ્દુલિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન" સે, ઔર યે ફરમાતે થે કે હર દો રકા'ત પર તશહહુદ છે. (યા'ની કાઈદહ કરના હોતા છે).
પેહલે કાઈદે કી કેફિયત:

(۱) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه وَقَالَ إِمَامُ سَنَةِ الصَّلَاةِ أَنْ تَنْصَبَ رِجْلَكَ الْيُمْنَى وَتَتَنَّى الْيُسْرَى. (صحيح البخارى ج 1 ص 114 باب سنة الجلوس في التشهد)
તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. ફરમાતે હૈં: નમાઝ કી સુન્નત યે છે કે તશહહુદ મેં દાયાં પાઉં ખડા રખ્ખો, ઔર બાયાં પાઉં બિછાઓ.

(૨) હઝરત અબૂ હુમૈદ અસ્સાઈદી રદિ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી નમાઝ કા તઝકીરહ કરતે હુએ ફરમાતે હૈં:

فَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى
(صحيح البخارى ج 1 ص 114 باب سنة الجلوس في التشهد)
તર્જમા: જબ આપ ﷺ દો રકા'તોં કે બાદ બેઠતે, તો બાયેં પાઉં પર બેઠતે, ઔર દાયાં પાઉં ખડા રખતે.

(૩) عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَفْتِحُ الصَّلَاةَ بِالتَّكْبِيرِ... وَكَانَ يَفْرِشُ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَيَنْصَبُ رِجْلَهُ الْيُمْنَى.
(صحيح مسلم ج 1 ص 195 باب ما يجمع صفة الصلوة وما يفتح به ويختم به)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ તકબીર કે સાથ નમાઝ શુરૂઅ ફરમાતે, (તશહહુદ મેં) આપ બાયાં પાઉં બિછા દેતે, ઔર દાયાં પાઉં ખડા કર લેતે.

કાઈદએ ઉલા મેં સિર્ફ તશહહુદ પઢના:

(۱) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَقُولَ إِذَا جَلَسْنَا فِي الرَّكْعَتَيْنِ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَلَسَلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

(سنن النسائي ج 1 ص 174 باب كيف التشهد الاولي، السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 148 باب الصلوة على النبي صلى الله عليه وسلم في التشهد)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હૈં: રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને હમેં તા'લીમ દી કે જબ દો રકા'તોં કે બાદ બેઠા કરે, તો યે પઢા કરે: "અત્તહિયાતુ લિલ્લાહિ" આખિર તક.

(۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ التَّشَهُّدَ فِي وَسْطِ الصَّلَاةِ وَفِي آخِرِهَا..... التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ..... قَالَ ثُمَّ إِنْ كَانَ فِي وَسْطِ الصَّلَاةِ نَهَضَ حِينَ يَفْرُغُ مِنْ تَشَهُّدِهِ.

(مسند احمد ج 4 ص 238 حديث نمبر 4382)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હૈં: રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને મુજે નમાઝ કે દરમિયાન ઓર નમાઝ કે આખિર મેં તશહહુદ કી તા'લીમ દી, ફરમાતે થે કે નમાઝી અગર દરમિયાન મેં હો તો અપને તશહહુદ સે ફારિગ હોને કે બાદ ખડા હો જાએ.

(۳) عَنِ الْحَسَنِ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ لَا يَزِيدُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ عَلَى التَّشَهُّدِ. (مصنف ابن أبي شيبة ج 3 ص 47، قدر كم يقعد في الركعتين الأوليين، رقم الحديث 3038)

તર્જમા: હઝરત હસન રહ. ફરમાતે થે કે નમાઝી પેહલી દો રકા'તોં મેં તશહહુદ કે અલાવહ કુછ ઝયાદહ ન પઢે.

તશહહુદ કે અલ્ફાઝ:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا صَلَّي أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ

وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ
السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ... أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ
مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 115 باب التَّشَهُّدُ فِي الْآخِرَةِ، صحیح مسلم ج 1 ص 173 باب التَّشَهُّدُ فِي
الصَّلَاةِ)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હેં કે હમ
જબ નબીએ અકરમ ﷺ કે પીછે નમાઝ પળહતે થે, તો આપ ﷺ
ફરમાયા કરતે થે કે અલ્લાહ તઆલા હી "સલામ" હૈ, જબ તુમ મેં સે
કોઈ નમાઝ પળહે, તો ઉસે (તશહહુદ) યૂં કેહના ચાહિયે: "અત્તહિયાતુ
લિલ્લાહ" આબિર તક.

તશહહુદ કા તર્જમા:

સારી હમ્દો ષના, નમાઝેં ઔર સારી પાક ચીઝેં અલ્લાહ
તઆલા હી કે લિયે હેં, એ નબી! આપ પર સલામ હો, ઔર અલ્લાહ કી
રહમતેં ઔર બરકતેં. સલામતી હો હમ પર ઔર અલ્લાહ તઆલા કે
નેક બંદો પર. મેં ગવાહી દેતા હું કે અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ
ઈબાદત કે લાઈક નહીં, ઔર યે ભી ગવાહી દેતા હું કે મુહમ્મદ ﷺ
અલ્લાહ કે બંદે ઔર ઉસકે રસૂલ હેં.

તશહહુદ મેં ઉંગલી કા ઈશારા:

અલી બિન અબ્દુરહમાન અલ મઆવી ફરમાતે હેં કે મેં નમાઝ
મેં કન્કરિયોં સે ખેલ રહા થા, તો હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ.ને
મુજે દેખા ઔર ફરમાયા:

إِصْنَعْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصْنَعُ. قُلْتُ وَكَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ يَصْنَعُ؟ قَالَ كَانَ إِذَا جَلَسَ فِي الصَّلَاةِ وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُمْنَى عَلَى فَحْذِهِ الْيُمْنَى
وَقَبَضَ أَصَابِعَهُ كُلَّهَا وَأَشَارَ بِأَصْبَعِهِ الَّتِي تَلَى الْإِبْهَامَ وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُسْرَى
عَلَى فَحْذِهِ الْيُسْرَى.

(صحیح مسلم ج 1 ص 216 باب صفة الجلوس في الصلوة وكيفية ووضع اليدين، سنن أبي داؤد ج 1)

ص 149 باب الإشارة في التشهد

تર્જما: જેસે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કરતે થે, વૈસે ક્રિયા કરો, મેને કહા રસૂલુલ્લાહ ﷺ કેસે કરતે થે? તો ફરમાયા કે જબ આપ ﷺ નમાઝ મેં બેઠતે થે, તો અપની દાયાઈ હથેલી દાયાઈ રાન પર રખતે થે, ઓર અપની તમામ ઉંગલિયાં બંદ કરકે શહાદતવાલી ઉંગલી સે ઈશારા ફરમાતે થે, ઓર અપની બાયાઈ હથેલી બાયાઈ રાન પર રખતે થે.

ઈશારે કી કેફિયત:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا قَعَدَ فِي التَّشْهُدِ وَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُسْرَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رُكْبَتِهِ الْيُمْنَى وَعَقَدَ ثَلَاثًا وَخَمْسِينَ وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 216 باب صفة الجلوس في الصلوة)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. સે રિવાયત હૈ:

રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ તશહહુદ મેં બેઠતે થે, તો અપના બાયાં હાથ બાયેં ઘુટને પર ઓર દાયાં હાથ દાયેં ઘુટને પર રખતે થે, ઓર દાયેં હાથ સે (પઝ) કે અદદ કી શકલ બનાતે, ઓર કલિમહ કી ઉંગલી સે ઈશારા કરતે.

ઈશારે કે વકત ઉંગલી કો બાર બાર હરકત ન દેના:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُشِيرُ بِأَصْبَعِهِ إِذَا دَعَاوَا لَا يُحَرِّكُهَا.

(سنن النسائي ج 1 ص 187 باب بسط اليسرى على الركبة سنن أبي داؤد ج 1 ص 149 باب الإشارة في التشهد)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબૈર રદિ. સે રિવાયત હૈ:

નબી ﷺ અપની ઉંગલી સે ઈશારા કરતે થે, ઓર ઉસે હરકત નહીં દેતે થે.

શહાદત વાલી ઉંગલી કો નમાઝ કે આખિર તક બિલા હરકત બિછાયે રખના:

عَنْ عَاصِمِ بْنِ كُلَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ

وَهُوَ يُصَلِّي وَقَدْ وَضَعَ يَدَهُ الْيُسْرَى عَلَى فُحْزِهِ الْيُسْرَى وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى فُحْزِهِ الْيُمْنَى وَقَبَضَ أَصَابِعَهُ وَبَسَطَ السَّبَابَةَ وَهُوَ يَقُولُ يَأْمُقِلِّبُ الْقُلُوبَ ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ. (جامع الترمذی ج 2 ص 199 ابواب الدعوات باب بلا ترجمہ)

تર્જما: હઝરત આસિમ બિન કુલૈબ અપને બાપ કુલૈબ સે, वो अपने बाप हजरत शिहाब बिन मजनून रहि. से रिवायत करते हैं:

"शिहाब बिन मजनून ફરમાते હેં કે મેં નબીએ અકરમ ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા, તો આપ ﷺ નમાઝ પઞહ રહે થે, ઓર અપના બાયાં હાથ બારીં રાન પર રખ્યા હુવા થા, ઓર દાયાં હાથ દારીં રાન પર, આપ ને અપની કલિમહ કી ઉંગલી કો બિછાયા હુવા થા, ઓર યે દુઆ પઞહ રહે થે."

નોટ: મઝ્ફૂરહ દુઆ કા તર્જમા યે હે: એ દિલોં કો ફેરને વાલી ઝાત! મેરા દિલ અપને દીન પર ષાબિત કદમ ફરમા!

ફાયદા: તશહહુદ કી દુઆ મેં દુરુદ શરીફ કે બાદ સલામ કે કરીબ માંગી જાતી હે.

આપ ﷺ ઉસ વકત ભી ઉંગલી કો બિછા કર ઉસી હાલત પર બરકરાર રખ્મે હુએ થે, ઈસ સે ષાબિત હોતા હે કે ઉંગલી કો નમાઝ કે આખિર તક બિછાયે રખના ચાહિયે, ચુનાંચે હઝરત મૌલાના મુહંમદ અશરફ અલી થાનવી રહ. લિખતે હેં:

“قُلْتُ فِيهِ إِدَامَةُ إِشَارَةِ التَّشَهُُّدِ إِلَى آخِرِ الصَّلَاةِ.”

(الثواب الحلی علی جامع الترمذی للتهانوی ج 2 ص 199)

તર્જમા: મેં (મૌલાના અશરફઅલી થાનવી રહ.) કેહતા હું કે ઈસ હદીષ સે યે ષાબિત હોતા હે કે ઈશારા નમાઝ કે આખિર તક બરકરાર રખના ચાહિયે.

તશહહુદ મેં નઝરેં શહાદત કી ઉંગલી સે આગે ન બળહેં:

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબૈર રહિ. સે રિવાયત હે કે ઉન્હોંને નબીએ અકરમ ﷺ કો નમાઝ પઞહતે દેખા.

قَالَ: لَا يُجَاوِزُ بَصْرُهُ إِشَارَتَهُ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 149 باب الاشارة في التشهد، سنن النسائي ج 1 ص 173 باب موضع البصر في التشهد)

تર્જما: آپ ﷺ کی نजर ઉંગલી કે ઈશારે સે આગે ન જાતી થી.

તશહહુદ કો આહિસ્તા પઠના:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مِنَ السُّنَّةِ أَنْ يُخْفَى التَّشَهُّدُ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 149 باب اخفاء التشهد، جامع الترمذی ج 1 ص 65 باب ما جاء انه يخفى التشهد)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ઈશાદ ફરમાતે હૈં કે સુન્નત મેં સે યે હૈ કે તશહહુદ આહિસ્તા પઠા જાએ. કાઈદએ ઉલા સે તકબીર કેહતે હુએ ઉઠના:

عَنْ مُطَرِّفٍ قَالَ صَلَّيْتُ أَنَا وَعُمَرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا صَلَاةَ خَلْفِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ وَإِذَا رَفَعَ كَبَّرَ وَإِذَا نَهَضَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ كَبَّرَ. (صحيح البخارى ج 1 ص 114 باب يكبر وينهض من السجدة)

તર્જમા: હઝરત મુતર્રફ રહ. ફરમાતે હૈં કે મૈને ઔર હઝરત ઈમરાન બિન હુસૈન રદિ.ને હઝરત અલી બિન અબી તાલિબ રદિ. કે પીછે નમાઝ પઠી, જબ આપ સજદા કરતે, તો તકબીર કેહતે, જબ સર ઉપર ઉઠાતે, તો તકબીર કેહતે, ઔર જબ દો રકા'તોં સે ઉઠતે, તો તકબીર કેહતે.

તીસરી રકા'ત કે શુરૂઅ મેં રફ્'એ યદૈન ન કરના:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ رَفَعَ يَدَيْهِ نَحْوَ صَدْرِهِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ لَا يَفْعَلُ بَعْدَ ذَلِكَ.

(الناسخ والمنسوخ لابن شاهين ص 153 باب رفع اليدين في الصلوة)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને ઉમર રદિ. ફરમાતે હૈં: રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ નમાઝ શુરૂઅ કરતે, તો અપને હાથ સીને તક ઉઠાતે, ઔર જબ રુકૂઅ સે સર ઉઠાતે, તબ ન કરતે, ઔર ન ઉસકે બાદ કરતે.

ફઝ્ કી આખરી દો રકા'તોં મેં સૂરએ ફાતિહા પઘ્હના:

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ فِي الْأُولَيَيْنِ بِأَمْرِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُخْرَيَيْنِ بِأَمْرِ الْكِتَابِ -

(صحیح البخاری ج 1 ص 107 باب یقرأ فی الاخرین بام الكتاب، صحیح مسلم ج 1 ص 185 باب القراءة فی الظهر والعصر)

તર્જમા: હઝરત અબૂ કતાદહ રદિ. સે મરૂવી હે કે નબીએ અકરમ ﷺ ઝુહર કી પેહલી દો રકા'તોં મેં સૂરએ ફાતિહા ઓર દો સૂરતેં પઘ્હતે થે, ઓર આખરી દો રકા'તોં મેં સિફ સૂરએ ફાતિહા પઘ્હતે થે.

કાઈદએ અખીરહ કરના:

(۱) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا صَلَّي أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ -

(صحیح البخاری ج 1 ص 115 باب التشهد فی الآخرة، صحیح مسلم ج 1 ص 173 باب التشهد فی الصلوة)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હેં કે હમ જબ નબીએ અકરમ ﷺ કે પીછે નમાઝ પઘ્હતે થે, તો આપ ﷺ ફરમાયા કરતે થે કે અલ્લાહ તઆલા હી સલામ હે, જબ તુમ મેં સે કોઈ નમાઝ પઘ્હે, તો ઉસે (તશહહુદ) યૂં કેહના ચાહિયે: અત્તહિયાતુ લિલ્લાહિ વસ્સલવાતુ વત્તયિયાતુ" આખિર તક.

(۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ التَّشَهُّدَ

فِي وَسْطِ الصَّلَاةِ وَفِي آخِرِهَا - (مسند احمد ج 4 ص 238 حديث نمبر 4382)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને મુજે નમાઝ કે દરમિયાન ઓર નમાઝ કે આખિર મેં

तशब्हुद की ता'लीम दी.

तवररुक न करना:

तशब्हुद में सुरीन के बल बैठने को "तवररुक" केहते हैं, तवररुक की नई अछादीष में वारिद है, और दायें पाँउं भडा करने और बायें को बिछा कर उस पर बैठने का ञिक मिलता है.

(१) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَقَالَ إِمَامُ سُنَّةِ الصَّلَاةِ أَنْ تَنْصَبَ رِجْلَكَ الْيُمْنَى وَتَتْنَى الْيُسْرَى.

(صحيح البخارى ج 1 ص 114 باب سنة الجلوس فى التشهد، سنن النسائى ج 1 ص 173 باب كيف الجلوس للتشهد الاول)

तर्जमा: उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रदि. इरमाते हैं: नमाज में सुन्नत ये है के आप दायें पाँउं भडा रखें, और बायें पाँउं बिछा दें.

(२) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَفْتِحُ الصَّلَاةَ بِالتَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ بِالحَمْدِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَكَانَ يَفْرِشُ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَيَنْصَبُ رِجْلَهُ الْيُمْنَى.

(صحيح مسلم ج 1 ص 194 باب ما يجمع صفة الصلوة وما يفتح به ويختتم به)

तर्जमा: उजरत आयशा रदि. से रिवायत है, इरमाती हैं के रसूलुल्लाह ﷺ नमाज तकबीर से शुरू करते, और किराअत अल्लहुमुलिब्लाहि रब्बिबल् आलमीन से, और (तशब्हुद में) अपना बायें पाँउं फैलाते, और दायें पाँउं को भडा रखते.

दुइद शरीफ पण्डना:

عَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ لَمْ يُحْمَدِ اللَّهَ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَجَلَتْ أَيْهَا الْمُصَلِّي؟ ثُمَّ عَلَّمَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَسَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا يُصَلِّي فَمَجَّدَ اللَّهَ وَحَمَّدَهُ وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَدْعُ تُحِبُّ وَسَلِّ

تُعْطِ - (سنن النسائي ج 1 ص 189 باب التمجيد والصلوة على النبي ﷺ في الصلوة)

تર્જما: હઝરત ફુઝાલહ બિન ઉબૈદ રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને એક આદમી કો સુના કે વો નમાઝ મેં ન અલ્લાહ તઆલા કી હમ્દ બયાન કરતા હૈ, ઓર ન હી નબી ﷺ પર દુરૂદ પઞહતા હૈ, તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઉસે ફરમાયા કે એ નમાઝી! તુમને જલ્દી કી, ફિર આપ ને લોગોં કો સિખાયા (કે પેહલે અલ્લાહ તઆલા કી હમ્દો ષના, ફિર નબી અલૈહિસ્સલામ પર દુરૂદ પઞહા કરો) ફિર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને એક ઓર આદમી સે સુના કે વો નમાઝ પઞહ રહા હૈ, ઓર અલ્લાહ કી બુઝુર્ગી બયાન કર રહા હૈ, ઓર નબી ﷺ પર દુરૂદ પઞહ રહા હૈ, તો આપ ﷺ ને ફરમાયા: દુઆ કર! તેરી દુઆ કુબૂલ હોગી, સુવાલ કર! અતા કિયા જાયેગા.

દુરૂદ શરીફ કે અલ્ફાઝ:

હઝરત કઅબ બિન અજરહ રદિ. ફરમાતે હૈં:

سَأَلْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَيْفَ الصَّلَاةُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ؟ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ عَلَّمَنَا كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ. قَالَ قُولُوا اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اَللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 477 باب يزفون النسلان في المشى)

તર્જમા: હમને રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે સુવાલ કિયા, ઓર અર્ઝ કિયા: યા રસૂલુલ્લાહ! હમ આપ પર ઓર એહલે બૈત પર સલાત કેસે ભેજે? કયૂંકે અલ્લાહ તઆલાને હમેં સલામ ભેજને કા તરીકા તો બતલા દિયા હૈ, તો આપ ﷺ ને ફરમાયા: યૂં કહા કરો: "اللهم صل على محمد" આબિર તક.. તર્જમા યે હૈ:

એ અલ્લાહ! હઝરત મુહમ્મદ ﷺ ઓર ઉનકી આલ પર રહમત નાઝિલ ફરમા, જિસ તરહ તૂને હઝરત ઈબ્રાહીમ અ.સ. ઓર

ઉનકી આલ પર રહમતેં નાઝિલ કી, બેશક તો કાબિલે તા'રીફ બુઝુર્ગી વાલા હે, એ અલ્લાહ! હઝરત મુહમ્મદ ﷺ ઓર ઉનકી આલ પર બરકત નાઝિલ ફરમા, જિસ તરહ તૂને હઝરત ઈબ્રાહીમ અ.સ. ઓર ઉનકી આલ પર બરકત નાઝિલ કી થી, બેશક તુ કાબિલે તા'રીફ બુઝુર્ગી વાલા હે.

તશહહુદ કે બાદ ઈખ્તિયારી દુઆ:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ..... أَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ثُمَّ لِيَتَخَيَّرَ مِنَ الدُّعَاءِ أَحَبَّهُ إِلَيْهِ فَيَدْعُو.

(صحیح البخاری ج 1 ص 115 باب ما یختیر من الدعاء بعد التشهد وليس بواجب، صحیح مسلم ج 1 ص 173 باب التشهد فی الصلوة)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ રદિ. ફરમાતે હેં કે હમ નબી ﷺ કે પીછે નમાઝ પળહતે થે, આપ ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા:

"અલ્લાહ હી સલામ હે, જબ તુમ મેં સે કોઈ નમાઝ પળહે, તો ઉસે યાહિયે કે યૂં કહે: અત્તહિયાતુ લિલ્લાહ (તશહહુદ કે આખિર તક) ફિર ઉસકો ઈખ્તિયાર હે કે જો દુઆ ઉસે પસંદ હો માંગે."

દુઆ કે અલ્ફાઝ:

(૧) અલ્લાહ તઆલાને કુર્આને મજીદ મેં હઝરત ઈબ્રાહીમ અ.સ. કી દુઆ ઝિક્ર ફરમાઈ:

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءَ رَبَّنَا
اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ (سورة ابراهيم: 40-41)

તર્જમા: એ અલ્લાહ! મુજે ઓર મેરી અવ્લાદ કો નમાઝ કાઈમ કરને વાલા બના, ઓર મેરી દુઆ કુબૂલ ફરમા, એ હમારે પરવરદિગાર! મુજે, મેરે વાલિદૈન કો ઓર તમામ મુઅ્મિનીન કો હિસાબ વાલે દિન બખ્શ દે.

(૨) عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلِّمْنِي دُعَاءَ

તર્જમા: હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક રદિ. કે બારે મેં રિવાયત હૈ કે

ઉઠ્યોને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ખિદમત મેં અર્ઝ કી કે મુજે કોઈ દુઆ સિખાઓ, જિસે મેં અપની નમાઝ મેં માંગા કરું, તો આપ ﷺ ને ફરમાયા: યે દુઆ માંગા કરો:

દુઆ કા તર્જમા: " એ અલ્લાહ! મેંને અપની જાન પર બહોત
જુલ્મ ક્રિયા, ઔર તેરે અલાવહ કોઈ ઔર જાત નહીં, જો ગુનાહ કો
બખ્શ દે, પસ! અપને યહાં મેરી મગ્ફિરત ફરમા ઔર મુજ પર રહમ
ફરમા, બેશક તુ હી મગ્ફિરત કરનેવાલા હૈ, ઔર રહમ કરનેવાલા હૈ.

કિસી ભી રુક્ન મેં ઈમામ સે સબ્કત ન કરના:

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي إِمَامُكُمْ فَلَا تَسْبِقُونِي بِالرُّكُوعِ وَلَا بِالسُّجُودِ وَلَا بِالْقِيَامِ وَلَا بِالْإِنْصِرَافِ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 180 باب تحریم سبق الامام پر کوغ او سجود و نحوه ما)

તર્જમા: હઝરત અનસ રદિ. ફરમાતે હૈં કે એક દિન રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને હમ્મેં નમાઝ પળહાઈ, જબ નમાઝ મુકમ્મલ કી, તો હમારી તરફ મુતવજ્જહેહ હુએ, ઔર ફરમાયા: એ લોગો! મેં તુમ્હારા ઈમામ હું, તુમ લોગ રુકૂઅ, સજદહ, કિયામ ઔર નમાઝ ખતમ કરને મેં મુજસે સબ્કત ન કિયા કરો.

નમાઝ કા ઈખ્તિતામ સલામ પર હૈ:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَفْتِحُ الصَّلَاةَ
بِالتَّكْبِيرِ... وَكَانَ يَخْتِمُ الصَّلَاةَ بِالتَّسْلِيمِ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 195 باب ما یجمع صفة الصلوة وما یفتح به ویختم به، سنن ابی داؤد ج 1 ص 121 باب من لم یجهر ببسم الله الرحمن الرحیم)

تہجہ: حضورت آیاشا رھت۔ ہرماہی ھیں کے رسوٰل اللہ ﷺ
نماز کو تہجہ سے شروء ہرماہتے، اور سلام پر ختم کرتے تھے۔
سلام کے الفاظ:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّهُ كَانَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ
وَعَنْ يَسَارِهِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ. السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ.
(جامع الترمذی ج 1 ص 65 باب ما جاء فی التسلیم فی الصلوة، شرح معانی الآثار ج 1 ص 190 باب السلام
فی الصلوة کیف هو؟)

تہجہ: حضورت ابوداؤد بن مسعود رھت۔ سے ریاہت ھیں کے
نبی ﷺ دایے بائیں سلام ہرہتے تھے، (اور یہ ہرماہتے تھے) اسسلام
الایکوم وراحمہم اللہ، اسسلام الایکوم وراحمہم اللہ۔
سلام کی تہجہ:

(۱) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ خَفِضٍ
وَرَفْعٍ وَقِيَامٍ وَقُعُودٍ وَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ
وَرَحْمَةُ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ حَتَّى يَرَى بَيَاضَ خَدِّهِ وَرَأَيْتُ أَبَا
بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلَانِ ذَلِكَ. (سنن النسائی ج 1 ص 194 باب کیف السلام علی الیمین)

تہجہ: حضورت ابوداؤد بن مسعود رھت۔ ہرماہتے ھیں کے مینے
رسوٰل اللہ ﷺ کو دہا کے آپ ہر اُتے—نیہ، قیام، کھڑے
وگہرے میں تہجہ کےہتے تھے، اور دایے بائیں سلام ہرہتے تھے، (اور
ہرماہتے تھے) اسسلام الایکوم وراحمہم اللہ، اسسلام الایکوم
وراحمہم اللہ۔ یہاں تک کے آپ ﷺ کے گالوں کی سڑھدی نہر آہتی
تھی، اور مینے حضورت ابو ہکر رھت۔ اور حضورت عمر رھت۔ کو ہی
دہا کے وہی ایسا ہی کرتے تھے۔

(۲) عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنْتُ أَرَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ حَتَّى أَرَى بَيَاضَ خَدِّهِ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 216 باب السلام التحلیل من الصلوة عند فراغها وکیفیتہ)

تર્જما: उत्तरत आभिर भिन सअद रहि. अपने वालिह से रिवायत करते हैं के उन्होंने कहा: मैंने रसूलुल्लाह ﷺ को देखा, आप ﷺ अपने दायें बायें सलाम ફैरते थे, यहां तक के मैं आपके गालों की सुकैदी देभता था.

मुक़्तदियों का धिमांम के सलाम के साथ सलाम ફैरना:

(۱) عَنْ عِثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ صَلَّى نَامَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

فَسَلَّمْتُ نَاجِحِينَ سَلَّمَ. (صحیح البخاری ج 1 ص 116 باب یسلم حين یسلم الامام)

तर्जमा: उत्तरत धिमांम भिन मालिक रहि. से मरूवी है, फ़रमाते हैं के हमने रसूलुल्लाह ﷺ के साथ नमाज़ पण्डी, जिस वक़्त आप ﷺ ने सलाम ફैरा, हमने सलाम ફैरा.

(۲) كَانَ ابْنُ عُمَرَ رضي الله عنه يَسْتَحِبُّ إِذَا سَلَّمَ الْإِمَامُ أَنْ يُسَلِّمَ مَنْ

خَلْفَهُ.

तर्जमा: उत्तरत धिभने उमर रहि. धिस भात को पसंद करते थे के जब धिमांम सलाम ફैरे, तो मुक़्तदी भी सलाम ફैर दे.

जहूरी नमाज़ों में जहूरन और सिर्री नमाज़ों में सिरूरन किराअत करना:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه يَقُولُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ يُقْرَأُ مَا أَسْمَعَنَا رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ أَسْمَعَنَا كُمْ وَمَا أَخْفَى عَنَّا أَخْفَيْنَا عَنْكُمْ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 106 باب القراءة فی الفجر، صحیح مسلم ج 1 ص 170 باب وجوب قراءة

الفاتحة فی كل ركعة)

तर्जमा: उत्तरत अबू हुरैरउ रहि. फ़रमाते थे के हर नमाज़ में किराअत की जाती है, पस! जब नमाज़ में आप ﷺ ने हमें किराअत सुनाई, (या'नी बुलंद आवाज़ से पण्डी) हम भी तुम्हें सुनाते हैं, और

જિસ નમાઝ મેં ઈષ્ફા ક્રિયા, (યા'ની આહિસ્તા પળી) તો હમ ભી તુમસે ઈષ્ફા કરતે હૈં.

દૌરાને નમાઝ આંખે બંદ ન કરના:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلَا يَغْضُ عَيْنَيْهِ.

(المعجم الكبير للطبرانی ج 5 ص 247 رقم الحديث 10794، المعجم الاوسط للطبرانی ج 1 ص 603 رقم الحديث 2218)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ. સે મરૂવી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જબ તુમ મેં સે કોઈ નમાઝ કે લિયે ખડા હો, તો અપની આંખે બંદ ન કરે.

તઅઢીલે અરકાન કા ખયાલ રખના:

હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે એક આદમી મસ્જિદ મેં દાખિલ હુવા, ઔર જલ્દી જલ્દી નમાઝ પળી, તો આં હઝરત ﷺ ને ઉસે બુલાયા, ઔર નમાઝ કા તરીકા સિખાતે હુએ ફરમાયા:

إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ رَأْيَا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ جَالِسًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمِئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ افْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا.

(صحيح البخارى ج 1 ص 109 باب امر النبي صلى الله عليه وسلم الذي لا يتم ركوعه بالاعادة، صحيح مسلم ج 1 ص 170 باب وجوب قراءة الفاتحة في كل ركعة)

તર્જમા: જબ તુમ નમાઝ કે લિયે ખડે હો, તો તક્બીર કેહ, ફિર જિસ કદર તુજે યાદ હો પળહ, ઉસકે બાદ રુકૂઅ કર, જબ ઈત્મીનાન સે રુકૂઅ કર લે, તો ઉસકે બાદ સર ઉઠા કર સીધા ખડા હો જા, ઉસકે બાદ સજદહ કર, જબ ઈત્મીનાન સે સજદહ કર ચુકે, તો ઉસકે બાદ સર ઉઠા કર ઈત્મીનાન સે બૈઠ જા, ઉસકે બાદ ઈત્મીનાન સે સજદહ કર, અપની પૂરી નમાઝ મેં ઈસી તરહ ક્રિયા કર.

ઈમામ કા નમાઝ મુખ્તસર પળહાના:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 97 باب اذا صلى لنفسه فليطول ما شاء، صحيح مسلم ج 1 ص 188 باب امر الائمة بتخفيف الصلوة في تمام الخ)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જબ તુમ મેં સે કોઈ લોગોં કો નમાઝ પળહાએ, તો મુખ્તસર પળહાએ, કયૂંકે ઉનમેં કમઝોર, બીમાર ઔર બુળહે ભી હોતે હૈં, હાં! જબ કોઈ અકેલે નમાઝ પળહ રહા હો, તો જિતના લમ્બા કરે, ઉસકી મરઝી.

સલામ ફેરને કે બાદ

ઈમામ કા મુક્તદિયોં કી તરફ મુતવજ્જેહ હોના:

عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى صَلَوةً أَقْبَلَ عَلَى نَائِيَوِجْهِهِ. (صحیح البخاری ج 1 ص 117 باب يستقبل الامام الناس اذا سلم)

તર્જમા: હઝરત સમુરહ બિન જુનદુબ રદિ. સે રિવાયત હૈ, ફરમાતે હૈં કે નબીએ અકરમ ﷺ જબ નમાઝ સે ફારિગ હોતે, તો હમારી તરફ મુતવજ્જેહ હો કર બૈઠ જાતે.

ઈસી મઝ્મૂન કી રિવાયત હઝરત ઝૈદ બિન ખાલિદ જુહની ઔર હઝરત અનસ બિન માલિક રદિ. સે ભી મરૂવી હૈં. (સહીહ બુખારી: જિ: ૧ પે: ૧૧૭)

ઝિક્રો અઝ્કાર:

આપ ﷺ સે સલામ ફેરને કે બાદ મોકા બ મોકા મુખ્તલિફ અવ્રાદ વ અઝ્કાર મરૂવી હૈં.

(૧) હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે મરૂવી હૈ:

إِنَّ فُقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ اتَّوَارَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالُوا قَدْ ذَهَبَ أَهْلُ

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રહિ. ફરમાતે હૈં કે ફુકરા મુહાજિરીન આપ ﷺ કી ખિદમત મેં હાજિર હુએ, ઔર અર્જ કિયા કે માલદાર લોગ તો બુલંદ દરજાત ઔર જન્નત કી નેઅમતોં મેં હમ પર સબ્કત લે ગયે, આપને પૂછા કેસે? તો ઉન્હોંને કહા કે વો નમાઝ પળતે હૈં, જૈસે હમ પળતે હૈં, ઔર રોઝા રખતે હૈં, જૈસે હમ રખતે હૈં, લેકિન વો સદકા કરતે હૈં, જો હમ નહીં કર સકતે, ઔર વો ગુલામ આઝાદ કરતે હૈં, જો હમ નહીં કર સકતે. આપ ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા: કયા તુમ્હેં એસી ચીઝ ન બતાઉં જિસસે તુમ ભી અપને સબ્કત લે જાનેવાલોં કે બરાબર હો જાઓ? ઔર કોઈ તુમ્હારે બરાબર ન હો સકે? મગર વો લોગ જો યે કામ કરતે રહૈં. ઉન્હોંને અર્જ કિયા: ઝરૂર બતાઈયે, તો આપ ﷺ ને ફરમાયા: હર નમાઝ કે બાદ ઉઝ, ઉઝ બાર સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુલિલ્લાહ, અલ્લાહુ અકબર પળા કરો. હઝરત અબૂ સાલેહ ફરમાતે હૈં કે ફુકરા મુહાજિરીન દોબારા આપ ﷺ કી ખિદમત મેં હાજિર હુએ, ઔર અર્જ કરને લગે કે હમારે માલદાર ભાઈયોં કો હમારે ઈસ અમલ કા પતા ચલ ગયા હૈ, ઔર ઉન્હોંને ભી એસા અમલ કરના શુરૂઅ કર દિયા હૈ, તો આપ ﷺ ને ફરમાયા: યે અલ્લાહ તઆલા કા ફઝલ હૈ, જિસકો યાહે અતા કરતા હૈ.

(૨) હઝરત કઅબ બિન ઉજરહ રદિ. સે મરવી હે:

عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ مُعَقِّبَاتٌ لَا يَخِيْبُ قَائِلُهُنَّ أَوْ فَاعِلُهُنَّ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ تَسْبِيحَةً وَثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ تَحْمِيدَةً وَأَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ تَكْبِيرَةً فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ. (صحيح مسلم ج 1 ص 219 باب استحباب الذكر بعد الصلوة)

તર્જમા: હઝરત કઅબ બિન ઉજરહ રદિ. હુઝૂર ﷺ કા ફરમાન નકલ કરતે હેં કે આપ ﷺ ને ફરમાયા: ચંદ તસ્બીહાત એસી હેં જિન્હેં હર નમાઝ કે બાદ પળહેને વાલા કભી નાકામ નહીં હોગા, ૩૩ બાર સુબ્હાનલ્લાહ, ૩૩ બાર અલ્હમ્દુલિલ્લાહ ઓર ૩૪ બાર અલ્લાહુ અકબર.

(૩) હઝરત ષવ્બાન રદિ. સે મરવી હે:

عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا انْصَرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ، اسْتَغْفَرَ ثَلَاثًا وَقَالَ اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَفِي رِوَايَةٍ قَالَ يَأْذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ.

(صحيح مسلم ج 1 ص 218 باب استحباب الذكر بعد الصلوة)

તર્જમા: હઝરત ષવ્બાન રદિ. સે મરવી હેં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ નમાઝ સે ફારિગ હોતે, તો ત્રીન બાર ઈસ્તિઝ્ફાર પળહેતે, ઓર યે હુઆ પળહેતે: "اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ" એક રિવાયત મેં હે: "يَأْذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ".

(૪) હઝરત મુગૈરહ બિન શઅબહ રદિ. સે મરવી હે:

أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ؛ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجُبْدِ مِنْكَ الْجُدُّ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 117 باب الذكر بعد الصلوة, صحيح مسلم ج 1 ص 218 باب استحباب الذكر

بعد الصلوة)

તર્જમા: નબીએ અકરમ ﷺ હર ફઝ નમાઝ કે બાદ યે

કલિમાત કેહતે થે.

કલિમાત કા તર્જમા: અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં, વો અકેલા હૈ, ઉસકા કોઈ શરીક નહીં, ઉસીકે લિયે (તમામ જહાનોં કી) બાદશાહત હૈ, ઓર ઉસી કે લિયે તમામ તારીફે હી. એ અલ્લાહ! તુ અતા કરે, તો કોઈ રોકનેવાલા નહીં, ઓર અગર તુ રોક દે, તો અતા કરનેવાલા કોઈ નહીં, ઓર માલદાર આદમી કો ઉસકી દૌલત તેરે અઝાબ સે ફાયદા ન દેગી.

(૫) عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَعْوَادٍ هَذَا الْمِنْبَرِ يَقُولُ مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ لَمْ يَمْنَعْهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ إِلَّا الْمَوْتُ.

(شعب الإيمان للبيهقي ج 2 ص 458 تخصيص آية الكرسي بالذكر, رقم الحديث 2395, مشكوة المصابيح ج 1 ص 89 باب الذكر بعد الصلوة)

તર્જમા: હઝરત અલી રદિ. સે રિવાયત હૈ કે મેંને હુઝૂરે અકરમ ﷺ કો ઈસ મિન્બર પર યે કેહતે હુએ કે જો શખ્સ હર નમાઝ કે બાદ આયતુલ કુર્સી પઢેગા, તો ઉસકે જન્નત મેં જાને કે લિયે રુકાવટ સિર્ફ મૌત હૈ.

ઈસી મઝ્મૂન કી રિવાયત હઝરત અબૂ ઉમામહ બાહિલી રદિ. સે ભી મરૂવી હૈ.

(અમલુલ્ યૂમિ વલ્લયૂલતિ લિન્નસઈ: પે: ૧૮૨ હદીષ નં. ૧૦૦ અલ્ મુઅજ્જમુલ કબીર લિત્તપ્રાની જિ: ૪ પે: ૨૬૦ હદીષ નં. ૭૪૦૮)

નમાઝ કે બાદ દુઆ માંગના:

(૧) عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قِيلَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَحُ قَالَ جَوْفُ اللَّيْلِ الْآخِرُ وَدُبُرُ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوباتِ.

(جامع الترمذی ج 2 ص 187 باب بلا ترجمة ابواب الدعوات, السنن الكبرى للنسائي ج 6 ص 32 ما يستحب من الدعاء دبر الصلوات المكتوبات, رقم 9936, عمل اليوم والليلة للنسائي ص 186, رقم الحديث 108)

તર્જમા: હઝરત અબૂ ઉમામહ રદિ. સે મરૂવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ

(٢) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ.

(جامع الترمذی ج ٢ ص ١٧٥، ابواب الدعوات، رقم الباب ٢، المعجم الاوسط للطبرانی ج ٢ ص ٢٥٥ رقم الحديث ٣١٩٦، جامع الاحاديث للسيوطی ج ١٣ ص ٢ رقم الحديث ١٢٤١٣)

તર્જમા: હઝરત અનસ બિન માલિક રદિ. સે શિવાયત હૈં કે
 નબીએ અકરમ ﷺ ને ફરમાયા: દુઆ ઈબાદત કા મગઝ હૈ.
 દુઆ મેં હાથ ઉઠાના:

(۱) عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ رَبَّكُمْ
حَتَّىٰ كَرِيمٌ يَسْتَجِیْ أَنْ يَمُدَّهٗ أَحَدُكُمْ يَدِيهِ إِلَيْهِ فَيَرْدُّهٗمَا خَائِبَتَيْنِ۔
(مسند ابی یعلیٰ ج 7 ص 142 رقم الحديث 4108)

તર્જમા: હઝરત અનસ રદિ. સે મરૂવી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: એ લોગો! તુમહારા રબ, બા હયા કરીમ હૈ, ઉસે પસંદ નહીં કે બંદા ઉસકી તરફ હાથ ઉઠાયે, ઔર વો ઉન્હેં ખાલી હાથ લૌટા દે.

ઈસી મઝૂમૂન કી રિવાયત હઝરત સલમાન ફારસી રદિ. સે ભી મરવી હૈ.

(સુનને ઈબ્ને માજા: જિ:૧, પે:૨૭૫ બાબુ રફઈલ્ યદેનિ ફિદ્ દુઆઈ, જામેઅ તિરમિઝી: જિ:૨ પે: ૧૯૬ અબ્વાબુદ્ દઅવાત, બાબુન બિલા તરજમતિન, સહીહ ઈબ્ને હિબ્બાન: પે: ૩૪૩ ઝિહ્દ ઈસ્તિજાબતિદ્ દુઆ, હદીષ નં.: ૮૮૦)

(۲) عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي الدُّعَاءِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطَيْهِ.

(الجمع بين الصحيحين ج 2 ص 437 رقم الحديث 3943، السنن الكبرى للبيهقي ج 3 ص 357 باب رفع اليدين في دعاء الاستسقاء، صحيح ابن حبان ص 342 ذكر الاباحة للمرأة ان يرفع يديه الخ، رقم الحديث 877)

તર્જમા: હઝરત અનસ રદિ. ફરમાતે હું કે મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ
 કો દેખા કે આપ દુઆ મેં અપને હાથોં કો ઉઠાતે થે, યહાં તક કે આપ કી
 બગલોં કી સૂફેદી નઝર આને લગતી.

(۳) عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ فِي

الدُّعَاءُ لَمْ يُحْطَّهَا حَتَّى يَمْسَحَ بِهَا وَجْهَهُ.

(جامع الترمذی ج 2 ص 176 باب ما جاء في رفع الايدي عند الدعاء، المعجم الاوسط للطبرانی ج 5 ص 197 رقم الحديث 7053، مسند البزار ج 1 ص 243 رقم الحديث 129)

تર્જما: હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ દુઆ મેં અપને હાથ ઉઠાતે, તો ઉન્હેં ગિરાને સે પેહલે અપને ચેહરે મુબારક પર ફેર લેતે થે.

(۳) عَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا دَعَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ مَسَحَ بِجِهَةِ يَدَيْهِ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 216 باب الدعاء، المعجم الكبير للطبرانی ج 9 ص 273 رقم الحديث 18088)

તર્જમા: હઝરત સાઈબ બિન યઝીદ રદિ. અપને વાલિદ સે રિવાયત કરતે હૈં કે નબીએ અકરમ ﷺ જબ દુઆ ફરમાતે થે તો હાથોં કો ઉઠાતે ઓર (આખિર મેં) અપને ચેહરે પર ફેર લેતે થે.

નમાઝ કે બાદ હાથ ઉઠા કર દુઆ માંગના:

(۱) عَنْ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصَّلَاةُ مَثْنَى مَثْنَى تَشْهَدُ فِي كُلِّ رُكْعَتَيْنِ وَتَخْشَعُ وَتَضَرُّعٌ وَتَمْسُكُنْ وَتُقْنِعُ يَدَيْكَ يَقُولُ تَرْفَعُهَا إِلَى رَبِّكَ مُسْتَقْبِلًا بِطَوْنِهَا وَجْهَكَ وَتَقُولُ يَا رَبِّ يَا رَبِّ وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَهُوَ كَذَّاءٌ وَكَذَّاءٌ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 87 باب ما جاء في التشفع في الصلوة، المعجم الكبير للطبرانی ج 8 ص 26 رقم الحديث 15154)

તર્જમા: હઝરત ફઝલ બિન અબ્બાસ રદિ. સે રિવાયત હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: નમાઝ દો—દો રકા'ત હૈ, હર દો રકા'ત મેં તશહુદુદ પઢના હૈ, આજિઝી, ઈન્કિસારી ઓર મિસ્કીની ઝાહિર કરના હૈ, અપને દોનોં હાથ અપને રબ કી તરફ ઈસ તરહ ઉઠાઓ કે ઉનકી હથેલિયાં તુમહારે ચેહરે કી તરફ હોં, ઓર કહો કે એ રબ! એ રબ! ઓર જિસને એસા ન કિયા, ઉસકી નમાઝ એસી હૈ, એસી હૈ, (યા'ની નાકિસ વ નામુકમ્મલ હૈ).

(۲) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَفَعَ يَدَهُ بَعْدَ مَا سَلَّمَ وَهُوَ مُسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةِ فَقَالَ اللَّهُمَّ خَلِّصِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ.

(تفسير ابن ابی حاتم ج 3 ص 123 رقم الحديث 5906، تحت قوله تعالى: لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً تَفْسِيرُ ابْنِ كَثِير ص 522 تحت قوله تعالى: فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَغْفِرَ عَنْهُمْ)

تર્जما: ۛزرت अबू ۛریرہ ر.ع. سے رلوايت ۛے کے رسۇلۇللاہ ۛر نے نماز کا سلام کئےر نے کے باء کیبلے کی ترڤ ڑۛ کر نے کی ۛالاء ۛی مے ۛاٲ ۛٲاے، اور ے ءا ۛرماٲ: اے اللہ! ولیء بین ولیء کو نجاا ءے.

(۳) عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي يَحْيَى قَالَ رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَرَأَى رَجُلًا رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو قَبْلَ أَنْ يَفْرُغَ مِنْ صَلَوَتِهِ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْهَا قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَكُنْ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ صَلَوَتِهِ.

(المعجم الكبير للطبرانی ج 11 ص 22 رقم الحديث 90 قطعة من المفقود، الاحاديث المختارة للمقدسی ج 9 ص 336 رقم الحديث 303)

تર્جما: ۛزرت مۇممء بین अभी ॲا ے رلوايت ۛے کے ۛزرت अबءۇللاہ بین ڑۛیر ر.ع. نے اےک شۛس کو ءہا کے वो نماز पूरी करने से पेहले ۛاٲ ۛٲا कर ءा मांग रहा था, जब वो नमाज से ज़ारिग ۛुवा, तो ۛزرت ۛبنے ڑۛیر र.ع.ने ज़रमाया: رسۇلۇللاہ ۛر نماز से ज़ारिग ۛोने से पेहले अपने ۛाٲ ۛٲा कर ءा न मांगते थे, (या'नी نماज से ज़ारिग ۛोने के बाء ۛाٲ ۛٲा कर ءा मांगते थे).

मर्दों और औरतों की नमाज में ज़र्क

शरीअते ज़स्लामिय्य ज़ मं अज़कामे ढुढावंढी के मुढातज़ मर्द और औरत ढोनों ज़ै. नमाज, रोजज़, ज़ज, जकात के अज़काम जिस तरज़ मर्दों के लिये ज़ैं, औरतें भी ज़ससे मुस्तज़ना नज़ी, लेकिन औरत की निस्वानिय्यत और पर्दा का ढयाल ज़र मकाम पर रज़ढा गया ज़ै, ज़न ज़बाढात की अढायगी मं औरत के लिये वो पेहलू ज़िन्तयार किया गया ज़ै, जिसमें ज़से मुकम्मल पर्दा ज़ासिल ज़ो.

ઈમાન કે બાદ સબસે બડી ઈબાદત "નમાઝ" હૈ, ઉસકે બા'ઝ અહકામ મુશ્તરક હોને કે બાવજૂદ બા'ઝ તફસીલાત મેં વાઝેહ ફર્ક મિલતા હૈ, ઝૈલ કી અહાદીથ ઈસ ફર્ક કો વાઝેહ બયાન કરતી હૈં.

(۱) عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جِئْتُ النَّبِيَّ ﷺ ... فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا وَائِلُ بْنُ حُجْرٍ! إِذَا صَلَّيْتَ فَاجْعَلْ يَدَيْكَ حَذْوِ أُنْثَىٰ وَالْمَرْأَةُ تَجْعَلُ يَدَيْهَا حِذَاءَ ثَدْيَيْهَا.

(المعجم الكبير للطبرانی ج 9 ص 144 رقم الحديث 17497، مجمع الزوائد للهيثمی ج 2 ص 272 باب رفع اليدين، رقم الحديث 2594، جامع الاحاديث للسيوطی ج 23 ص 439 رقم الحديث 26377)

તર્જમા: હઝરત વાઈલ બિન હુજર રદિ. ફરમાતે હૈં કે મેં નબીએ અકરમ ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા, તો આપ ﷺ ને ફરમાયા: એ વાઈલ બિન હુજર! જબ તુમ નમાઝ પઢહો, તો અપને કાનોં કે બરાબર હાથ ઉઠાવો, ઔર ઔરત અપને હાથોં કો છાતી કે બરાબર ઉઠાયે.

(۲) عَنْ يَزِيدَ بْنِ حَبِيبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ عَلَى امْرَأَتَيْنِ تَصَلِّيَانِ فَقَالَ إِذَا سَجَدْتُمَا فَضْمًا بَعْضُ اللَّحْمِ إِلَى الْأَرْضِ فَإِنَّ الْمَرْأَةَ لَيَسْتُ فِي ذَلِكَ كَالرَّجُلِ.

(مراسيل ابي داؤد ص 28، السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 223 باب ما يستحب للمرأة الخ، جامع الاحاديث للسيوطی ج 3 ص 233 رقم الحديث 2110)

તર્જમા: હઝરત યઝીદ બિન હબીબ રહ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ દો ઔરતોં કે કરીબ સે ગુઝરે, જો નમાઝ પઢ રહી થી, તો આં હઝરત ﷺ ને ફરમાયા: જબ તુમ સજદા કરો તો જિસ્મ કા કુછ હિસ્સા ઝમીન સે મિલા લિયા કરો, કયૂંકે ઔરત કા હુકમ ઈસમેં મર્દ કી તરહ નહીં હૈ.

(۳) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ كَانَ يَأْمُرُ الرَّجَالَ أَنْ يَتَجَاوَزُوا فِي سُجُودِهِمْ وَيَأْمُرُ النِّسَاءَ أَنْ يَتَخَفَّضْنَ وَكَانَ

يَأْمُرُ الرِّجَالَ أَنْ يَفْرِشُوا الْيُسْرَى وَيَنْصَبُوا الْيُمْنَى فِي التَّشْهَدِ وَيَأْمُرُ
النِّسَاءَ أَنْ يَتَرَبَّعْنَ.

(السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 222، 223 باب ما يستحب للمرأة الخ، التوبيع الموضوعي للاحاديث ص 2639)

تर्जमा: सहाबीओ रसूल उजरत अबू सईद जुदरी रहि. इरमाते हैं के रसूलुल्लाह ﷺ इरमाते थे के सजदे में (अपनी रानों को पेट से) जुदा रम्भें, और औरतो को हुकम इरमाते थे के पूष सिमट कर (या'नी रानों को पेट से मिला कर) सजदह करें. मर्दों को हुकम इरमाते थे के तशहुद में बायां पाँउ बिछा कर उस पर बैठें, और दायें पाँउ ञडा रम्भें, और औरतों को हुकम इरमाते थे के यहार जानू बैठें.

(٣) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا جَلَسْتَ
الْمَرَأَةَ فِي الصَّلَاةِ وَضَعْتَ فُجْدَهَا عَلَى فُجْدِهَا الْأُخْرَى فَإِذَا سَجَدْتَ أَلْصَقْتَ
بَطْنَهَا فِي فُجْدِهَا كَأَسْتَرٍ مَا يَكُونُ لَهَا فَإِنَّ اللَّهَ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَيَقُولُ يَا مَلَأْتُكِ
أُشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَهَا.

(الكامل لابن عدى ج 2 ص 501، رقم الترجمة 399، السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 223 باب ما يستحب
للمرأة الخ، جامع الاحاديث للسيوطي ج 3 ص 43 رقم الحديث 1759)

तर्जमा: उजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रहि. से रिवायत है के रसूलुल्लाह ﷺ ने इरमाया: जब औरत नमाज में बैठे, तो अपनी ओक रान दूसरी रान पर रम्भे, और जब सजदा करे, तो अपना पेट अपनी रानों के साथ मिला ले, जो उसके लिये जयादह परदे की हालत है. अल्लाह तआला उसकी तरफ़ देखते हैं, और इरमाते हैं: ओ मेरे मलाईकह! गवाह बन जाओ! मैंने धिस औरत को ञप्श दिया.

(٥) عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تُقْبَلُ صَلَاةُ
الْحَائِضِ إِلَّا بِخِمَارٍ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 86 باب ماجاء لا تقبل صلاة الحائض الا بخمار، سنن ابی داؤد ج 1 ص 101 باب
المرأة تصلی بغير خمار)

तर्जमा: उजरत आयशा रहि. से रिवायत हैं के रसूलुल्लाह

ﷺ نے فرمایا: بालیگا اورت کی نماز ओढनी के बगैर कबूल नहीं होती.

(٦) قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِذَا سَجَدَتِ الْمَرْأَةُ فَلْتَضُمَّ فَخَذَّيْهَا.

(السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 222 باب ما يستحب للمرأة الخ، مصنف ابن أبي شيبة ج 2 ص 504، المرأة كيف تكون في سجودها، رقم الحديث 2793، مصنف عبد الرزاق ج 3 ص 50 باب تكبير المرأة بيدها الخ، رقم الحديث 5086)

تَرْجُما: उजरत अली रहि. इरमाते हैं के औरत जब सजदा करे, तो अपनी रानों को मिलाये, (या'नी ખૂબ સિમટ कर सजदा करे).

(٧) عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ صَلَاةِ الْمَرْأَةِ فَقَالَ تَجْتَبِعُ

وَتَحْتَفِزُ. (مصنف ابن أبي شيبة ج 2 ص 505، المرأة كيف تكون في سجودها، رقم الحديث 2794)

تَرْجُما: उजरत ઈબ્ને અબ્બાસ रहि. से औरत की नमाज से मुतअद्लिक सुवाल किया गया, तो आप ﷺ ने फरमाया: ખૂબ ઇકદ્દી હો कर और सिमट कर नमाज पणडे.

(٨) عَنْ نَافِعٍ أَنَّ صَفِيَّةَ كَانَتْ تُصَلِّي وَهِيَ مُتَرَبِّعَةٌ.

(مصنف ابن أبي شيبة ج 2 ص 506، في المرأة كيف تجلس في الصلوة، رقم الحديث 2800)

تَرْجُما: उजरत नाफिअ रह. इरमाते हैं के उजरत सकिय्यह रह. (उजरत ઈબ્ને ઉમર) नमाज पणहती, तो यहार जानू होकर बैठती थीं.

સજદએ સહુ કા બયાન

કમી—ઝયાદતી પર સજદએ સહુ કરના:

(૧) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِبْرَاهِيمُ زَادَ أَوْ نَقَصَ فَلَمْ يَسْلَمْ قِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْئًا قَالَ وَمَا ذَاكَ؟ قَالُوا أَصَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا قَالَ فَشَتَّى رَجُلِيهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ... إِذَا شَأْنٌ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ فَلْيَتَمَّ عَلَيْهِ ثُمَّ يَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 212, 211 باب النهی عن نشد الضالة فی المسجد، کتاب الحجه علی اهل المدينه
للامام محمد ج 1 ص 157، صحیح البخاری ج 1 ص 58 باب التوجه نحو القبلة حيث كان)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હેં:

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને નમાઝ પળી, જિસમેં કમી—ઝયાદતી હો ગઈ, જબ સલામ ફેરા, તો આપસે અર્ઝ કિયા ગયા, યા રસૂલુલ્લાહ! નમાઝ મેં કુછ (કમી—ઝયાદતી) વાકેઅ હુઈ હે? આપ ﷺ ને ફરમાયા: કોનસી? સહાબા રદિ. ને અર્ઝ કિયા: આપને ઈસ ઈસ તરહ નમાઝ પળી હે, તો આપ ﷺ ને અપને પાઉં તેહ કિયે, ઔર કિબ્લે કી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ, ફિર દો સજદે કિયે, ઔર સલામ ફેરા, ફિર આપ હમારી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ ઔર ફરમાયા: જબ તુમ મેં સે કિસીકો નમાઝ મેં શક હો, તો ઉસે યાહિયે કે ખૂબ સોચ બિચાર કરકે સહીહ સૂરતે હાલ કે મુતાબિક નમાઝ મુકમ્મલ કરે, ફિર (આખિર મેં) દો સજદે કર લે.

(૨) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا صَلَّيْتَ أَحَدُكُمْ فَلَمْ يَدْرِ زَادَ أَمْ نَقَصَ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ قَاعِدٌ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 154 باب من قال يتم على أكثر ظنه، صحیح مسلم ج 1 ص 211 باب النهی عن نشد الضالة فی المسجد)

તર્જમા: હઝરત અબૂ સઈદ ખુદ્રી રદિ. સે મરૂવી હે કે

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જબ કોઈ નમાઝ પળે, ઔર ઉસે પતા ન

ચલે કે કમ પળી હે, યા ઝયાદહ, તો ઉસે ચાહિયે કે (આખરી તશહહુદ) બેઠને કી હાલત મેં દો સજદે કર લે.

સજદએ સહ્વ સલામ કે બાદ કરના:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ خُمْسًا فَقِيلَ لَهُ أَرِيدَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ وَمَا ذَاكَ؟ قَالَ صَلَّيْتُ خُمْسًا فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 163 باب اذا صلى خمسا، سنن النسائي ج 1 ص 185 باب ما يفعل من صلى خمسا)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. સે રિવાયત હે કે એક બાર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઝુહર કી પાંચ રકા'ત પળાઈ, તો આપ સે કહા ગયા કે કયા નમાઝ મેં ઈઝાફા હો ગયા હે? આપ ﷺ ને ફરમાયા: કેસે? કહા ગયા કે આપને પાંચ રકા'તેં પળી હેં, તો આપ ﷺ ને સલામ કે બાદ દો સજદે કિયે.

સજદએ સહ્વ મેં દો સજદે કરના:

عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ فِي كُلِّ سَهْوٍ سَجْدَتَانِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ.

(سنن ابن ماجه ج 1 ص 85 باب ماجاء فيمن سجد هما بعد السلام، سنن ابى داؤد ج 1 ص 149 باب من قام من ثنتين ولم يشهد)

તર્જમા: હઝરત થવ્બાન રદિ. ફરમાતે હેં કે મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે સુના કે હર સહ્વ મેં દો સજદે હેં, સલામ કે બાદ.

સજદએ સહ્વ સે પેહલે એક સલામ ફેરના:

(١) عَنْ عُمَرَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثِ رُكْعَاتٍ مِنَ الْعَصْرِ... فَصَلَّى الرُّكْعَةَ الَّتِي كَانَ تَرَكَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ أَلَسْهُوْثُمَّ سَلَّمَ. (صحیح مسلم ج 1 ص 214 باب النهي عن نشد الضالة)

તર્જમા : હઝરત ઈમરાન બિન હુસૈન રદિ. ફરમાતે હેં: રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને એક બાર અસર કી ત્રીન રકા'તેં પળાઈ (જબ

(۲) عَنْ الْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانُوا يُسَلِّمُونَ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً.

તર્જમા: હજરત હસન રહ. સે રિવાયત હૈ કે નબીએ અકરમ صلی اللہ علیہ وسلم હજરત અબૂબકર રદિ. ઔર હજરત ઉમર રદિ. એક સલામ ફૈરતે થે.

عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا كُنْتَ فِي صَلَاةٍ فَشَكَّكَتَ فِي ثَلَاثٍ أَوْ أَرْبَعٍ وَأكْبَرُ ظَنِّكَ عَلَى أَرْبَعٍ تَشْهَدُ ثُمَّ سَجَدْتَ سَجْدَتَيْنِ وَأَنْتَ جَالِسٌ قَبْلَ أَنْ تُسَلِّمَ ثُمَّ تَشْهَدُ أَيْضاً ثُمَّ تُسَلِّمُ - (سنن أبي داود ج 1 ص 154 باب من قال يسم على أكبر ظنه)

તર્જમા: હઝરત અબૂ ઉબૈદલ બિન અબ્દુલ્લાહ અપને બાપ સે રિવાયત કરતે હૈં: રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જબ તુમ નમાઝ મેં હો, ઔર શક પડ જાએ, કે ત્રીન રકા'ત પજી હૈં યા ચાર, ઔર ઝયાદહ ગુમાન યે હો કે ચાર હી પજી હૈં, તો તશહહુદ પજહો, ફિર દો સજદે કરો, સલામ સે પેહલે, બાદ મેં ભી તશહહુદ પજહો, ફિર સલામ ફેરો.

વિત્ર કી નમાઝ

વિત્ર વાજિબ હૈ:

(૧) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاةٍ تَكُمُ بِاللَّيْلِ وَتُرًّا.

(صحیح البخاری ج 1 ص 136 باب لیجعل آخر صلواته وترا، قیام اللیل للمروزی ص 218، مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 463، من قال یجعل الرجل آخر صلاته باللیل وترا، رقم الحدیث 6765)

تર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. નબીએ અકરમ ﷺ સે રિવાયત કરતે હૈ કે આપ ﷺ ને ઇશ્આદ ફરમાયા: વિત્ર કો રાત કી આખરી નમાઝ બનાઓ.

ફાયદા: ઇસ હદીષ મેં "اجْعَلُوا" કા લફ્ઝ અમ્ર હૈ, ઓર ઉસૂલે ફિકહ કા મશહૂર કાઈદા હૈ: "الْأَمْرُ لِلْوُجُوبِ مَا لَمْ تَكُنْ قَرِينَةً خِلَافَهُ" (قواعد الفقه لمحمد عليم الاحسان ص 62، الاحكام للامدنى ج 2 ص 165، كشف الاسرار لعبد العزيز البخاری ج 1 ص 173)

કે શરીઅત મેં જબ કિસી ચીઝ કા અમ્ર કિયા જાએ, તો વો ચીઝ વાજિબ હોતી હૈ, જબ તક ઉસકે ખિલાફ કોઈ કરીના કાઈમ હો, ઇસસે મા'લૂમ હુવા કે વિત્ર વાજિબ હૈ.

(૨) عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه مَرْفُوعًا قَالَ الْوُتْرُ حَقٌّ أَوْ وَاجِبٌ.

(مسند ابی داؤد الطيالسی جز 1 ص 314 رقم الحدیث 594، شرح معانی الآثار ج 1 ص 204 باب الوتر، سنن الدارقطنی ص 283، الوتر بخمس او بثلاث او بواحدة الخ، رقم الحدیث 1624)

તર્જમા: હઝરત અબૂ અય્યૂબ અન્સારી રદિ. આપ ﷺ કા ઇશ્આદ નકલ કરતે હૈ કે વિત્ર, હક યા વાજિબ હૈ.

(૩) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَرِيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ الْوُتْرُ حَقٌّ فَمَنْ لَمْ يُؤْتِرْ فَلَيْسَ مِنَّا الْوُتْرُ حَقٌّ فَمَنْ لَمْ يُؤْتِرْ فَلَيْسَ مِنَّا.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 208 باب فیمن لم یوتر، مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 505، من قال الوتر واجب عن

ابی ہریرہ، رقم الحديث 6932)

تہرمہ: ہزارت اہدھلاہ بن ہریرہ رھ۔ سہ رلواہت ہئ کئ
ہنکئ وائلہنہ ہڑڑرہ اکرم ﷺ کو ٲئ کئہتہ ہڑہ سونا: وئر ہک ہئ،
ہلسنہ وئر ن ٲہئ، وئ ہم مئ سہ نہئ (ٲئ ہات آٲ ﷺ نہ تئ
ہار ہشاد ہرماہ)۔

(۳) عَنْ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ إِنِّي نِمْتُ
وَنَسِيتُ الْوُضُوءَ حَتَّى طَلَعَتِ الشَّمْسُ فَقَالَ إِذَا انْتَبَيْتَ قُمْ وَذَكَرْ مَوْضِعَ صَلَاتِكَ...
(مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 485، من قال یوتر وان اصبغ وعلیہ قضاءہ، رقم الحديث 6869)

تہرمہ: ہزارت اہڑ مریم ہرماہئ ہئ کئ اک شمس ہزارت
اہئ رھ۔ کئ ٲاس آہا، اور اڑ کئ کئ مئ سئ ہاتا ہڑ، اور وئر
ٲہنا ہول ہاتا ہڑ، ہتا کئ سڑج تہول ہئ ہاتا ہئ، (تئ کٲا کرؤ؟)
تئ آٲنہ ہرماہا: ہٲ تہ ہئدار ہئ، اور تہئ (وئر) ٲاھ آ ہائہ،
تئ ہئہ ٲہ لہا کر۔

وئر تئ رکا'ت ہئ:

(۱) عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّه سَأَلَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
كَيْفَ كَانَتْ صَلَوةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ فَقَالَتْ مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رُكْعَةً يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْئَلُ
عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْئَلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ
يُصَلِّي ثَلَاثًا۔

(صحیح البخاری ج 1 ص 154_269_504 باب قیام النبی صلی اللہ علیہ وسلم باللیل فی رمضان، صحیح
مسلم ج 1 ص 254 صلوۃ اللیل وعدد رکعۃ النبی صلی اللہ علیہ وسلم، سنن النسائی ج 1 ص 248 باب کیف
الوتر بثلاث)

تہرمہ: ہزارت اہڑ سللمہ بن اہدھرہماننہ ہزارت
آہشا رھ۔ سہ ٲوہا کئ رسولہلاہ ﷺ کئ نماز رمزان ہٲارک
مئ کئسئ ہئتئ ہئ؟ ہرماہا: آٲ ﷺ رمزان اور ہئرمہ رمزان مئ
ہارہ رکا'تئ سہ ہاھہ نہئ ٲہتہ ہئ، ٲہلہ ہار رکا'تئ ٲہئ،

બસ! કુછ ન પૂછો કે કિતની હસીન ઓર લમ્બી હોતી થી, ફિર તીન રકા't (વિત્ર) પળહતે થે.

(૨) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُؤْتِرُ بِثَلَاثٍ يَقْرَأُ فِي أَوَّلِ رَكْعَةٍ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَىٰ وَفِي الثَّانِيَةِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَفِي الثَّالِثَةِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَالْبُعُودَ ذَيْنِ.

(شرح معانی الآثار ج 1 ص 200 باب الوتر، صحيح ابن حبان ص 718 ذكر الاباحة للمرء ان يضم قراءة المعوذتين

الخ، رقم الحديث 2448، مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 404 باب ما يقرأ في الوتر الخ، رقم الحديث 1257)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી છે: "નબી ﷺ વિત્ર તીન રકા't પળહતે થે, પેહલી રકા't મેં "સબિહાસ્મરબકાલેલી" પળહતે, દૂસરી રકા't મેં "ક્લયાયિહાલકફરૂન" ઓર તીસરી રકા't મેં "ક્લહુલ્લહાહદ" ઓર મુઅવ્વઝતેન પળહતે થે.

(૩) عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُؤْتِرُ بِثَلَاثِ رَكَعَاتٍ كَانَ يَقْرَأُ فِي الْأُولَى بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَىٰ وَفِي الثَّانِيَةِ بِقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَفِي الثَّالِثَةِ بِقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ وَيَقْنُتُ قَبْلَ الرُّكُوعِ.

(سنن النسائي ج 1 ص 248 باب ذكر اختلاف الفاظ الناقلين لخبر أبي بن كعب الخ، سنن ابن ماجه ج

1 ص 82 باب ماجاء في ما يقرأ في الوتر، مصنف ابن أبي شيبة ج 4 ص 514، 515، في الوتر ما يقرأ فيه، رقم

الحديث 6960)

તર્જમા: હઝરત ઉબય બિન કઅબ રદિ. ફરમાતે છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ વિત્ર તીન રકા't પળહતે થે, પેહલી રકા't મેં "સબિહાસ્મરબકાલેલી" પળહતે, દૂસરી રકા't મેં "ક્લયાયિહાલકફરૂન" ઓર તીસરી રકા't મેં "ક્લહુલ્લહાહદ" પળહતે થે.

ઈસી મઝ્મૂન કી અહાદીષ:

(૪) હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ.

(સુને નસઈ: જિ:૧ પે: ૨૪૮ ઝિફ્લ્ ઈખ્તિલાફિ અલા અબી ઈસ્હાક ફી હદીષી સઈદ બિન જુબૈર અન ઈબ્ને આસ, મુસન્નફ ઈબ્ને અબી શયબહ: જિ:૪ પે: ૫૧૨, ફિલ્ વિત્રી મા યફરમુ ફીહી, હદીષ નં. ૬૮૫૧)

(૫) હઝરત ઈમરાન બિન હુસૈન રદિ.

(શર્હુ મઆનીલ્ આષાર: જિ:૧ પે: ૨૦૪ બાબુલ્ વિત્રી, મજ્મઅુઝ્ ઝવાઈદ: જિ:૨ પે: ૫૦૫, બાબુ મા યક્રઅુ ફીલ્ વિત્રી, હદીષ નં. ૩૪૬૮)

(૬) હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ.

(મજ્મઅુઝ્ ઝવાઈદ: જિ:૨ પે: ૫૦૫, બાબુ મા યક્રઅુ ફીલ્ વિત્રી, હદીષ નં. ૩૪૬૬)

(૭) હઝરત અબ્દુરહમાન બિન સબુરહ રદિ.

(મજ્મઅુઝ્ ઝવાઈદ: જિ:૨ પે: ૫૦૫, બાબુ મા યક્રઅુ ફીલ્ વિત્રી, હદીષ નં. ૩૪૬૮)

(૮) હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબી અવૂફા રદિ.

(મજ્મઅુઝ્ ઝવાઈદ: જિ:૨ પે: ૫૦૧, બાબુ અદદુલ્ વિત્રી, હદીષ નં. ૩૪૫૨)

(૯) હઝરત અબ્દુરહમાન બિન અબ્જા રદિ.

(શર્હુ મઆનીલ્ આષાર: જિ:૧ પે: ૨૦૫ બાબુલ્ વિત્રી, કિતાબુલ્ આષાર: જિ:૧ પે: ૧૪૨, બાબુલ્ વિત્રી વમા યક્રઅુ ફીહા, હદીષ નં. ૧૨૨)

(૧૦) عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يُؤْتِرُ بِثَلَاثٍ بِسَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ.

(મસ્નઅબિ અબી શીયે જ 4 વ 512, ફીલ્ વોતરો માયફરૈફે, રફમ્ હદીથ 6950)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રદિ. ત્રીન રકા'ત પઞ્હતે થે, (ઔર ઉનમે) "સબ્હ અસ્મ રીક અલ્લી" "قل يا ايها الكافرون", "سبح اسم ربك الاعلى" "قل هو الله احد" કી તિલાવત ફરમાયા કરતે થે.

(૧૧) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَتُرُّ اللَّيْلُ كَوْتُرِ النَّهَارِ صَلَاةُ الْمَغْرِبِ.

(સનન દારફત્ની વ 285, વોતરો ત્રાલ્ ક્તલાલ્ મઘરબ, હદીથ નમ્બર 1637, નસબ રાયાહ લીઝલી જ 2 વ 116 બાબ વલુલ્ વોતર)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: રાત કે વિત્ર દિન કે વિત્ર યા'ની મઘરિબ કી નમાઝ કી તરહ હૈં (યા'ની ત્રીન હૈં).

(૧૨) عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ صَلَاةُ الْمَغْرِبِ وَتُرُّ اللَّيْلُ فَأَوْتِرُوا صَلَاةَ اللَّيْلِ.

(મસ્નઅબિ રઝાક જ 2 વ 401 બાબ અઘર વલુલ્ લીલ, રફમ્ હદીથ 4688, મસનદ અમદ બન હબીલ જ 4 વ 420 રફમ્ હદીથ 4847)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. સે રિવાયત હૈ કે નબી ﷺ ને ફરમાયા: મગરબ કી નમાઝ (ગોયા) દિન કે વિત્ર હૈ, તો રાત કે વિત્ર ભી પઢા કરો.

(۱۳) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْوُتْرُ ثَلَاثٌ كَثَلَاثٌ

الْبُغْرِبِ. (المعجم الاوسط للطبرانی ج 5 ص 232 رقم الحديث 7170)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી હૈ: રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈશાદ ફરમાયા: વિત્ર કી ત્રીન રકા'તે હૈ જિસ તરહ મગરબ કી ત્રીન રકા'તે હૈ.

(۱۴) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ وَتُرُّ اللَّيْلُ كَوُتْرِ النَّهَارِ صَلَاةُ

الْبُغْرِبِ ثَلَاثًا. (مجمع الزوائد للهيثمي ج 2 ص 503 باب عدد الوتر، رقم الحديث 3455)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હૈ: રાત કે વિત્ર યા'ની મગરબ કી નમાઝ કી તરહ ત્રીન રકા'ત હૈ.

ત્રીન રકા'ત વિત્ર એક સલામ સે:

(۱) عَنْ سَعْدِ بْنِ هِشَامٍ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا حَدَّثَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

كَانَ لَا يُسَلِّمُ فِي رُكْعَتَي الْوُتْرِ.

(سنن النسائي ج 1 ص 248 باب كيف الوتر بثلاث موطا امام محمد ص 150-151 باب السلام في الوتر، مصنف ابن ابي شيبة ج 4 ص 493, 494, من كان يوتر بثلاث او اكثر، رقم 6912، شرح معاني الآثار ج 1 ص 197 باب الوتر)

તર્જમા: હઝરત સઅદ બિન હિશામ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે હઝરત આયશા સિદ્દીકા ફરમાતી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ વિત્ર કી દો રકા'તે પઢુને કે બાદ સલામ નહી ફેરતે થે, (બલકે ત્રીન રકા'ત પઢુ કર હી સલામ ફેરતે થે).

(۲) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا يُسَلِّمُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ

الْأُولَيَيْنِ مِنَ الْوُتْرِ. (المستدرک للحاکم ج 1 ص 607 کتاب الوتر، رقم الحديث 1180)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ

વિત્ર કી પહેલી દો રકા'તોં કે બાદ સલામ નહીં ફેરતે થે.

(૩) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أُرْسِلْتُ أُحْيِي لَيْلَةَ لَيْثِيَّتٍ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَتَنْظُرُ كَيْفَ يُؤْتَرُ فَبَاتَتْ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَصَلَّى مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يُصَلِّيَ حَتَّى إِذَا كَانَ آخِرُ اللَّيْلِ وَارَادَ الْوُتْرَ قَرَأَ سُبْحَ اسْمِ رَبِّكَ الْأَعْلَى فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى وَقَرَأَ فِي الثَّانِيَةِ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ثُمَّ قَعَدْتُ ثُمَّ قَامَ وَلَمْ يَفْصِلْ بَيْنَهُمَا بِالسَّلَامِ ثُمَّ قَرَأَ بِقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ حَتَّى إِذَا فَرَغَ كَبَّرُ ثُمَّ قَنَتَ فَدَعَا بِمَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُوهُ ثُمَّ كَبَّرَ وَرَكَعَ. (الاستيعاب لابن عبد البر ص 934 رقم 742)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હેં કે મેંને અપની વાલિદહ કો ભેજા કે આં હઝરત ﷺ કે ઘર મેં રાત રહે, ઔર દેખેં કે આં હઝરત ﷺ વિત્ર કિસ તરહ પઞહતે હેં? યુનાંચે વો આં હઝરત ﷺ કે યહાં રાત રહીં, પસ! આં હઝરત ﷺ ને રાત મેં જિતના અલ્લાહ તઆલા કો મન્જૂર થા, નમાઝ પઞહી. જબ રાત કા આખરી હિસ્સા હુવા, ઔર આં હઝરત ﷺ ને વિત્ર પઞહને કા ઈરાદા ફરમાયા તો પેહલી રકા'ત મેં "سُبْحَ اسْمِ رَبِّكَ الْأَعْلَى" ઔર દૂસરી રકા'ત મેં "قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ" પઞહી, ફિર કાઈદહ કિયા.

ફિર સલામ ફેરને કે બાદ ખડે હો ગયે, ફિર આપ ﷺ ને ત્રીસરી રકા'ત મેં "قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ" પઞહી, યહાં તક કે જબ ઉસસે ફારિગ હુયે, તો તકબીર કહી, ફિર દુઆએ કુનૂત પઞહી, ઔર જો અલ્લાહ તઆલા કો મન્જૂર થા દુઆએં કીં, ફિર તકબીર કહી ઔર રુકૂઅ કિયા.

વિત્ર કી દૂસરી રકા'ત મેં તશહહુદ:

વિત્ર રાત કી નમાઝ હૈ, આમ નમાઝોં કી તરહ ઈસમેં ભી દો રકા'ત પર તશહહુદ કિયા જાતા હૈ, દો રકા'ત કે બાદ તશહહુદ કરના દજૈ ઝૈલ અહાદીષ સે ષાબિત હૈ.

(૧) હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી હેં:

كَانَ يَقُولُ فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ التَّحِيَّاتُ۔

(صحیح مسلم ج 1 ص 194 باب ما یجمع صفة الصلوة وما یفتح به ویختم به، مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 134 باب من نسی التشهد، رقم الحديث 3086، مصنف ابن ابی شیبہ ج 3 ص 47، قدر کم یقعد فی الرکعتین الاولین، رقم الحديث 3040)

تہجہ: حضور ﷺ فرماتے تھے کہ ہر دو رکعات میں اُتار دیا (یا'نی تشاروہ) ہے۔

(۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ كُنَّا لَا نَدْرِى مَا نَقُولُ فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ غَيْرَ أَنْ نُسَبِّحَ وَنُكَبِّرَ وَنُحَمِّدُ رَبَّنَا وَإِنَّ مُحَمَّدًا ﷺ عَلِمَ فَوَاتِحَ الْخَيْرِ وَخَوَاتِمَهُ فَقَالَ إِذَا قَعَدْتُمْ فِي كُلِّ رَكَعَتَيْنِ فَقُولُوا التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ....
(سنن النسائي ج 1 ص 174 كيف التشهد الاول)

تہجہ: حضور ﷺ فرماتے ہیں کہ ہر دو رکعات میں اُتار دیا، جب دو رکعات پڑھ کر بیٹھتے تو کیا کریں؟ سوا یہ اس کے کہ تسبیح کھیں، اپنے پروردگار کی تारीف کریں اور یہ کہہ کر کہ ہر دو رکعات میں اُتار دیا، حضور ﷺ کو سراپا ملائی کی باتیں سنبھلائی گئی ہیں۔

تو حضور ﷺ نے فرمایا: جب تو دو رکعات پڑھ کر بیٹھ، تو یوں کہو: "التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ...." (تشاروہ کے آئینہ تک)۔

(۳) عَنِ الْفَضْلِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الصَّلَاةُ مَثْنَى مَثْنَى تَشْهَدُ فِي رَكَعَتَيْنِ۔

(جامع الترمذی ج 1 ص 87 باب ما جاء في التشفع في الصلوة، المعجم الكبير للطبرانی ج 8 ص 26 رقم الحديث 15154)

تہجہ: حضور ﷺ فرماتے ہیں کہ نماز دو دو رکعات ہے، ہر دو رکعات میں تشاروہ پڑھنا ہے۔

تہجہ: گواہیت سے ظاہر ہے کہ حضور ﷺ نے فرمایا: نماز دو دو رکعات ہے، ہر دو رکعات میں تشاروہ پڑھنا ہے۔ اور حضور ﷺ نے فرمایا: نماز دو دو رکعات ہے، ہر دو رکعات میں تشاروہ پڑھنا ہے۔

સે તશબીહ દી ગઈ હે, મગરિબ કી નમાઝ મેં દો રકા'ત કે બાદ તશહહુદ હોતા હે, લિહાઝા વિત્ર કી નમાઝ મેં ભી દો રકા'ત કે બાદ તશહહુદ મેં બેઠા જાએગા.

દુઆએ કુનૂત:

હદીથ કી કિતાબોં મેં દુઆએ કુનૂત કે મુખ્તલિફ અલ્ફાઝ મરૂવી હેં, ઉન સબ કા નીચોડ ઓર મુશ્તરક અલ્ફાઝ યે હેં:

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْتَغِيْرُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ
وَنُثْنِيْ عَلَيْكَ الْحَمْدَ وَنَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنُخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَّفْجُرُكَ اَللّٰهُمَّ
اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّيْ وَنَسْجُدُ وَآلِيْكَ نَسْعِيْ وَنُحْفِدُ وَنَرْجُوْا رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى
عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحَقٌ.

(سنن الطحاوی ج 1 ص 177 باب القنوت فی الصلوة الفجر وغیرھا، رسالہ ابن ابی ذید القیروانی ص 29،
کتاب الدعاء للطبرانی ص 237، مصنف عبد الرزاق ج 3 ص 31 باب القنوت، رقم الحديث 4984،
الحاوی الکبیر للماوردی ج 2 ص 355، مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 518، فی قنوت الوتر من الدعاء، رقم
الحديث 6965، الشرح الکبیر لعبد الکريم الرافی ج 4 ص 250، السنن الکبری للبیہقی ج
2 ص 210-211 باب دعاء القنوت)

તર્જમા: એ અલ્લાહ! હમ તુજસે મદદ માંગતે હેં, તુજસે બખ્શિશ તલબ કરતે હેં, તુજ પર ઈમાન લાતે હેં, તુજ પર ભરોસા કરતે હેં, તેરી બેહતરીન ધના બયાન કરતે હેં, તેરા શુક્ર અદા કરતે હેં, ઓર તેરી નાશુક્રી નહીં કરતે, ઓર જો તેરી નાફરમાની કરે, હમ ઉસસે અલગ હો જાતે હેં, ઓર ઉસે છોડ દેતે હેં, એ અલ્લાહ! હમ તેરી હી ઈબાદત કરતે હેં, ઓર તેરે લિયે હી નમાઝ પઞહતે ઓર સજદા કરતે હેં, તેરી તરફ હી દોડતે હેં, હમ તેરી બંદગી કે લિયે હાઝિર હોતે હેં, તેરી રહમત કે ઉમ્મીદવાર હેં, ઓર તેરે અઝાબ સે ડરતે હેં. બેશક તેરા અઝાબ કાફિરોં કો પહૂંચને વાલા હે.

દુઆએ કુનૂત રુકૂઅ સે પેહલે પઞહના:

(૧) હઝરત આસિમ બિન સુલેમાન અલ્ અહ્મલ રહ. ફરમાતે હેં:

તર્જમા: મેંને હઝરત અનસ બિન માલિક રદિ. સે કુનૂત કે બારે મેં પૂછા તો આપ રદિ.ને ફરમાયા: હુઝૂર ﷺ કે ઝમાને મેં કુનૂત હોતી થી, મેંને અર્જ કિયા: રુકૂઅ સે પેહલે યા રુકૂઅ કે બાદ? ફરમાયા: રુકૂઅ સે પેહલે. મેંને અર્જ કિયા કે ફુલાં શખ્સ ને મુજે બતાયા હે કે આપ કેહતે હેં કે રુકૂઅ કે બાદ હે. તો આપ રદિ.ને ફરમાયા: ઉસને જૂઠ કહા હે, રુકૂઅ કે બાદ તો આપ ﷺ ને સિર્ફ એક મહીના કુનૂત પળી હે.

(۲) عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُوتِرُ بِثَلَاثِ رُكْعَاتٍ... وَيَقْنُتُ قَبْلَ الرُّكُوعِ.

(سنن النسائي ج 1 ص 248 اختلاف الفاظ الناقلين لخبر ابي بن كعب الخ، سنن ابي داود ج 1 ص 209 باب القنوت في الوتر)

તર્જમા: હઝરત ઉબય બિન કઅબ રહિ. સે શિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ત્રીન રકા'ત વિત્ર પજહતે થે, ઔર દુઆએ કુનૂત રુકૂઆ સે પેહલે પજહતે થે.

(٣) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَنَّتْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْوُتْرِ قَبْلَ الرَّكْعَةِ.
(سنن الدار قطنی ص 287، ما یقرء فی رکعات الوتر والقنوت فیہ، رقم الحدیث 1647، مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 521، 522، فی القنوت قبل الركوع او بعده، رقم الحدیث 6984)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હૈં:
રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને વિત્ર કી નમાઝ મેં રુકૂઅ કરને સે પેહલે દુઆએ
કુનૂત પઞ્હી.

(٣) عَنِ الْأَسْوَدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَنَتَ فِي الْوُتْرِ قَبْلَ الرُّكُوعِ... وَفِي رِوَايَةٍ... بَعْدَ الْقِرَاءَةِ قَبْلَ الرُّكُوعِ.

(قیام اللیل للمروزی ص 228، مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 520، فی القنوت قبل الركوع او بعده، رقم الحدیث 6972)

تર્جمہ: હઝરત અસ્વદ રહ. ફરમાતે હૈં: હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રહિ. વિત્ર મેં રુકૂઅ કરને સે પેહલે કુનૂત પઘડતે થે, ઔર એક રિવાયત મેં હૈ કે કિરાઅત કે બાદ રુકૂઅ કરને સે પેહલે કુનૂત પઘડતે. દુઆએ કુનૂત સે પેહલે રફ્એ યદૈન કરના:

(۱) قَالَ [أَبُو عُمَانَ]: كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي الْقُنُوتِ.

(جزء رفع اليدين للبخارى ص 146 رقم الحديث 162، قیام اللیل للمروزی ص 230 باب رفع الايدي عند القنوت، السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 212 باب رفع اليدين فی القنوت)

તર્જમા: હઝરત અબૂ ઉમાન ફરમાતે હૈં: હઝરત ઉમર રહિ. કુનૂત મેં અપને દોનોં હાથ ઉઠાતે થે.

(۲) عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَقْرَأُ فِي آخِرِ رَكْعَةٍ مِّنَ الْوُتْرِ قُلْ

هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ثُمَّ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فَيَقْنُتُ قَبْلَ الرَّكْعَةِ.

(جزء رفع اليدين للبخارى ص 146 رقم الحديث 163، مسند ابن الجعد ص 332 رقم الحديث 2277، مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 531، فی رفع اليدين فی قنوت الوتر، رقم 7027, 7028)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રહિ. વિત્ર કી આખરી રકા'ત મેં "કુલ્ હુવલ્લાહુ અહદ" પઘડતે થે, ફિર રુકૂઅ મેં જાને સે પેહલે અપને હાથ ઉઠાતે થે.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ રહિ. કે બારે મેં મરવી હૈ.

كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي قُنُوتِهِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ.

(قیام اللیل للمروزی ص 230 باب رفع الايدي عند القنوت، السنن الكبرى للبيهقي ج 3 ص 41 باب رفع اليدين فی القنوت، مختصر كتاب الوتر للمقرئ ص 139 باب رفع الايدي عند القنوت)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રહિ. રમઝાન કે મહીને મેં દુઆએ કુનૂત કે લિયે હાથ ઉઠાતે થે.

નમાઝે જુમ્મહ

જુમ્મહ કી ફરિયાત:

જુમ્મહ કે દિન જુમ્મહ કી નમાઝ અદા કરના ફર્જ એન હે. મરીઝ, મુસાફિર, ઔરત, બચ્ચે, ગુલામ ઔર મજનૂન કે અલાવહ બાકી લોગોં પર જુમ્મહ કી નમાઝ મેં શરીક હોના ઝરૂરી હે, વરના સપ્ત ગુનેહગાર હોંગે.

(۱) عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ فَعَلَيْهِ الْجُمُعَةُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا مَرِيضٌ أَوْ مُسَافِرٌ أَوْ امْرَأَةٌ أَوْ صَبِيٌّ أَوْ
مَمْلُوكٌ فَمَنْ اسْتَغْلَى بِلَهُوٍ أَوْ تِجَارَةٍ اسْتَغْنَى اللَّهُ عَنْهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ.

(سنن الدار قطنی ص 273, باب من تجب عليه الجمعة, رقم الحديث 1560, السنن الكبرى للبيهقي ج 3
ص 184 باب من لا تلزمه الجمعة)

તર્જમા: હઝરત જાબિર રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ
ને ફરમાયા: જો શખ્સ અલ્લાહ ઔર આખિરત કે દિન પર ઈમાન રખતા
હે, ઉસ પર જુમ્મહ કે દિન જુમ્મહ કી નમાઝ ફર્જ હે, સિવાય મરીઝ,
મુસાફિર, ઔરત, બચ્ચે ઔર ગુલામ કે. પસ! જો શખ્સ ખેલ-કૂદ ઔર
તિજારત મેં મશગૂલ રેહ કર ઈસસે ગાફિલ રહા, તો અલ્લાહ તઆલા ભી
ઉસસે તવજજુહ હટા લેગા, ઔર અલ્લાહ તઆલા બેનિયાઝ ઔર
તારીફ કે કાબિલ હે.

(۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِقَوْمٍ يَتَخَلَّفُونَ عَنِ الْجُمُعَةِ
لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُمَرَ رَجُلًا يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ ثُمَّ أَحْرَقَ عَلَى رِجَالٍ يَتَخَلَّفُونَ عَنِ
الْجُمُعَةِ بَيُوتَهُمْ. (صحيح مسلم ج 1 ص 232 باب فضل صلاة الجماعة وبيان التشديد الخ)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. સે રિવાયત હે કે
રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઉન લોગોં કે બારે મેં જો જુમ્મહ કી નમાઝ સે પીછે
રેહ જાતે હેં, ફરમાયા: મેં ઈરાદા કરતા હું કે કિસી શખ્સ કો હુકમ હું કે વો
લોગોં કો નમાઝ પળહાયે, ફિર મેં ઉન લોગોં કે ઘરોં મેં આગ લગા હું, જો

જુમ્મહ કી નમાઝ સે પીછે રેહતે હૈં.

જુમ્મહ કે આદાબ:

(۱) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا أَرَادَ

أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْتِيَ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ. (صحیح مسلم ج 1 ص 279 کتاب الجمعة)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ રદિ. કેહતે હૈં કે મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો યે કેહતે હુએ સુના કે તુમ મેં સે જબ કોઈ જુમ્મહ કે લિયે આયે, તો ઉસકો ગુસલ કર લેના ચાહિયે.

(۲) عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ تَوَضَّأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

فِيهَا وَنِعِمَّتْ وَمَنِ اغْتَسَلَ فَهُوَ أَفْضَلُ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 57 باب فی الرخصة فی ترک الغسل يوم الجمعة، سنن الترمذی ج 1 ص 111 باب ما جاء فی الوضوء يوم الجمعة)

તર્જમા: હઝરત સમુરહ બિન જુન્દુબ રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જિસને જુમ્મહ કે દિન વુઝૂ કિયા તો અચ્છા હૈ, ઓર જિસને ગુસલ કિયા, તો યે અફઝલ કામ હૈ.

ફાયદા: મશહૂર ફકીહ વ મુહદિથ ઓર શારિહે બુખારી અલ્લામહ બદરુદ્દીન એની રહ. ફરમાતે હૈં કે યે હદીથ ઈન સાત સહાબા સે મરવી હૈ.

(۱) હઝરત સમુરહ બિન જુન્દુબ રદિ. (૨) હઝરત અનસ રદિ.

(૩) હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિ. (૪) હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. (૫)

હઝરત જાબિર રદિ. (૬) હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન સમુરહ રદિ. (૭)

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ.

(۳) عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ

يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمْسَسُ مِنْ طَيِّبٍ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يَنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غَفَرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْآخِرَى.

(صحيح البخارى ج 1 ص 121-124 باب الدهن للجمعة)

تર્જમા: હઝરત સલમાન ફારસી રહિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા: જો શખ્સ જુમ્અહ કે દિન ગુસલ કરે, ઔર તાકત કે મુતાબિક ખૂબ પાકી હાસિલ કરે, ઔર તેલ યા ઘર મેં મુયસ્સર ખુશ્બૂ લગાવે, ફિર જુમ્આ કી નમાઝ કે લિયે નિકલે (વહાં જા કર) દો કે દરમિયાન તફરીક ન કરે, ફિર જો નમાઝ મુકરર કી ગઈ હે, અદા કરે, ઔર જબ ઈમામ ખુત્બહ દે તો ખામોશી ઈખ્તિયાર કરે, એસે શખ્સ કે ઈસ જુમ્અહ સે દૂસરે જુમ્અહ તક કે તમામ ગુનાહ માફ કર દિયે જાતે હેં.

(۴) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي جُمُعَةٍ مِّنَ الْجُمُعِ:
مَعَاشِرَ الْمُسْلِمِينَ! إِنَّ هَذَا يَوْمٌ جَعَلَهُ اللَّهُ لَكُمْ عِيدًا فَاغْتَسِلُوا وَعَلَيْكُمْ
بِالسَّوَالِكِ.

(المعجم الكبير للطبراني ج 11 ص 97 رقم 136 قطعة من المفقود، المعجم الاوسط للطبراني ج 2 ص 325 رقم 3433)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રહિ. સે રિવાયત હે કે હુઝૂર ﷺ ને એક જુમ્અહ મેં ફરમાયા કે એ મુસલમાનોં કી જમાઅત! યે દિન અલ્લાહ તઆલાને તુમ્હારે લિયે ઈદ કા દિન બનાયા હે, લિહાઝા ઈસ દિન મેં ગુસલ કિયા કરો, ઔર મિસ્વાક ઝરૂર ઈસ્તિમાલ કિયા કરો.

જુમ્અહ કી દો અઝાનેં:

જુમ્અહ કે દિન દો અઝાનેં દી જાએ. પેહલી અઝાન ખુત્બહ સે ઈતની દેર પેહલે હોની ચાહિયે કે લોગ મસ્જિદ મેં આ કર ઈત્મીનાન સે સુન્નતેં પળહ સકે, ઔર દૂસરી અઝાન અરબી ખુત્બહ સે પેહલે દી જાએ.

عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ إِنَّ الْأَذَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَانَ أَوَّلَهُ
حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبَى
بَكْرٍ وَعُمَرُ فَلَمَّا كَانَ فِي خِلَافَةِ عُمَانَ وَكَثُرُوا أَمَرَ عُمَانُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِالْأَذَانِ

الثَّالِثِ فَأَذِنَ بِهِ عَلَى الرَّوِّ رَأْفَتَبَتِ الْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ

(صحيح البخارى ج 1 ص 125 باب التأذين عند الخطبة)

تર્જમા: હઝરત સાઈબ બિન યઝીદ રહિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ, હઝરત અબૂ બકર રહિ. ઓર હઝરત ઉમર રહિ. કે ઝમાને મેં જુમ્અહ કી પેહલી અઝાન ઉસ વકત હોતી થી, જબ ઈમામ મિન્બર પર બેઠ જાતા. જબ હઝરત ઉમ્માન રહિ. કી ખિલાફત કા ઝમાના આયા, ઓર લોગોં કી તઅદાદ બળહ ગઈ, તો આપ રહિ.ને એક ઓર અઝાન દેને કા હુકમ દિયા, યે અઝાન મકામે ઝવ્રાઅ પર દી જાતી થી. પસ! અમ્મ ઈસી પર ષાબિત હો ગયા (યા'ની દૂસરી અઝાન પર ઉમ્મત કા અમલ શુરૂઅ હો ગયા).

જુમ્અહ કી રકા'ત:

૪ સુન્નત ૨ ફર્જ ૪ સુન્નત ૨ સુન્નત

(۱) قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَلَوةُ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَانِ وَصَلَوةُ الْفِطْرِ رَكْعَتَانِ وَصَلَوةُ الْأَضْحَى رَكْعَتَانِ وَصَلَوةُ السَّفَرِ رَكْعَتَانِ، تَمَامٌ غَيْرُ قَصْرِ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ ﷺ.

(سنن النسائي ج 1 ص 209 عدد صلاة الجمعة، سنن ابن ماجة ج 1 ص 74 باب تقصير الصلوة في السفر، المعجم الاوسط للطبراني ج 2 ص 180 رقم 2943)

તર્જમા: હઝરત ઉમર રહિ. ફરમાતે હેં: નમાઝે જુમ્અહ કી દો રકા'ત, ઈદુલ્ ફિત્ર કી દો રકા'ત, ઈદુલ્ અઝ્હા કી ઓર સફર કી દો દો રકા'ત હેં, યે નમાઝ પૂરી હે, ઉસમેં કમી નહીં, હુઝૂર ﷺ કી ઝમાન મુબારક પર.

ફાયદા: ઈસસે જુમ્અહ કે દો ફર્જ ષાબિત હુએ.

(۲) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْجُمُعَةِ أَرْبَعًا وَبَعْدَهَا أَرْبَعًا.

(المعجم الاوسط للطبراني ج 3 ص 91 رقم 3959، نصب الراية للزبيلى ج 2 ص 206 باب

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રહિ. સે રિવાયત હે કે

નબીએ કરીમ ﷺ જુમ્મહ સે પેહલે ચાર રકા'ત ઓર જુમ્મહ કે બાદ ચાર રકા'ત પઢતે થે.

(૩) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْجُمُعَةِ أَرْبَعًا وَبَعْدَهَا أَرْبَعًا.

(جامع الترمذی ج 1 ص 117, 118 باب فی الصلوة قبل الجمعة وبعدها، مصنف عبد الرزاق ج 3 ص 131 باب الصلوة قبل الجمعة وبعدها، رقم 5541، صلوة الجمعة)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ રદિ. જુમ્મહ સે પેહલે ચાર ઓર જુમ્મહ કે બાદ ચાર રકા'ત પઢતે થે.

(૪) عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ مَنْ كَانَ مُصَلِّيًّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَلْيُصَلِّ سِتًّا.

(شرح معاني الآثار ج 1 ص 234 باب التطوع بعد الجمعة كيف هو)

તર્જમા: હઝરત અલી રદિ. ફરમાતે હે: "જો જુમ્મહ કે બાદ નમાઝ પઢે, ઉસે ચાહિયે કે ૬ રકા'ત પઢે."

(૫) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ

الْجُمُعَةَ فَلْيُصَلِّ بَعْدَهَا أَرْبَعًا. (صحيح مسلم ج 1 ص 288 فصل في استحباب أربع ركعات الخ)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જબ કોઈ જુમ્મહ પઢે, તો ઉસકે બાદ ચાર રકા'તે પઢે.

(૬) عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكْعَتَيْنِ

(صحيح مسلم ج 1 ص 288 فصل في استحباب أربع ركعات الخ)

તર્જમા: હઝરત સાલિમ અપને વાલિદ સે નકલ કરતે હે કે નબીએ અકરમ ﷺ જુમ્મહ કે બાદ દો રકા'તે પઢતે થે.

ફાયદા: મુન્દરજહ બાલા રિવાયાત સે મા'લૂમ હુવા કે જુમ્મહ સે પેહલે ચાર રકા'ત ઓર જુમ્મહ કે બાદ ૬ રકા'ત પઢે. ઉન ૬ મેં સે પેહલે ચાર રકા'ત પઢે, ઓર ઉસકે બાદ દો રકા'ત.

જુમ્મહ કા ખુત્બહ:

જુમ્મહ કે દિન ઈમામ મિન્બર પર ખડે હોકર દો ખુત્બે દેતા હે,

ઈન દોનોં ખુત્બોં કે દરમિયાન થોડી દેર બેઠતા હે.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ، كَانَ يَجْلِسُ إِذَا صَعِدَ الْمِنْبَرَ حَتَّى يَقْرُعَ، أَرَاهُ الْهُؤُذَيْنِ، ثُمَّ يَقُومُ فَيَخْطُبُ، ثُمَّ يَجْلِسُ فَلَا يَتَكَلَّمُ، ثُمَّ يَقُومُ فَيَخْطُبُ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 163 باب الجلوس اذا صعد المنبر، سنن ابن ماجه ج 3 ص باب ما جاء في الخطبة يوم الجمعة)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. સે રિવાયત હે કે નબી ﷺ દો ખુત્બે દિયા કરતે થે. જબ મિન્બર પર ચઢતે તો ઉસ પર બેઠ જાતે, યહાં તક કે મુઅઝ્ઝિન અઝાન સે ફારિગ હો જાતા, ફિર ખડે હોકર ખુત્બહ દેતે, ફિર બેઠ જાતે, ઔર ખામોશ રેહતે, ઉસકે બાદ ખડે હોકર ખુત્બહ દેતે.

જુમ્મહ કે ખુત્બહ કા અરબી ઝબાન મેં હોના:

જુમ્મહ કે ખુત્બે કા અરબી ઝબાન મેં હોના ઝરૂરી હે, અરબી કે અલાવહ કિસી ઔર ઝબાન મેં ખુત્બહ પઢના મકરૂહે તહરીમી હે. ઈસકી બહોત સી વુજૂહાત હેં.

(૧) જુમ્મહ કા ખુત્બહ હકીકત મેં અલ્લાહ કા ઝિક્ર હે:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ. (سورة الجمعة: 9)

તર્જમા: એ ઈમાન વાલો! જબ જુમ્મહ કે દિન નમાઝ કે લિયે અઝાન દી જાયે, તો અલ્લાહ કે ઝિક્ર કી તરફ દોડો.

ઈમામુત્ તફસીર અબુલ્ બરકાત અબ્દુલ્લાહ બિન અહમદ બિન મહ્મૂદ અન્નસફી રહ. લિખતે હેં:

﴿إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ﴾ أَيْ إِلَى الْخُطْبَةِ عِنْدَ الْجُمُوعِ.

(تفسير النسفي ج 4 ص 201 سورة الجمعة)

તર્જમા: અલ્લાહ કે ફરમાન "إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ" સે જુમ્હૂર મુફસિસરીન કે યહાં ખુત્બહ મુરાદ હે.

હદીષે પાક સે તાઈદ:

فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَّأَ وَصَحَّفَهُمْ وَيَسْتَبِشُّونَ الدِّكْرَ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 127 باب الاستماع الى الخطبة، صحیح مسلم ج 1 ص 281 کتاب الجمعة)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જબ ઈમામ (ખુત્બા કે લિયે) નિકલતા હૈ, તો ફરિશ્તે અપના રજિસ્ટર બંદ કર લેતે હૈ, ઓર તવજજુહ સે ઝિક્ર (ખુત્બા) સુનતે હૈ.

મુન્દરજહ બાલા તસરીહાત સે મા'લૂમ હુવા કે ખુત્બા દર અસલ "અલ્લાહ કા ઝિક્ર" હૈ, તો જિસ તરહ ધના, તઅવ્વુઝ, તસ્મીઅ, તહ્મીદ, અત્તહિયાત વગૈરહ અલ્લાહ કે ઝિક્ર હૈ, ઓર અરબી ઝબાન હી મેં પળહે જાતે હૈ, તો ઈસી તરહ ખુત્બે કે લિયે ભી અરબી ઝબાન કા હોના ઝરૂરી હૈ.

નબી ﷺ કા હુકમ: ખુત્બા મુખ્તસર દિયા જાએ:

عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَ نَارِسُ بْنُ سُوْلٍ اللَّهَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِأَقْصَارِ الْخُطْبِ.

(المستدرک للحاکم ج 1 ص 584، الامریاقصار الخطب، رقم 1105)

તર્જમા: હઝરત અમ્માર બિન યાસિર રદિ. કેહતે હૈ: રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને હમેં મુખ્તસર ખુત્બે પળહને કા હુકમ દિયા. "અરબી ઝબાન કે અલાવહ ઓર ઝબાન મેં કી ગઈ આધ યા પોન ઘંટે કી તકરીર કો અગર મસ્નૂન ખુત્બા કરાર દિયા જાએ, તો આં હઝરત ﷺ કે હુકમ કી મુખાલફત લાઝિમ આયેગી.

(૨) અરબી ઝબાન મેં જુમ્અહ કે ખુત્બે પર હમેશગી:

આં હઝરત ﷺ સે અરબી ઝબાન મેં જુમ્અહ કે ખુત્બે પર મુવાઝબત ઓર હમેશગી પાબિત હૈ. હાલાંકે ઉસ વકત આપ ﷺ કે ખુત્બે મેં અજમી લોગ ભી મૌજૂદ હોતે થે, જિનકો દીન કી તબ્લીગ કી ઝરૂરત ભી થી, લેકિન આપ ﷺ ને અરબી ખુત્બે પર ઈફ્તિફા ફરમાયા, ઈસી તરહ હઝરાતે ખુલફાએ રાશિદીન ઓર દીગર સહાબા રદિ. કે ઝમાને મેં ઈસ્લામ જબ જઝીરએ અરબ સે નિકલ કર દીગર અજમ

ઈલાકોં મે ફેલા, લોગ અરબી ઝબાન સે ના આશના થે, લેકિન જુમ્હુર કા ખુત્બા અરબી હી મેં પઢા ગયા. અરબી ખુત્બે પર ઉમ્મતે મુસ્લિમહ કા તવારુષ વ તઆમુલ વાઝેહ દલીલ હે કે ખુત્બા સિર્ફ અરબી ઝબાન હી મેં હોના ચાહિયે.

(૩) અકાબિર ફુકહા ઓર સલ્ફે સાલિહીન કી તસ્રીહાત:

ઉમ્મતે મુસ્લિમહ કે અકાબિર ફુકહા વ સલ્ફે સાલિહીન કી તસ્રીહાત સે ભી યહી ષાબિત હોતા હે કે ખુત્બા અરબી ઝબાન મેં હોના ઝરૂરી હે.

(૧) ઈમામ યહયા બિન શર્ફ અન્નવવી રહ. ફરમાતે હેં:

“وَيُشْتَرَطُ كَوْنُهَا بِالْعَرَبِيَّةِ.” (کتاب الاذکار للنووی ص 148 کتاب حمد الله تعالی)

તર્જમા: જુમ્હુર કે ખુત્બે કા અરબી ઝબાન મેં હોના શર્ત હે.

(૨) ઈમામ અબુલ્ કાસિમ અબ્દુલ કરીમ બિન મુહમ્મદ અરફઈ રહ. ફરમાતે હેં:

“وَهَلْ يُشْتَرَطُ أَنْ تَكُونَ الْخُطْبَةُ كُلُّهَا بِالْعَرَبِيَّةِ وَجُهَانِ وَالصَّحِيحُ

إِشْتَرَاطُهُ.” (اتحاف السادة المتقين للزبيدي ج 3 ص 368)

તર્જમા: કયા સારે ખુત્બે કા અરબી મેં હોના શર્ત હે? ઈસમેં દો વજહેં હેં. સહીહ યે હે કે અરબી મેં હોના શર્ત હે.

(૩) શૈખુલ્ ઈસ્લામ અબૂ યહયા ઝકરિયા અલ્ અન્સારી ફરમાતે હેં:

“مِنْ شُرُوطِهَا مَا سَبَقَ وَهُوَ كَوْنُهَا بِالْعَرَبِيَّةِ.”

(اسنى المطالب فى شرح روض الطالب ج 1 ص 258)

તર્જમા: શરાઈત મેં સે એક શર્ત જો પીછે મઝ્કૂર હુઈ હે, વો યે હે કે ખુત્બા અરબી ઝબાન મેં હો.

(૪) ઈમામુલ્ હિંદ શાહ વલીઉલ્લાહ અહમદ બિન અબ્દુરહીમ મુહમ્મદ દહેલવી રહ. ફરમાતે હેં:

وعربي بودن نیز بجهت عمل مستمر مسلمين در مشارق

ومغارب باوجود آنکہ در بسیارے از اقالیم مخاطبان عجمی بودند۔
(مصنفی شرح مؤطا ص 154)

تર્જما: ખુતબહ કા અરબી ઝબાન મેં હોના, કયૂંકે મુસલમાનોં કા મશરક વ મઘરબ મેં હમેંશા કા અમલ યહી રહા હે (યા'ની ખુતબે કો અરબી મેં પઢ્હને કા) બાવજૂદે કે બહોત સારે મમાલિક મેં ઉનકે મુખાતબ અજમી લોગ થે.

(પ) ઉમ્દતુલ્ મુતઅખ્બરીન અલ્લામહ અબુલ્ હસનાત અબ્દુલ્ હેય લખનવી રહ. ફરમાતે હેં:

وَلَا شَكَّ فِي أَنَّ الْخُطْبَةَ بِغَيْرِ الْعَرَبِيَّةِ خِلَافُ السُّنَّةِ الْمَتَوَاتِرَةِ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ وَالصَّحَابَةِ فَيَكُونُ مَكْرُوهًا تَحْرِيْمًا.

(عمدة الراية على شرح الوقاية ج 1 ص 200)

તર્જમા: ઈસ બાત મેં શક નહીં કે અરબી ઝબાન કે અલાવહ કિસી દૂસરી ઝબાન મેં ખુતબહ દેના સુન્નત કે ખિલાફ હે, જો નબીએ અકરમ ﷺ ઔર હઝરાતે સહાબએ કિરામ રદિ. સે મુતવાતિર યહી આઈ હે, લિહાઝા (ગૈર અરબી મેં ખુતબહ દેના) મકરૂહે તહરીમી હોગા. ખુતબે કે વકત નમાઝ વ કલામ કા મમ્નૂઅ હોના:

(١) عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ وَالْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ فَلَا صَلَاةَ وَلَا كَلَامَ حَتَّى يَفْرُغَ الْإِمَامُ.

(مجمع الزوائد للهيثمى ج 2 ص 407 باب فيمن يدخل المسجد والامام يخطب، رقم الحديث 3120، جامع الاحاديث للسيوطى ج 3 ص 114 رقم الحديث 1879)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને ઉમર રદિ. સે રિવાયત હે, ફરમાતે હેં કે મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો યે ફરમાતે હુયે સુના: "જબ તુમ મેં સે કોઈ મસ્જિદ મેં દાખિલ હો, ઔર ઈમામ મિન્બર પર હો, તો ન કોઈ નમાઝ જાઈઝ હે, ઔર ન બાત—ચીત, યહાં તક કે ઈમામ ફારિગ હો જાએ.

હઝરત નબીશહ અલ્ હઝલી રદિ. કી રિવાયત હે કે આપ ﷺ ને ફરમાયા:

فَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْإِمَامَ خَرَجَ صَلَّى مَا بَدَا لَهُ وَإِنْ وَجَدَ الْإِمَامَ قَدْ خَرَجَ جَلَسَ فَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ حَتَّى يَقْضِيَ الْإِمَامُ جُمُعَتَهُ وَكَلَامَهُ.

(مسند احمد ج 15 ص 300 رقم الحديث 20599، غاية المقصد في زوائد المسند للهيثمى ج 1 ص 1154 باب حقوق الجمعة من الغسل وغيره)

તર્જમા: પસ! અગર ઈમામ ખુત્બે કે લિયે નહીં નિકલા, તો જો મુનાસિબ હો, નમાઝ પઞહ લે, ઓર અગર ઈમામ ખુત્બે કે લિયે નિકલ ચુકા હે, તો બેઠ જાએ, ઓર ગૌર સે ખુત્બહ સુને, ઓર ખામોશ રહે, યહાં તક કે ઈમામ જુમ્મહ કી નમાઝ ઓર ખુત્બહ ખતમ કર લે.

દેહાત મેં જુમ્મહ નહીં:

જુમ્મહ કી નમાઝ કે લિયે શહર યા મુઝાફાતે શહર કા હોના ઝરૂરી હે. દેહાત મેં જુમ્મહ નહીં હોગા. મુન્દરજાએ ઝૈલ દલાઈલ ઈસ ખાત કો ધાબિત કરતે હેં:

(૧) અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હે:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ. ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ. (سورة الجمعة: 9)

તર્જમા: એ ઈમાન વાલો! જબ જુમ્મહ કે રોઝ નમાઝ કે લિયે અઝાન કહી જાયા કરે, તો તુમ અલ્લાહ કી યાદ કી તરફ ચલ પડા કરો, ઓર ખરીદો ફરોખ્ત છોડ દિયા કરો. યે તુમ્હારે લિયે ઝયાદહ બેહતર હે, અગર તુમકો કુછ સમજ હો. (તર્જમા: હઝરત થાનવી રહ.)

ઈસ આયત મેં જુમ્મહ કી અઝાન સુનતે હી ખરીદો ફરોખ્ત છોડને કા હુકમ દિયા જા રહા હે, ઈશારા હે કે જુમ્મહ વહાં હોગા, જહાં ખરીદો ફરોખ્ત કા સિલસિલા જારી હો, ઓર ઝાહિર હે કે દેહાત ખરીદો ફરોખ્ત ઓર તિજારત કી જગહ નહીં હોતે, બહકે કારોબારી મરાકિઝ શહર યા બડે દેહાત મેં હોતે હેં, મા'લૂમ હુવા કે જુમ્મહ દેહાત મેં નહીં હોતા.

(૨) عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ أَوَّلُ جُمُعَةٍ جُمِعَتْ بَعْدَ جُمُعَةٍ فِي

مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي مَسْجِدِ عَبْدِ الْقَيْسِ يُجَوَّاثِي مِنَ الْبَحْرَيْنِ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 122 باب الجمعة فى القري والمدن)

تર્जما: હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ. ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી મસ્જિદ મેં જુમ્અહ કાઈમ હોને કે બાદ સબસે પેહલા જુમ્અહ બહરૈન કે શહર જવાષા મેં અબ્દુલ કૈસ કી મસ્જિદ મેં પળા ગયા.

હાફિઝ ઈબ્ને હજર અસ્કલાની રહ. લખતે હેં:

إِنَّ الظَّاهِرَ أَنَّ عَبْدَ الْقَيْسِ لَمْ يُجْبِعُوا إِلَّا بِأَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ.

(فتح البارى ج 2 ص 489 باب الجمعة فى القري والمدن)

તર્જમા: ઝાહિર યે હેં કે કબીલએ અબ્દુલ કૈસ વાલોને જુમ્અહ કી નમાઝ આપ ﷺ કે હુકમ સે હી કાઈમ કિયા થા. કાઝી અયાઝ કી તસ્રીહ કે મુતાબિક અબ્દુલ કૈસ કા વફ્દ સ.હિ. ૮ કો ફત્હે મકકા સે પેહલે આં હઝરત ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા થા.

(શર્હ મુસ્લિમ લિન્નવવી: જિ:૧ પે:૩૪, ફત્હુલ્ મુલિહ મિલ્ ઉખ્માની: જિ:૧ પે: ૫૨૪)

ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે સ.હિ. ૮ સે કબ્લ મસ્જિદે નબવી સે પેહલે કિસી ઔર મુકામ મેં જુમ્અહ નહીં હોતા થા, હાલાંકે ઉસ વકત તક ઈસ્લામ દૂર દૂર તક ફેલ ચુકા થા, બીસયો બસ્તીયાં મુસલમાનો કી આબાદ હો ચુકી થી, મગર જુમ્અહ કહીં નહીં હોતા થા, મા'લૂમ હુવા કે દેહાત જુમ્અહ કા મહલ નહીં હેં.

ફાયદા: સુનને અબૂ દાઉદ કી રિવાયત મેં જવાષા કો "કરિયહ" કહા ગયા હેં. ઈસસે યે શુબા નહીં હોના ચાહિયે કે "જવાષા" એક દેહાત થા, ઈસ લિયે કે કરિયહ કા લફ્ઝ ખુદ કુર્આને કરીમ મેં શહરોં પર ભી બોલા ગયા હેં. મખલનૂ:

“وَقَالُوا لَا تَزِلَّ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ”

(سورة الزخرف: 31)

તર્જમા: કુફફાર કેહને લગે: યે કુર્આન દો કરિયોં કે કિસી બડે આદમી પર કયૂં ન ઉતારા ગયા.

ઈન દો કરિયોં સે મકકા ઔર તાઈફ કે શહર મુરાદ હેં. મા'લૂમ

હુવા કે શહર પર ભી "કરિયહ" કા ઈત્લાક લુગતે અરબ મેં આમ હૈ. નીઝ મુહકિકીન હઝરાતને ભી તસરીહ કી હૈ કે "જવાષા" શહર થા.

(૧) અશશૈખ અબુલ્ હસન અલ્લાખમી રહ. ફરમાતે હૈં:

انها مدينة (યે શહર થા.) (ફતુલ્ બારી લિઈબને હજર: જિ:૪ પે:૪૮૮)

(૨) ઈમામ અબૂ ઉબૈદ અબ્દુલ્લાહ અલ્ બિકરી રહ. ફરમાતે હૈં:

مَدِينَةُ الْبَحْرَيْنِ لِعَبْدِ الْقَيْسِ

યે બહરૈન મેં કબીલઓ અબ્દુલ્ કેસ કા એક શહર થા.

(શર્હ સુનને અબી દાઉદ લિલ્ અયની: જિ:૪ પે: ૩૮૮ બાબુલ્ જુમ્હૂરિ ફિલ્ કુરા)

(૩) ઈમામ શમ્સુદીન અબૂ બકર મુહમ્મદ બિન અબી સહલ અસ્સરખ્સી રહ. ફરમાતે હૈં:

“وَجَوَائِي مِصْرُ الْبَحْرَيْنِ.”

જવાષા, બહરૈન કા એક શહર હૈ. (અલ્ મબસૂત લિસ્સરખ્સી જિ:૨ પે:૪૦)

(૩) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ كَانَ النَّاسُ يَنْتَابُونَ

الْجُمُعَةَ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَالْعَوَالِي.

(صحيح البخارى ج 1 ص 123 باب الرخصة ان لم يحضر الجمعة في المطر)

તર્જમા: હઝરત આયશા સિદ્દીકા રદિ. ફરમાતી હૈં કે લોગ જુમ્હૂર કે લિયે અપની અપની જગહોં ઓર મુઝાફાત સે બારી બારી આતે થે.

મદીના મુનવ્વરહ કે મુઝાફાત ઓર દેહાતોં મેં જુમ્હૂર નહીં હોતા થા, વરના વો બારી બારી ન આતે, બલ્કે સબકે સબ આતે. ઈસસે ભી મા'લૂમ હુવા કે દેહાત મેં જુમ્હૂર નહીં હોતા.

(૪) આં હઝરત ﷺ ને જબ હિજરત ફરમાઈ, તો કુબા મેં કિયામ કિયા, જો ચૌદહ યા ચોબીસ દિન કા થા. ઉન અય્યામ મેં જુમ્હૂર ભી આયા, લેકિન કિસી હદીથ સે ષાબિત નહીં કે આપ ﷺ ને બનફ્સે નફીસ વહાં જુમ્હૂર પળાયા હો, યા દીગર લોગોં કો હુકમ દિયા હો. મા'લૂમ હુવા કે દેહાત જુમ્હૂર કી નમાઝ કા મહલ નહીં.

(મુલખ્ખસન બઝલુલ્ મજહૂદ લિશશૈખ અસ્સહારનખૂરી: જિ:૨ પે: ૧૭૦)

(પ) બલીફએ રાશિદ સચ્ચિદના અલી મુરતઝા રદિ. કા ફરમાન હે:

لَا جُمُعَةٌ وَلَا تَشْرِيقٌ إِلَّا فِي مِصْرٍ جَامِعٍ

(મવ્નફ عبدالરઝાક જ 3 વ 70 બાબ القرى الصغار رقم 5189, مسند ابن الجعد ص 438 رقم

2990, السنن الكبرى للبيهقي ج 3 ص 179 باب العدد الذين اذا كانوا في قرية وجبت عليهم الجمعة)

તર્જમા: જુમ્હુઅહુ ઓર તશરીક (ઈદેન) મિસ્રે જામેઅ (શહર) કે બગેર નહીં હો સકતે.

તરાવીહ કી નમાઝ: ૨૦ રકા'ત

રમઝાને મુકદ્દસ કા મહીના આલમે રૂહાનિયત કા મૌસમે બહાર હે, ઉસકી મખ્સૂસ ઈબાદત મેં દિન કા રોઝા ઓર રાત કા કિયામ યા'ની તરાવીહ કી નમાઝ બડી એહમિયત કી હામિલ હે. ઉસકી બરકાત કા યે આલમ હે કે ઉસમેં એક નફલ કા ધવાબ ફર્જ કે બરાબર ઓર ફર્જ કા ધવાબ સત્તર ફરાઈઝ કે બરાબર કર દિયા જાતા હે.

(શુઅબુલ્ ઈમાન લિલ્ બયહકી: જિ:૩ પે: ૩૦૫, ફઝાઈલે શહરે રમઝાન, મિશકાતુલ્ મસાબીહ: જિ:૧ પે:૧૭૩, કિતાબુસ્સૌમ)

હુઝૂરે અકરમ ઈસ માહે મુબારક મેં કધરત સે ઈબાદત ફરમાતે થે, યુનાંયે ઉમ્મુલ્ મુઅમિનીન હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી હેં:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ شَدَّ مِئْزَرَهُ ثُمَّ لَمْ يَأْتِ

فِرَاشَهُ حَتَّى يَنْسَلِخَ. (شعب الإيمان للبيهقي ج 3 ص 310 فضائل شهر رمضان)

તર્જમા: જબ રમઝાન મુબારક આતા તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ કમરે હિમ્મત કસ લેતે, ઓર અપને બિસ્તર પર તશરીફ ન લાતે, યહાં તક કે રમઝાન ગુઝર જાતા, ઓર આખરી દસ દિનોં કે મુતઅદ્દિલક ફરમાતી હેં:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُجْتَهِدُ فِي الْعَشْرِ الْآخِرِ مَا لَا يُجْتَهِدُ فِي غَيْرِهِ.

(صحيح مسلم ج 1 ص 372 باب الاجتهاد في العشر الاواخر الخ)

તર્જમા: આપ ﷺ આખરી દસ દિનોં મેં જો કોશિશ ફરમાતે, વો બાકી દિનોં મેં ન ફરમાતે થે.

ઈસ લિયે ઈસ માહ મેં જિતની ભી ઝયાદહ સે ઝયાદહ ઈબાદત હો સકે, પૂરી હિમ્મત ઓર કોશિશ કરની ચાહિયે.

કિયામે રમઝાન યા'ની તરાવીહ કી નમાઝ આપ ને બીસ રકા'ત અદા ફરમાઈ હેં, ઉસ પર હઝરાતે ખુલફાએ રાશિદીન રદિ. હઝરત ઉમર રદિ., હઝરત ઉષ્માન રદિ., હઝરત અલી રદિ. દીગર સહાબએ કિરામ રદિ. તાબિઈને ઈઝામ રહ. અઈમ્મએ મુજતહિદીન રહ. હઝરાતે મશાઈખ રહ. વગૈરહ અમલ પૈરા રહે. ઈસ્લામી મમાલિક મેં ચોદહ સો સાલ સે ઈસી પર અમલ હોતા રહા હે, ઓર ઉમ્મતે મુસ્લિમહ કા ઈસી પર ઈજમાઅ વ ઈત્તિફાક હે. ચંદ અહાદીષ વ આધાર ઓર ફુકહાએ ઉમ્મત કી તસ્રીહાત નકલ કી જાતી હેં.

આં હઝરત ﷺ કા મુબારક અમલ:

આપ કિયામે રમઝાન બીસ રકા'ત ફરમાયા કરતે થે.

(૧) હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિ. ફરમાતે હેં:

خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ فَصَلَّى النَّاسَ أَرْبَعَةً وَعِشْرِينَ رُكْعَةً وَأَوْتَرَبِلَاثَةً. (تاريخ جرجان للسهمي ص 142)

તર્જમા: નબી ﷺ રમઝાનુલ મુબારક મેં એક રાત તશરીફ લાયે, ઓર લોગોં કો ચાર (ફર), બીસ રકા'ત (તરાવીહ) ઓર ત્રીન વિત્ર પઞ્હાયે.

(૨) હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રદિ. સે મરવી હે:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي فِي رَمَضَانَ عِشْرِينَ رُكْعَةً وَالْوُتْرَ. (مصنف ابن أبي شيبة ج 5 ص 225 كم يصلي في رمضان من ركعة؟، رقم 7774)

તર્જમા: રસૂલુલ્લાહ ﷺ રમઝાનુલ મુબારક મેં બીસ રકા'ત (તરાવીહ) ઓર વિત્ર પઞ્હાતે થે.

હઝરાતે ખુલફાએ રાશિદીન રદિ. કા અમલ:

હઝરાતે ખુલફાએ રાશિદીન મેં સે હઝરત ઉમર રદિ., હઝરત ઉષ્માન રદિ. ઓર હઝરત અલી રદિ. કે દૌરે મુબારક મેં તરાવીહ બીસ

રકા'ત હી પળી જાતી રહી હૈં. તસ્રીહાત પૈશ હૈં.

હઝરત ઉમર ફારુક રદિ.:

(۱) عَنْ أَبِي بَرْزَةَ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَمَرَ أَبِي بَرْزَةَ كَعْبًا أَنْ يُصَلِّيَ بِاللَّيْلِ فِي رَمَضَانَ فَقَالَ إِنَّ النَّاسَ يَصُومُونَ النَّهَارَ وَلَا يُحْسِنُونَ أَنْ يَقْرَءُوا فَلَوْ قَرَأْتَ الْقُرْآنَ عَلَيْهِمْ بِاللَّيْلِ فَصَلَّى بِهِمْ عَشْرِينَ رَكْعَةً.

(مسند احمد بن منيع بحواله اتحاف الخيرة المهرة للبوصيري ج 2 ص 424 باب في قيام رمضان، رقم

الحديث 2390)

તર્જમા: હઝરત ઉબય બિન કઅબ રદિ. સે રિવાયત હે કે હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિ.ને ઉન્હે હુકમ દિયા કે રમઝાન કી રાતોં મેં નમાઝ પળાયે. યુનાંયે ફરમાયા કે લોગ સારા દિન રોઝા રખતે હૈં, ઔર કિરાઅત અચ્છી તરહ નહીં કર સકતે.

અગર આપ રાત કો ઉન્હે (નમાઝ મેં) કુર્આન સુનાયે, તો બહોત અચ્છા હોગા. પસ! હઝરત ઉબય બિન કઅબ રદિ.ને ઉન્હે બીસ રકા'તેં પળાઈ.

(۲) عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ كَانُوا يَقُومُونَ عَلَى عَهْدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ بِعَشْرِينَ رَكْعَةً قَالَ وَكَانُوا يَقْرَأُونَ بِالْبَيِّنِينَ وَكَانُوا آيَتُونَ عَلَى عَصِيهِمْ فِي عَهْدِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ مِنْ شِدَّةِ الْقِيَامِ.

(السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 496 باب ما روى في عدد ركعات القيام في شهر رمضان)

તર્જમા: હઝરત સાઈબ બિન યઝીદ ફરમાતે હૈં કે હઝરત ઉમર રદિ. (ઔર હઝરત ઉષમાન રદિ.) કે ઝમાને મેં (સહાબએ કિરામ રદિ. બા જમાઅત) બીસ રકા'ત તરાવીહ પળતે થે, ઔર (કારી સાહિબાન) સો સો આયાત વાલી સૂરતેં પળતે થે, ઔર લોગ લખ્ખે કિયામ કી વજહ સે હઝરત ઉષમાન રદિ. કે દૌર મેં લાઠિયોં કા સહારા લેતે.

(۳) وَرَوَى مَالِكٌ مِنْ طَرِيقِ يَزِيدَ بْنِ حُصَيْفَةَ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ

عَشْرِينَ رَكْعَةً.

(فتح الباری لابن حجر ج 4 ص 321 باب فضل من قام رمضان، نیل الاوطار للشوکانی ج 3 ص 57، باب صلوة التراويح، تحت رقم الحديث 946)

تર્જما: ઈમામ માલિકને યઝીદ બિન ખુસૈફહ કે તરીક સે સાઈબ બિન યઝીદ કી રિવાયત નકલ કી હૈ કે અહ્દે ફારૂકી મેં બીસ રકા'ત તરાવીહ થીં.

(۴) قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرْظِيُّ كَانَ النَّاسُ يُصَلُّونَ فِي زَمَانِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي رَمَضَانَ عَشْرِينَ رَكْعَةً.

(قیام اللیل للمروزی ص 157 کتاب قیام رمضان، باب عدد الرکعات الخ)

તર્જમા: હઝરત મુહમ્મદ બિન કઅબ અલ્ કુરઝી (જો જલીલુલ્ કદ્દ તાબિઈ હેં) ફરમાતે હેં કે લોગ હઝરત ઉમર રદિ. કે દૌર મેં બીસ રકા'ત તરાવીહ પળહતે થે.

(۵) عَنْ يَزِيدَ بْنِ رُوْمَانَ أَنَّهُ قَالَ كَانَ النَّاسُ يَقُومُونَ فِي زَمَانِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي رَمَضَانَ بِثَلَاثٍ وَعَشْرِينَ رَكْعَةً.

(موطا امام مالک ص 98 ما جاء في قیام رمضان)

તર્જમા: યઝીદ બિન રુમાન કેહતે હેં કે લોગ (સહાબા રદિ. વ તાબિઈન) હઝરત ઉમર રદિ. કે ઝમાને મેં તેઈસ રકા'તેં પળહતે થે. (બીસ તરાવીહ ઔર તીન વિત્ર).

(۶) عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَمَرَ رَجُلًا يُصَلِّيَ بِهِمْ عَشْرِينَ رَكْعَةً. (مصنف ابن أبي شيبة ج 5 ص 223، کم یصلی فی رمضان من رکعة؟ رقم 7764)

તર્જમા: યહયા બિન સઈદ કેહતે હેં કે હઝરત ઉમર રદિ.ને એક આદમી કો હુકમ દિયા કે લોગોં કો બીસ રકા'ત પળહાયે.

(۷) عَنِ الْحَسَنِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ جَمَعَ النَّاسَ عَلَى أَبِي بِنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي قِيَامِ رَمَضَانَ فَكَانَ يُصَلِّيَ بِهِمْ عَشْرِينَ رَكْعَةً.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 211 باب القنوت فی الوتر)

તર્જમા: હઝરત હસન સે રિવાયત હૈ કે હઝરત ઉમર રદિ.ને લોગોં કો હઝરત ઉબય બિન કઅબ રદિ. કી ઈમામત પર જમા

ફરમાયા. વો લોગોં કો બીસ રકા'ત તરાવીહ કી નમાઝ પળહાતે થે.

(۸) عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ رضي الله عنه أَنَّ عُمَرَ رضي الله عنه أَمَرَ أَبِيًّا أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فِي رَمَضَانَ... فَصَلَّى بِهِمْ عِشْرِينَ رَكْعَةً.

(الاحاديث المختارة للمقدسى ج 3 ص 367 رقم الحديث 1161)

તર્જમા: હઝરત ઉબય બિન કઅબ રદિ. સે રિવાયત હે કે હઝરત ઉમર રદિ.ને ઉન્હેં હુકમ દિયા કે રમઝાન મેં લોગોં કો નમાઝ પળહાયેં, તો આપને ઉન્હેં બીસ રકા'ત પળહાર્થી.

(۹) عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ... كَانَ الْقِيَامُ عَلَى عَهْدِ عُمَرَ رضي الله عنه ثَلَاثَةً وَعِشْرِينَ رَكْعَةً. (مصنف عبد الرزاق ج 4 ص 201 باب قيام رمضان، رقم الحديث 7763)

તર્જમા: હઝરત સાઈબ બિન યઝીદ ફરમાતે હેં કે હઝરત ઉમર રદિ. કે દૌર મેં ત્રીન રકા'ત (વિત્ર) ઓર બીસ રકા'ત (તરાવીહ) પળહી જાતી થી.

હઝરત ઉષમાન બિન અફફાન રદિ.:

સચ્ચિદના ઉષમાન રદિ. કે દૌરે ખિલાફત મેં ભી તરાવીહ બીસ રકા'ત હી પળહી જાતી થી, જેસા કે હઝરત ઉમર રદિ. કે દૌર મેં થી. યુનાંચે હઝરત સાઈબ બિન યઝીદ ફરમાતે હેં:

كَانُوا يَقُومُونَ عَلَى عَهْدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ بِعِشْرِينَ رَكْعَةً قَالَ وَكَانُوا يَقْرَأُونَ بِالْمِئِينَ وَكَانُوا يَتَوَكَّؤُونَ عَلَى عَصِيٍّ لَهُمْ فِي عَهْدِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانٍ رضي الله عنه مِنْ شِدَّةِ الْقِيَامِ.

(السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 496 باب ما روى في عدد ركعات القيام في شهر رمضان)

તર્જમા: હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિ. કે દૌરે મુબારક મેં (સહાબા રદિ. વ તાબિઈન રહ.) બીસ રકા'ત તરાવીહ પળહા કરતે થે, ઓર કારી સો સો આયાત વાલી સૂરતેં પળહતે થે, ઓર લોગ લમ્બે કિયામ કી વજહ સે હઝરત ઉષમાન રદિ. કે દૌર મેં લાઠિયોં કા સહારા લેતે થે.

હઝરત અલી મુરતઝા રદિ.:

આપ રદિ. કે દોરે ખિલાફત મેં ભી તરાવીહ બીસ રકા'ત હી પળહી જાતી થી. દર્જે ઝેલ રિવાયાત સે યે બાત વાઝેહ મા'લૂમ હોતી હે.

(۱) حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ أَمَرَ الَّذِي يُصَلِّي بِالنَّاسِ صَلَاةَ الْقِيَامِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ أَنْ يُصَلِّيَ بِهِمْ عَشْرِينَ رَكْعَةً يُسَلِّمُ فِي كُلِّ رَكْعَتَيْنِ وَيُرَاقِبُ مَا بَيْنَ كُلِّ أَرْبَعٍ رَكْعَاتٍ فَيَرْجِعُ ذُو الْحَاجَةِ وَيَتَوَضَّأُ الرَّجُلُ وَأَنْ يُؤْتَرَ بِهِمْ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ حِينَ الْإِنْصِرَافِ.

(مسند الامام زيد ص 158-159 باب القيام في شهر رمضان)

તર્જમા: ઈમામ ઝેદ અપને વાલિદ ઝેનુલ્ આબિદીન સે, વો અપને વાલિદ હઝરત ઈમામ હુસૈન રદિ. સે રિવાયત કરતે હેં કે હઝરત અલી રદિ.ને જિસ ઈમામ કો રમઝાન મેં તરાવીહ પળહાને કા હુકમ દિયા, ઉસે ફરમાયા કે વો લોગોં કો બીસ રકા'ત પળહાયે, હર દો રકા'ત પર સલામ ફેરે. હર ચાર રકા'ત કે બાદ ઈતના આરામ કા વફફા દે કે હાજત વાલા ફારિગ હો કર વુઝૂ કર લે, ઓર સબસે આખિર મેં વિત્ર પળહાયે.

(۲) عَنْ أَبِي الْحُسَيْنِ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَمَرَ رَجُلًا يُصَلِّي بِهِمْ فِي رَمَضَانَ عَشْرِينَ رَكْعَةً. (مصنف ابن أبي شيبة ج 5 ص 223, كم يصلي في رمضان من ركعة؟ رقم الحديث 7763)

તર્જમા: હઝરત અબુલ્ હસનાઅ સે રિવાયત હે કે હઝરત અલી રદિ.ને એક શખ્સ કો હુકમ દિયા કે વો લોગોં કો રમઝાન મેં બીસ રકા'ત તરાવીહ પળહાયે.

(۳) عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ السُّلَمِيِّ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ دَعَا الْقُرَاءَ فِي رَمَضَانَ فَأَمَرَهُمْ رَجُلًا يُصَلِّي بِالنَّاسِ عَشْرِينَ رَكْعَةً وَكَانَ عَلَى يَوْتَرٍ بِهِمْ (السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 496 باب ما روى في عدد ركعات القيام في شهر رمضان)

તર્જમા: હઝરત અબૂ અબ્દુર્રહમાન અસ્સુલમી સે રિવાયત હે કે હઝરત અલી રદિ.ને રમઝાનુલ્ મુબારક મેં કારિયોં કો બુલાયા. ફિર

ઉનમ્ સે એક કારી કો હુકમ દિયા કે લોગોં કો બીસ રકા'ત પળ્હાયે, ઓર હઝરત અલી રદિ. ખુદ ઉન્હેં વિત્ર પળ્હાતે થે.

દીગર સહાબા રદિ. વ તાબિઈન રહ. કા અમલ:

હઝરાતે ખુલફાએ રાશિદીન રદિ. કે અલાવહ દીગર સહાબએ કિરામ રદિ. ઓર તાબિઈને કિરામ રહ. સે ભી બીસ રકા'ત તરાવીહ મન્કૂલ હે. જૈલ મેં ચંદ શખસિયાત કા અમલ પેશ કિયા જાતા હે કે ઉન્હોંને બીસ રકા'ત તરાવીહ પળ્હી, યા પળ્હાઈ હેં.

સયિદિના અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ.:

હઝરત જૈદ બિન વહબ ફરમાતે હેં:

كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي بِنَا فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فَيَنْصَرِفُ وَعَلَيْهِ لَيْلٌ قَالَ الْأَعْمَشُ: كَانَ يُصَلِّي عَشْرِينَ رَكْعَةً وَيُوتِرُ بِثَلَاثٍ.

(قيام الليل للمروزي ص 157 كتاب قيام رمضان, باب عدد الركعات الخ)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. રમઝાનુલ્ મુબારક મેં હમેં તરાવીહ પળ્હાતે થે, ઓર ઘર લૌટ જાતે, તો રાત અભી બાકી હોતી થી. હદીષ કે રાવી ઈમામ અઅમશ ફરમાતે હેં કે આપ રદિ. બીસ રકા'ત તરાવીહ ઓર ત્રીન રકા'ત વિત્ર પળ્હતે થે.

સયિદિના ઉબય બિન કઅબ રદિ.:

હઝરત હસન બસરી રહ. હઝરત અબ્દુલ અઝીઝ બિન રફીઅ સે રિવાયત કરતે હેં:

كَانَ أَبِي بَرْبَنْ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فِي رَمَضَانَ بِالْمَدِينَةِ عَشْرِينَ رَكْعَةً وَيُوتِرُ بِثَلَاثٍ. (مصنف ابن أبي شيبة ج 5 ص 224, كم يصلى في رمضان من ركعة؟ رقم 7766)

તર્જમા: હઝરત ઉબય બિન કઅબ રદિ. રમઝાન મેં લોગોં કો બીસ રકા'ત તરાવીહ ઓર ત્રીન રકા'ત વિત્ર પળ્હાતે થે.

હઝરત અતા બિન અબી રબાહ રહ.

આપ જલીલુલ્ કદ્ર તાબિઈ હેં. દો સો સહાબએ કિરામ રદિ. કી ઝિયારત કી હે. (તહ્જીબુત્ તહ્જીબ લિઈબિન હઝર: જિ:૪ પે: ૪૮૮) ફરમાતે હેં:

(مصنف ابن ابی شیبہ ج 5 ص 224، کم یصلی فی رمضان من رکعة؟ رقم 7770)

હઝરત ઈબ્રાહીમ નખઈ રહ્યો:

(તહ્મીબુત્ તહ્મીબ લિઈબિન હજર: જિ:૧ પે: ૧૬૮)

આપ ફરમાતે હૈં:

(كتاب الآثار برواية أبي يوسف ص 41 باب السهو، رقم الحديث 211)

તર્જમા:લોગ રમજાન મેં પાંચ તરવીહે (બીસ રકા'ત) પઞહતે થે.
હઝરત શુતૈર બિન શકુલ રહ.:

નામવર તાબિઈ હૈં. હઝરત અલી રદિ. કે શાર્ગિદ હૈં. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ., હઝરત ઉમ્મે હબીબહ રદિ. ઔર હઝરત હફ્સા રદિ. સે રિવાયત કી હૈ. (તહઝીબુત તહઝીબ લિઈબ્નિ હજરઃ જિ:૩ પે: ૧૩૮)

આપકે બારે મેં રિવાયત હે:

عَنْ شَتِيرِ بْنِ شَكْلٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ عَلِيٍّ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ يُؤَمِّمُهُمْ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ بِعَشْرَيْنِ رَكْعَةً وَيُؤْتِرُ بِثَلَاثٍ .

(السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 496 باب ما روى في عدد ركعات القيام في شهر رمضان)

તર્જમા: હઝરત શુતૈર બિન શકૂલ જો કે હઝરત અલી રદિ. કે શાર્ગિદોં મેં સે હેં, લોગોં કો રમઝાન મેં બીસ રકા'ત તરાવીહ ઔર તીન રકા'ત વિત્ર પઞ્હાતે થે.

હાજર અબુલ બખ્તરી રહ.:

એહલે કૂફા મેં અપના ઈલ્મી મકામ રખતે થે. આપ હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ., હઝરત ઉમર રદિ., હઝરત અબૂ સઈદ રદિ. વગૈરહ કે શાગિદ હૈં. (તહઝીબત તહઝીબ લિઈબ્નિ હજર: જિ:ર પે: ૬૭૯)

આપ કે બારે મેં રિવાયત હે:

أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي خُمُسَ تَرَوِيحَاتٍ فِي رَمَضَانَ وَيُؤْتِرُ بِثَلَاثٍ.

(મસ્નૂ અબી શીબે જ 5 વ 224, કમ યસલી ફી રમઝાન મં રકૅ? રફ 7768)

તર્જમા: આપ રમઝાન મેં પાંચ તરવીહે (યા'ની બીસ રકા'ત) ઓર ત્રીન વિત્ર પઢતે થે.

હઝરત સુવૈદ બિન ગફ્લહ રહ.:

આપ મશહૂર તાબિઈ હૈં. હઝરત અબૂ બકર રદિ. હઝરત ઉમર રદિ. હઝરત ઉમાન રદિ. હઝરત અલી રદિ. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. વગૈરહ સહાબા કી ઝિયારત કી હૈ, ઓર ઉનસે રિવાયત લી હૈ. (તહ્ઝીબુત્ તહ્ઝીબ લિઈબિન હજર: જિ:૩ પે: ૧૦૭)

આપકે બારે મેં અબુલ ખસીબ રહ. ફરમાતે હૈં:

كَانَ يُؤَمِّنَا سُؤْيِدُ بْنُ غَفْلَةَ فِي رَمَضَانَ فَيُصَلِّي خُمُسَ تَرَوِيحَاتٍ

عِشْرِينَ رَكْعَةً. (السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 496 باب ما روى في عدد ركعات القيام في شهر رمضان)

તર્જમા: હઝરત સુવૈદ બિન ગફ્લહ રહ. હમેં રમઝાન મેં પાંચ તરવીહે યા'ની બીસ રકા'ત તરાવીહ પઢાતે થે.

હઝરત ઈબ્ને અબી મુલૈકહ રહ.:

જલીલુલ્ કદ્દ તાબિઈ હૈં. ત્રીસ સહાબા રદિ. કી ઝિયારત સે મુશરર્ફ હુએ. (તહ્ઝીબુત્ તહ્ઝીબ લિઈબિન હજર: જિ:૩ પે: ૫૫૮)

આપકે મુતઅલિલક નાફેઅ બિન ઉમર રહ. કેહતે હૈં:

كَانَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ يُصَلِّي بِنَا فِي رَمَضَانَ عِشْرِينَ رَكْعَةً.

(મસ્નૂ અબી શીબે જ 5 વ 223, 224, કમ યસલી ફી રમઝાન મં રકૅ? રફ 7765)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને અબી મુલૈકહ રહ. હમેં રમઝાન મેં બીસ રકા'ત પઢાતે થે.

હઝરત સઈદ બિન જુબૈર રહ.:

આપ કિબારે તાબિઈન મેં સે હૈં. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ. હઝરત ઈબ્ને જુબૈર રદિ. હઝરત ઈબ્ને ઉમર રદિ. હઝરત અદી બિન

હાતિમ રદિ. વગૈરહ સહાબા સે રિવાયાત લી હૈં. એહલે કૂફા મેં ઈલ્મી મકામ રખતે થે. હજજાહ બિન યૂસુફ ને ઝુલ્મન કતલ ક્રિયા થા.

(તહઝીબુત્ તહઝીબ લિઈબિન હજર: જિ:૨ પે: ૬૨૫)

આપકે બારે મેં ઈસ્માઈલ બિન અબ્દુલ મલિક રહ. ફરમાતે હૈં:

كَانَ سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ يَوْمَنَا فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فَكَانَ يَقْرَأُ بِقِرَاءَتَيْنِ جَمِيعًا يَقْرَأُ لَيْلَةً بِقِرَاءَةِ ابْنِ مَسْعُودٍ فَكَانَ يُصَلِّيُ خَمْسَ تَرَوِيحَاتٍ.

(مصنف عبد الرزاق ج 4 ص 204 باب قيام رمضان, رقم الحديث 7779)

તર્જમા: હઝરત સઈદ બિન જુબૈર રહ. રમઝાન કે મહીને મેં હમારી ઈમામત કરવાતે થે. આપ દોનોં કિરાઅતેં પળહતે થે. એક રાત ઈબ્ને મસ્ઉદ રદિ. કી કિરાઅત પળહતે, (ઔર દૂસરી રાત હઝરત ઉષમાન રદિ. કી કિરાઅત) આપ પાંચ તરવીહે (યા'ની બીસ રકા'ત) પળહતે થે.

હઝરત અલી બિન રબીઅહ રહ.:

આપ હઝરત અલી રદિ. હઝરત મુગૈરહ બિન શઅબહ, હઝરત સમુરતુબ્નુ જુન્દુબ રદિ. વગૈરહ જલીલુલ્ કદ્ર સહાબા કે શાર્ગિદ હૈં.

(તહઝીબુત્ તહઝીબ લિઈબિન હજર: જિ:૪ પે: ૫૮૬)

હઝરત સઈદ બિન ઉબૈદ રહ. આપકે બારે મેં ફરમાતે હૈં:

أَنَّ عَلِيَّ بْنَ رَبِيعَةَ كَانَ يُصَلِّيُ بِهِمْ فِي رَمَضَانَ خَمْسَ تَرَوِيحَاتٍ وَيُؤْتِرُ بِثَلَاثٍ. (مصنف ابن أبي شيبة ج 5 ص 224 كم يصلى في رمضان من ركعة؟ رقم 7772)

તર્જમા: હઝરત અલી બિન રબીઅહ રહ. રમઝાનુલ્ મુબારક મેં પાંચ તરવીહે (યા'ની બીસ રકા'ત) ઔર ત્રીન વિત્ર પળહાયા કરતે થે.

હઝરાતે અઈમ્મએ અરબઅહ રહ.:

નબીએ અક્દસ ﷺ કી પાક સુન્નતોં ઔર ખુલફાએ રાશિદીન રદિ. કે મુકદ્દસ તરીકોં કી તદ્વીન જિસ જામિઅિય્યત ઔર તફ્સીલ કે સાથ હઝરાતે અઈમ્મએ અરબઅહને ફરમાઈ, યે મુકામ ઉમ્મત મેં કિસી ઔર કો નસીબ નહીં હુવા. ઈસી લિયે પૂરી ઉમ્મત ઉન્હી કી રેહનુમાઈ મેં પાક સુન્નતોં પર અમલ કર રહી હૈ. અઈમ્મએ અરબઅહ ભી બીસ

રકા'ત તરાવીહ કે કાઈલ થે, ઔર ઈમામ માલિક રહ. બીસ તરાવીહ ઔર સોલહ રકા'ત નફલ કે કાઈલ થે. તફ્સીલ પેશે ખિદમત હે.

ઈમામે અઅઝમ ઈમામ અબૂ હનીફહ રહ.:

(૧) અલ્લામહ ઈબ્ને રુશદ રહ. અપની મશહૂર કિતાબ "બિદાયતુલ્ મુજતહિદ" મેં લિખતે હેં કે ઈમામ અબૂ હનીફહ રહ. કે યહાં કિયામે રમઝાન બીસ રકા'ત હે. (બિદાયતુલ્ મુજતહિદ: જિ:૧ પે: ૨૧૪)

(૨) ઈમામ ફખરુદ્દીન કાઝી ખાન હનફી રહ. અપને ફતાવા મેં લિખતે હેં:

عَنْ أَبِي حَنِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ الْقِيَامُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ سُنَّةٌ ... كُلُّ لَيْلَةٍ

سِوَى الْوُتْرِ عَشْرِينَ رَكْعَةً خَمْسَ تَرَوِيحَاتٍ. (فتاوى قاضى خان ج 1 ص 112)

તર્જમા: ઈમામ અબૂ હનીફહ રહ. ફરમાતે હેં કે રમઝાન મેં હર રાત મેં બીસ રકા'ત યા'ની પાંચ તરવીહે વિત્ર કે અલાવહ પળના સુન્નત હે.

ઈમામ માલિક બિન અનસ રહ.:

ઈમામ માલિક રહ.ને એક કૌલ કે મુતાબિક બીસ રકા'ત તરાવીહ કો મુસ્તહ્સન કહા હે. યુનાંચે અલ્લામહ ઈબ્ને રુશદ માલિકી રહ. ફરમાતે હેં:

وَاخْتَارَ مَا لَكَ فِي أَحَدِ قَوْلَيْهِ... الْقِيَامَ بِعَشْرِينَ رَكْعَةً.

(بداية المجتهد ج 1 ص 214)

તર્જમા: હઝરત ઈમામ માલિક રહ.ને એક કૌલ મેં બીસ રકા'ત તરાવીહ કો પસંદ કિયા હે.

દૂસરા કૌલ છત્તીસ રકા'ત કા હે, જિનમેં બીસ રકા'ત તરાવીહ ઔર સોલહ રકા'ત નફલ થી.

ઈમામ મુહમ્મદ બિન ઈદ્રીસ શાફઈ રહ.:

(૧) આપ ફરમાતે હેં:

أَحَبُّ إِلَيَّ عَشْرُونَ... وَكَذَلِكَ يَقُومُونَ بِمَكَّةَ. (قيام الليل ص 159)

તર્જમા: મુજે બીસ રકા'ત તરાવીહ પસંદ છે, મકકા મેં ભી બીસ રકા'ત હી પળહતે હેં.

(૨) દુસરે મકામ પર ફરમાતે હેં:

وَهَكَذَا أَدْرَكْتُ بَيْلِدَنَا بِمَكَّةَ يُصَلُّونَ عِشْرِينَ رَكْعَةً.

(جامع الترمذی ج 1 ص 166 باب ما جاء في قيام شهر رمضان)

તર્જમા: મેંને અપને શહર મકકા મેં લોગોં કો તરાવીહ કી બીસ રકા'ત નમાઝ પળહતે પાયા.

ઈમામ અહમદ બિન હમ્બલ રહ.:

હમ્બલી ફિકહ કે મુસ્તાઝ તર્જમાન ઈમામ ઈબ્ને કુદામહ હમ્બલી રહ. લિખતે હેં:

وَالْمُخْتَارُ عِنْدَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ فِيهَا عِشْرُونَ رَكْعَةً وَبِهَذَا قَالَ الثَّوْرِيُّ

وَأَبُو حَنِيفَةَ وَالشَّافِعِيُّ (المغنى لابن قدامة ج 2 ص 366, مسألة 247)

તર્જમા: ઈમામ અબુ અહ્મદ હાહાહ (અહમદ બિન હમ્બલ રહ.) કે નઝદીક મુખ્તાર ઓર રાજેહ બીસ રકા'ત તરાવીહ હે, ઓર ઈમામ સુફિયાન ધૌરી, ઈમામ અબૂ હનીફહ ઓર ઈમામ શાફઈ રહ. ભી બીસ રકા'ત હી કે કાઈલ હેં.

હઝરાતે મશાઈખે ઈજામ રહ.:

ઉમ્મતે મુસ્લિમહ મેં જો મશાઈખ ગુઝરે હેં, ઉનકા અમલ વ અખ્લાક, કિર્દાર વ સીરત ઈસ ઉમ્મત કે લિયે મશઅલે રાહ હે. ઉનકી ઝિંદગી પર નઝર ડાલી જાએ, તો વો ભી બીસ રકા'ત પર અમલ પૈરા નઝર આતે હેં, જો યકીનન્ બીસ રકા'ત કિયામે રમઝાન કી દલીલ હે. ચંદ મશહૂર મશાઈખે ઈજામ કી તસ્રીહાત પૈશે ખિદમત હેં:

શેખ અબૂ હામિદ મુહમ્મદ ગઝાલી રહ.:

આપ રહ. ફરમાતે હેં:

الَّتِراوُحُ وَ هِيَ عِشْرُونَ رَكْعَةً وَ كَيْفِيَّتُهَا مَشْهُورَةٌ وَ هِيَ سُنَّةٌ

مَوْكَدَّةٌ. (احياء العلوم ج 1 ص 242, 243)

તર્જમા: તરાવીહ બીસ રકા'ત હેં, જિનકા તરીકા મઅરૂફ વ મશહૂર હે, ઓર યે સુન્નતે મુઅકિદહ હેં.

શૈખ અબ્દુલ કાદિર જીલાની રહ.:

આપ રહ. અપની મશહૂર કિતાબ "ગુન્યતુત્ તાલિબીન" મેં તરાવીહ સે મુતઅલ્લિક ફરમાતે હેં:

صَلَاةُ التَّرَاوِيحِ سُنَّةُ النَّبِيِّ ﷺ وَهِيَ عِشْرُونَ رَكْعَةً.

(غنية الطالبين ص 267-268)

તર્જમા: તરાવીહ કી નમાઝ નબી ﷺ કી સુન્નતે મુબારકહ હે, ઓર યે બીસ રકા'ત હે.

શૈખ ઈમામ અબ્દુલ્ વહ્હાબ શઅરાની રહ.:

મશહૂર મુહદ્દિષ, ફકીહ ઓર સિલ્સિલએ તસવ્વુફ મેં એક ખાસ મુકામ કે માલિક થે. અપની મશહૂરે ઝમાના કિતાબ "અલ્ મીઝાનુલ્ કુબ્રા" મેં તહરીર ફરમાતે હેં:

التَّرَاوِيحُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ عِشْرُونَ رَكْعَةً. (الميزان الكبيرى ص 153)

તર્જમા: તરાવીહ કી નમાઝ રમઝાનુલ્ મુબારક મેં બીસ રકા'ત હે.

હરમેન શરીફેન મેં બીસ રકા'ત તરાવીહ:

હરમે મકકા વ હરમે મદીના મેં ચોદહ સો સાલ સે બીસ રકા'ત સે કમ તરાવીહ પઞહના ધાબિત નહીં, બલકે બીસ રકા'ત હી મુતવારિષ વ મુતવાતિર અમલ રહા હે. યુનાંચે મસ્જિદે નબવી કે મશહૂર મુદરિસ ઓર મદીના મુનવ્વરહ કે સાબિક કાઝી શૈખ અતિય્યહ સાલિમને મસ્જિદે નબવી મેં નમાઝે તરાવીહ કી ચોદહ સો સાલહ તારીખ પર "અત્તરાવીહ અફ્ષરુ મિન્ અલ્ફિ આમિન્" કે નામ સે એક મુસ્તકિલ્ કિતાબ તાલીફ ફરમા કર ધાબિત કિયા હે કે ચોદહ સો સાલહ મુદ્દત મેં બીસ રકા'ત મુતવાતિર અમલ હે, ઈસસે કમ ધાબિત નહીં.

જામિઅહ ઉમ્મુલ્ કુરા મકકા મુકર્રમહ કી તરફ સે "કુલિયતુશ્ શરીઅતુ વદ્દિરાસાતુલ્ ઈસ્લામિય્યતુ મક્કતુલ્ મુકર્રમહ" કે ઉસ્તાદ

શૈખ મુહમ્મદ અલી સાબૂની રહ. કા એક રિસાલહ "અલ્ હુદન નબવિયુસ્સહીહુ ફી સલાતિત્ તરાવીહ" કે નામ સે શાયેઅ ક્રિયા ગયા હે. જિસમેં શૈખ સાબૂની રહ.ને ખિલાફતે રાશિદહ કે ઝમાને સે લે કર સઉદી હુકૂમત કે ઝમાને તક મકકા મુકર્રમહ ઔર મસ્જિદે હરામ મેં હમેશા બીસ રકા'ત તરાવીહ પઢે જાને કા ષબૂત દિયા હે.

તરાવીહ મેં કુઆને કરીમ ખતમ કરના સુન્નત હે:

(۱) عَنْ أَبِي عُمَرَ النَّهْدِيِّ قَالَ دَعَا عُمَرُ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِغُلَامٍ قَرَاءٍ فَاسْتَقْرَأَهُمْ فَأَمَرَ أَسْرَعَهُمْ قِرَاءَةً أَنْ يَقْرَأَ لِلنَّاسِ ثَلَاثِينَ آيَةً وَأَمَرَ أَوْسَطَهُمْ أَنْ يَقْرَأَ خَمْسًا وَعِشْرِينَ وَأَمَرَ أَبْطَاهُمْ أَنْ يَقْرَأَ لِلنَّاسِ عِشْرِينَ آيَةً.

(السنن الكبرى للبيهقي ج 2 ص 497 باب قدر قرائتهم في قيام شهر رمضان, مصنف ابن أبي شيبة ج 5 ص 220, 221, في صلاة رمضان, رقم 7754)

તર્જમા: હઝરત અબૂ ઉષ્માન નહ્દી રહ. ફરમાતે હેં કે હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિ.ને ત્રીન કુર્આ કો બુલાયા ઔર ઉનકી કિરાઅત સુની, તો તેઝ કિરાઅત કરનેવાલે કો હુકમ દિયા કે (તરાવીહ મેં) લોગોં કો (હર રકા'ત મેં) ત્રીસ આયાત પઢાવે. મા'મૂલી તેઝ પઢને વાલે કો પચ્ચીસ આયાત ઔર આહિસ્તા પઢને વાલે કો બીસ આયાત પઢને કા હુકમ દિયા.

(۲) عَنِ الْحَسَنِ قَالَ مَنْ أَمَرَ النَّاسَ فِي رَمَضَانَ فَلْيَأْخُذْ بِهِمُ الْبُسْرَ فَإِنْ كَانَ بَطِئًا الْقِرَاءَةَ فَلْيُخْتِمِ الْقُرْآنَ خَتْمَةً وَإِنْ كَانَ قِرَاءَتُهُ بَيْنَ ذَلِكَ فَخَتْمَةً وَنِصْفٌ فَإِنْ كَانَ سَرِيعَ الْقِرَاءَةِ فَمَرَّتَيْنِ.

(مصنف ابن أبي شيبة ج 5 ص 222, في صلاة رمضان, رقم 7761)

તર્જમા: હઝરત હસન બસ્રી રહ. ફરમાતે હેં કે જો શખ્સ રમઝાન મેં લોગોં કો તરાવીહ કી નમાઝ પઢાવે. વો ઉનસે આસાની કા મા'મલા કરે. અગર ઉસકી કિરાઅત આહિસ્તા હો, તો એક કુઆન ખતમ કરે, દરમિયાની હો, તો દેઢ ઔર અગર તેઝ હો, તો ફિર દોબાર

કુર્આન કા ખતમ કરે.

(૩) وَعَنْ أَبِي حَنِيفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ يَخْتِمُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ إِحْدَى وَ
سِتِّينَ خُتْمَةً ثَلَاثِينَ فِي الْأَيَّامِ وَثَلَاثِينَ فِي اللَّيَالِي وَوَاحِدَةً فِي التَّرَاوِيحِ.

(فتاوى قاضى خان ج 1 ص 112)

તર્જમા: ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફહ રહ. કે બારે મેં મરવી હે
કે આપ રમઝાનુલ્ મુબારક મેં એકસઠ કુર્આને મજીદ ખતમ કરતે થે,
તીસ દીન મેં, ઔર તીસ રાત મેં, ઔર એક તરાવીહ મેં.

(૪) قَالَ الْإِمَامُ الْفَقِيهُ الْمُفْتِي مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْحَصَكْفِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
(وَالْحُتْمُ) مَرَّةً سُنَّةً وَمَرَّتَيْنِ فَضِيلَةٌ وَثَلَاثًا أَفْضَلُ (وَلَا يُتْرَكُ) الْحُتْمُ

(لِكَسْلِ الْقَوْمِ). (الدر المختار ج 2 ص 601, باب التراويح)

તર્જમા: મશહૂર ફકીહ વ મુફતી ઈમામ મુહમ્મદ બિન અલી
હસ્કફી રહ. ફરમાતે હેં કે તરાવીહ મેં એક બાર ખતમ કરના સુન્નત હે,
દો બાર બાઈથે ફઝીલત ઔર તીન બાર અફઝલ હે, કૌમ કી સુસ્તી કી
વજહ સે ઉસે તર્ક ન કિયા જાયે.

(૫) ફતાવા આલમગિરિયહ મેં હે:

السُّنَّةُ فِي التَّرَاوِيحِ إِنَّهَا هِيَ الْحُتْمُ مَرَّةً فَلَا يُتْرَكُ لِكَسْلِ الْقَوْمِ.

(فتاوى عالمگیری ج 1 ص 130)

તર્જમા: તરાવીહ મેં એક બાર ખતમે કુર્આન કરના સુન્નત હે,
લોગોં કી કાહિલી કી વજહ સે તર્ક ન કિયા જાયે.

નમાઝે જનાઝહ

જનાઝહ કી નમાઝ કા તરીકા:

જનાઝહ કી નમાઝ મેં ચાર તક્બીરેં હેં. પેહલી તક્બીર કે બાદ અલ્લાહ તઆલા કી હમ્દો ષના, દૂસરી કે બાદ નબીએ કરીમ પર દુરૂદ શરીફ, તીસરી કે બાદ મયિત કે લિયે દુઆ ઓર ચોથી કે બાદ સલામ ફેરા જાતા હૈ.

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ وَخَرَجَ بِهِمْ إِلَى الْمَصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ عَلَيْهِمْ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ. (صحيح البخارى ج 1 ص 178 باب التكبير على الجنازة اربعاً)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને નજાશી કી વફાત કી ખબર દી, જિસ દિન વો ફૌત હુયે થે. આપ ﷺ સહાબએ કિરામ કો લે કર ઈદગાહ પહૂંચે, ઉનકી સફ બંદી કી, ઓર આપ ﷺ ને ચાર તક્બીરેં કરી.

(۲) عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ التَّكْبِيرَةُ الْأُولَى عَلَى الْمَيِّتِ ثَنَاءٌ عَلَى اللَّهِ وَالثَّانِيَّةُ صَلَاةٌ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَالثَّالِثَةُ دُعَاءُ لِلْمَيِّتِ وَالرَّابِعَةُ تَسْلِيمٌ. (مصنف عبد الرزاق ج 3 ص 316 باب القراءة والدعاء في الصلاة على الميت، رقم 6462)

તર્જમા: મશહૂર તાબિઈ ઈમામ શઅબી રહ. ફરમાતે હેં: "મયિત કે જનાઝે પર પેહલી તક્બીર કે બાદ ષના, દૂસરી તક્બીર કે બાદ નબીએ અકરમ ﷺ પર દુરૂદ, જબકે તીસરી તક્બીર કે બાદ મયિત કે લિયે દુઆ, ઓર ચોથી તક્બીર કે બાદ સલામ ફેરા જાતા હૈ."

(۳) عَنْ إِبْرَاهِيمَ النَّخَعِيِّ رضي الله عنه قَالَ الْأُولَى الثَّنَاءُ عَلَى اللَّهِ وَالثَّانِيَّةُ صَلَوةٌ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَالثَّالِثَةُ دُعَاءُ لِلْمَيِّتِ وَالرَّابِعَةُ سَلَامٌ تُسَلَّمُ. (كتاب الآثار لابن حنيفة برواية الامام محمد ص 48 باب الصلوة على الجنازة رقم 238)

તર્જમા: જલીલુલ્ કદ્ર તાબિઈ હઝરત ઈબ્રાહીમ નખ્દી રહ.

ફરમાતે હૈં: " જનાઝહ કી નમાઝ મેં પેહલી તકબીર કે બાદ અલ્લાહ કી હમ્દો ધના, દૂસરી કે બાદ નબીએ અકરમ ﷺ પર દુરૂદ, તીસરી કે બાદ મયિત કે લિયે દુઆ ઓર ચોથી કે બાદ સલામ ફેરા જાતા હૈ."

ધના:

(۱) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ قَالَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.
(سنن النسائي ج 1 ص 143 باب نوع آخر من الذكر)

તર્જમા: હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિ. ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જબ નમાઝ શુરૂઆ ફરમાતે તો "સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ વબિહમ્દિક" આખિર તક પઢતે થે.

(૨) હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. કી રિવાયત મેં ધના મેં "વજલ્લ ધનાઉક" કે અલ્ફાઝ ભી આયે હૈં:

إِنَّ مِنْ أَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنْ يَقُولَ الْعَبْدُ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.
(مسند الفردوس لابی شجاع الدیلمی ج 1 ص 214 رقم الحديث 819)

તર્જમા: બંદે કા વો કલામ જો અલ્લાહ તઆલા કો બહોત મહૂબૂબ હૈ, વો યે હૈ કે બંદા કહે:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ.

તર્જમા: એ અલ્લાહ! તુ શરીકોં સે પાક હૈ, મેં તેરી તારીફ કરતા હું, તેરા નામ બરકતવાલા હૈ, તેરી શાન સબસે ઉંચી હૈ, તેરી તારીફ બુલંદ હૈ, ઓર તેરે સિવા કોઈ ઈબાદત કે લાઈક નહીં.

દુરૂદ શરીફ:

જનાઝહ પઢનેવાલે કો દૂસરી તકબીર કે બાદ દુરૂદ શરીફ પઢના ચાહિયે, અફઝલ દુરૂદ દુરૂદે ઈબ્રાહીમી હૈ. અગર ઉસકે

અલાવહ કોઈ ઔર પળના ચાહે, તો પળ સકતા હે. અહાદીષે મુબારકહ મેં નમાઝે જનાઝહ કે લિયે લફ્ઝ બ લફ્ઝ કોઈ દુરુદ મુકરર નહીં હે.

મયિત કે લિયે દુઆ:

અગર મયિત બાલિગ હે તો ઉસકે લિયે દુઆ યે હે:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، اَللّٰهُمَّ مَنْ اَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَاحْيِهِ عَلَى الْاِسْلَامِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْاِيْمَانِ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 198 باب ما يقول في الصلوة على الميت، مصنف عبدالرزاق ج 3 ص 313 باب القراءة والدعاء في الصلوة على الميت رقم 6447)

તર્જમા: એ અલ્લાહ! હમારે જિન્દોં કો બખ્શ દે, હમારે હાઝિર ઔર ગાઈબ કો બખ્શ દે, હમારે છોટોં ઔર બડોં કો બખ્શ દે, હમારે મદોં ઔર ઔરતોં કો બખ્શ દે. એ અલ્લાહ! હમ મેં સે જિસકો જિંદા રખ્ખે, તુ ઈસ્લામ પર જિંદા રખ, ઔર જિસકો મૌત દે, તો ઈમાન કી હાલત મેં મૌત દે.

અગર મયિત નાબાલિગ હો તો:

હદીષ મેં આયા હે:

وَالسَّقَطُ يُصَلَّى عَلَيْهِ وَيُدْعَى لَوَالِدَيْهِ بِالْمَغْفِرَةِ وَالرَّحْمَةِ

તર્જમા: નાબાલિગ કી નમાઝે જનાઝહ અદા કી જાએ, ઔર ઉસકે વાલિદૈન કે લિયે મગ્ફિરત ઔર રહમત કી દુઆ કી જાએ. હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. નાબાલિગ મયિત કી નમાઝે જનાઝહ મેં યે દુઆ પળતે થે:

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا سَلَفًا وَفَرَطًا وَذُخْرًا.

(السنن الكبرى للبيهقي ج 4 ص 10 باب السقط يغسل ويكفن ويصلى عليه)

ઈસી તરહ કે અલ્ફાઝ હઝરત હસન બસરી રહ. સે ભી મન્ફૂલ હે. (સહીહ બુખારી: જિ:૧ પે: ૧૭૮ બાબુ કિરાઅતિ ફતિહતિલ્ કિતાબ અલલ્ જનાઝહ)

ચૂંકે હદીષ મેં કોઈ ખાસ દુઆ મુકરર નહીં કી ગઈ, ઔર હઝરાતે સલફે સાલિહીન સે ભી મુખ્તલિફ અલ્ફાઝ મરવી હેં, ઈસી લિયે ફુકહા ને તમામ રિવાયાત કે પેશે નઝર એક જામેઅ દુઆ ઝિક્ર ફરમાઈ હે:

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَّاجْعَلْهُ لَنَا اَجْرًا وَّذُخْرًا وَّاجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَّمُشَفَّعًا.

(الهداية مع نصب الراية ج 2 ص 279 فصل في الصلاة على الميت، المحيط البرهاني ج 2 ص 328 الفصل الثاني والثلاثون في الجنائز، كنز الدقائق للنسفي مع البحر الرائق ج 2 ص 322 فصل السلطان احق بصلاته)

તર્જમા: એ અલ્લાહ! બરચે કો હમારા પેશરવ બના દે, ઔર ઉસે હમારે લિયે બાઈષે અજૂર બના, ઉસે હમારે લિયે સિફારિશ કરને વાલા બના, ઔર ઉસકી સિફારિશ કબૂલ ફરમા.

અગર નાબાલિગ બરચી કા જનાઝહ હો તો ઈસી દુઆ મેં "شَافِعَةً" કી જગહ "شَافِعًا وَمُشَفَّعًا" ઔર "اجْعَلْهَا" કી જગહ "اجْعَلْهُ" કી જગહ "وَمُشَفَّعًا" કહે.

ફાયદા: અહાદીષ મેં ચૂંકે મુખ્તલિફ દુઆએ મરવી હેં, ઈસ લિયે ફુકહાને તસ્રીહ કી હે કે અગર યે દુઆએ યાદ ન હો તો જો ચાહે દુઆ કર લે.

فَإِنْ كَانَ لَا يُحْسِنُ يَأْتِي بِأَيِّ دُعَاءٍ شَاءَ.

(الفتاوى الهندية ج 1 ص 164 الصلوة على الميت)

તર્જમા: અગર યે દુઆએ અચ્છી તરહ ન માંગ સકે, તો જો ચાહે દુઆ માંગે.

સલામ:

(١) وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلُّوا عَلَى النَّجَاشِيِّ، سَمَّاهَا صَلَوةً لَيْسَ فِيهَا رُكُوعٌ وَلَا سُجُودٌ وَلَا يُتَكَلَّمُ فِيهَا وَفِيهَا تَكْبِيرٌ وَتَسْلِيمٌ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 176 باب سنة الصلوة على الجنابة)

તર્જમા: રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે નજાશી રહ. પર

નમાઝ પળહો. આપ ﷺ ને જનાઝહ કો નમાઝ કહા, જિસમેં રુકૂઅ હૈ, ન સજદા ઓર ન હી ગુફતગુ કી જાતી હૈ. ઈસમેં તો તકબીરાત ઓર સલામ ફેરના હોતા હૈ.

(૨) હઝરત ઈબ્રાહીમ હિજરી રહ. બયાન કરતે હેં:

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબી અવ્ફા રદિ.ને અપની બેટી કા જનાઝહ પળહાયા, ઓર ચાર તકબીરેં કરી.

”ثُمَّ سَلَّمَ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ“

(السنن الكبرى للبيهقي ج 4 ص 43 باب من قال يسلم عن يمينه وعن شماله)

તર્જમા: ફિર અપને દાયેં તરફ ઓર બાયીં તરફ સલામ ફેરા.

(૩) હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. ફરમાતે હેં:

التَّسْلِيمُ عَلَى الْجَنَازَةِ مِثْلُ التَّسْلِيمِ فِي الصَّلَاةِ.

(السنن الكبرى للبيهقي ج 4 ص 43 باب من قال يسلم عن يمينه وعن شماله، التلخيص الحبير لابن حجر ج 2 ص 124 رقم 771)

તર્જમા: જનાઝે કા સલામ દૂસરી નમાઝોં કે સલામ કી તરહ હૈ.

નમાઝે જનાઝહ મસ્જિદ મેં ન પળહા જાએ:

(١) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ

فِي الْمَسْجِدِ فَلَا شَيْءَ لَهُ.

(سنن ابى داؤد ج 2 ص 98 باب الصلوة على الجنازة فى المسجد، سنن ابن ماجه ج 1 ص 109 باب ماجاء فى الصلوة على الجنازة فى المسجد، مصنف عبدالرزاق ج 3 ص 344 باب الصلاة على الجنازة فى المسجد رقم 6606)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ

ﷺ ને ફરમાયા: જિસને મસ્જિદ મેં નમાઝે જનાઝહ પળહી, ઉસકે લિયે કોઈ અજર નહીં.

(٢) عَنْ كَثِيرِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَأَعْرِفَنَّ مَا صَلَّيْتُ عَلَى جَنَازَةٍ فِي

الْمَسْجِدِ. (مصنف عبدالرزاق ج 3 ص 344 باب الصلاة على الجنازة فى المسجد رقم 6607)

તર્જમા: હઝરત કધીર બિન અબ્બાસ ફરમાતે હેં: મેં ખૂબ જાનતા

હું કે (નબી ﷺ કે ઝમાને મેં) કિસી ભી જનાઝે પર નમાઝ મસ્જિદ મેં નહીં પળી ગઈ.

નમાઝે જનાઝહ મેં સિફ પેહલી તકબીર મેં રક્ઝે યદેન કરના:

(૧) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَبَّرَ عَلَى الْجَنَازَةِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ

فِي أَوَّلِ تَكْبِيرَةٍ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 206 باب ماجاء في رفع اليدين على الجنازة، سنن الدار قطنی ج 2 ص 75 کتاب الجنائز، باب وضع اليمنى على اليسرى الخ)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને નમાઝે જનાઝહ કે લિયે તકબીર કહી, ઓર અપને હાથ પેહલી તકબીર કે વકત ઉઠાયે.

(૨) عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ عَلَى

الْجَنَازَةِ فِي أَوَّلِ تَكْبِيرَةٍ ثُمَّ لَا يَعُودُ.

(سنن الدار قطنی ج 2 ص 75 کتاب الجنائز، باب وضع اليمنى على اليسرى الخ)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ. સે મરૂવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ નમાઝે જનાઝહ મેં સિફ પેહલી તકબીર કે વકત રક્ઝે યદેન કરતે થે, ફિર દોબારા નહીં કરતે થે.

(૩) عَنْ مُوسَى بْنِ دَهْقَانَ قَالَ رَأَيْتُ أَبَانَ بْنَ عُثْمَانَ يُصَلِّي عَلَى

الْجَنَازَةِ فَكَبَّرَ أَرْبَعًا يَرَفَعُ يَدَيْهِ فِي أَوَّلِ التَّكْبِيرَةِ.

(جزء رفع اليدين للبخاري ص 156 رقم 186)

તર્જમા: મૂસા બિન દહ્કાન કેહતે હૈં કે મેંને અમીરે મદીના અબાન બિન ઉષ્માન કો દેખા કે ઉન્હોંને નમાઝે જનાઝહ પળહાઈ, ચાર તકબીરેં કહીં ઓર પેહલી તકબીર મેં રક્ઝે યદેન કિયા.

નમાઝે જનાઝહ આહિસ્તા પળહના યાહિયે:

(૧) હઝરત અબૂ ઉમામહ બિન સહલ સે નમાઝે જનાઝહ કા સુન્નત તરીકા મરૂવી હૈ, ઉસમેં યે અલ્ફાઝ હૈં:

“سِرًّا فِي نَفْسِهِ” (السنن الكبرى للبيهقي ج 4 ص 39 باب القراءة في صلاة الجنازة)

તર્જમા: નમાઝે જનાઝહ આહિસ્તા દિલ મેં પઘડા જાએ.

(૨) عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَا أَبَاحَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَا أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَلَا عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي شَيْءٍ مَا أَبَاحُوا فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْمَبِيتِ -

(سنن ابن ماجه ج 1 ص 108 باب ماجاء في الدعاء في الصلاة على الجنابة)

તર્જમા: હઝરત જાબિર રદિ. ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ હઝરત અબૂ બકર રદિ. ઔર હઝરત ઉમર રદિ.ને હમારે લિયે નમાઝે જનાઝહ મેં કોઈ ચીઝ મુકરર નહીં ફરમાઈ.

ઈસ હદીષ કે બારે મેં હાફિઝ ઈબ્ને હજર અસ્કલાની રહ. ફરમાતે હેં:

وَالَّذِي وَقَفْتُ عَلَيْهِ بِأَخٍ آتَى جَهَرَ فَأَلَّهُ أَعْلَمُ -

(التلخيص الحبير لابن حجر ج 2 ص 123 رقم 771)

તર્જમા: જહાં તક મેરી મા'લૂમાત હેં, તો (હદીષ કે લફ્ઝ) "بَاخ" કા મઅના "جَهَرَ" હે.

મતલબ યે હે કે આં હઝરત ﷺ, હઝરત અબૂ બકર રદિ. ઔર હઝરત ઉમર રદિ.ને નમાઝે જનાઝહ બુલંદ આવાઝ સે નહીં પઘડી.

નમાઝે જનાઝહ કે મુત્તસિલ બાદ ઈજતિમાઈ દુઆ પાબિત નહીં

નમાઝે જનાઝહ બઝાતે ખુદ દુઆ હે, ઉસકે મુત્તસિલ બાદ ઈજતિમાઈ દુઆ કરના પાબિત નહીં. ઈસ લિયે ફુકહા વ મુહદ્દિષીનને ઈસસે મના ફરમાયા હે. ચંદ તસ્વીહાત પેશે ખિદમત હેં:

(૧) શારિહે મિશકાત, સુલ્તાનુલ્ મુહદ્દિષીન મુલ્લા અલી કારી રહ. ફરમાતે હેં:

وَلَا يَدْعُو بَعْدَ صَلَاةِ الْجَنَازَةِ لِأَنَّهُ يَشْبَهُ الزِّيَادَةَ فِي صَلَاةِ الْجَنَازَةِ -

(المراقبة على المشكورة ج 4 ص 149, باب المشى بالجنابة)

તર્જમા: નમાઝે જનાઝહ કે બાદ મયિત કે લિયે દુઆ ન માંગે, ઈસ લિયે કે યે નમાઝે જનાઝહ મેં ઝયાદતી કે મુશાબેહ હે.

(૨) મશહૂર ફકીહ શૈખ અલ્લામહ મુહમ્મદ બિન મુહમ્મદ બિન

શિહાબ બઝૂઝાઝી રહ. ફરમાતે હૈં:

لَا يَقُومُ بِالْدُّعَاءِ بَعْدَ صَلَاةِ الْجَنَازَةِ لِأَنَّهُ دَعَاءُ مَرَّةٍ

(الفتاوى البزازية ج 1 ص 72)

તર્જમા: નમાઝે જનાઝહ કે બાદ દુઆ કે લિયે ન ઠેહરે, કયૂંકે ઉસને એક મરતબા દુઆ કર લી હૈ.

ગાઈબાના નમાઝે જનાઝહ જાઈઝ નહીં:

નમાઝે જનાઝહ કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે મયિત સામને હો. અગર મયિત સામને ન હો તો ગાઈબાના નમાઝે જનાઝહ જાઈઝ નહીં હૈ. ઈસ લિયે આં હઝરત صلی اللہ علیہ وسلم કે મુબારક ઝમાને સે અબ તક ઉમ્મત કા મુતવાતિર અમલ યહી રહા હૈ કે મયિત જનાઝહ પળહને વાલે કે સામને હોતી હૈ.

ઈસ ઝિમ્ન મેં એક અમ્મ કી વઝાહત ઝરૂરી હૈ કે નબી صلی اللہ علیہ وسلم ને જો હઝરત અસ્મહા નજજાશી રહ. કા જનાઝહ પળહાયા થા, ઉસકી હકીકત કયા થી? આયા યે ગાઈબાના થા યા નહીં?

ઈસ બારે મેં તમામ રિવાયાત સામને રખતે હુએ યે બાત મા'લૂમ હોતી હૈ કે યે નમાઝે જનાઝહ ગાઈબાના નહીં થા, બલકે આં હઝરત صلی اللہ علیہ وسلم કે સામને મુઅજિઝતન્ હઝરત નજજાશી રહ. કી મયિત રખ દી ગઈ થી, ઓર હઝરાતે સહાબએ કિરામ રદિ. ભી યહી તસવ્વુર કર રહે થે કે જનાઝહ સામને હૈ, ચંદ રિવાયાત ઓર મુહકિકીન કી તસ્રીહાત પેશ કી જાતી હૈં.

(۱) عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ أَخَاكُمْ النَّجَاشِي تَوَفِّي فَصَلُّوا عَلَيْهِ قَالَ فَصَفَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَصَفَّفْنَا خَلْفَهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ وَمَا نَحْسِبُ الْجَنَازَةَ إِلَّا مَوْضُوعَةً بَيْنَ يَدَيْهِ.

(مسند احمد ج 15 ص 98 رقم 19890)

તર્જમા: હઝરત ઈમરાન બિન હુસૈન રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلم ને ખબર દી કે તુમહારા ભાઈ નજજાશી ફૌત હો ગયા

હે. ઉસ પર જનાઝહ પળહો. યુનાંચે આપ ﷺ આગે ખડે હુએ, ઔર હમને પીછે સફ બાંધ લી. આપ ﷺ ને ઉન પર નમાઝ પળહાઈ. હમ યહી ગુમાન કરતે થે કે જનાઝહ આપ ﷺ કે સામને હે.

(૨) એક રિવાયત મેં યે અલ્ફાઝ હેં:

وَهُمْ لَا يَظُنُّونَ إِلَّا أَنَّ جَنَازَتَهُ بَيْنَ يَدَيْهِ.

(صحیح ابن حبان ص 872 باب ذکر البیان بان المصطفیٰ ﷺ نعى الى الناس النجاشی الخ، رقم 3102، التمهيد لابن عبد البر ج 3 ص 140 تحت رقم 145، الاستذکار لابن عبد البر ج 3 ص 28 کتاب الجنائز)

તર્જમા: સહાબએ કિરામ રહિ. યહી ગુમાન કર રહે થે કે જનાઝહ આપ ﷺ કે સામને હે.

(૩) યે આપ ﷺ કી ખુસૂસિયત થી કે મુઅજિઝતન્ આપ ﷺ કે સામને દૂર કી અશ્યા બિલા હાઈલ સામને પેશ કર દી જાતી થી. મધલન્ જંગે મૌતહ મેં આપ ﷺ કે સામને જંગ કા પૂરા નકશા મુઅજિઝતન્ પેશ કિયા ગયા થા, કે આપ ﷺ બતા રહે થે કે ઝંડા અબ ઝૈદ બિન હારિષહ રહિ. કે પાસ હૈ, વો શહીદ હો ગયે હૈં, વગૈરહ વગૈરહ. (નસખુર રાયહ: જિ:૨ પે: ૨૯૨)

ઈસી તરહ મેઅ્રાજ સે વાપસી પર જબ કુફારે મકકાને બયતુલ મક્કિસ કે મુતઅલ્લિક સુવાલાત કિયે, તો બયતુલ મક્કિસ આપ ﷺ કે સામને કર દિયા ગયા, ઔર તમામ હિજાબાત હટા દિયે ગયે. (અત્તમ્હીદ લિઈબ્ન અબ્દુલ્ બર: જિ:૩ પે: ૧૩૮ તહત રકમ: ૧૪૫)

હઝરત મુઆવિયહ બિન મુઆવિયહ લૈષી રહિ. જબ ફૌત હુએ, તો હઝરત જિબ્રઈલ આપ ﷺ કે પાસ આયે, ઔર કહા કે ઉનકા જનાઝહ પળહના પસંદ કરેંગે? આપ ﷺ ને ફરમાયા કે જી હાં! ઉન્હોંને અપના પર ઝમીન પર મારા, જિસસે હઝરત મુઆવિયહ રહિ. કા જનાઝહ હુઝૂર ﷺ કે સામને આ ગયા, જિસ પર આપ ﷺ ને નમાઝ પળહી. (મુસ્નદે અબી યઅલા: જિ:૭ પે: ૨૫૮, રકમ: ૪૨૬૮)

ઈસી તરહ હઝરત નજજાશી કી મયિત ભી મુઅજિઝતન્ આપ ﷺ કે સામને કર દી ગઈ. યુનાંચે ઈબ્ને અબ્દુલ બર રહ. લિખતે હૈં:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَعْلَمُ... رُفِعَتْ لَهُ جَنَازَتُهُ كَمَا كُشِفَ لَهُ عَنْ بَيَّتِ

الْبُقْدَسِ حِينَ سَأَلَتْهُ قُرَيْشٌ عَنْ صِفَتِهِ. (المهيد لابن عبد البر ج 3 ص 138 تحت رقم 145)

તર્જમા: કયૂંકે આપ ﷺ કે સામને નજાશી રહ. કા જનાઝહ લાયા ગયા થા, જિસ તરહ જબ કુરૈશને બયતુલ્ મક્કિસ કે બારે મેં આપ ﷺ સે સુવાલ કિયા તો બયતુલ્ મક્કિસ આપ ﷺ કે સામને કર દિયા ગયા.

(૪) આં હઝરત ﷺ કી હયાતે તય્યિબહ મેં કઈ સહાબા રહિ. દૂર દરાઝ ઈલાકોં મેં ફૌત હુએ, લેકિન આપ ને કિસીકી ગાઈબાના નમાઝે જનાઝહ નહીં પળી, ઈસી તરહ હઝરાતે ખુલફાએ રાશિદીન રહિ.ને ભી અપને અપને દૌરે ખિલાફત મેં કિસી ગાઈબ મયિત કી નમાઝે જનાઝહ નહીં પળી. મા'લૂમ હુવા કે ગાઈબાના નમાઝે જનાઝહ દુરુસ્ત નહીં.

(૫) હઝરત નજાશી રહ. કા જનાઝહ પળના સિર્ફ આપ કી ખુસૂસિયત હૈ. મુહકિકીન ને ઉસકે ખુસૂસિયત હોને કી તસ્વીહ કી હૈ.

૧. ઈમામ યૂસુફ બિન અબ્દુલ્લાહ બિન મુહમ્મદ ઈબ્ને અબ્દુલ બર. (અત્તમ્હીદ લિઈબ્નિ અબ્દુલ્ બર: જિ:૩ પે: ૧૩૮ ૧૩૭)

૨. અલ્લામહ અબ્દુર્રહમાન અલ્ જઝીરી.

(કિતાબુલ્ ફિકહી અલલ્ મઝાહિબિલ્ અરબઅતિ: જિ:૧ પે: ૪૭૪ બાબુ શુરતિ સલાતિલ્ જનાઝહ)

૩. ઈમામ અબૂ સુલેમાન મુહમ્મદ બિન મુહમ્મદ બિન ઈબ્રાહીમ અલ્ ખત્તાબી. (મઆલિમુસ્સુનન લિલ્ ખત્તાબી: જિ:૧ પે: ૨૭૦)

નમાઝે ઈદેન

મુસલમાનોં કી ખુશી વ શાદમાની કે લિયે શરીઅતે મુતહ્હરહને દો ઈદોં કો મશરૂઅ ક્રિયા હૈ, રમઝાન કે બાદ ઈદુલ્ ફિત્ર ઓર ૧૦ ઝિલ્ હિજ્જહ કો ઈદુલ્ અઝ્હા. ઈન દો મવાકેઅ પર નમાઝે ઈદ ઈસ બાત કા ખબૂત હોતા હૈ કે મુસલમાન ખુશી વ ગમી મેં અપને રબ કી યાદ સે ગાફિલ નહી રહેતે.

નમાઝે ઈદ કા તરીકા:

ઈદુલ્ ફિત્ર ઓર ઈદુલ્ અઝ્હા દો દો રકા'ત છે ઝાઈદ તકબીરોં કે સાથ અદા કી જાતી હેં, પેહલી રકા'ત મેં ધના કે બાદ કિરાઅત સે પેહલે તીન તકબીરેં ઓર દૂસરી રકા'ત મેં કિરાઅત કે બાદ તીન તકબીરેં ઝાઈદ કહી જાતી હેં. પેહલી રકા'ત મેં ઝાઈદ તકબીરેં કેહતે વકત હાથ કાનોં તક ઉઠા કર છોડ દિયે જાતે હેં, ઓર તીસરી તકબીર કે બાદ બાંધ લિયે જાતે હેં, ઓર દૂસરી રકા'ત મેં તીન ઝાઈદ તકબીરોં કે બાદ ચોથી તકબીર કેહ કર નમાઝી રુકૂઅ મેં ચલા જાતા હૈ.

ઈસી તરહ પેહલી રકા'ત મેં તકબીરે તહરીમહ ઓર તીન ઝાઈદ તકબીરેં મિલ કર ચાર તકબીરેં હુઈ, ઓર દૂસરી રકા'ત મેં તીન ઝાઈદ તકબીરેં ઓર રુકૂઅ કી તકબીર મિલ કર ચાર હુઈ. યૂં ગોયા કે હર રકા'ત મેં ચાર તકબીરેં હુઈ.

(۱) أَنَّ سَعِيدَ بْنَ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ أَبَا مُوسَى الْأَشْعَرِيَّ وَحُذَيْفَةَ بْنَ الْيَمَانِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُكَبِّرُ فِي الْأَضْحَى وَالْفِطْرِ فَقَالَ أَبُو مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ يُكَبِّرُ أَرْبَعًا تَكْبِيرَةً عَلَى الْجَنَائِزِ فَقَالَ حُذَيْفَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَدَقَ فَقَالَ أَبُو مُوسَى كَذَلِكَ كُنْتُ أَكَبِّرُ فِي الْبَصْرَةِ حَيْثُ كُنْتُ عَلَيْهِمْ.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 170 باب التکبیر فی العیدین، السنن الکبری للبیہقی ج 3 ص 289 باب ذکر الخبر الذی روی فی التکبیر اربعاً)

તર્જમા: હઝરત સઈદ બિન અલ્ આસ રદિ. ફરમાતે હેં કે મેંને

અબૂ મૂસા અશઅરી રદિ. ઔર હઝરત હુઝૈફહ બિન યમાન રદિ. સે સુવાલ કિયા કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઈદુલ અઝહા ઔર ઈદુલ ફિત્ર મેં કિતની તકબીરેં કેહતે થે? હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી રદિ.ને જવાબ દિયા: ચાર તકબીરેં કેહતે થે, જનાઝહ કી તકબીરોં કી તરહ. હઝરત હુઝૈફહ રદિ.ને (હઝરત અબૂ મૂસા રદિ. કી તસ્દીક કરતે હુએ કહા કે) ઉન્હોંને સચ કહા. હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી રદિ.ને બતાયા કે જબ મેં બસરહ મેં ગર્વનર થા, તો વહાં ભી એસે હી કિયા કરતા થા.

(۲) عَنْ الْقَاسِمِ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ حَدَّثَنِي بَعْضُ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ عِيدٍ فَكَبَّرَ أَرْبَعًا وَأَرْبَعًا ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ حِينَ انْصَرَفَ فَقَالَ لَا تَنْسُوا كَتِّبِيرِ الْجَنَائِزِ وَأَشَارَ بِأَصَابِعِهِ وَ قَبَضَ إِبْهَامَهُ. (شرح معاني الآثار ج 2 ص 371 باب صلوة العيدين كيف التكبير فيها)

તર્જમા: અબૂ અબ્દુર્રહમાન કાસિમ ફરમાતે હેં કે મુજે હુઝૂર ﷺ કે બા'ઝ અસહાબ રદિ.ને બતાયા કે નબીએ અકરમ ﷺ ને હમેં ઈદ કી નમાઝ પઢાઈ, તો ચાર ચાર તકબીરેં કહી, જબ નમાઝ સે ફારિગ હુયે, તો હમારી તરફ મુતવજજેહ હોકર ફરમાયા: ભૂલ ન જાના, ઈદ કી તકબીરેં જનાઝહ કી તરહ (ચાર) હેં. આપ ﷺ ને હાથ કી ઉંગલિયોં કા ઈશારા ફરમાયા ઔર અંગૂઠા બંદ કર લિયા.

હઝરત ઉમર ફારૂક રદિ. કે દૌરે ખિલાફત મેં તકબીરાતે જનાઝહ કી તઅદાદ મેં ઈખ્તિલાફ હુવા કે ચાર, પાંચ યા સાત હેં? તો આપ રદિ. ને તમામ સહાબા ઔર દીગર લોગોં કો જમા ફરમાયા, ઔર કિસી એક સૂરત પર મુતફિક હોને કા મશવરા દિયા. હદીષ કે અલ્ફાઝ હેં:

فَاجْمَعُوا أَمْرَهُمْ عَلَى أَنْ يَجْعَلُوا التَّكْبِيرَ عَلَى الْجَنَائِزِ مِثْلَ التَّكْبِيرِ فِي الْأَضْحَى وَالْفِطْرِ أَرْبَعٍ تَكْبِيرَاتٍ فَاجْمَعُوا أَمْرَهُمْ عَلَى ذَلِكَ.

(شرح معاني الآثار ج 1 ص 319 باب التكبير على الجنائز كم هو)

તર્જમા: તો ઉન્હોંને ઈસ અમ્લ પર ઈત્તિફાક કિયા કે જનાઝહ કી ભી ચાર તકબીરેં હેં, ઈદુલ અઝહા ઔર ઈદુલ ફિત્ર કી ચાર તકબીરોં કી

તરહ. પસ! ઈસ બાત પર સબકા ઈત્તિફાક હુવા.

(૩) عَنْ عَلْقَمَةَ وَالْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ رضي الله عنه جَالِسًا وَعِنْدَهُ حُذِيفَةُ وَأَبُو مُوسَى رضي الله عنه فَسَأَلَهُمْ سَعِيدُ بْنُ الْعَاصِ رضي الله عنه عَنِ التَّكْبِيرِ فِي الصَّلَاةِ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى ... قَالَ لَهُ حُذِيفَةُ رضي الله عنه سَلْ هَذَا لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه فَسَأَلَهُ فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ رضي الله عنه يُكَبِّرُ أَرْبَعًا ثُمَّ يَقْرَأُ ثُمَّ يُكَبِّرُ فَيَرْكَعُ ثُمَّ يُكَبِّرُ فِي الثَّانِيَةِ فَيَقْرَأُ ثُمَّ يُكَبِّرُ أَرْبَعًا بَعْدَ الْقِرَاءَةِ.

(المعجم الكبير للطبراني ج 4 ص 593 رقم 9402، مصنف عبد الرزاق ج 3 ص 167 باب التكبير في الصلوة يوم العيد رقم 5704)

તર્જમા: અહકમહ ઓર અસ્વદ બિન યઝીદ કેહતે હૈં કે હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. બેઠે હુએ થે, ઓર ઉનકે પાસ હઝરત હુઝૈફહ રદિ. ઓર હઝરત અબૂ મૂસા રદિ. ભી થે. તો ઉન સબસે હઝરત સઈદ બિન અલ્ આસ રદિ.ને ઈદુલ્ ફિત્ર ઓર ઈદુલ્ અઝ્હા કી તકબીરોં કે મુતઅલ્લિક સુવાલ કિયા. હઝરત હુઝૈફહ રદિ. ને કહા કે યે મસ્અલહ અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. સે પૂછો, ઉન્હોંને પૂછા, તો ઈબ્ને મસ્ઉદ રદિ.ને ફરમાયા: નમાઝી ચાર તકબીરોં કહે, ફિર કિરાઅત કરે, ફિર કિરાઅત કે બાદ ચાર તકબીરોં કહે.

ઈદ કા ખુત્બહ:

નમાઝે ઈદ કે લિયે દો ખુત્બે હૈં:

عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى الْعِيدَ بَغَيْرِ آذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ وَكَانَ يُحْطَبُ خُطْبَتَيْنِ قَائِمًا، يَفْصِلُ بَيْنَهُمَا بِجَلْسَةٍ.

(مسند البزار ج 3 ص 321 رقم الحديث 1116، مجمع الزوائد للهيتمي ج 2 ص 439 رقم الحديث 3239)

તર્જમા: હઝરત આમિર બિન સઅદ અપને વાલિદ હઝરત ખાલિદ બિન વલીદ રદિ. સે રિવાયત હે કે નબીએ અકરમ صلی اللہ علیہ وسلم ને નમાઝે ઈદ બગૈર અઝાન વ ઈકામત કે પળહી હૈ. આપ صلی اللہ علیہ وسلم ઈદ કે દો ખુત્બે ખડે હોકર દેતે થે, ઓર ઉનકે દરમિયાન થોડી દેર બેઠતે થે.

ઈદ કે ખુલ્લે કા નમાઝ કે બાદ હોના:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي فِي الْأَخْطَى وَ
الْفِطْرِ وَيَخْطُبُ بَعْدَ الصَّلَاةِ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 131 باب المشی والركوب الى العيد بغير اذان ولا اقامة)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઈદુલ્ અઝ્હા ઓર ઈદુલ્ ફિત્ર કે દિન નમાઝ પઢતે, ફિર નમાઝ કે બાદ ખુલ્લે દેતે થે.

ઈદ કી નમાઝ કે બાદ ઈજતિમાઈ દુઆ:

عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنَّا نُؤْمَرُ أَنْ نُخْرِجَ يَوْمَ الْعِيدِ حَتَّى نُخْرِجَ
الْبَكْرَ مِنْ خِدْرِهَا، حَتَّى نُخْرِجَ الْحَيَّضَ فَيَكُنَّ خَلْفَ النَّاسِ فَيُكَبِّرُونَ
بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ بِدُعَائِهِمْ، يَزُجُونَ بَرَكَةَ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَطَهْرَتَهُ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 132 باب التكبير ايام منى الخ)

તર્જમા: ઉમ્મે અતિયહ રદિ. ફરમાતી હેં કે હમેં હુકમ દિયા જાતા થા કે હમ ઈદ કે દિન નિકલે, યહાં તક કે હમ કંવારી ઓરત કો ભી પદે કે સાથ લે જાતીં, ઓર હાઈઝા કો ભી. પસ! વો મદોં કે પીછે રેહતી થીં, મદોં કી તકબીર કે સાથ તકબીર કેહતીં, ઓર ઉનકી દુઆઓં કે સાથ દુઆ કરતીં, ઉસ દિન કી બરકત ઓર પાકી કી ઉમ્મીદ કરતીં.

ઈસ હદીષ મેં દુઆ સે ખુલ્લે કી દુઆ મુરાદ નહીં લી જા સકતી, કયૂંકે ખુલ્લે મેં સિર્ફ ઈમામ દુઆ કરતા હૈ, સામિઈન દુઆ નહીં કર સકતે, ઓર હદીષ સે માલૂમ હોતા હૈ કે હાઈઝા ઓરતેં ઈદૈન મેં મદોં કે પીછે બડી રેહતીં, ઓર મદોં કી તકબીર કે સાથ તકબીર કેહતીં, ઓર ઉનકી દુઆ કે સાથ દુઆ કરતીં. ઈસસે મદોં ઓર ઓરતોં સબકા દુઆ કરના ષાબિત હોતા હૈ.

(ઈમ્દાદુલ્ અહ્કામ અઝ મૌલાના ઝફર અહમદ ઉષ્માની: જિ:૧ પે:૭૪૩)

ફાયદા: ઓરતેં ઈદગાહ મેં ન જાએં:

ઈબ્તિદાએ ઈસ્લામ મેં ઓરતોં કો દીન કે બુનિયાદી અહ્કામાત,

મસાઈલ ઔર આદાબ સે રૂશનાસ કરને કે લિયે મુખ્તલિફ ઈજતેમાઆત મથલન્ ફર્ઝ નમાઝ, જુમ્અહ, ઈદેન વગૈરહ મેં શિર્કત કી ઈજાઝત થી. જબ યે ઝરૂરત પૂરી હુઈ, ઔર ઔરતેં બુનિયાદી મસાઈલ વ અહ્કામ સે વાકિફ હો ગઈ, તો ઉન્હેં ઈન ઈજતિમાઆત સે રોક દિયા ગયા. મન્દજએ ઝૈલ રિવાયાત ઈસ પર શાહિદ હૈં.

(۱) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَوْ أَدْرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا أَحَدَتْ النِّسَاءُ لَمَنَعَهُنَّ الْمَسْجِدَ كَمَا مَنَعَتْ نِسَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 120 باب خروج النساء ای المساجد الخ، صحیح مسلم ج 1 ص 183 باب خروج النساء الى المساجد الخ)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી હૈં કે આજ અગર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઈન બાતોં કો દેખ લેતે, જો લોગોંને ઈખ્તિયાર કર રખ્ખી હૈં, તો ઔરતોં કો મસ્જિદ જાને સે ઝરૂર રોક દેતે, જિસ તરહ બની ઈસ્રાઈલ કી ઔરતેં રોક દી ગઈ થી.

(۲) عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ لَا يَخْرُجُ نِسَاءُ فِي الْعِيدَيْنِ.

(مصنف ابن أبي شيبة ج 4 ص 234, باب من كره خروج النساء الى العيدين رقم 5845)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. કી બીવિયાં ઈદેન કી નમાઝ કે લિયે નહીં જાતી થી.

(۳) عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّه كَانَ لَا يَدْعُ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِهِ تَخْرُجُ إِلَى فِطْرٍ وَلَا أَصْحَى.

(مصنف ابن أبي شيبة ج 4 ص 234, باب من كره خروج النساء الى العيدين رقم 5846)

તર્જમા: હિશામ બિન ઉર્વહ અપને વાલિદ ઉર્વહ બિન ઝુબૈર બિન અવામ કે બારે મેં ફરમાતે હૈં કે વો અપને ઘર કી કિસી ઔરત કો ઈદુલ્ ફિત્ર ઔર ઈદુલ્ અઝ્હા કી નમાઝ પણને કે લિયે નહીં જાને દેતે થે.

(۴) عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ قَالَ كَانَ الْقَاسِمُ أَشَدَّ شَيْئِي عَلَى الْعَوَاتِقِ لَا يَدْعُهُنَّ يَخْرُجْنَ فِي الْفِطْرِ وَالْأَصْحَى.

(مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 234، باب من کره خروج النساء الى العیدین رقم 5847)

تર્જમા: હઝરત અબ્દુરરહમાન બિન કાસિમ કેહતે હૈં કે કાસિમ બિન મુહમ્મદ બિન અબી બકર સિદ્દીક રહ. નવજવાન ઔરતોં કે બારે મેં બહોત સખ્ત થે કે ઉન્હેં ઈદુલ ફિત્ર ઔર ઈદુલ અઝ્હા મેં નહીં જાને દેતે થે.

(۵) عَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ يُكْرَهُ خُرُوجُ النِّسَاءِ فِي الْعِيدَيْنِ.

(مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 234، باب من کره خروج النساء الى العیدین رقم 5844)

તર્જમા: જલીલુલ્ કદ્દ તાબિઈ હઝરત ઈબ્રાહીમ નખ્ઈ ફરમાતે હૈં કે ઔરતોં કો ઈદેન કી નમાઝોં કે લિયે જાના મકરૂહ હે.

નફલ નમાઝેં

તહજજુદ કી નમાઝ

ફઝીલત: તહજજુદ કી નમાઝ નફલ નમાઝોં મેં સબસે ઝયાદહ એહમિયત વ અફઝલિયત કી હામિલ હે.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હે કે આં હઝરત صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈશાદ ફરમાયા:

أَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلَاةُ اللَّيْلِ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 99، باب ماجاء فی فضل صلوة اللیل)

તર્જમા: ફઝ નમાઝોં કે બાદ સબસે અફઝલ નમાઝ તહજજુદ કી નમાઝ હે.

ઈસકી અફઝલિયત કે બારે મેં હઝરત અલી રદિ. સે મરૂવી હે:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ فِي الْجَنَّةِ غُرَفًا تَرَى ظُهُورَهَا مِنْ بُطُونِهَا وَبُطُونِهَا مِنْ ظُهُورِهَا فَقَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ وَأَدَامَ الصِّيَامَ وَصَلَّى بِاللَّيْلِ وَالنَّاسُ نِيَامٌ.

(جامع الترمذی ج 2 ص 19، باب ماجاء فی قول المعروف)

તર્જમા: રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلم ને ફરમાયા કે જન્નત મેં એસે બાલા

جانے ہیں جینکا اُندڑنی دِستِا باہر سے اور بےڑنی دِستِا اُندر سے نڈر آتا ہے۔ تو اےک اےآراہی ہڈا ہوا، اور اُڑ کرنے لگا: اے اُڈلاہ کے رسُول! یہ باالا جانے کین لوگوں کے لیے اُوںے؟ تو آپ ﷺ نے فرمایا: اُسکے لیے جو اُرخا کلام کرے، (میسکینوں کو) جانا ہِلاے، اُمِشا رُوںے رُہے اور رات کو نماز ہُہے، جو دُسرے لوگ سو رہے اُوںے۔

تہجُہ کا وُت:

تہجُہ کی نماز کا وُت آہی رات کے باہ شُڑا اُو جاتا ہے۔ سُنات तरीکا یہ ہے کے اُشا ہُہ کر سو جائے، کیر اُہ کر تہجُہ کی نماز اُدا کرے، جیساکے اُڑرر آاےشا رُہے۔ ہُڑر ﷺ کے بارے میں فرماتی ہیں:

كَانَ يَنَامُ أَوَّلَهُ وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى فِرَاشِهِ۔

(صحیح البخاری ج 1 ص 154 باب من نام اول الليل واحبى آخره، صحیح مسلم ج 1 ص 255 باب صلوة الليل وعدد ركعات النبي ﷺ)

کے آپ ﷺ رات کے شُڑا دِستے میں نہیڈ فرماتے، اور آاہری دِستے میں بےدار اُوتے، اور نماز اُدا فرماتے۔ کیر اپنے ہِستر ہر واپس آا جاتے۔

تہجُہ کی رکا'ت کی تآُاد:

آپ ﷺ کی آادتے ہُبارکا تہجُہ کے بارے میں ہُتلیڈ تھی۔ ۴، ۶، ۷، ۱۰ رکا'ت تک ہِی م-کُہ ہیں۔

(۱) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَيْسٍ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بِكَمْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُؤْتِرُ؟ قَالَتْ بِأَرْبَعٍ وَثَلَاثٍ وَسِتٍّ وَثَلَاثٍ وَثَمَانٍ وَثَلَاثٍ وَلَمْ يَكُنْ يُؤْتِرُ بِأَكْثَرِ مِنْ ثَلَاثِ عَشْرَةٍ وَلَا أَنْقَصَ مِنْ سَبْعٍ۔

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 200 باب فی صلوة الليل)

تہما: اُڑرر اُڈلاہ ہین کےس کےہتے ہیں کے ہنے اُڑرر آاےشا رُہے۔ سے ہُہا کے آپ ﷺ کیتنی رکا'توں کے ساہ وِتر ہُہتے

થે? તો આપ રદિ.ને જવાબ દિયા: ૪ ઔર ૩ કે સાથ, ૬ ઔર ૩ કે સાથ, ૮ ઔર ૩ કે સાથ આપકી વિત્ર (તહજજુદ કે સાથ) કી રકા'તેં ન ૧૩ સે ઝયાદહ હોતી થી, ઔર ન ૭ સે કમ.

(૨) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ تِسْعَ

رَكَعَاتٍ فِيهِنَّ الْوُتْرُ. (صحیح ابن خزيمة ج 1 ص 577 رقم الحديث 1167)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. સે રિવાયત હૈ, ફરમાતી હેં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ રાત કો ૯ રકા'ત પઞહતે થે, ઉનમેં વિત્ર ભી હોતી થી.

(૩) હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિ. સે મરૂવી હૈ:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى بَعْدَ الْعَتَمَةِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً.

(صحیح ابن خزيمة ج 1 ص 576 رقم الحديث 1165)

તર્જમા: રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઈશા કી નમાઝ કે બાદ ૧૩ રકા'ત પઞહતે થે.

ફાયદા: આપ ﷺ મુન્દરિજહ બાલા રકા'ત મુખ્તલિફ અવકાત મેં પઞહતે થે, લેકિન અફ્ષર મામૂલ ૮ રકા'ત તહજજુદ કા થા. યુનાંચે હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી હેં:

مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَزِيدُنِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً.

(صحیح البخاری ج 1 ص 154 باب قيام النبي ﷺ بالليل في رمضان وغيره، صحيح مسلم ج 1 ص 254)

باب صلاة الليل وعدد ركعات النبي ﷺ الخ، سنن النسائي ج 1 ص 248 باب كيف الوتر بثلاث)

તર્જમા: હુઝૂર ﷺ રમઝાન ઔર ગેરે રમઝાન મેં ગયારહ રકા'ત સે ઝયાદહ નહીં પઞહતે થે. (૮ રકા'ત તહજજુદ ઔર ૩ રકા'ત વિત્ર)

ઈશરાક કી નમાઝ:

ઈશરાક કી નમાઝ કા વકત સૂરજ તુલૂઅ હોને કે પંદ્રહ બીસ મિનિટ કે બાદ શુરૂઅ હો જાતા હૈ. ઈસકી દો યા ચાર રકા'ત પઞહી જાતી હેં, જિનકા ધવાબ એક હજ વ ઉમરહ કે બરાબર હૈ.

(۱) عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ ثُمَّ قَعَدَ يَذْكُرُ اللَّهَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ كَانَتْ لَهُ كَأَجْرِ حَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَامَّةٌ تَامَّةٌ تَامَّةٌ.

(سنن الترمذی ج 1 ص 130 باب ما ذکر مما يستحب من الجلوس فی المسجد الخ، الترغیب والترہیب للمنزوری ج 1 ص 178 الترغیب فی جلوس المرء فی مصلاه الخ)

تَرْجُما: حضرت انس رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا:

جیسے فجر کی نماز پڑھی، پھر وہاں بیٹھ کر اللہ کا ذکر کرنے لگا، یہاں تک کہ سورج نکل آیا۔ پھر اس نے دو رکعت پڑھی، تو اس کے لیے ایک موملہ حج اور عمرہ کا ثواب ہے۔ آپ ﷺ نے یہ "موملہ" کا لفظ تین بار عشاء فرمایا۔

(۲) عَنْ حَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَلَّى الْفَجْرَ ثُمَّ قَعَدَ فِي مَجْلِسِهِ يَذْكُرُ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ ثُمَّ قَالَ فَصَلَّيْ رَكْعَتَيْنِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَلْفَحَهُ أَوْ تَطْعَمَهُ.

(شعب الایمان للبیہقی ج 3 ص 85 فصل امشی الی المساجد، رقم الحدیث 2958، جامع الاحادیث للسیوطی ج 20 ص 494 رقم الحدیث 22717)

تَرْجُما: حضرت حسن بن علی رضی اللہ عنہ سے روایت ہے:

جس شخص نے فجر کی نماز پڑھی، پھر اپنی جگہ بیٹھ کر اللہ کا ذکر کرنے لگا، یہاں تک کہ سورج نکل آیا، پھر اس نے دو رکعت پڑھی، تو اللہ تعالیٰ آگ پر حریم کر دے گا کہ اس کو لپکے یا کھائے۔

(۳) حضرت ابو امامہ رضی اللہ عنہ سے ایسی روایت کی ہے:

ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ أَوْ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ.

(الترغیب والترہیب للمنزوری ج 1 ص 178 الترغیب فی جلوس المرء فی مصلاه الخ)

تَرْجُما: پھر وہ دو رکعت یا چار رکعت پڑھے۔

ચાશત કી નમાઝ:

ફઝીલત:

(૧) عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَلَّى الضُّحَى رَكَعَتَيْنِ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ وَمَنْ صَلَّى أَرْبَعًا كُتِبَ مِنَ الْعَابِدِينَ وَمَنْ صَلَّى سِتًّا كُفِيَ ذَلِكَ الْيَوْمَ وَمَنْ صَلَّى ثَمَانِيًا كَتَبَهُ اللَّهُ مِنَ الْقَانِتِينَ وَمَنْ صَلَّى ثِنْتَيْ عَشْرَةَ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ.

(મجمع الزوائد لهیثمی ج 2 ص 494 باب صلوة الضحی، رقم الحديث 3419)

તર્જમા: હઝરત અબૂ દરદાઅ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઇશાદ ફરમાયા કે જિસને ચાશત કી દો રકા'તેં પઢી, તો ઉસકા નામ ગાફિલીન મેં નહીં લિખા જાએગા, જિસને ચાર રકા'ત પઢી, તો ઉસકા નામ આબિદીન મેં લિખા જાએગા. જિસને ૬ રકા'ત પઢી, ઉસ દિન કી કિફાયત કી જાએગી, જિસને ૮ પઢી, ઉસે અલ્લાહ તઆલા ઇતાઅત શિઆરોં મેં લિખ દેંગે, ઔર જિસને ૧૨ રકા'ત પઢી, તો ઉસકે લિયે અલ્લાહ તઆલા જન્નત મેં ઘર બના દેંગે.

(૨) عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سَلَاةٍ مِنْ أَحَدٍ كُمْ صَدَقَةٌ فَكُلُّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَحْمِيدَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَيُجْزَى مِنْ ذَلِكَ رَكَعَتَانِ يَرِ كُفُهُمَا مِنَ الضُّحَى.

(صحيح مسلم ج 1 ص 250 باب استحباب صلوة الضحی الخ)

તર્જમા: હઝરત અબૂ ઝર રદિ. સે રિવાયત હે કે નબીએ અકરમ ﷺ ને ફરમાયા: જબ સુબહ હોતી હે, તો ઇન્સાન કે હર જોડ પર એક સદકા વાજિબ હોતા હે, હર બાર સુબહાનલ્લાહ કેહના એક સદકા હે, હર બાર અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કેહના એક સદકા હે, હર બાર લાઈલાહ ઈલ્લાહ કેહના એક સદકા હે, હર બાર અલ્લાહુ અકબર કેહના એક સદકા હે. અચ્ચી બાત કા હુકમ કરના એક સદકા હે, બુરી બાત સે

રોકના એક સદકા છે, ઔર ઉન સબ કી તરફ સે યાશત કી દો રકા'તેં કાફી હો જાતી હેં જિન્હેં ઈન્સાન પળહ લેતા હે.

નમાઝે યાશત કી રકા'તો કી તઅદાદ:

યાશત કી કમ અઝ કમ દો ઔર ઝયાદહ સે ઝયાદહ બારહ રકા'તેં હેં.

(૧) હઝરત અબૂ દરદાઅ રદિ. કી હદીષ જિસમેં દો સે બારહ રકા'ત કા ઝિક્ર હે, પીછે ગુઝર ચુકી હે.

(૨) હઝરત મુઆઝહ અલ્ અદવિયહ સે મરૂવી હે કે હઝરત આયશા સિદ્દીકા રદિ.ને ફરમાયા:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَىٰ أَرْبَعًا وَيَزِيدُ مَا شَاءَ اللَّهُ.

(صحیح مسلم ج 1 ص 249 باب استحباب صلوة الضحی الخ)

તર્જમા: રસૂલુલ્લાહ ﷺ યાશત કી (ઉમૂમન) ચાર રકા'ત પળહતે થે, ઔર (કભી) ઉસસે ઝયાદહ ભી પળહતે, જો અલ્લાહ તઆલા કો મન્જૂર હોતા.

(૩) عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ بَيْتَهَا يَوْمَ فَتَحَ مَكَّةَ فَأَغْتَسَلَ وَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ فَلَمْ أَرَ صَلَاةً قَطُّ أَحَفَّ مِنْهَا غَيْرَ أَنَّهُ يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ... وَقَالَتْ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى... وَذَلِكَ ضَحَى.

(مشکوٰۃ المصابیح ج 1 ص 115 باب صلوة الضحی، صحیح مسلم ج 1 ص 249 باب استحباب صلوة الضحی الخ)

તર્જમા: હઝરત ઉમ્મે હાની રદિ. ફરમાતી હેં કે નબીએ અકરમ ﷺ ફત્હે મકકા કે દિન મેરે ઘર તશરીફ લાયે, ગુસલ ક્રિયા, ઔર આઠ રકા'ત નમાઝ પળહી, મેંને કભી ઉસસે હલકી ફુલકી નમાઝ નહીં દેખી, લેકિન આપ ﷺ ઉસ નમાઝ મેં ભી રુકૂઅ વ સુજૂદ પૂરા કર રહે થે. ઉમ્મે હાની રદિ. ફરમાતી હેં કે યે યાશત કી નમાઝ થી.

(૪) હઝરત અબૂ ઝર રદિ. કી હદીષ જિસમેં દો રકા'ત કા ઝિક્ર હે, પીછે ગુઝર ચુકી હે.

યાશત કા વક્ત:

સૂરજ કે તુલૂઅ હોને કે બાદ શુરૂઅ હો જાતા હૈ, ઓર ઝવાલ તક રેહતા હૈ. લેકિન અફઝલ યે હૈ કે દિન કે ચોથાઈ હિસ્સા ગુઝરને કે બાદ પળહે, જૈસા કે હઝરત ઝૈદ બિન અરકમ રદિ. સે મરૂવી હૈ કે આપ ﷺ ને ફરમાયા:

صَلَاةُ الْإِبْرَاهِيمَ حِينَ تَرْمِضُ الْفَصَالِ

(صحیح مسلم ج 1 ص 249 باب استحباب صلاة الضحى الخ)

તર્જમા: યાશત કી નમાઝ કા વક્ત ઉસ વક્ત સે શુરૂઅ હોતા હૈ, જબ ઉંટની કે બચ્ચે કે પાઉં ગરમી સે જુલસને લગેં.

મુલ્લા અલી કારી રહ. કે કૌલ કે મુતાબિક યે વક્ત દિન કે ચોથાઈ હિસ્સે સે શુરૂઅ હો જાતા હૈ.

(હાશિયએ મિશકાત: જિ:૧ પે: ૧૧૬ બાબુ સલાતિઝ ઝુહા)

ફાયદા: ઈસ હદીષ સે માલૂમ હુવા કે સલાતે ઝુહા (યાશત) કો સલાતુલ્ અવ્વાબીન ભી કહા જાતા હૈ.

અવ્વાબીન કી નમાઝ:

મગરિબ કી નમાઝ કે બાદ ૬ રકા'ત પળહી જાતી હેં, અહાદીષ મેં ઉસકા બડા ધવાબ મન્કૂલ હૈ.

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ صَلَّى بَعْدَ الْمَغْرَبِ سِتَّ رَكَعَاتٍ لَمْ يَتَكَلَّمْ فِيمَا بَيْنَهُنَّ بِسُوءٍ عُدِلْنَ لَهُ بِعِبَادَةِ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ سَنَةً.

(جامع الترمذی ج 1 ص 98 باب ما جاء في فضل التطوع ست ركعات بعد المغرب، سنن ابن ماجه ج 1 ص 98 باب ما جاء في الصلوة بين المغرب والعشاء، الترغيب والترهيب للمنذرى ج 1 ص 227 الترغيب في الصلوة بين المغرب والعشاء)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જિસને મગરિબ કે બાદ ૬ રકા'ત પળહી, ઓર ઉનકે દરમિયાન કોઈ બુરી બાત નહીં કી, તો ઉસે બારહ સાલ કી ઈબાદત કા ધવાબ મિલેગા.

(૨) હઝરત અમ્માર બિન યાસિર રદિ. ફરમાતે હેં:

رَأَيْتُ حَبِيبِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بَعْدَ الْمَغْرَبِ سِتَّ رَكَعَاتٍ
وَقَالَ مَنْ صَلَّى بَعْدَ الْمَغْرَبِ سِتَّ رَكَعَاتٍ غُفِرَتْ لَهُ ذُنُوبُهُ وَإِنْ كَانَ مِثْلَ
زَيْدِ الْبَخْرِ.

(المعجم الاوسط للطبراني ج 5 ص 255 رقم الحديث 7245، مجمع الزوائد للهيتمي ج 2 ص 483 باب
الصلوة قبل المغرب وبعدها، رقم الحديث 3380، الترغيب والترهيب للمندري ج 1 ص 227 الترغيب في
الصلوة بين المغرب والعشاء)

તર્જમા: મેંને અપને હબીબ ﷺ કો દેખા કે આપ મગરિબ કે
બાદ ૬ રકા'ત પજહતે થે, ઔર ફરમાતે થે કે જિસને મગરિબ કે બાદ ૬
રકા'ત પજહી, તો ઉસકે ગુનાહ માફ કર દિયે જાઓંગે, અગરયે સમન્દર
કી ઝાગ કે બરાબર હી કયૂં ન હોં.

ફાયદા: ઈસ નમાઝ કો "અવ્વાબીન" કહા જાતા હૈ, જૈસાકે
સહાબએ કિરામ રદિ. કે દર્જે ઝૈલ આધાર સે ષાબિત હૈ.

(۱) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَاةُ الْآوَابِينَ مَا بَيْنَ أَنْ يَنْكُفِتَ
أَهْلُ الْمَغْرِبِ إِلَى أَنْ يُتَوَبَّ إِلَى الْعِشَاءِ.

(مصنف ابن أبي شيبة ج 4 ص 266, 267, في الصلوة بين المغرب والعشاء, رقم 5973)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. ફરમાતે હેં કે
સલાતુલ્ અવ્વાબીન કા વકત ઉસ વકત હૈ કે જબ નમાઝી મગરિબ કી
નમાઝ પજહ કર ફારિગ હોં, ઔર ઈશા કા વકત આને તક રેહતા હૈ.

(۲) عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَحْفُفُ بِالَّذِينَ يُصَلُّونَ
بَيْنَ الْمَغْرِبِ إِلَى الْعِشَاءِ وَهِيَ صَلَاةُ الْآوَابِينَ.

(شرح السنة للبغوی ج 2 ص 439 باب الصلوة بين المغرب والعشاء, رقم الحديث 892)

તર્જમા: હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ રદિ. સે મરૂવી હૈ કે ફરિશતે ઉન
લોગોં કો ઘેર લેતે હેં, જો મગરિબ ઔર ઈશા કે દરમિયાન નમાઝ પજહતે
હેં, ઔર યે સલાતુલ્ અવ્વાબીન હૈ.

સલાતુતસ્બીહ

સલાતુતસ્બીહ બહોત એહમિયત કી હામિલ છે. ઈસકી ચાર રકા'ત એક સલામ કે સાથ છે. હર રકા'ત મેં પચત્તર (૭૫) બાર યે તસ્બીહ "سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ" પછડની ચાડિયે. તરીકા ઈસ હદીષ મેં મન્કૂલ છે.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِلْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَا عَبَّاسُ! إِلَّا أُعْطِيَكَ إِلَّا أَمْنُكَ إِلَّا أَحْبُوكَ إِلَّا أَفْعَلَ بِكَ عَشْرَ خِصَالٍ إِذَا أَنْتَ فَعَلْتَ ذَلِكَ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ ذَنْبَكَ أَوَّلَهُ وَآخِرَهُ قَدِيمَهُ وَحَدِيثَهُ خَطَأَهُ وَعَمْدَهُ صَغِيرَهُ وَكَبِيرَهُ سِرَّهُ وَعَلَانِيَتَهُ عَشْرَ خِصَالٍ أَنْ تُصَلِّيَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ تَقْرَأُ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ وَسُورَةً فَإِذَا فَرَغْتَ مِنَ الْقِرَاءَةِ فِي أَوَّلِ رَكَعَةٍ وَأَنْتَ قَائِمٌ قُلْتَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ خَمْسَ عَشْرَةَ مَرَّةً ثُمَّ تَرَكُ فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ رَاكِعٌ عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ الرُّكُوعِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَهْوِي سَاجِدًا فَتَقُولُهَا وَأَنْتَ سَاجِدٌ عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ مِنَ السُّجُودِ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَسْجُدُ فَتَقُولُهَا عَشْرًا ثُمَّ تَرْفَعُ رَأْسَكَ فَتَقُولُهَا عَشْرًا فَذَلِكَ خَمْسٌ وَسَبْعُونَ فِي كُلِّ رَكَعَةٍ تَفْعَلُ ذَلِكَ فِي أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تُصَلِّيَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّةً فَافْعَلْ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فِي كُلِّ شَهْرِ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فِي كُلِّ سَنَةٍ مَرَّةً فَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فِي عُمْرِكَ مَرَّةً.

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 190 باب صلوة التسييح، جامع الترمذی ج 1 ص 109 باب ما جاء في صلوة التسييح، سنن ابن ماجه ج 1 ص 99 باب ما جاء في صلوة التسييح، الترغيب والترهيب للمنذري ج 1 ص 268 الترغيب في صلوة التسييح)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ રદિ. સે રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને હઝરત અબ્બાસ બિન અબ્દુલ મુતલિબ રદિ. કો

ઈર્શાદ ફરમાયા: એ યથા! કયા મેં આપકો એક હદિયા, તોહફા ઔર એક ખબર ન દૂં? કયા મેં આપકો દસ બાતેં ન બતાઉં કે જબ આપ ઉન્હેં કર લેં, તો અલ્લાહ તઆલા આપકે નયે પુરાને ભૂલ કર કિયે ઔર જાન બૂજ કર કિયે હુયે, છોટે બડે, છુપ કર કિયે, યા ઝાહિર સબ ગુનાહ માફ ફરમા દેં. વો દસ ખસ્લતેં (બાતેં) યે હેં: કે આપ ચાર રકા'ત પળહેં.

હર રકા'ત મેં સૂરએ ફાતિહા ઔર કોઈ સૂરત પળહેં. જબ પેહલી રકા'ત મેં કિરાઅત સે ફારિગ હો, તો કિયામ હી કી હાલત મેં યે કલિમાત "سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ" પઢ્ઢ બાર પળહેં, જબ રુકૂઅ કરે, તો રુકૂઅ કી હાલત મેં દસ બાર પળહેં, ફિર રુકૂઅ સે સર ઉઠાયે, તો દસ મર્તબહ પળહેં, ફિર સજદે કે લિયે જુક જાએ, તો સજદે મેં દસ મર્તબહ કહે, ફિર સજદે સે સર ઉઠાયે, તો દસ મર્તબહ કહે (ફિર દૂસરી રકા'ત કે લિયે ખડે હો જાએ) હર રકા'ત મેં યે કુલ પચત્તર (૭૫) બાર હો ગયે. આપ ચાર રકા'ત મેં એસા હી કરે.

અગર હર દિન પળહને કી તાકત હો, તો હર દિન પળહેં, અગર એસા ન કર સકેં તો હર જુમ્અહ કો એક બાર પળહેં, હર જુમ્અહ કી તાકત ન હો, તો હર મહીને મેં એક બાર પળહેં, અગર હર મહીને મેં ન પળહ સકેં, તો સાલ મેં એક બાર પળહેં, ઔર અગર સાલ મેં ભી ન પળહ સકેં તો ઉમર ભર મેં એક બાર ઝરૂર પળહેં.

એક દૂસરા તરીકા ભી સલાતુત્તસ્બીહ કે મુતઅલ્લિહ મરવી હે. વો યે કે ષના પળહને કે બાદ મઝકૂરહ તસ્બીહ પંદ્રહ બાર પળહે. ફિર રુકૂઅ સે પેહલે રુકૂઅ કી હાલત મેં, રુકૂઅ કે બાદ, પેહલે સજદે મેં, સજદે કે બાદ બેઠને કી હાલત મેં, ફિર દૂસરે સજદે મેં દસ દસ બાર પળહે, ફિર દૂસરે સજદે કે બાદ ન બેઠે, બલકે ખડા હો જાએ, બાકી તરતીબ વહી હે.

(جامع ترمذی ج 1 ص 109 باب ما جاء في صلاة التسبيح، الترغيب والترهيب للمنذرى ج 1 ص 269)
(الترغيب في صلاة التسبيح)

દોનોં તરીકોં મેં સે જિસકો ઈખ્તિયાર કરે, ઉસકે મુતાબિક પળહ

સકતા હૈ, લેકિન યે ખયાલ રહે કે તસ્બીહ હર રકા'ત મેં ૭૫ બાર હોની ચાહિયે.

સલાતુલ્ હાજત

આદમી કો જબ કોઈ ઝરૂરત પૈશ આયે, તો ઉસે ચાહિયે કે અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે, ઔર દો રકા'ત સલાતુલ્ હાજત પળહે. ફિર બારી તઆલા કી હમ્દો ષના કરે, આં હઝરત સલીએલેહિસેલમ પર દુરૂદ ભેજે, ઔર આજિઝી વ ઈન્કિસારી સે દુઆ કરે, તો યકીનન અલ્લાહ તઆલા ઉસકી હાજત પૂરી ફરમાએંગે. યુનાંચે અહાદીષ મેં વારિદ હૈ:

(۱) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ كَانَتْ لَهُ إِلَى اللَّهِ حَاجَةٌ أَوْ إِلَى أَحَدٍ مِّنْ بَنِي آدَمَ فَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيُحْسِنِ الْوُضُوءَ ثُمَّ لِيُصَلِّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ لِيُثْنِ عَلَى اللَّهِ وَلِيُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ لِيَقُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَّجْتَهُ وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 108 باب ماجاء فی صلوة الحاجة، سنن ابن ماجه ج 1 ص 98 باب ماجاء فی صلوة الحاجة، الترغیب والترہیب للمندری ج 1 ص 273 الترغیب فی صلوة الحاجة ودعائها)

તર્જમા: હઝરત અબૂ અબ્દુલ્લાહ બિન અવૂફા રદિ. ફરમાતે હેં કે રસૂલુલ્લાહ સલીએલેહિસેલમ ને ફરમાયા કે જિસકો અલ્લાહ કી તરફ યા મખ્લૂક કી તરફ કોઈ ઝરૂરત હો, તો ઉસે ચાહિયે કે અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે, ઔર દો રકા'ત પળહે, ફિર અલ્લાહ તઆલા કી હમ્દો ષના કરે, ઔર નબીએ અકરમ સલીએલેહિસેલમ પર દુરૂદ ભેજે, ફિર યે દુઆ પળહે:

(તર્જમા યે હૈ) અલ્લાહ હલીમ વ કરીમ કે સિવા કોઈ ઈબાદત કે લાઈક નહીં, અલ્લાહ તઆલા પાક હૈ, અર્શ અઝીમ કા માલિક હૈ,

તમામ તારીફે અલ્લાહ કે લિયે હેં, જો આલમીન કા રબ હે. (એ અલ્લાહ!) મેં આપસે સુવાલ કરતા હું આપકી રહમત કો વાજિબ કરને ઔર બખ્શિશ કો લાઝિમ કરને વાલી ચીઝોં કા, ઔર હર નેકી સે હિસ્સા ઔર હર ગુનાહ સે સલામતી કા.

મેરે કિસી ગુનાહ કો માફ કિયે બગૈર ન છોડ, કિસી ગમ કો દૂર કિયે બગૈર ન છોડ, ઔર કોઈ હાજત જો આપકી રઝા કા સબબ હો, પૂરા કિયે બગૈર ન છોડ, એ રહમ કરને વાલોં મેં સબસે ઝયાદહ રહમ કરને વાલી ઝાત!

(૨) હઝરત અબૂ દરદાઅ રદિ. ફરમાતે હેં:

إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ تَوَضَّأَ فَاسْبَغَ الوُضوءَ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ يُتِيهُمَا آعْطَاهُ اللَّهُ مَا سَأَلَ مُعْجَلًا أَوْ مُؤَخَّرًا.

(મસ્દાહમદ બિન હબિલ જ 18 વ 568 રફમ હદિથ 27370, غايه المقصد في زوائد المسند للهيثمى ج 1 ص 1362 باب صلاة الحاجة)

તર્જમા: મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો યે કેહતે હુએ સુના કે જિસને અચ્છી તરહ વુઝૂ કિયા, ફિર દો રકા'તે ખુશૂઅ ખુઝૂઅ કે સાથ પળહી, તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે સવાલ કો જલ્દી યા દૈર સે ઝરૂર પૂરા કરેગા.

તહય્યતુલ્ વુઝૂ

ઈસકી દો રકા'તે હેં, વુઝૂ કરને કે બાદ પળહી જાતી હેં, અહાદીષ મેં ઈસકી બડી ફઝીલત આઈ હે. ચંદ અહાદીષ પૈશે ખિદમત હેં:

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِإِبِلَالٍ عِنْدَ صَلَوةِ الْفَجْرِ يَا إِبِلَالُ! حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ فِي الْإِسْلَامِ فَإِنِّي سَمِعْتُ دَفَّ نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ؛ قَالَ مَا عَمِلْتُ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي أَنِّي لَمْ أَتَطَهَّرْ طَهُورًا فِي سَاعَةٍ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطَّهُورِ مَا كُتِبَ لِي أَنْ أَصِلَّ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 154 باب فضل الطهور بالليل والنهار، صحيح مسلم ج 2 ص 292 باب من فضائل ام سليم ام انس بن مالك و بلال رضى الله عنه، الترغيب والترهيب للمنذرى ج 1 ص 106 الترغيب فى ركعتين بعد الوضوء)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે નબીએ અકરમ ﷺ ને સુબહ કી નમાઝ કે વકત હઝરત બિલાલ રદિ. કો ફરમાયા: "એ બિલાલ! મુજે બતા કે ઈસ્લામ મેં તેરા વો કોનસા અમલ હૈ, જિસકી મફ્બૂલિયત કી ઝયાદહ ઉમ્મીદ હો? કયૂંકે મેંને તેરે જૂતોં કી આવાઝ જન્નત મેં સુની હૈ. તો હઝરત બિલાલ રદિ.ને અર્ઝ કિયા કે મેરા ઐસા અમલ તો કોઈ નહીં, લેકિન ઈતની બાત હૈ કે જબ ભી મેંને તહારત કી હૈ (વુઝૂ વગૈરહ) દિન મેં યા રાત કો કિસી ભી વકત, તો ઉસ તહારત કે સાથ જિતના હો સકા મેંને નમાઝ ઝરૂર પળી હૈ."

(૨) હઝરત ઉફ્બહ બિન આમિર રદિ. સે રિવાયત હૈ કે આં હઝરત ﷺ ને ફરમાયા:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ وُضُوئَهُ ثُمَّ يَقُومُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ مُقْبِلٌ عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهِ وَوَجْهِهِ إِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ.
(صحیح مسلم ج 1 ص 122 باب الذکر المستحب عقب الوضوء، سنن النسائي ج 1 ص 36 باب ثواب من احسن الوضوء ثم صلى ركعتين)

તર્જમા: જો મુસલમાન અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે, ફિર દો રકા'તે ઈસ તરહ પળે કે કલ્બ વ ઝાહિર કી તમામ તવજજુહ ઉન દો રકા'તોં કી તરફ હો, તો ઉસકે લિયે જન્નત વાજિબ હો જાતી હૈ.

(૩) عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وُضُوئَهُ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يَسْهُوُ فِيهِمَا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ
(سنن ابی داؤد ج 1 ص 138 باب الكراهية الوسوسة و حديث النفس في الصلوة، شرح السنة للبغوی ج 2 ص 524 باب فضل من تطهر فصلى عقبه، رقم الحديث 1008، الترغيب والترهيب للمنذرى ج 1 ص 106 الترغيب في ركعتين بعد الوضوء)

તર્જમા: હઝરત ઝૈદ બિન ખાલિદ જુહની રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જિસને અચ્છી તરહ વુઝૂ કિયા, ફિર દો રકા'ત નમાઝ પળી, જિનમેં ગફલત ન બરતી, તો ઉસકે પિછલે ગુનાહ માફ હો જાએંગે.

तहिय्यतुल् मस्जिद

જબ કોઈ મુસલમાન મસ્જિદ મેં દાખિલ હો, તો મુસ્તહબ યે હૈ કે બેઠને સે પેહલે દો રકા'ત તહિય્યતુલ્ મસ્જિદ પળહ લે, બશર્તે કે મકરૂહ વક્ત ન હો.

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رُكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 63 باب اذا دخل احدكم المسجد فليركع ركعتين، صحيح مسلم ج 1 ص 248 باب استحباب تحية المسجد بر كعتين الخ)

તર્જમા: હઝરત અબૂ કતાદહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જબ તુમ મેં સે કોઈ મસ્જિદ મેં દાખિલ હો, તો ઉસે ચાહિયે કે બેઠને સે પેહલે પેહલે દો રકા'તેં પળહ લે.

સલાતુલ્ ઈસ્તિખારહ

જબ કિસી કો કોઈ કામ પેશ આયે, ઓર ઉસકે કરને ન કરને મેં તરદ્દુદ હો રહા હો, ઓર યે ફૈસલા ન કર સકે કે કરું યા ન કરું? જલ્દી કરું યા દેર સે? તો ઉસે ચાહિયે કે દો રકા'ત નમાઝે ઈસ્તિખારહ પળહ કર દુઆએ ઈસ્તિખારહ માંગે, ફિર જિસ તરફ દિલ કા મૈલાન હો જાએ, ઉસીકો ઈખ્તિયાર કરે.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رُكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ

أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرُّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي
وَأَجَلِهِ فَاصْرَفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ ارْضِنِي بِهِ
قَالَ وَيُسَبِّحُ حَاجَتَهُ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 155 باب لا جاء فی التطوع مثنی مثنی، سنن ابی داؤد ج 1 ص 222 باب فی
الاستخارة، جامع الترمذی ج 1 ص 109 باب ما جاء فی صلوة الاستخارة)

تર્જમા: હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ રદિ. ફરમાતે હેં કે
રસૂલુલ્લાહ ﷺ હમ્નેં તમામ ઉમૂર મેં ઈસ્તિખારહ કરના સિખાતે થે,
જિસ તરહ કુર્આન કી સૂરતેં સિખાતે થે. ફરમાતે થે કે જબ તુમ્હેં કોઈ
કામ પેશ આયે, તો દો રકા'તેં નમાઝ (ઈસ્તિખારહ) પળહો, ફિર યે દુઆ
માંગો: (દુઆ કા તર્જમા યે હેં) એ અલ્લાહ! મેં તેરે ઈલ્મ કી મદદ સે તુજ
સે ભલાઈ ઓર તેરી કુદરત કી મદદ સે તાકત માંગતા હું, ઓર તેરે
ફઝ્લે અઝીમ કા સુવાલ કરતા હું, કયૂંકે તુ કુદરત રખતા હે, ઓર મેં
નહીં રખતા, તુ જાનતા હે, ઓર મેં નહીં જાનતા, ઓર તુ હી તમામ ગૈબો
કા જાનને વાલા હે.

એ અલ્લાહ! અગર તુ જાનતા હે કે યે કામ (ઈસ જગહ અપને
કામ કા નામ લે) મેરે દીન, ઝિંદગી, અંજામે કાર ઓર મેરી દુનિયા વ
આખિરત કે એઅતેબાર સે બેહતર હે, તો ઉસે મેરી કુદરત મેં દે દે, ઓર
ઉસે મેરે લિયે આસાન ફરમા દે, ઓર અગર તુ ઈસ કામ કો મેરે દીન,
ઝિંદગી, અંજામે કાર ઓર દુનિયા વ આખિરત કે લિયે બુરા સમજતા હે,
તો ઉસકો મુજસે ઓર મુજકો ઉસસે ફેર દે, ઓર મેરે લિયે ભલાઈ અતા
ફરમા, જહાં કહીં ભી હો, ફિર મુજે ઉસકે સાથ રાઝી ભી ફરમા.

સલાતુતૌબહ

અગર કિસી સે કોઈ ગુનાહ સરઝદ હો જાએ, તો ઉસે યાહિયે કે
અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે, દો રકા'ત નમાઝ પળહ કર તૌબા કરે, ઓર
અલ્લાહ તઆલા સે અપને ગુનાહોં કી માફી તલબ કરે.

હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક રદિ. સે રિવાયત હે:

قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَا مِنْ رَجُلٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا ثُمَّ يَقُومُ فَيَتَطَهَّرُ ثُمَّ يُصَلِّي ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ ثُمَّ قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: {وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ} (الآيَةُ) (آل عمران: 135)

(جامع الترمذی ج 1 ص 92 باب ماجاء فی الصلوة عند التوبة، سنن ابن ماجه ج 1 ص 100 باب ماجاء فی ان الصلوة كفارة، سنن ابی داؤد ج 1 ص 220 باب فی

તર્જમા: ફરમાતે હેં કે મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો યે કેહતે હુએ સુના કે જિસ શખ્સ સે કોઈ ગુનાહ હો જાએ, તો વો વુઝૂ કરે, ઔર (દો રકા'ત) નમાઝ અદા કરે, ઔર અલ્લાહ તઆલા સે માફી માંગે, તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે માફ ફરમા દેંગે. ફિર આપ ﷺ ને યે આયત પઞ્હી: (તર્જમા) ઔર જબ વો કોઈ ફહશ કામ કરતે હેં, યા અપની જાનોં પર ઝુલ્મ કરતે હેં, તો અલ્લાહ કો યાદ કરતે હેં, ઔર અપને ગુનાહોં કી માફી માંગતે હેં, ઔર અલ્લાહ કે સિવા કોન હે જો ગુનાહોં કો બખ્શ દે, ઔર વો લોગ અપને કિયે હુએ પર ઈસ્સાર નહીં કરતે, ઔર વો જાનતે હેં.

સલાતે સફર

સફર પર જાતે વકત ઔર સફર સે વાપસી પર દો રકા'ત પઞ્હના મુસ્તહબ હે.

(1) عَنْ الْبُطَيْعِ بْنِ الْبِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا خَلَفَ عَبْدٌ عَلَى أَهْلِهِ أَفْضَلَ مِنْ رَكْعَتَيْنِ يَرِ كَعُهُمَا عِنْدَهُمْ حِينَ يُرِيدُ السَّفَرَ.

(مصنف ابن ابی شیبة ج 3 ص 552, 553, الرجل يريد السفر الخ, رقم 4914)

તર્જમા: હઝરત મુત્ઈમ બિન મિક્દામ રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા કે જબ કોઈ શખ્સ સફર કા ઈરાદા કરતા હે, તો અપને ઘરવાલોં કે પાસ દો રકા'ત સે ઝયાદહ અફઝલ શૈ નહીં છોડતા.

(۲) عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِذَا خَرَجْتَ فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ۔

(مصنف ابن ابی شیبہ ج 3 ص 553 باب الرجل يريد السفر، رقم 4915)

تَرْجُمًا: ۵۷۲ رت اલી ر. د. فرماتے ہیں کہ جب تو سفر کرے، تو دو رکعت نماز پڑھ لیا کر۔

(۳) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَخْرُجَ إِلَى الْبَحْرَيْنِ فِي تِجَارَةٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلِّ رَكَعَتَيْنِ۔ (مجمع الزوائد ج 2 ص 572 باب الصلوة إذا أراد سفرًا، رقم الحديث 3684)

تَرْجُمًا: ۵۷۲ رت ابو مسعود ر. د. سے روایت ہے کہ ایک آدمی نبی کے پاس آیا، اور عرض کیا: یا رسول اللہ! میں تجارت کے لیے بحرین میں جانا چاہتا ہوں، تو رسول اللہ نے فرمایا: دو رکعت نماز پڑھ لو۔

(۴) عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ لَا يَقْدِمُ مِنْ سَفَرٍ إِلَّا نَهَارًا فِي الصُّحَى فَإِذَا قَدِمَ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ فِيهِ۔ (صحيح مسلم ج 1 ص 248 باب استحباب ركعتين في المسجد لمن قدم من سفر)

تَرْجُمًا: ۵۷۲ رت کعب بن مالک ر. د. سے مروی ہے کہ رسول اللہ صبح کے وقت یا شام کے کریں سفر سے واپس تشریف لاتے تھے، جب واپس آتے، تو مسجد میں تشریف لے جاتے، اور دو رکعت نماز ادا کرتے، پھر مسجد میں تشریف فرما ہوتے۔

(۵) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا دَخَلْتَ مَنْزِلَكَ فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ تَمْنَعَانِكَ مَدْخَلَ السُّوءِ وَإِذَا خَرَجْتَ فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ تَمْنَعَانِكَ فَخْرَجَ السُّوءِ۔ (مجمع الزوائد ج 2 ص 572 باب الصلوة إذا دخل منزله، رقم الحديث 3686)

تَرْجُمًا: ۵۷۲ رت ابو ہریرہ ر. د. سے روایت ہے کہ نبی کے کریں نے فرمایا: جب تم سفر سے واپسی پر اپنے گھر میں داخل ہو، تو دو رکعت نماز کرو، تو یہ تمہیں بُرے اثر سے روک دے گی، اور جب سفر کے لیے نکلے، تو دو رکعت نماز پڑھو، یہ

તુમ્હે બાહર જાને કી બુરાઈ સે રોક દેગી.

સલાતે ઈસ્તિસ્કાઅ

અગર બારિશ ન હો રહી હો, તો દો રકા'ત સલાતુલ્ ઈસ્તિસ્કાઅ પઢી જાતી હે, ઔર કભી સિફ દુઆ માંગી જાતી હે. અહાદીષે મુબારકા મેં દોનો તરીકે મન્કૂલ હેં.

(૧) عَنْ عَبْدِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ (عَبْدُ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَصَلَّى يَسْتَسْقِي وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ وَقَلَّبَ رِدَائَهُ. (صحيح البخارى ج 1 ص 140 باب الاستسقاء فى المصلى، صحيح مسلم ج 1 ص 293 كتاب صلوٰة الاستسقاء)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઝૈદ રદિ. સે રિવાયત હે કે નબીએ અકરમ ﷺ નમાઝે ઈસ્તિસ્કાઅ કે લિયે ઈદગાહ કી તરફ નિકલે, કિબ્લે કી તરફ મૂંહ ફરમાયા, ઔર દો રકા'તેં પઢી, ઔર અપની ચાદર કા રુખ બદલા. (યા'ની દારી તરફ કો બાયેં કંધે પર ઔર બારી તરફ કો દાર્યેં કંધે પર ક્રિયા)

(૨) عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُخْطِبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَحَظُّ الْمَطَرِ فَأَدْعُ اللَّهَ أَنْ يَسْقِيَنَا فَدَعَا فَمَطَرٌ نَافِئًا كِدْنَا أَنْ نَصِلَ إِلَى مَنْزِلِنَا فَمَازِلُنَا فَمَطَرٌ إِلَى الْجُمُعَةِ الْمُبْقِيَةِ قَالَ فَقَامَ ذَلِكَ الرَّجُلُ أَوْغِيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَدْعُ اللَّهَ أَنْ يَصْرِفَهُ عَنَّا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اأَلْهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ السَّحَابَ يَتَقَطَّعُ يَمِينًا وَشِمَالًا يُمَطِّرُونَ وَلَا يُمَطِّرُ أَهْلَ الْبَدِينَةِ.

(صحيح البخارى ج 1 ص 138 باب الاستسقاء على المنبر، صحيح مسلم ج 1 ص 293 كتاب صلوٰة الاستسقاء)

તર્જમા: હઝરત અનસ બિન માલિક રદિ. સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જુમ્મહ કે દિન ખુતબહ દે રહે થે, કે એક આદમી આયા, ઔર અર્ઝ ક્રિયા: યા રસૂલલ્લાહ! બારિશ રુક ગઈ હે, અલ્લાહ સે

દુઆ કીજિયે, કે (બારિશ બરસા કર) હમૈં સૈરાબ કર દે. આપને દુઆ કી, તો બારિશ હોને લગી, ઔર હમ અપને ઘરોં કો બમુશ્કિલ વાપસ હુએ. દૂસરે જુમ્મહ તક બારિશ હોતી રહી. રાવી કા બયાન હૈ કે વો શખ્સ યા કોઈ ઔર ખડા હુવા, ઔર અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ! અલ્લાહ સે દુઆ કીજિયે કે બારિશ કો રોક દે. યુનાંચે આપ ﷺ ને ફરમાયા: એ અલ્લાહ! હમારે ઈદ ગિદ બરસા, હમ પર ન બરસા. હઝરત અનસ રદિ. ફરમાતે હૈં કે મૈને દેખા કે દાયેં બાયેં બાદલ ટુકડે ટુકડે હો ગયા, ઉસ તરફ (યમન ઔર શામ) તો બારિશ હો રહી થી, લેકિન મદીના મૈં નહીં હો રહી થી.

નમાઝ કે મુતફરિક મસાઈલ

ફજર કી જમાઅત કે વકત સુન્નતોં કી અદાયગી:

આં હઝરત ﷺ ને ફજર કી સુન્નતોં કી બહોત ઝયાદહ તાકીદ ફરમાઈ હૈ, લિહાઝા અગર નમાઝી એસે વકત મૈં આયે કે જમાઅત ખડી હો ચુકી હો, તો યે દેખે કે ઉસે જમાઅત કી એક રકા'ત મિલ જાને કા ઈમ્કાન હો, તો પેહલે દો રકા'ત સુન્નતેં પઞહ લે, ફિર જમાઅત મૈં મિલ જાએ, ઔર અગર યે ખયાલ હો કે સુન્નતોં મૈં મશ્ગૂલ હુવા, તો જમાઅત કી દોનોં રકા'તેં નિકલ જાએંગી, તો જમાઅત મૈં શરીક હો જાએ, ઔર સુન્નતેં સૂરજ નિકલને કે બાદ પઞહે.

દર્જે ઝૈલ અહાદીષ વ આધાર ઈસ બારે મૈં મરવી હૈં:

(۱) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى شَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ أَشَدَّ تَعَاهُدًا مِنْهُ عَلَى رَكْعَتِي الْفَجْرِ.

(صحیح البخاری ج 1 ص 156 باب تعاهد رکعتی الفجر، صحیح مسلم ج 1 ص 251 باب استحباب رکعتی الفجر والحث علیها)

તર્જમા: હઝરત આયશા રદિ. ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કિસી નફલ કી ઈતની ઝયાદહ પાબંદી નહીં ફરમાતે થે, જિતની ફજર કી દો રકા'તોં કી કરતે થે.

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે મરવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ

ﷺ ने इरमाया: इजर की दो रका'तों को न छोड़ो, ज्वाह तुम्हें घोंडे रोंद
 ढालें.

(۳) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي مُوسَى قَالَ جَاءَنَا ابْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَالْإِمَامُ يُصَلِّي الْفَجْرَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ إِلَى سَارِيَةٍ وَلَمْ يَكُنْ صَلَّى رَكَعَتَيِ الْفَجْرِ.

(مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 294 باب هل يصلي ركعتي الفجر إذا أقيمت الصلاة، رقم 4034)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબી મૂસા ફરમાતે હૈં કે હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ રદિ. હમારે પાસ તશરીફ લાવે, જબકે ઈમામ નમાઝ પજ્હા રહા થા, તો આપને સુતૂન કી ઓટ મેં દો રકા'તેં પજ્હીં, આપને ફજર કી સૂન્નાતેં નહીં પજ્હી થીં.

(٣) عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: نَعَمْ، وَاللَّهِ لَئِنْ دَخَلْتُ
وَالنَّاسُ فِي الصَّلَاةِ لِأَعْمَدَيْنِ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ
لَا رَكَعَتَهُمَا ثُمَّ لَا كِبَلَتَهُمَا ثُمَّ لَا أَعْجَلُ عَنْ أَكْبَائِهِمَا ثُمَّ أَمْشِي إِلَى النَّاسِ
فَأُصَلِّي مَعَ النَّاسِ الصُّبْحَ.

(مصنف عبدالرزاق ج 2 ص 294 باب هل يصلي ركعتي الفجر اذا أقيمت الصلوة، رقم 4033)

તર્જમા: હઝરત અબુ દરદાઅ રદિ. સે શિવાયત હૈ કે આપ ફરમાયા કરતે થે કે હાં! અલ્લાહ કી કસમ અગર મેં ઐસે વકત મેં (મસ્જિદ મેં) દાખિલ હોં, જબકે લોગ જમાઅત મેં હોં, તો મેં મસ્જિદ કે સુતૂનોં મેં સે કિસી સુતૂન કે પીછે જાકર ફજર કી સુન્નતોં કી દો રકા'તેં અદા કરુંગા, ઉનકો કામિલ તરીકે સે અદા કરુંગા, ઔર ઉનકો કામિલ કરને મેં જલ્દી ન કરુંગા, ફિર જા કર લોગોં કે સાથ નમાઝ મેં શામિલ હો જાઉંગા.

(પ) હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર રદિ. કે બારે મેં મરવી છે:

”جَاءَ مَرَّةً وَهُمْ فِي الصَّلَاةِ فَصَلَّاهُمَا فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ ثُمَّ دَخَلَ
مَرَّةً أُخْرَى فَصَلَّى مَعَهُمْ وَلَمْ يُصَلِّيهمَا“.

(مصنف ابن ابی شیبہ ج 4 ص 393, 394, فی الرجل یدخل المسجد فی الفجر, رقم 6480)

તર્જમા: આપ એક બાર આયે, જબકે લોગ નમાઝ મેં થે, તો આપને મસ્જિદ કે એક કોને મેં દો રકા'તેં પળી, (ફિર જમાઅત મેં શામિલ હુએ) ફિર દૂસરી મરતબા આયે, ઔર ઉનકે સાથ જમાઅત મેં શરીક હો ગયે, ઔર દો રકા'તેં ન પળી.

(١) عَنْ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ إِذَا دَخَلْتَ الْمَسْجِدَ وَالْإِمَامُ فِي الصَّلَاةِ
وَلَمْ تَكُنْ رَكَعْتَ رَكَعَتِي الْفَجْرِ فَصَلِّيهُمَا ثُمَّ ادْخُلْ مَعَ الْإِمَامِ.

(مصنف عبد الرزاق ج 2 ص 295 باب هل يصلي ركعتي الفجر إذا أقيمت الصلوة, رقم 4038)

તર્જમા: હઝરત હસન બસરી રહ. ફરમાતે હેં કે જબ તુમ મસ્જિદ મેં એસે વકત મેં દાખિલ હોં કે ઈમામ નમાઝ મેં હો ઔર તુમને ફજર કી સુન્નતેં ન પળી હોં, તો પેહલે સુન્નતેં પળો, ફિર ઈમામ કે સાથ શરીક હો જાઓ.

ફજર કી સુન્નતેં કઝા હો જાએં તો તુલૂએ આફતાબ કે બાદ પળે:

(١) عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَا
صَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغِيبَ

الشَّمْسُ. (صحيح البخارى ج 1 ص 83 صحيح مسلم ج 1 ص 275)

તર્જમા: હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી રદિ. સે રિવાયત છે, ફરમાતે હેં કે મેંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે સુના, આપ ﷺ ફરમા રહે થે કે સુબહ કી નમાઝ કે બાદ કોઈ નમાઝ નહીં, યહાં તક કે સૂરજ બુલંદ હો જાએ, ઔર અસર કી નમાઝ કે બાદ કોઈ નમાઝ નહીં, યહાં તક કે સૂરજ ગુરૂબ હો જાએ.

(૨) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ لَمْ يُصَلِّ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فَلْيُصَلِّيهَا بَعْدَ مَا تَطْلُعَ الشَّمْسُ.

(جامع الترمذی ج 1 ص 96 باب ما جاء في اعادةتهما بعد طلوع الشمس)

તર્જમા: હઝરત અબૂ હુરૈરહ રદિ. સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા: જિસને ફજર કી દો રકા'તેં ન પળહી હૉ, તો વો ઉન્હેં સૂરજ નિકલને કે બાદ પળહ લે.

(૩) હઝરત મુગૈરહ બિન શુઅબહ રદિ. સે એક તવીલ હદીષ મરૂવી હૈ કે ગઝવએ તબૂક સે વાપસી પર સફર મેં આપ કિસી ઝરત કી વજહ સે મસ્બૂક હો ગયે, હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ ને નમાઝ પળહાઈ, ઈસ રિવાયત મેં યે અલ્ફાઝ હૈં:

“فَلَبَّاسَلَّمَ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَصَلَّى الرَّكْعَةَ الَّتِي سَبَقَ بِهَا وَلَمْ يَزِدْ عَلَيْهَا شَيْئًا.”

(سنن ابی داؤد ج 1 ص 23 باب المسح على الخفين، معارف السنن للشيخ البنورى رحمته الله ج 4 ص 97 استدلالاً)

તર્જમા: હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ રદિ. ને સલામ ફૈરા, તો નબી ﷺ ખડે હો ગયે, ઔર જો રકા'ત છૂટ ગઈ થી, વો અદા ફરમાઈ, ઔર ઉસ પર કુછ ઝાઈદ (રકા'તેં યા'ની સુન્નત) નહીં પળહી.